M. Annæi
Lucani

1617.

10711

E Victor Geomus

J.S A.E
RABAUT P.R

Res p Πa 10711

Textus Lucani.

M. Annei Lucani Cordubenſis
preſtātiſſimi poetę ac hiſtorici bel-
lum ciuile pharſalicū nupertime ſe
dula recognitum opera omnibus
prope mēdulis abſterſis: cuius ſin-
gulorū librorum inicijs litteratiſſi-
mi viri **Sulpicij verulani** argumen
ta p̄ponūtur cū ꝗbuſdam annota-
ciunculis paſſim in margine ꝓ au
ditorū vſu coaditis a magiſtro **Ni
colao Chappuſoto.** Addidit p̄terea
ſuis in locis **Ludouicus Thibouſt** an
notatiōes quaſdā. quibus tāꝗ bre
ui cōmētariolo triginta & ampliꝰ
loci inꝗſitius exactiuſꝗ pēſiculati:
a menda abſtruſiore vindicāt: quę
ꝗdē annotaciūculæ ob ſenſum &
occultiorē & eruditiorē nō minus
frugiferæ ꝗ voluptificæ legētibꝰ
ſunt futuræ. **INSVPER** addite
ſunt **annotaciūcule** in margine ī lo
cis ī ꝗbꝰ nō erāt a **Lodouico de Bo
ſco:** in artibꝰ ꝓfeſſore **addite ſūt po
ſtremū hyſtorie:** librū materiā de-
mōſtrātes in cuiuſcūꝗ libri initio.

BIBLIOTHÈQUE UNIVERSITAIRE DE MONTAUBAN

BIBLIOTHÈQUE TOULOUSE

SVLPITIANA ARGVMENTA IN SINGVLOS LIBROS.

Primus bella mouens expellit ab vrbe ſenatum
Brunduſij oppugnat magnum fugat atq; ſecundus
Ea q̄ i libris lucani tradūtur ſulpitius paucis abſoluit. Tertius exornatq; duces & phocida vexat.
Ad ſycorim quartus certat longaq; ſolonas.
Quintus ab heſperij victorem mittit in hoſtes.
Clauditur in ſexto pater & ſtirps conſulit vmbras.
Septimus expugnat partes magnumq; repellit.
Octauus magni cædem cum funere deflet.
Partes pro officio in pl'i accipitur. Per lybicas nono victos cato ducit arenas
Exponit decimus cœnam fraudeſq; photini.

SVLPITII ARGVMENTVM IN PRIMVM LIBRVM.

Primus habet belli cauſas: vtq; actus ab ira.
Primi libri lucani materie explicatio Præcipiti cæſar rubiconis tranſilit vndas
Vicinumq; minax inuadit ariminum & inde
Excipit attonita deiectos vrbe tribunos.
Ad bellumq; ſuos animat poſcitq; cohortes
Auxiliumq; atq; fidem: terror tum ſcribitur vrbis
Et fuga pompei: trepidans: pauidiq; ſenatus
De pompeio Poſt hæc prodigia & vatum reſponſa canuntur

M. Annei Lucani Cordubenſis poetę clariſſimi. Liber primus.

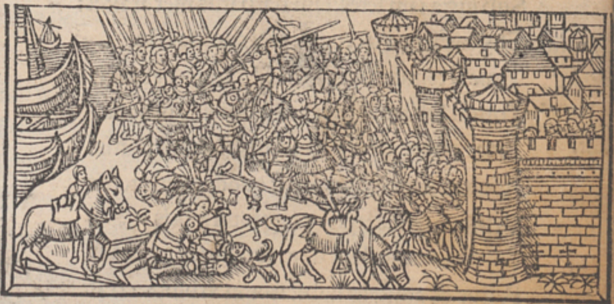

Baptiſt

Bella per æmathios pluſqꝫ ciuilia campos:
Iuſqꝫ datū ſceleri canimus: populūqꝫ potētē:
In ſua victrici cōuerſum viſcera dextra.
Cognataſqꝫ acies:& rupto fœdere regni
Certatum totis concuſſi viribus orbis:
In commune nefas:infeſtiſqꝫ obuia ſignis
Signa:pares aquilas:& pila minantia pilis.
Quis furor o ciues quæ tanta licentia ferri:
Gentibus inuiſis latium præbere cruorem?
Cumqꝫ ſuperba foret babylon ſpolianda tropheis
Auſonijs:vmbraqꝫ erraret craſſus inulta
Bella geri placuit nullos habitura triumphos
Heu quantum terræ potuit pelagiqꝫ parari:
Hoc quem ciuiles hauſerunt ſanguine dextre.
Vnde venit titan:& nox vbi ſydera condit:
Quaqꝫ dies medius flagrantibus æſtuat horis:

Operis ꝑ circuitionē propoſitio.

Ciuiliuꝫ belloꝝ deploratio cū obiurgatōis acore

Deploratōis amplificatio ꝙ oñdit totū orbē potuiſſe ſubiurgari;
Oriens
Occidens
Meridies
Septentrio.

Et qua bruma rigens ac neſcia vere remitti:
Aſtringit ſcythicum glaciali frigore pontum.
Sub iuga iam ſeres:iam barbarus iſſet araxes:
Et gens ſi qua'iacet naſcenti conſcia nilo.

ilus olim
nu⁹ maxi-
mus aphri-
ab ethyo-
ia ſeparat
gyptum in-
ndat.

Tunc ſi tantus amor belli tibi roma nefandi:
Totum ſub latias leges cum miſeris orbem:
In te verte manus:nondum tibi defuit hoſtis.
At nunc ſemi rutis pedent quod mœnia tectis
Vrbibus italiæ lapſiſq; ingentia muris
Saxa iacent:nulloq; domus cuſtode tenentur
Rarus & antiquis habitator in vrbibus errat:
Horrida quod dumis multoſq; inarata per annos
Heſperia eſt: deſuntq; manus poſcentibus aruis:
Non tu pyrrhe ferox:nec tantis cladibus auctor
Pœnus erit.nulli penitus deſcindere ferro
Contigit.alta ſedent ciuilis vulnera dextrę
Quod ſi non aliam venturo fata Neroni
Inuenere viam:mannoq; æterna parantur
Regna deis:cęlumq; ſuo ſeruire tonanti
Non niſi ſæuorum potuit poſt bella gigantum.

Inuocatur⁹
Neroni aſſen
tatur artifi-
cioſe yroniaꝫ
interp̄ens.

Iam nihilo ſuperi querimur.ſcelera iſta:nefaſq;
Hac mercede placent.diros pharſalia campos
Impleat:& pœni ſaturentur ſanguine manes.
Vltima funeſta concurrant pręlia,munda.
His cęſar peruſina fames mutinæq; labores:
Accedant fatis.& quas premit aſpera claſſes
Leucas:& ardenti ſeruilia bella ſub ætna.

Munda.
Mutina a-
poſtrophe ad
neronē

Leucas.

Multum roma tamen debet ciuilibus armis:
Quod tibi res acta eſt.te(quum ſtatione peracta
Aſtra petes ſerus)prælati regia cœli
Excipiet gaudente polo:ſeu ſceptra tenere
Seu te flãmiferos phœbi tranſcendere currus:
Telluremq; nihil mutato ſole timentem
Igne vago luſtrare iuuat.tibi numine ab omni
Cedetur:iuriq; tuo natura relinquet
Quis deus eſſe velis:vbi regnum ponere mũdi.
Sed neq; in arcto ſedem tibi legeris orbe:
Nec polus aduerſi calidus qua vergitur auſtri:
Vnde tuam videas obliquo ſidere romam.
Aetheris immenſi partem ſi preſſeris vnam:
Sentiet axis:onus librati pondera cœli
Orbe tene medio.pars ætheris illa ſereni
Tota vacet:nullæq; obſtenta ceſare nubes:
Tunc genus humanum poſitis ſibi conſulat armis:
Inq; vicem gens omnis amet:pax miſſa per orbem
Ferrea belligeri compeſcat limina iani.
Sed mihi iam numen:nec(ſi te pectore vates
Accipiam)cyrrhea velim ſecreta mouentem
Sollicitare deum:bacchumq; auertere niſa.
Tu ſatis ad dandã romana in carmina vires.
Fert animus cauſas tantarum expromere rerum:
Immenſumq; aperitur opus:quid in arma furentẽ
Impulerit populum:quid pacem excuſſerit orbi.
Inuida fatorum ſeries.ſummiſq; negatum

Sũmũ d
nerone po
obitum fu
rũ eſſe præ
ſcit.

Polus & v
tex antarti
meridianu
qui polo ar
co eſt oppo
tus.

Neronis a
numinis in
uocatio.
Cyza oppidi
parnaſi apo
linem ſigni
ficat.
Niſa arabie
in die vrbs.
Narraturus
at tantos fa
cit,

Stare diu:nimioqꝫ graues ſub pondere lapſus:
Nec' ſe roma ferens.ſic quum' compage ſoluta
Sæcula tot mundi ſuprema coegerit hora:
Antiquum repetens iterum chaos:omnia miſtis
Sidera ſideribus concurrens:ignea pontum
Aſtra petent:tellus extendere littora nolet:
Excutietqꝫ fretum:fratri contraria phœbe
Ibit:& obliquum bigas agitare per orbem
Indignata:diem' poſcet ſibi:totaqꝫ diſcors
Machina diuulſi turbabit fœdera mundi.
In ſe magna ruunt.lætis hunc numina rebus
Creſcendi poſuere modū:nec gentibus vllis
Commodat in populū terræ:pelagiqꝫ potentem
Inuidiam fortuna ſuam.tu cauſa malorum
Facta tribus dominis communis roma nec vnq̄ꝫ
In turbam miſſi feralia fœdera regni.
O male concordes.nimiaqꝫ cupidine cæci
Quid miſcere iuuat vires? orbemqꝫ tenere
In medio? dum terra fretum:terramqꝫ leuabit.
Aer:& longi voluent titana labores:
Noxqꝫ diem cœlo totidem per ſigna ſequetur:
Nulla fides regni ſocijs:omniſqꝫ poteſtas
Impatiens conſortis erit.nec gentibus vllis
Credite:nec longe fatorum exempla petantur:
Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.
Nec precium tanti tellus:pontuſqꝫ furoris
Tunc erat:exiguum dominos commiſit aſylum.

agna ſte,
te ruunt
ia cadūt
ito Clau
n⁹ q᷑ pl⁹
ēct. ponde
ad ruinā
ūt, ceteris
ora: La
ntius.

dicit ſeu
m⁹ expli
cām belli
lis

nilis belli
ſa in ceſ.
on.

clamatio
ōp. Craſ.
ſ.quos cu
litatꝭ inſi
lat.

ententia.

omulus
muum oc
.

Temporis anguſti manſit concordia diſcors.
Paxqꝫ fuit non ſponte ducum. nam ſola futuri
Craſſus erat belli medius mora. qualiter vndas

Sil̄itudo.

Qui ſecat: et geminū gracilis mare ſeparat iſthmos
Nec patitur conferre fretum: ſi terra recedat:
Ionium egeo franget mare. ſic vbi ſæua
Arma ducum dirimens miſerando funere Craſſus

Sil̄itudinis
coaptatio.
Carre aſſyrie
ciuitas

Aſſyrias latio maculauit ſanguine carras:
Particha romanos ſoluerunt damna furores
Plus illa vobis acie q̄ꝫ creditis actum eſt
Arſacidæ: bellum victis ciuile dediſtis.

Arſaces rex
perſarum a
quo arſacide
perſe.

Diuiditur ferro regnum: populiqꝫ potentis
Que mare: que terras: que totum poſſidet orbem
Non cepit fortuna duos: nam pignora iūcti
Sanguinis: & diro ferales omine tedas
Abſtulit ad manes parcarum iulia: ſæua
Intercepta manu. quod ſi tibi fata dediſſent
Maiores in luce moras: tu ſola furentem
Inde virum poteras: atqꝫ hinc retinere parentem:

Apoſtroph⁹
ermo ad iu
liā ceſaris fi:
ꝛ pōpei vxo-
rem.

Armataſqꝫ manus excuſſo iungere ferro:
Vt generos ſoceris mediæ iunxere ſabinæ.
Morte tua diſcuſſa fides: bellumqꝫ mouere
Permiſſum ducibus: ſtimulos dedit æmula virtus.

Pacis iactu
ra ex iulie o-
bitu.
Sententia
Apoſtrophe
ad pom.

Tu noua ne veteres obſcurent facta triumphos:
Et victis cedas pyratica laurea gallis
Magne times. te iam ſeries vſuſqꝫ laborum
Erigit: impatienſqꝫ loci fortuna ſecundi.

Nec quemqꝫ iam ferre poteſt: cæſar ve priorem:

iſſidꝫ eſt

Pompeius parem. quis iuſtius induit arma
Scire nefas: magno ſe iudice quiſqꝫ tuetur.
Victrix cauſa deis placuit: ſed victa catoni.
Nec coiere pares alter vergentibus annis
In ſenium: longoqꝫ togæ tranquilior vſu

nter Ceſa.
pōpeium
iſcrimen: ꝛ
iſſimiles
triuſqꝫ mo
es Pōpe.
nores Bio,
ie i pōpeiū
uditas
Pōpe quer
ui annoſe
onfert

Dedidicit iam pace ducem: famæqꝫ petitor:
Multa dare in vulgus: totus popularibus auris
Impelli: planſuqꝫ ſui gaudere theatri:
Nec reparare nouas vires: multumqꝫ priori
Credere fortunæ. ſtat magni nominis vmbra:
Qualis frugifero quercus ſublimis in agro
Exuuias veteres populi: ſacrataqꝫ geſtans
Dona ducum: nec iam validis radicibus herens
Pondere fixa ſuo: eſt nudoſqꝫ per aera ramos

Ceſar in oī
ꝛ ſe eē pri
mū volebat

Effundens: trunco non frondibus efficit vmbram:
Sed quamuis primo nutet caſura ſub euro:
Tot circum ſiluæ firmo ſe robore tollant:

Ceſa. mores

Sola tamen colitur. ſed non in cæſare tantum
Nomen erat: nec fama ducis: ſed neſcia virtus
Stare loco: ſoluſqꝫ pudor non vincere bello.

Ira ꝛ furor ꝑ
ceps in Ce
ſare ac vindi
cta.

Acer: & indomitus: quo ſpes: quoqꝫ ira vocaſſet
Ferre manum: & nunqꝫ temerando parcere ferro:
Succeſſus: vrgere ſuos: inſtare fauori
Numinis: impellens quicquid ſibi ſumma petenti

Perqꝫ ſcire
ceſarem ful.
mini compa
rat.

Obſtaret: gaudenſqꝫ viam feciſſe ruina.
Qualiter expreſſum ventis per nubila fulmen

Aetheris impulſi ſonitu: mundiq; fragore
Emicuit: rupitq; diem populoſq; pauentes
Terruit: obliqua preſtringens lumina flamma:
In ſua templa furit: nullaq; exire vetante
Materia magnamq; cadens: magnamq; reuertẽs
Dat ſtragem late: ſparſoſq; recollit ignes.
Hędibus cauſę ſuberant: ſed publica belli:
Semina: que populos ſemper merſere potentes.
Namq; vt opes nimias mundo fortuna ſubacto
Intulit: et rebus mores ceſſere ſecundis:
Predaq; & hoſtiles luxum ſuaſere rapine:
Non auro: tectiſue modus: menſaſq; priores
Aſpernata fames: cultus geſtare decoros
Vix nuribus: rapuere mares: fecunda virorum
Paupertas fugitur: totoq; arceſſitur orbe:
Quo gens queq; perit. tum longos iungere fines
Agrorum: et quondam duro ſulcata camilli
Vomere: et antiquos curiorum paſſa ligones:
Longa ſub ignotis extendere rura colonis.
Non erat is populus, quem pax trãquilla iuuaret:
Quem ſua libertas immotis paſceret armis:
Inde iræ faciles: & quod ſuaſiſſet egeſtas
Vile nefas, magnumq; decus: ferroq; petendum
Plus patria potuiſſe ſua menſuraq; iuris,
Vis erat. hinc leges & plebiſcita coactę:
Et cum conſulibus turbantes iura tribuni:
Hinc rapti faſces precio: ſectorq; fauoris.

ſtrages Ag
gatio corp
rum morti
rum.

Belli cau
q̃ ex publi
rõanorũ v
chis emerſit
Preter co
locũ iſtuꝫ
cibarijs grã
mati caliter
inter pretã
tur dicenti
luxum ro
norũ in ſect
ter a poeta
notari q̃ mẽ
ſas priſce fru
galitatis fa
ſtidiẽtes mẽ
ſarũ citrearũ
vſum ab ex
trẽa mauri
taia petebãt
quarũ p̄ſtãti
am cõmãdat
Martialis
Accipe feli
ces atlantia
munera ſil
uas
Au rea q̃ de
derit dona
miora dabit
Argenteas
quoq; men
ſas pfuſiores
fortũe rõani
cõfecerent.
Sꝫ q̃les ille
priſce fuerit.
Iuuenalis
his v̾ſibus
oñdit illa do
miatas nr̃a
q; ex arbore
mẽſas Tem
pora viderũt
hos lignum
ſtabat ivſus.

Ipſe ſui populus: letaliſq; ambitus vrbi:
Annua venali referens certamina campo.

hoſtm ſi
e nucem
cerit cur?

Hinc vſura vorax: auidumq; in tempore fœnus:
Et concuſſa fides: & multis vtile bellum.
Iam gelidas cęſar curſu ſuperauerat alpes:

rratio.

Ingenteſq; animo motus: bellumq; futurum

ibicō flu.
inter ari
nū & rauē
m.

Cœperat: vt ventum eſt parui rubiconis ad vndas
Ingens viſa duci patrię trepidantis imago
Clara per obſcuram vultu mœſtiſſima noctem:
Turrigeo canos effundens vertice crines
Cęſarie lacera: nudiſq; aſtare lacertis:

ōel imago
ſa ceſari.

Et gemitu permixta loqui. quo tenditis vltra?
Quo fertis mea ſigna viri? ſi iure venitis:

oma ad ſe
ilites per
ſopopeiā.

Si ciues huc uſq; licet: tunc perculit horror
Membra ducis: riguere comæ greſſumq; coercens
Languor in extrema tenuit veſtigia ripa.
Mox ait O magnæ qui mœnia proſpicis vrbis

Caeſaris
urgatio per
ouis inuoca
onem.

Trapeia de rupe tonans: phrigiiq; penates
Gentis iuleæ: & rapti ſecreta quirini:
Et reſidens celſa latialis iuppiter alba:
Veſtaleſq; foci: ſummi quoq; numinis inſtar

Cū dz iā ge
idas ceſar
arratio qua
oſtēditur ce
ſarē cū oia vi
deret ɔtra di
gnitatez agi
ex gallia trā
ſijt in italiā.

Roma faue cœptis: non te furialibus armis
Perſequor. en adſum victor: terraq;: mariq;:
Ceſar vbiq; tuus: liceat modo nunc quoq;: miles:
Ille erit ille nocens. qui me tibi fecerit hoſtem.
Inde moras ſoluit belli tumidumq; per amnem
Signa tulit propere. ſicut ſqualentibus aruis

Aeſtiferæ lybies viſo leo cominus hoſte
Subſedit dubius:totam dum colligit iram:
Mox vbi ſe furuæ ſtimulauit verbere caudæ:
Erexitq; iubas.vaſto & graue murmur hiatu
Infremuit:dum torta leuis ſi lancea mauri
Hæreat: aut latum ſubeant venabula pectus:
Per ferrum tanti ſecurus vulneris exit.
Fonte cadit modico:paruiſq; impellitur vndis
Puniceus rubicon:quum feruida canduit æſtas:
Perq; imas ſerpit valles:& gallica certus
Limes ab auſonijs diſterminat arua colonis.
Tum vires præbeat hiems :atq; auxerat vndas
Tertia iam grauido pluuialis cinthia cornu.
Et madidis euri reſolutæ flatibus alpes.
Primus in obliquum ſonipes opponitur amnem
Excepturus aquas:molli tum cætera rumpit
Turba vado faciles iam fracti fluminis vndas.
Ceſar vt aduerſam ſuperato gurgite ripam
Attigit:heſperię vetitis & conſtitit aruis:
Hic ait hic pacem:temerataq; iura relinquo:
Te fortuna ſequor:procul hinc iam fœdera ſunto.
Credimus fatis.vtendum eſt iudice bello.
Sic fatus:noctis tenebris rapit agmina ductor.
Impiger:& torto balearis verbere fundæ
Ocior:& miſſa parthi poſt terga ſagitta.
Vicinumq; minax inuadit ariminum:& ignes
Solis lucifero fugiebant aſtra relicto.

Ceſar iter ſuum ꝑſequit

Cōparatio

Rubicon punic⁹ dr̄ fluuius hñs vndas ⁊ arenas punicas hoc eſt ruſſas

Fluuij rubiconis deſcriptio.

Alpes vt inquit Feſt. ab alpho candidū ſig̃t dicte ſunt.

Ceſa ſermo.

Balcares hyſpanice iſule. oppugnat ceſa ariminū.

Iamqꝫ dies primos belli ſenſura tumultus

Cũ dicit: ceſar vt aduerſum docet q̊mõ ceſar traiecto rubicone ꝛ derelicto rauēna cõcionatus ad ſuos inuadit ariminũ ꝛ q̇d illic egerit

Exoritur:ſeu ſponte deum:ſeu turpidus auſter
Impulerat:mœſtam tenuerunt nubila lucem.
Conſtitit vt capto iuſſit deponere miles
Signa foro ſtridor lituum:clangorqꝫ tubarum
Non pia concinuit cum rauco claſſica cornu.
Rupta quies populi:ſtratiſqꝫ excita iuuentus

Ariminenſium obſeſſoꝝ queſtus com miſeratiõis pleni.

Diripiunt ſacris afflixa penatibus arma:
Que pax longa dabat:nuda iam crate fluentes
Inuadunt clypeos:curuataqꝫ cuſpide pila:
Et ſcabros nigre morſu rubiginis enſes.
Vt note fulſere aquilæ:romanaqꝫ ſigna:
Et celſus medio conſpectus in aguine ceſar:
Diriguere metu: gelidus pauor alligat artus:
Et tacitos muto voluunt in pectore queſtus.
O male vicinis hæc mœnia condita gallis:
O triſti damnata loco:pax alta per omnes
Et tranquilla quies populos.nos preda furentum
Primaqꝫ caſtra ſumus:melius fortuna dediſſes
Orbe ſub eoo ſedem:gelidaqꝫ ſub arcto:

Sermones Galli. Cymbꝛi. Teutones

Eerranteſqꝫ domos:latij q̃ꝫ clauſtra tueri.
Nos primi ſenonum motus:cimbrumqꝫ furentem:
Vidimus:& martem lybies:curſumqꝫ furoris
Teutonici.quoties romam fortuna laceſſit:

Cõparatio ſilentij ariminenſiũ ſilentio ruris.

Hac iter eſt bellis gemitu ſit quiſqꝫ latenti
Non auſus timuiſſe palam:vox nulla dolori:
Credita:ſed q̃tum (volucres cum bruma coercet)

Rura ſilent:medíuſq; iacet ſine murmure pontus:
Tanta quies noctis gelidas lux ſoluerat vmbras:
Ecce faces belli:dubieq; in prælia menti
Vrgentes addunt ſtimulos:cunctaſq; pudoris
Rumpunt fata moras:iuſtos fortuna laborat
Eſſe ducis motus:& cauſas inuenit armis.

Curio: ceſari conſilia ꝁ cui añ aduerſat⁹ fuerat ⁊ plebeias partes fouerat.

Expulit ancipit diſcordes vrbe tribunos
Victo iure minas iactatis curia gracchis.
Hos iam uota ducis.vicinaq; ſigna petentes
Audax venali comitatur curio lingua.

Artificioſa Curionis ad ceſarem oro.

Vox quondam populi:libertatemq; tueri
Auſus & armato plebi miſcere potentes.
Atq; ducem varias voluentem pectore curas
Conſpexit:dum voce tuæ potuere iuuari
Cæſar ait partes:q̃uis nolente ſenatu
Traximus imperium:tūc quū mihi mōſtra tenere
Ius erat:& dubios in te transferre quirites.

Sñia nñ ad cras tē differrē nocet inſtigat Curio Ceſarē vt aduerſus Ro. bella incat.

Sed poſtq̃ leges bello.ſiluere coactę:
Pellimur e patris laribus:patimurq; volentes
Exilium:tua nos faciat victoria ciues.
Dum trepidant nullo firmatę robore partes
Tolle moras. ſemper nocuit differre paratis:
Par labor atq; metus pretio maiora petuntur.
Bellantem geminis tenuit te gallia luſtris
Pars quota terrarum facili ſi prelia pauca
Geſſeris euentu tibi roma ſubegerit orbem.
Nunc neq; te longi remeantem pompa triumphi

Excipit haud ſacras poſcunt capitalia lauros.
Similitudo.
Liuor edax tibi cuncta negat: genteſq; ſubactas
Vix impune feres: ſocerum depellere regno
Decretum eſt genero partiri non potes orbem
Luſtrũ dicit ſpaciũ quinq; annorum
Solus habere potes. ſic poſtq̃ fatus: & ipſi
In bellum prono: tantum tamen addidit iræ:
Accēditq; ducem: quantum clamore iuuatur
Eleus ſonipes: q̃uis iam carcere clauſo
Immineat foribus: pronuſq; repagula laxet.
Conuocat armatos extemplo ad ſigna maniplos:
Vtq; ſatis tepidum turba coeunte tumultum
Compoſuit vultu: dextraq; ſilentia iuſſit.
Bellorum o ſocij: qui mille pericula martis
Oro ſ' ceſaris ad ſuos i genere deliberatiuo ꝛ demõſtratiuo.
Mecum (ait) experti decimo iam vincitis anno
Hoc cruor arcteis meruit diffuſus in aruis:
Vulneraq;: & mortes: hyemeſq; ſub alpibus acte:
Non ſecus ingenti bellorum roma tumultu
Tyro valid⁹ ꝟ: robuſt⁹ ſiue nou⁹ miles.
Concutitur: q̃ ſi pœnus tranſcenderet alpes
Hannibal: implentur valido tyrone cohortes:
In claſſem cadit omne nemus: terraq; mariq;.
Iuſſus cæſar agi. quid? ſi mihi ſigna iacerent
Marte ſub aduerſo: ruerentq; in terga feroces
Gallorum populi? nunc cum fortuna ſecundis
Põpeium in odium adducit.
Mecum rebus agat: ſuperiq; ad ſumma vocantes:
Tentamur: veniat dux longa pace ſolutus
Milite cum ſubito: parteſq; in bella togatæ
Marcelluſq; loquax: & nomina vana catonis

Scilicet extremi pompeium:emptiq; clientes
Continuo per tot ſociabunt tempora regno?
Ille reget currus nundum patientibus annis?
Ille ſemel raptos nunꝙ dimittet honores?
Quid'iam iura querar totum ſuppreſſa per orbem?
Ac iuſſam ſeruire famem?quis caſtra timenri
Neſcit mixta foro?gladij cum triſte minantes
Iudicium inſolita trepidum cinxere corona.
Atq; auſo medias per rumpere milite leges:
Pompeiana reum clauſerunt ſigna milonem.
Nunc quoq; ne laſſum teneat priuata ſenectus
Bella nefanda parat:ſuetus ciuilibus armis:
Et docilis ſyllam ſcelerum viciſſe magiſtrum:
Vtq; feræ tigres nunꝙ poſuere furorem:
Quas nemore hircano matrum dum luſtra ſequũtur
Altus cæſorum pauit cruor armentorum.
Sic & ſyllanum ſolito tibi lambere ferrum
Durat magna ſitis.nullus ſemel ore receptus
Pollutas patitur ſanguis manſueſcere fauces.
Quem tamen inueniet tam longa potentia finem?
Quis ſcelerũ modus eſt?ex hoc iam te improbe regno
Ille tuus ſaltem doceat diſcedere ſylla.
Poſt cilicas ne vagos:& laſſi pontica regis
Prælia:barbarico vix conſumata veneno.
Vltima pompeio dabitur prouincia cæſar?
Quod non victrices aquilas deponere iuſſus
Paruerim:mihi ſi merces erepta laborum eſt:

Cũ dr.
iã oſtẽd
vrbs ro
na ãnon
ficultat
merẽ p
frumen
dux deſi
tus eſt
ſaq; i lo
gatos
tẽs in ſ
nam ſi
atq; ap
cã nauig
magnãq
frument
parauit
vrbem r
uit Plu
chus.

Apte ſec
uidioſe
tigrine ſ
ti p̃ apo
pbẽ cõpa
acerba tr
tio a ferie
pta:
Sentent

De põpei

His ſaltem longi (non me duce) præmia belli
is cōmi
tōis mi-
aimos
ellum ex
us.
Reddantur: miles, ſub quolibet iſte triumphet?
Conferet exanguis quo ſe poſt bella ſenectus
Quæ ſe deſerit æmeritis? quæ rura dabuntur
Quæ noſter veteranus aret? quæ mœnia feſſis:
An melius fient pyratæ magne colonia?
Tollite iam pridem victricia tollite ſigna:
Viribus vtendum eſt quas fecimus, arma tenenti
tōnis cō
o.
Omnia dat qui iuſta negat: nec numina deſunt
Nam neq; preda meis: neq; regnū queritur armis
Detrahimus dominos vrbi ſeruire paratæ.
ſaris
ac bellū
itibus
uaſum
Dixerat at dubium non claro murmure vulgus
Secum incerta fremit pietas patrijq; penates
Quanq; cede feras mentes: animoſq; tumentes
Frāgunt: ſed diro ferri reuocantur amore:
Ductoriſq; metu ſummi tum munera pili
nemorat
cōſeſſus
ſonē ſeſu
oſecutus
dixerat.
Lelius emeritiq; gerens inſignia doni:
Seruati ciuis referentem premia quercum
Silicet (exclamat) romani maxime rector
Nominis: & ius eſt veras expromere cauſas.
Quod tam lenta tuas tenuit patientia vires
onis lelij
dium.
arem.
Conquerimur. deerat ne tibi fiducia noſtri?
Dum monet hęc calidus ſpirātia corpora ſanguis.
Et dum pila valent fortes torquere lacerti:
ratio.
Degenerem patiere togam regnumq; ſenatus?
oſequitur
tionē ſu-
lelius cō
it nec cu-
Vſq; adeo miſerum eſt ciuili vincere bello?
Duc ege per ſcythiæ populos: per inhoſpita ſyrtis
Littora:

Littora:per calidas libię ſitientis arenas.
Hec manus vt victum poſt terga relinqueret orbem.
Oceani tumidas remo compeſcuit vndas:
Fregit & arcto o ſpumantem vertice rhenum.
Iuſſa ſequi tam poſſe mihi ꝙ͂ velle neceſſe eſt:
Nec ciuis meus eſt.in quem tua claſſica cęſar.
Audiero.per ſigna decem fœlicia caſtris:
Perꝗ tuos iuro quocunꝗ ex hoſte triumphos:
Pectore ſi fratris gladium:iuguloꝗ parentis
Condere me iubeas:plenæꝗ in vicera partu
Coniugis:inuita peragam tamen omnia dextra.
Si ſpoliare deos:ignemꝗ immittere templis:
Numina miſcebit caſtrenſis flamma monetæ.
Signa ſuper tuſci ſi ponere tybridis vndas:
Heſperios audax veniam metaorin agros.
Tu quoſcunꝗ voles in planum effundere muros
His aries actus diſperget ſaxa lacertis:
Illa licet penitus tolli quam iuſſeris vrbem
Roma ſit:is cunctæ ſimul aſſenſere cohortes:
Elataſꝗ altæ quæcunꝗ ad bella vocaret
Promiſere manus.it tantus ad æthera clamor.
Quantus:pinifere boreas cum thracius oſſe.
Rupibus incubuit:curuato robore preſſæ
Fit ſonus:aut rurſus redeuntis in ethera ſiluæ
Cęſar vt acceptum tam prono milite bellum:
Fataꝗ ferre videt:ne quo langore moretur
Fortunam:ſparſas per gallica rura cohortes

Eſſe deuo
net Leli⁹ C
ſa obſequio
Lelij in ce.a
nimus ꝗ̄ po
liceꝛ ſe quan
tiſlibꝫ ardua
ꝛ immania
tentare.
Emendatio
erit lectio ſi
legeris.Iuſſa
ſequi tā velle
mihi ꝙ͂ poſſe
neceſſe eſt.
Multa ꝗ̄deꝫ
voluūt homi
nes que obi
re nō poſſuꝫ
Sepe multo
plura ſunt ꝗ
velle ꝛpoſſint
ꝛdebent ꝑſer
tim ſi boneſta
ſint.vide igi
tur ne voca
buli trāſmu
tatiōe lectio
deprauet mi
lites ſe addi
cūt Ceſaleli
ōtone ꝑſuaſi

Cōparatio
Ad rōne ob
ſidium Ceſar
ꝓbat.

Euocat:& romam motis petit vndiqꝫ ſignis.
Deſeruere cauo tentoria fixa lemanno.
Caſtraqꝫ quę vogeſi curuam ſuper ardua ripam
Pugnaces pictis cohibebant lingones armis.
Hi vada liquerunt iſaræ:qui gurgite ductus
Per tam multa ſuo famę maioris in amnem
Lapſus.in æquo reas nomen non pertulit vndas.
Soluuntur flaui longa ſtatione ruteni.
Mitis atax laxas gaudet non ferre carinas:
Finis & heſperie promoto milite varus.
Quaqꝫ ſub herculeo ſacratus numine portus
Vrget rupe caua pelagus:non corus in illum
Ius habet:aut zephirus.ſolus ſua littora turbat
Circius:& tuta prohibet ſtatione monœci.
Quaqꝫ iacet littus dubium:quod terra:fretumqꝫ
Vendicat alternis vicibus:cum funditur ingens
Oceanus:vel quum refugis ſe fluctibus aufert:
Ventus ab extremo pelagus ſic axe volutet:
Deſtituatqꝫ ferens:an ſidere mota ſecundo
Tethyos vnda vagę lunaribus æſtuet horis:
Flammiger an titan vt alentes hauriat vndas:
Erigat oceanum fluctuſqꝫ ad ſidera tolat.
Quærite quos agitat mundi labor.at mihi ſemper
Tu quecunqꝫ moues tam crebros cauſa meatus
(Vt ſuperi voluere)lates.tunc rura monethis
Qui tenet:& ripas ſatyri:qua littore curuo
Molliter admiſſum claudit tarbelicus æquor:

Lemañnus galliæ lacꝰ
Lingões pugnaces
Iſare fluminis đſcriptio
Si ſententia huiꝰ carmis Caſtraqꝫ ⁊c. ac curatiꝰ diſcuſſa fuerit Rupē ⁊ non ripā legemꝰ mõtes eni decliui ⁊ rupibꝰ ꝑditi viſunt.
Attēde ne cohibētia ꝑ cohibebāt ſit legēdū in hoc verſu pugnaces pictis.
Qđ ⁊ quidaꝫ teſtant̃ ducti hac vnare qđ id ꝟbuꝫ ſine recto caſu ē. Tu vero pꝛo tua ſentētia rem penſites
Ruteni ppl'i narbonenſis ꝓuincie.
Atax ⁊ varus flumina
Corus qui ⁊ caurus đr.
Circiꝰ ſeptētrionalis vētus

Loca vnde diſceſcere milites ꝑ cathalogū mēorātur cū đr· deſeruere

Apoſtrophe ad phōs.

Signa mouet:gaudetq; amoto ſancton us hoſte:
Et biturix longiſq; leues ſaxones in armis
Optimus excuſſo leucus:rhemuſq; lacerto:
Optima gens flexis in girum ſequana frenis:
Et docilis rector monſtrati belga couini:
Alueniq; auſi latios ſe fingere fratres
Sanguine ab iliaco populi:nimiũq; rebellis
Neruius.& cœſi pollutus ſanguine coacte:
Et qui te laxis imitantur ſarmata brachis
Vangiones:batauiq; truces:quos ære recuruo
Stridentes acuere tubæ:qua cinga pererrat
Gurgite:qua rhodanus raptum velocibus vndis
In mare fert ararin:qua montibus ardua ſummis
Gens habitat cana pendentes rupe gebennas.
Tu quoq; letatus conuerti prælia treuir:
Et nunc tonſe ligur:quondam per cola decora
Crinibus effuſis toti prelate comatę.
Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Theutates:horenſq; feris altaribus heſus:
Et taranis ſcythicę non mitior ara dianę.
Vos quoq; qui fortes animas:belloq; peremptas
Laudibus in longum vates demittitis euum:
Plurima ſecuri fudiſtis carmina bardi
Et vos barbaricos ritus:moremq; ſiniſtrum
Sacrorum druyde poſitis repetiſtis ab armis.
Solis noſſe deos:& cœli numina vobis.
Aut ſolis neſcire datum eſt:nemora alta remotis.

Moneti
manie p
Tarbelli
puli aḡra

Bituri qu
bituriges
cantur.
Saxões g
manie ppl
Leuci rbe
galie popu
Belge po
li galie.
Couinus
tanie curr
Vangion
ꝛ batatti g
manie ppl
Araris bu
gũdoꝝ flu
us:q̄ ꝛ ſa
na vocatu
Treuiri g

Theutate
mercuriu
mortis de

Heſus a q
buſdã ma
a cicerõe a
ſteus apol
lius ꝓhibe
taranis: g
lica ligua
piter.

Bardi mu
ce ꝛ poeſi
dentes a g
lis druyd
galli religi
ſe viuentes

Incolitis lucis:vobis auctoribus vmbræ
Non tacitas erebi ſedes:ditiſq; profundi
Pallida regna petūt:regit idem ſpiritus artus
Orbe alio:longe(canitis ſi cognita)vitæ

ꝑorte͂ non
rc͂tur druy
animum
mortalez
nſentes.

Mors media eſt.certe populi:quos deſpicit arctos
Fœlices errore ſuo:quos ille timorum
Maximus haud vrget læti metus:inde ruendi
In ferrum mens prona viris:animæq; capaces

aici gens
rmanica.

Mortis:& ignauum eſt redituræ parcere vitę.
Et vos crinigeros bellis arcere caicos

ono ordie
oſt collectū
ercitum co
oſum com
emorat:q̄d
ī ceſar ege.
t.

Oppoſiti:petitis romam:rheniq; feroces
Deſeritis ripas:& apertum gentibus orbem.
Cæſar(vt immenſæ collecto robore vires
Audendi maiora fidem fecere)per omnem

otaz ceſar
aliaz bellis
nplet.

Spargitur italiam:vicinaq; mœnia complet.
Vana quoq; ad veros acceſſit fama timores:
Irrupitq; animos populi cladem q; futuram
Intulit:& velox properantis nuncia belli
Innumeras ſoluit falſa in preconia linguas.

Meuania
nbrorū vrbs
ar ſabinoꝝ
uuius.

Eſt qui(tauriferis vbi meuania campis
Explicat)audaces ruere in certamina turmas
Afferat:& qua nar tyberino illabitur amni
Barbaricas ſæui diſcurrere cæſaris alas:
Ipſum omnes aquilas collectaq; ſigna ferentem
Agmine non vno:denſiſq; incedere caſtris:
Nec qualem meminere vident:maiorq; feroxq;
Mentibus occurrit:victoq; immanior hoſte.

Tunc:inter rhenum populos:alpeſqꝫ iacentes:
Finibus arctois:patriaqꝫ a ſede reuulſos
Pone ſequi:iuſſamqꝫ feris a gentibus vrbem
Romano ſpectante rapi.ſic quiſqꝫ pauendo
Dat vires famę:nulloqꝫ auctore malorum:
Quæ finxere timent:nec ſolū vulgus inani
Perculſum terrore pauet:ſed curia & ipſi
Sedibus exilire patres:inuiſaqꝫ belli
Conſulibus fugiens mandat decreta ſenatus.
Tunc quę tuta petant.& que metuenda relinquant
Incerti:quo:quenqꝫ fugę tulit impetus:vrget
Percipitem populum:ſerieqꝫ herentia longa
Agmina prorumpunt.credas aut tecta nefandas
Corripuiſſe faces:aut iam quatiente ruina
Nutantes pendere domos:ſic turba per vrbem
Precipiti limphata gradu(velut vnica rebus
Spes foret afflictis patrios excedere muros)
Inconſulta ruit.qualis cum turbidus auſter
Repulit a lybicis immenſum ſyrtibus equor:
Fractaqꝫ veliferi ſonuerunt pondera mali:
Deſilit in fluctus deſerta pupe magiſter:
Nauitaqꝫ & nondum ſparſa compage carinę
Naufragium ſibi quiſqꝫ facit.ſic vrbę relicta
In bellum fugitur.nullum iam languidus æuo
Eualuit reuocare parens coniunxve maritum
Fletibus.haud patrij(dubie dum vota ſalutis
Conciperent)tenuere lares.nec limine quiſqꝫ

Res vero
por facile
dicabitur
hūc inter
nū ⁊c.lege
vt ad ceſa
referas.N
cēi.Tūc
ꝗ.Nunc i
hoc ꝟſu e
ditiori ſe
tētie ſatiſ
ciunt.

Errore co
ſternati rō
ni vrbem
ſerunt.

Proſequit
fugā ſena
oſtendēs
metus ⁊
bita· men
conſternat
poſſit

Auctio. re
ſolitudine

Cōparati

Parēs nō
lum de p
matre vꝫ
de auo ⁊ p
ſuo auia
auia.

Heſit:& extremo tunc forſitan vrbis amatæ
Plenus abit viſu:ruit irreuocabile vulgus.
O faciles dare ſumma deos:eademꝗ tueri
Difficiles.vrbem populis victiſꝗ frequentem
Gentibus & generis (coeat ſi turba) capacem
Humani:facilem venturo cæſare prędam
Ignauę liquere manus.cum preſſus ab hoſte
Clauditur externis miles romanus in oris:
Effugit exiguo nocturna pericula vallo.
Et ſubitus rapti munimine ceſpitis agger:
Prebet ſecuros intra tentoria ſomnos.
Tu tantum audito bellorum nomine roma
Deſereris:nox vna tuis non credita muris.
Danda tamen venia eſt:tantorum danda pauorum:
Pompeio fugiente timent.tum ne qua futuri
Spes ſaltem trepidas mentes leuet:addita fati
Peioris manifeſta fides:ſuperiꝗ minaces
Prodigijs terras implerunt:ęthera:pontum.
Ignota obſcure viderunt ſidera noctes:
Ardentemꝗ polum flammis cœloꝗ volantes
Obliquas per inane faces:crimēꝗ timendi
Syderis:& terris mutantem regna cometen.
Fulgura fallaci micuerunt crebra ſereno:
Et varias ignis denſo dedit aere formas.
Nunc iaculū longo:nunc ſparſo lumine lampas
Emicuit cœlo.tacitum ſine nubibus vllis
Fulmen:& aͬcto is rapiens de partibus ignem

r amplifi
ſionem ex
nat.

llo.i. mu
ito ex val
i.pallis
zo

oſtrophe
romam

omanoꝛuꝫ
ctus varijs
gebatur ꝑ
ius

dicit dñ,
oſtēdit ꝙ
oſcenduꝫ
ꝛ ſenato ꝛ
ulo fugi
ē cū etiaꝫ
ei⁹ fuge.

mete
ria ꝛ ſtu-
da prodi

inius tra
ſtellas re
te in celo
nore fo-
tor ignea
aſci.

Percuſſit latiale caput. ſtellæq; minores
Per vacuum ſolitæ noctis decurrere tempus:
In medium venere diem. cornuq; coacto
Iam phœbe toto fratrem cum redderet orbe.
Terrarum ſubita percuſſa expalluit vmbra
Ipſe caput medio titan quum ferret olimpo:
Condidit ardentes atra caligine currus:
Inuoluitq; orbem tenebris: genteſq; coegit
Deſperare diem: qualem fugiente per ortus
Sole thyeſteæ noctem duxere mycenæ.
Ora ferox ſyculę laxauit mulciber ætnæ:
Non tulit in cœlum flammas: ſed vertice prono
Ignis in heſperium cecidit latus: atra carybdis
Sanguineum fundo torſit mare. flebile ſęui
Latrauere canes: veſtali raptus ab ara
Ignis: & oſtendens confectas flāma latinas
Scinditur in partes. geminoq; cacumine ſurgit
Thebanos imitata rogos: tum cardine tellus
Subcedit: veteremq; iugis nutantibus alpes
Diſcuſſere niuem. thetys maioribus vndis
Heſperiam calpen ſummumq; impleuit atlanta.
Indigetes fleuiſſe deos: vrbiſq; laborem
Teſtatos ſudore lares: delapſaq; templis
Dona ſuis. diraſq; diem fœdaſſe volucres
Accipimus: ſiluiſq; feras ſub nocte relictis
Audaces media poſuiſſe cubilia roma.
Tunc pecudum faciles humana ad murmura linguę

Solis eclipſis ac ꝺ̄fectio ex lune interuentu

Cōparatio

Cū dicit ipſe caput medio ꝓſequit᷑ grauioꝛa pꝛodigia cum ſol poꝛtendebat.

Siculū mare cruentum apparuit.

Scylla

Ignis in tēplo dee veſte extinctus.

Ingenti terre motu concuſſe alpes

Calpe hiſpanie mons

Atlas mauritanie

Cū dicit dira demōſtrat ꝙ acceſſerūt vatum diuinationes ac carmina mali pꝛenuncia.

Carmina ſy
illina. F.F
F.R.R.R.
Galli ſacer
otes cibelli
i poſiti in furi
s.

Monſtroſiq; hominum partus numeroq;: modoq;
Membrorum:matremq; ſuus conterruit infans:
Diraq; per populum cumanæ carmina vatis
Vulgantur.tunc quos ſectis bellona lacertis
Sęua mouet cecinere deos:crinemq; rotantes
Sanguineum populis vlularunt triſtia galli.
Compoſitis plenæ gemuerunt oſſibus vrnæ:

Signa belli
futuri demō
ſtrat.

Tunc fragor armorum:magnęq; per auia voces
Audite nemorum.et venientes cominus vmbræ:
Quiq; colunt iunctos extremis mœnibus agros
Diffugiunt.ingens vrbem cingebat erynnis

Cōparatio

Excutiens pronam flagranti vertice pinum:
Stridenteſq; comas:thebanam qualis agauen
Impulit:aut ſæui contorſit tela lycurgi
Eumenis:aut qualem iuſſu iunonis iniquę
Horruit alcides viſo iam dite megæram.
Inſonuere tubæ.et quanto clamore cohortes
Miſcentur:tantum vox atra ſilentibus auris

Sylle et marii
umbræ in ſu
is ſepulcris
apparuerūt.
Ad pdigio
rū interpta
tionē acciti
haruſpices lu
nae vel lucae
Mōtitio a
runcis Arū
et aruſpicij et
augurij peri
tus.

Edidit.et medio viſi conſurgere campo
Triſtia ſyllani cecinere oracula manes:
Tollentemq; caput gelidas anienis ad vndas
Agricolæ fracto marium videre ſepulchro:
Hæc propter placuit thuſcos de more vetuſto
Acciti vates:quorum qui maximus æuo
Aruns incoluit deſertæ mœnia lunæ
Fulminis edoctus motus:venaſq; calentes
Fibarum.& motus errantis in aera pennæ.

Monſtra iubet primum: quæ nullo ſemine diſcors
Protulerat natura rapi: ſteriliqꝫ nefandos
Ex vtero fœtus infauſtis vrere flammis:
Mox iubet & totam pauidis a ciuibus vrbem
Ambiri: & fœſto purgantes mœnia luſtro:
Longa per extremos pomeria cingere fines.

Urbis luſtr
tio pro rom
noꝝ religiõe.

Pontifices (ſacri quibus eſt permiſſa poteſtas)
Turba minor ritu ſequitur ſuccincta gabino.
Veſtalemqꝫ chorum ducit vittata ſacerdos:
Troianam ſoli cui fas vidiſſe mineruam.

Gabíj oppi-
dũ eſt ad dex
trã vie p̄neſti
ne.

Tunc qui fata deum: ſecretaqꝫ carmina ſeruant:
Et lotam paruo reuocant almone cybellem
Et doctus volucres augur ſeruare ſiniſtras:
Septem viriqꝫ epulis feſtis: ticijqꝫ ſodales:
Et ſalius læto portans ancilia collo:
Attollenſqꝫ apicem generoſo vertice flamen.
Dumqꝫ illi effuſam longis anfractibus vrbem
Circumeunt: arnus diſperſos fulminis ignes
Colligit: & terræ mœſto cum murmure condit
Datqꝫ locis nomen: ſacris tunc admouet: aris

Cũ dicit dũ
ꝗ illi demon
ſtrat ꝙ dum
ſupplicatio-
nẽ dijs faci-
unt ꝛ vrbem
luſtrãt ſacer-
dotes ꝛ veſta
les armis ful
mina ꝯdidit
ꝛ bidental in
ſtituit ꝛ poſt
ſacrificia ex-
ta conſuluit.

Bidental.

Electa ceruice marem: iam fundere baccum
Cœperat: obliquoqꝫ molas inducere cultro:
Impatienſqꝫ diu non grati victima ſacri
Cornu ſuccincti premerent cum torua miniſtri:
Depoſito victum prebebat poplite collum.
Nec cruor emicuit ſolitus: ſed vulnere largo
Diffuſum rutilo nigrum pro ſanguine virus

Monſtrũ a-
rũte ſacris
operã dante
apparuit,

Pallnit attonitus ſacris feralibus arunus.
Atqꝫ iram ſuperum raptis quęſiuit in extis.
Terruit ipſe color vatem:nam pallida tetris
Viſcera tincta notis gelidoqꝫ infecta cruore:

Liuor nigredo plumbea eſt.

Plurimus aſperſo variabat ſanguine liuor
Cernit tabe iecur madidum:venaſqꝫ minaces
Hoſtili de parte videt:pulmonis anheli
Fibra latet:paruuſqꝫ ſecat vitalia limes.
Cor iacet.& ſaniem per hiantes viſcera rimas

Omētū mēbrana eſt que inteſtina continet

Emittunt:produntqꝫ ſuas omenta latebras
Quodqꝫ nefas nullis impune apparuit extis:
Ecce videt capiti fibrarum increſcere molem
Alterius capitis:pars ægra & marcida pendet:
Pars micat:& celeri venas mouet improba pulſu:
His vbi concepit magnorum fata malorum:
Exclamat:vix fas ſuperi quęcunqꝫ mouetis
Prodere me populis:neqꝫ enim tibi ſumme litaui

Arūtis in deos exclamatio

Iupiter hoc ſacrum:ceſiqꝫ in viſcera tauri
Inferni venere dei non fanda timemus
Sed venient maiora metu dij viſa ſecundent:
Et fibris ſit nulla fides:ſed conditor artis
Finxerit iſta tages.flexa ſic omnia thuſcus

Tages aruſpicine artis inuentor.

Inuoluens multaqꝫ tegens ambage canebat.
At figulus cui cura deos ſecretaqꝫ cœli

Nigidij figuli peritiſſimi aſtrologi vaticiniū.

Noſſe fuit:quem non ſtellarum ægyptia memphis
Aequaret viſu:numeriſqꝫ mouentibus aſtra:

Ꝟba nigidij,

Aut hic errat(ait)nulla cum lege per æuum

Mundus et in certo diſcurrunt ſydera motu:
Aut ſi fata mouent:vrbi:generiꝗ paratur
Humano matura lues:terræ ne dehiſcent?
Subſidentꝗ vrbes?an tollet feruidus aer
Temperiem?ſegetes tellus infida negabit?
Omnis an infuſis miſcebitur vnda venenis?
Quod cladis genus o ſuperi?qua peſte paratis
Sęuiciam:extremi multorum tempus in vnum
Conuenere dies ſummo ſi frigida cœlo
Stella nocens nigros ſaturni accederet ignes:
Deucalioneos fudiſſet aquarius imbres
Totaꝗ defuſo latuiſſet in æquore tellus.
Si ſæuum radijs nemeum phœbe leonem
Nunc premeres:toto fluerent incendia mundo:
Succenſusꝗ tuis flagraſſet curribus ęther.
Hi ceſſant ignes.tu qui flagrante minacem
Scorpion incendis cauda.chelaſꝗ peruris:
Quid tantum gradiue paras?nam mitis in alto.
Iupiter occaſu premitur:veneriſꝗ ſalubre
Sidus habet:motuꝗ celer cyllenius hæret.
Et cœlum mars ſolus habet:cur ſigna meatus
Deſeruere ſuos?mundoꝗ obſcura feruntur?
Enſiferi nimium fulget latus orionis:
Imminet armorum rabies:ferriꝗ poteſtas
Confundet ius omne manu:ſceleriꝗ nefando
Nomen erit virtus:multoſꝗ exibit in annos
Hic furor&ſuperos quid prodeſt poſcere finem

Apoſtrophe ad ſuperos

Argumenta mathematica.

Non inerudite.ne meū legamus cum Nemee ꝑma correpta cōperiatur apđ ⁊ vergiliū et Martialem Vergi.⁊ vaſtum nemee ſub rupe leonē.Mar' Nemee frōdoſa leonē. Quo fit:vt meum non tū menda legatur:niſi pētbime meri factum defendamus ad matrem apoſtrophe.

Orō enſifer: Vaticinij expreſſio.

Cū dicit.Si ſeuū radijs.oſtēdit apta eſſe ꝯſtellatio ad incēdia et cū fragratione faciendū.

Cum domino pax iſta venit:duc roma malorum
Continuam ſeriem:clademq; in tempora multa
Extrahe ciuili tantum iam libera bello
Terruerant ſatis hæc pauidam preſagia plebem
Sed maiora præmunt:nam qualis vertice pindi
Aedonis ogigio decurrit plena lyeo:
Talis & attonitam rapitur matrona per vrbem
Vocibus his prodes vrgentem pectora phœbum:

Aedonis menas bacchi ſacrificula. Bachantis: matrone vaticinium

Quo feror:o pæan:qua me ſuper ęthera raptam
Conſtituis terra?video.pangea niuoſis
Cana iugis:latoſq; hemi ſub rupe philippos:
Quis furor hic o phœbe doce:quo tela manuſq;
Romanæ miſcent acies:bellumq; ſine hoſte eſt.

Pangens thracie mōs Hem⁹ mons theſſalie

Quo diuerſa feror?primos me ducis in ortus
Quo mare lagei mutatur gurgite nili.
Hunc ego fluminea deformis truncus arena
Qui iacet agnoſco:dubiam ſuper æquore ſirtim:
Arentemq; feror libyen:quo triſtis erymnis
Tranſtulit ęmatias acies:nunc deſuper alpis
Nubifere coles:atq; aeriam pirenem
Arripimur:patriæ ſedes remeamus in vrbis:
Impiaq; in medio peraguntur bella ſenatu.

Cū dicit quo feror verba ſunt matrone phebeo furore ꝑcite ac ꝑ furorē dicētis.

Conſurgunt partes iterum:totumq; per orbem.
Rurſus eo.noua da mihi cernere littora ponti:
Telluremq; nouam:vidi iam phœbe philippos.
Hæc ait:& lapſa iacuit deſerta furore.

His in octo verſib⁹ complectitur ſulpitius argumētum ſcđi libri.

M.Annei lucani:pharſaliæ Libri primi finis.

In ſecundum Lucani librum ſulpitij argumentũ
Eſt vbi conqueſtus noſci ventura ſecundus
Iuſtitio indicto.narrat fera tempora ſyllæ
Poſt hæc brutus adit conſtanti mente catonem:
Cui rurſum nubit funeſto martia cultu.
It capuam magnus.late occupat omnia cæſar
Teqꝫ capit domiti:ſequitur tum concio magui
Brunduſio it natus cuius tentare remota
Auxilia:obſeſſuqꝫ tamen vix effugit ipſe.

M.Annei Lucani pharſaliæ
Liber Secundus.

Expoſitis ꝙ plurimis ꝓdigijs ꝑ que dij ſe iratos eē demonſtrarunt interrogat lucanus ioueꝫ q̄re voluerit ꝑ oia ⁊ auguria oſtẽdere mortalibus futura mala cũ meliꝰ foret illa in abdito latere ne mentes hoim ꝑturbarent ꝙ mala paterẽtur.

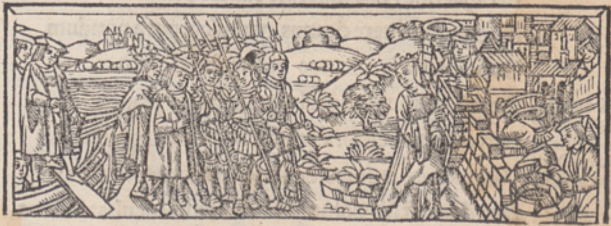

IAmqꝫ iræ patuere deũ:manifeſtaqꝫ belli
Signa dedit mũdus.legeſqꝫ & fœdera rerũ:
Præſcia mõſtrifero vertit natura tumultu:
Indixitqꝫ nefas:cur hanc tibi rector olympi
Solicitis viſum mortalibus addere curam:
Noſcant venturas vt dira per omnia clades?
Siue parens rerum:cum primum informia regna:
Materiamqꝫ rudem flamma cedente recepit:
Finxit in ęternum:cauſas:qua cuncta cohercet

Apoſtrophe ad iouem.

Quaſi dicat non videt cõſtare ratio qꝫ q̄ euitari nõ pñt meliꝰ latere videntur

Nam verſat celeri fors leuis orbe rota

Se quoqꝫ lege tenens:& ſęcula iuſſa ferentem
Fatorum immoto diuiſit limite mundum:
Siue nihil poſitum eſt:ſed fors incerta vagatur
Fertqꝫ refertqꝫ vices:& habent mortalia caſum:
Sit ſubitum quodcunqꝫ paras:ſit cœca futuri
Mens hominum fati:liceat ſperare timenti.

Ubi ventura mala romani preſagiere deoꝝ tēpla ⁊ matrōe: oīm cultu poſthabito: p̄cibus frequētare ceperunt.

Cōparatio

Ergo vbi concipiunt quantis ſit cladibus vrbi
Conſtatura fides ſuperum:ferale per vrbem
Iuſtitium latuit plæbeio tectus amictu
Omnis honos:nullos comitata eſt purpura faſces
Tunc queſtus tenuere ſuos maguſqꝫ per omnes
Errabat ſine voce dolor.ſic funere primo
Attonitæ tacuere domus quum corpora nondum
Conclamata iacent nec mater crine ſoluto

Cū dicit ergo proſequit̃ quid iuſticio iudicto deinceps actū ſit

Exigit ſæd anos famularum brachia planctus:
Sed quum membra premit fugiente rigentia vita:
Vultuſqꝫ ex animes:oculoſqꝫ in morte minaces:
Nec dum eſt ille dolor:ſed iam metus incubat amens
Miraturqꝫ malum:cultus matrona priores

Matronarū romanoꝝ luctus

Depoſuit:mœſtæqꝫ tenent delubra cateruæ
Hę lachrimis ſparſere deos:hæ pectora duro

Docet hic q̄d in tēplo egerint ⁊ dixerint matrone deinde quid in bellū prodeūtes viri nimiū graphice pathos ex omni parte mouens

Affixere ſolo:laceraſqꝫ in limine ſacro
Attonitæ fudere comas:votiſqꝫ vocari
Aſſuetas crebris feriunt vlulatibus aures:
Nec cunctę ſummi templo iacuere tonantis.
Diuiſere deos:& nullis defuit aris
Inuidiam factura parens:quarum vna madentes

Sciſſa genas planctu: liuentes atra lacertos:
Nunc ait o miſeræ contondite pectora matres:
Nunc laniate comas: ne ve hunc differte dolorem:
Et ſummis ſeruate malis: nunc flere poteſtas:
Dum pendet fortuna ducum: dum vicerit alter
Gaudendum eſt. his ſe ſtimulis dolor ipſe laceſſit.
Nec non bella viri diuerſaq; caſtra petentes
Effundunt iuſtas in numina ſæua querelas.
O miſeræ ſortis: quod non in punica nati
Tempora cānarum fuimus: trebiæq; iuuentus.
Non pacem petimus ſuperi: date gentibus iras:
Nunc vrbes excite foras: coniuret in armis
Mundus: achemenijs decurrāt medica ſuſis
Agmina maſſagetem ſcythicus non alliget iſter
Fundat ab extremo flauos aquilone ſueuos
Albis: & indomitum rheni caput omnibus hoſtes
Reddite nos populis: ciuile auertite bellum
Hic dacus premat: inde getes: occurrat iberis
Alter: ad coas hic vertat ſigna pharetras.
Nulla vacet tibi roma manus: vel perdere nomen
Si placet heſperium ſuperi: collapſus in ignes
Plurimus ad terram per fulmina decidat æther.
Sęue parens vtraſq; ſimul parteſq; duceſq;
Dum nondum meruere feri: tanto ne nouorum
Prouentu ſcelerum querunt: vter imperet vrbi:
Vix tanti fuerat ciuilia bella mouere
Vt neuter tales pietas peritura querelas

Matrōe pathetica ero.

achemenij perſe ſunt

Suſa oppidū perſaruz
iſter q̄ꝛ danubius dicitur
Sueui germanie ppl'i.

albis germanie fluuius.
Dac⁹ ꝛ gethe ſcythie ppl'i.
Iberis hiſpaniarū fluui⁹

Cū d'z hic dachus pſequūtur viri triſtia vota ſua
vt ciuile bellum euitent

Egerit:at miſeros angit ſua cura parentes.
Oderuntqꝫ grauis viuacia fata ſenectę:

Seniores tā diu viuere tedebat

Seruatoſqꝫ iterum bellis ciuilibus annos.
Atqꝫ aliquis magno querens exempla timori:

Prolixa ē alicuius senioꝝ romanorum oratio bella ciuilia ꝫ marianis ſyllaniſqꝫ conferētis

Non alios (inquit) motus tunc fata parabant:
Quam poſt theutonicos victor libicoſqꝫ triūphos:
Exul limoſa marius:caput abdidit vlua.
Stagna auidi texere ſoli:laxęqꝫ paludes
Depoſitum fortuna tuum mox vincula ferri
Exedere ſenem:longuſqꝫ in carcere pędor.
Conſul & euerſa fœlix moriturus in vrbe:

Perpetuo te more proſcꝗ̄ ſenex ille itroduct⁹ narrationē ſuā dicēs ⁊ ipſe marius moriturus⁹ cōſul ⁊ felix:qꝛ non eſt ī carcere mortuus.

Pœnas ante dabat ſcelerum:mors ipſa refugit
Sæpe virum:fruſtraqꝫ hoſti conceſſa poteſtas
Sanguinis inuiſi:primo qui cędis in ictu
Diriguit:ferrumqꝫ manu torpente remiſit.
Viderat immenſam tenebroſo in carcere lucem.
Terribileſqꝫ deos ſcelerum:mariumqꝫ futurum

Que audire galatha ī carcere viſus eſt

Audieratqꝫ pauens fas hæc contingere non eſt
Colla tibi:debet multos hic legibus æui
Ante ſuam mortem:vanum depone furorem.

Torpens rigēs torpedo piſcis torpoꝛ pigritia

Si libet vlciſci delete funera gentis.
Hunc cymbri ſeruate ſenem non ille fauore
Numinis:ingenti ſuperum protectus ab ira:
Vir ferus:& romam cupienti perdere fato

Mapalia et magalia paſtorū caſe lingua punica appellantur.

Sufficiens:idem pelago delatus iniquo
Hoſtilem in terram:vacuiſqꝫ mapalibus actus:
Nuda triumphati iacuit per regna iugurthæ.

Et pœnos

Et pœnos preſſit cineres: ſolatia fati
Carthago mariuſq; tulit: pariterq; iacentes
Ignouere deis lybicas ſibi colligit iras:
Vt primum fortuna redit: ſeruilia ſoluit.
Agmina: conflato ſæuas ergaſtula ferro
Exeruere manus. nulli geſtanda dabantur
Signa ducis: niſi qui ſcelerum iam fecerat vſum
Atul eraq; in caſtra nefas: proh fata quis ille:
Quis fuit ille dies: marius quo mœnia victor
Corripuit? q̄ntoq; gradu mors ſæua cucurrit:
Nobilitas cum plæbæ perit lateq; vagatur
Enſis: & nullo reuocatum eſt pectore ferrum:
Stat cruor in templis: multaq; rubentia cæde
Lubrica ſaxa madent. nulli ſua profuit ætas.
Non ſenis extremum piguit vergentibus annis
Præcipitaſſe diem: nec primo in limine vitæ
Infantis miſeri naſcentia rumpere fata.
Crimine quo parui cędem potuere mereri?
Sed ſatis iam poſſe mori: trahit ipſe furoris
Impetus: & viſum eſt lenti quæſiſſe nocentem
In numerum pars magna perit: rapuitq; cruentus
Victor ab ignota vultus ceruice reciſos:
Quum vacua pudet ire manu. ſpes vna ſalutis
Oſcula pollutę fixiſſe trementia dextre.
Mille licet gladij mortis noua ſigna ſequantur.
Degener o populus: vix ſæcula longa decorum
Sic meruiſſe viris: ne dum breue dedecus ęui:

patbos a cr
delitate.

Proſequitu
narrationē
de crudelit
te mariana
dicēs: cū it
nulli .parce
ret mari⁹ n
quē locū ba
beret i mun
re cruor pl
nus eſt in t
plis & ſaxa p
uimentorū
lubrica effe
cta madefiūt
effuſiōe mu
ti ſanguinis

Bocbius

Et vitam dum ſylla redit: cui funera vulgi
Flere vacet: vix te ſparſum per viſcera bœbi
Innumeras inter carpentis membra coronę
Diſcerpſiſſe manus: aut te pręſage malorum

Antonij ora
toris caput
obtrūcatum
manib⁹ cum
umma ani
mi leticia in
er epulas p
ractauit.

Antoni cuius laceris pendentia canis
Ora ferens miles: feſtę rorantia menſæ
Impoſuit: truncos lacerauit fimbria craſſos
Sæua tribunitio maduerunt robora tabo.
Te quoq; neglectum violatę ſcęuola dextrę

Proſequitur
rudelia ma
ij facinora
icēs Seua.

Ante ipſum penetrale deæ: ſemperq; calentes
Mactauere focos: paruum ſed feſſa ſenectus
Sanguinis effudit: iugulo: flammiſq; pepercit.
Septimus exequitur repetitis faſcibus annus.

Scœuola q̄
pōte manū
rdenti facu
o emiſit.
Septies q̄d
e cōſulatuꝫ
geſſit mari⁹
ſeptimo pe
ijt aduerſuſ
pſperā fortu
nā mari⁹ ex
pertus eſt.
Collina por
a.
Samnites
audine fur
e.
Sylla.

Ille fuit vitę mario modus omnia paſſo
Quæ peior fortuna poteſt? atq; omnibus vſo
Quæ melior menſoq; homini quid fata pararent?
Iam quot apud ſacri cecidere cadauera portum?
Aut collina tulit ſtratas quot portas cateruas:
Tunc quum pene caput mundi: rerumq; poteſtas
Mutauit translata locum: romanaq; ſamnis
Vltra caudinas ſperauit vulnera furcas.
Sylla quoq; immenſis acceſſit cladibus vltor:
Ille quod exiguum reſtabat ſanguinis vrbi
Hauſit: dumq; nimis iam putrida membra recidit:
Exceſſit medicina modum: nimiumq; ſecuta eſt:
Quam morbi duxere manus: periere nocentes
Sed quum iam ſoli poſſent ſupereſſe nocentes.

Conquerit.

Tunc data libertas odijs:reſolutaq; legum
Frenis ira ruit.non vni cucta dabantur
Sed fecit ſibi quiſq; nefas:ſemel omnia victor
Iuſſerat:infandum domini per viſcera ferrum
Exegit famulus:nati maduere paterno
Sanguine:certatum eſt cui ceruix ceſa parentis.
Cederet.in fratrum ceciderunt pręmia fratres.
Buſta repleta fuga:permixtaq; viua ſepultis
Corpora:nec populum latebræ cepere ferarum
Hic laqueo fauces eliſaq; guttura fregit:
Hic ſe pręcipiti iaculatus pondere:dura
Deſiluit percuſſus humo: morteſq; cruento
Victori rapuere ſuas:hic robora buſti
Extruit ipſe ſui:necdum omni ſanguine fuſo
Deſilit in flammas:& dum licet occupat ignes
Colla ducum pilo trepidam geſtata per vrbem:
Et medio cōgeſta:foro cognoſcitur illic
Quicquid vbiq; latet:ſcelerum non thracia tantum
Vidit biſtonij ſtabulis pendere tiranni:
Poſtibus anthei libie:nec græcia mœrens
Tot laceros artus piſea fleuit in aula.
Cum iam tabe fluunt confuſaq; tempore:multo
Amiſere notas:miſerorum dextra parentum
Colligit:& pauido ſubducit cognita furto.
Meq; ipſum memini cęſi deformia fratris
Ora rogo cupidum.vetitis imponere flammis
Omnia ſillanæ luſtraſſe cadauera pacis:

Deſiluit p
ſus &c.&
iſtū a ſer
tia poeta
lienuz ſ
indicabit
pēſa acc
tius voc
lorū ſig
catiōe:qſ
qui deſili
duʒ ꝑcuſ
humo ē.
ſi diſſilui
deſiluit p
purus fec
& ita inter
mur diſſi
hoc ē ꝑcu
& afflict⁹
mo exani
tus eſt di
tibus viſ
bus ꝓgi
q̄ idiſſili
antheus
ſtiū ceſorū
pij a poſt
affluebat.

De ſe ſen
loquentē
git poeta.
Catulus

ſe ſenem
uentē ſin
poeta.

Perq; omnes truncos cum qua ceruice receiſum
Conueniat queſiſſe caput. quid ſanguine manes
Placatos catuli referam? cum victima triſtis
Inferias marius (forſan nolentibus vmbris)
Pendit in expleto non fanda piacula buſto.
Cum laceros artus: æquataq; vulnera membris
Vidimus: & toto quāuis in corpore cæſo:
Nil animæ læthale datum moremq; nefandę
Dirum ſæuitiæ pereuntis parcere morti:
Auulſæ cecidere manus: exectaq; lingua
Palpitat: & muto vacuum ferit aera motu.

oſequitur
ciatus q̃s
rius p̃toꝛ
ter marij
ſulis paſ
eſt a ſylla
ꝛ p̃cipue
atulo cuꝫ
tum.

Hic aures: alius ſpiramina naris aduncæ
Amputat. ille cauis euoluit ſedibus orbes:
Vltimaq; effodit ſpectatis lumina membris
Vix erit vlla fides: tam ſæui criminis vnum
Tot pœnas cœpiſſe caput: ſic mole ruinę
Fracta ſub ingenti miſcentur pondere membra:
Nec magis informes veniunt ad littora trunci
Qui medio periere freto: quid perdere fructum
Iuuit? & vt vilem marij confundere vultum?
Vt ſcelus hoc ſyllę: cædeſq; oſtenſaq; placeret?
Agnoſcendus erat: vidit fortuna colonos
Preneſtina ſuos cunctos ſimul enſe receptos:
Vnius populum pereuntem tempore mortis.
Tunc flos hæſperiæ: latij iam ſola iuuentus
Concidit: & miſeræ maculauit ouilia romæ.
Tot ſimul in feſto iuuenes occumbere lœto.

ſparatio.

rtuna pre
ſtina ðr q̃
neſtis co
ur.

membris

memoris

Sæpe fames: pelagiq; furor: ſubitæq; ruinę
Aut terræ: cœliq; lues: aut bellica clades:
Nunq; pœna fuit. denſi vix agmina vulgi
Inter & exangues immiſſa morte cateruas
Victores mouere manus: vix cede peracta
Procumbunt: dubiaq; labant ceruice: ſed illos
Magna p̄mit ſtrages: peraguntq; cadauera partem
Cędis: viua graues elidunt corpora trunci.
Intrepidus tanti ſedit ſecurus ab alto
Spectator ſceleris: miſeri tot milia vulgi
Non piguit iuſſiſſe mori. congeſta recepit
Omnia tyrrenus ſyllana cadauera gurges
In fluuium primi cecidere: in corpora ſummi.
Præcipites hæſere rates. & ſtrage cruenta
Interruptus aquis: fluxit prior amnis in æquor:
Ad molem ſtetit vnda ſequens: nam ſanguinis alti
Vis ſibi fecit iter: campumq; effuſa per omnem:
Precipitiq; ruens tyberin in flumina riuo.
Herentes adiuuit aquas: nec iam alueus amnem
Nec retinent ripæ: redduntq; cadauera campo.
Tandem tyrrenas vix eluctatus in vndas:
Sanguine cæruleum torrenti diuidit æquor.
His ne ſalus rerum: fœlix his ſylla vocari:
His meruit tumulum medio ſibi tollere campo?
Hec rurſus patienda manent: hoc ordine belli
Ibitur: hic ſtabit ciuilibus exitus armis.
Quamq; agitant grauiora metus: multoq; coitur

Docet m
tot ciuc
matios
iſſe iuſſu
ni quot i
ſylle

Elido cō
mo ſineſu
co ſignific

Tyberis i
dauit vt
poza in ſu
alueū par
an̄ proiect
in cāpū re
lerit mart
⁊ eſt alte
cauis iter
pas q̄ flui
labitur.

Probroſa
ſyllā inſul
tio proſequ
ſenex ciui
bella cōque

Humanorum [illegible] [illegible] armaq; [illegible]

Humani generis maiora in prȩlia damno?

marijs effugatis [illegible] [illegible]

Exulibus maris bellorum maxima merces:

ciuitas [illegible] [illegible]

Roma recepta fuit: nec plus victoria syllæ

[illegible] [illegible] [illegible]

Prestitit inuisas penitus quā tollere partes,

[illegible] [illegible]

Hos alios fortuna vocas: olimq; potentes.

[illegible] [illegible]

Concurrunt: neuter ciuilia bella moueret

[illegible]

Contentus quo sylla fuit: sic mœsta senectus

[illegible] [illegible]

Preteritiq; memor flebat: metuensq; futuri.

At non magnanimi perculsit pectora bruti.

Terror: & in tanta pauidi formidine motus

Pars populi lugentis erat: sed nocte sopora

Parrhasis obliquos elice cum verteret axes:

Atria cognati pulsat non ampla catonis.

Inuenit insomni voluentem publica cura

Fata virum: casusq; vrbis cunctisq; timentem:

Securumq; sui fariq; his vocibus orsus.

Omnibus expulsæ terris: olimq; fugatæ

Virtutis iam sola fides: quam turbine nullo

Excutiet fortuna tibi: tu mente labantem

Dirige me: dubium certo tu robore firma.

Namq; alij magnum: vel cæsaris arma sequātur:

Dux bruto cato solus erit: pacem ne tueris

Inconcussa tenens dubio vestigia mundo?

An placuit ducibus scelerum: populiq; furentis

Cladibus immistum ciuile absoluere bellum?

Quemq; suæ rapiunt scelerata in prȩlia causæ:

Hos polluta domus: legesq; in pace timendæ:

amplificat a
cōparatione

hoc
2a a cōparationis
[illegible]
hoc [illegible]
[illegible] [illegible]

aſguine
cti. id eſt
ec'cū ba
ītia cur
oluit ſe.
cs orat.
l longaꝫ
ꝫ lattē
onē docꝫ
eteri lege
dicēs at
iti cōſtā
j ſolus in
lica rōa.
ſ conſter
ōe inſtu
is inter
ſqꝫ ꝑmā
lice verſa
or.
tu cato.
ſoceri ſui
nt' domi
um.
iti ad ca
in deli
tiuo ge.
ofo i cu
exordio
nis ꝯtu
mendat
tandeꝫ
llis deter
ſtudet

Hos ferro fugienda fames: mundiqꝫ ruinæ
Permiſcenda fides: nullum furor egit in arma:
Caſtra petunt magna victi mercede: tibi vni
Per ſe bella placent: quid tot duraſſe per annos
Profuit immunem corruptis moribus æui.
Hoc ſolum longæ pretium virtutis habebis:
Accipient alios: faciente bella nocentem:
Ne tamen o ſuperi liceat feralibus armis
Has etiam mouiſſe manus: nec pila lacertis
Miſſa tuis cœca telorum in nube ferantur.
Nec tanta incaſſum virtus eat: ingeret omnis
Se belli fortuna tibi: quis nollet ab iſto
Enſe mori? q̄uis alieno vulnere labens
Et ſcelus eſſe tuum? melius tranquilla ſine armis
Ocia ſolus ages. ſicut cœleſtia ſemper
Inconcuſſa ſuo voluūtur ſydera lapſu.
Fulminibus propior terræ ſuccenditur aer:
Imaqꝫ telluris ventos: tractuſqꝫ coruſcos
Flammatum accipiunt: nubes excedit olympus.
Lege deum minimas rerum diſcordia turbat.
Pacem ſumma tenent. q̄ lætæ cæſaris aures
Accipient: tantum veniſſe in prælia ciuem
Nam prælata ſuis nunq̄ diuerſa dolebit
Caſtra ducis magni. nimium placet ipſe catoni
Si bellum ciuile placet. pars magna ſenatus
Et duce priuato geſturus prelia conſul

Abſolui ere
ficere dicit
videbat er
iniuſtū bel
eſſe niſi ca
in eo mili
ret.

Apoſtroph
in ſupos
comprecatu
ne catonē
pote innoc
um eiuſmo
di bellis in
rere ſinant.

ſimilitudo

Cū dr̄ ocia
Senſus ē q̄
admoduꝫ i
ſummis ele
mētis ſupr
lunā ꝑpetu
eſt pax atqꝫ
cōcordia: ita
tu cato agere
debes ocia ſi
ne armis

acer ad pmo
uēdū catonē
ſtimulus

pōpeio

Sollicitam:procereſq; alij:quibus adde catonem
Sub iuga pompei.toto iam liber in orbe
Solus cęſar erit:quod ſi pro legibus arma
Ferre iuuet patris:libertatemq; tueri
Nunc neq; pompei brutum:neq; cæſaris hoſtem:
Poſt bellum victoris habes:ſic fatur:at illi
Arcano ſacras reddit cato pectore voces:
Summum brute nefas ciuilia bella fatemur
Sed quo fata trahunt virtus ſecura ſequetur.
Crimen erit ſuperis & me feciſſe nocentem
Sidera quis:mundumq; valet ſpectare cadentem
Expers ipſe metus?quis quum ruat arduus æther
Terra labet:miſto coeuntis pondere mundi:
Compreſſas tenuiſſe manus?gentes ne furorem
Heſperium ignotæ:romanaq; bella ſequentur.
Deductiq; fretis alio ſub ſidere reges.
Ocia ſolus agam?procul hunc arcete furorem.
O ſuperi:motura dacos vt clade:gethaſq;
Securo me roma cadat?ceu morte parentem
Natorum orbatum:longum producere funus
Ad tumulos iubet ipſe dolor:iuuat ignibus atris
Inſeruiſſe manus:conſtructoq; aggere buſti
Ipſum atras tenuiſſe faces:non ante reuelar
Exanimem q̄ꝑte complectar roma:tuumq;
Nomen libertas:& inanem proſequar vmbram
Sic eat:immites romana piacula diui
Plena ferant nullo fraudemus ſanguine bellum.

auiſſima.
onis ad
itū oratio
gula q̄ di
li petitias
nūt cōple
is.
ēplum ab
qd fieri ne
it.

rgumenta
r cato ſe iſ
nto tumul
poſſe quie
fore ꝛ eſt
ēplum ab
poſſibili ꝛ
ſenſus ꝙ
modū q̄ſ
ā nec vellet
x poſſet ca
re metu. ſi
ūdi machi
a corrueret
a ego;inq̄t
to toto ter
rū orbe in
lla ruente

O vtinam cœliq; dei herebiq; liceret
Hoc caput in cunctas dānatum exponere pœnas.
Deuotum hoſtiles decium preſſere cateruæ
Me geminæ figant acies:me barbara telis
Rheni turba petat:cunctis ego peruius haſtis
Excipiam medius totius vulnera belli
Hic redimat ſanguis populos:hac cęde luatur
Quicquid romani meruerunt pendere mores.
Ad iuga cur faciles populi?cur ſæua volentes
Regna pati pereunt?me ſolum inuadite ferro:
Me fruſtra leges & inania iura tuentem:
Hic dabit hic pacem iugulus:finemq; laborum
Gentibus heſperis:poſt me regnare volenti
iura
Non opus eſt bello:quin publica ducemq;
Pompeium ſequimur?nec ſi fortuna fauebit
Hunc quoq; totius ſibi ius promittere mundi
Non bene compertum eſt:ideo me milite vincat.
Ne ſibi ſe viciſſe putet.ſic fatur:& acres
Iratum mouit ſtimulos:iuueniſq; calorem
Excitat:inimicos belli ciuilis amores.
Interea phœbo gelidas pallente tenebras
Pulſatæ ſonuere fores:quas ſancta relicto
Hortenſi mœrens irrupit martia buſto.
Quondam virgo toris melioris iuncta mariti.
Mox vbi connubij precium merceſq; ſoluta eſt
Tertia iam ſoboles:alios fœcunda penates
Impletura datur:geminas ex ſanguine matris

nō poſſet in
adiūgere:ſed
alioꝛū im
ſceboꝛ ſceler

Exclamatio
mirifica pon
dere ⁊ carmi
nis maieſta
te coilluſtra
ta.

Congemina
tio

Eſt em̄ iugu
lus locus le
talis in imo
collo.

Catonis ora
tione ad mi
lit
vehemēti bru
tus i citamē
to p̄ met⁹ eſt

Martia que
relicto; catōe
hoꝛtenſio nu
pſerat moꝛe
romāo ad ca
tonē reuerti t
ab eo petens
defuncto hoꝛ
tenſio in con
iugē recipi.

Permixtura domus:ſed poſtq̃ condidit vrna
Supremos cineres miſerando concita vultu
Effuſas laniata comas:concuſſaq; pectus
Verberibus crœbris:cineres ingeſta ſepulcri
Non aliter placitura viro:ſic mœſta profatur.

Martie oꝛa
iūcula exoꝛ
iū petitio,
ē confirma
ionē ꝛ cōfu·
ationē con,
inet.

Dum ſanguis inerat:dum vis materna:peregi
Iuſſa cato:& geminos excepi fœta maritos:
Viſceribus laſſis partuq; exhauſta reuertor
Iam nulli tradenda viro:da fœdera priſci
Illibata tori da tantum nomen inane
Connubij.liciat tumulo ſcripſiſſe catonis

De martia il
a muliere

Martia:ne dubium longo quæratur in ęuo
Mutarim primas expulſa:an tradita tedas.
Non me lęctorum ſociam rebuſq; ſecundis
Accipis:in curas venio:partemq; laborum:

Exēplo coꝛ
nelie vxoꝛis
pōpei ſeſe pe·
riculoꝛuꝫ co·
mitē. catoni
offert.

Da mihi caſtra ſequi:cur tuta in pace reliquar:
Et ſit ciuili propior cornelia bello?
Hæ flexere virum voces.& tempora quamq̃
Sint alienatoris:iam fato in bella vocante:
Fœdera ſola tamen:vanaq; carentia pompa

Catōis mar
cieq; vxoꝛis
nuptie abſq;
apparatu ꝛ
oi pꝛſus lu
xu iſe ipoſito
celebꝛantur.

Iura placent:ſacriſq; deos admittere teſtes:
Feſta coronato non pendant limine ſerta:
Infulaq; ingeminos diſcurrit candida poſtes.
Legitimæ faces gradibuſq; acclinisleburnis.
Stat torus:& picto veſtis diſcrimrnat auro.
Turritaq; premens frontem matrona corona
Tranſlata vetuit,contingere limina planta

[illegible] [illegible] admonita [illegible]
Non timidum nupte leuiter tectura pudorem
[illegible] non opertum [illegible] faciem
Luthea demiſſos velarunt flammea vultus.
cingulus [illegible] [illegible] collegit [illegible] vestes
Baltheus haud fluxos gemmis aſtrinxit amictus
torquis [illegible] dependentia a prima parte
Colla monile decens. humeriſqꝫ herentia primis.
nuda vestiunt districta brachia
Suppara nudatos cingunt anguſta lacertos:
tristis [illegible] [illegible] vestimenta ornatus
Sicut erat mœſti ſeruans lugubria cultus.
eodem forma qua filios
Quoqꝫ modo natos hoc eſt amplexa maritum.
Obſita funerea celatur purpura lana:
Non ſoliti luſcere ſales: nec more ſabino
Excepit triſtis conuitia feſta maritus
Pignora nulla domus: nulli coiere propinqui.
Iūguntur taciti: contentiqꝫ auſpice bruto.
Ille nec horrificam ſancto dimouit ab ore
Cæſariem: duroqꝫ admiſit gaudia vultu.
Vt primum tolli feralia viderat arma:
Intonſos rigidam in frontem deſcendere canos
Paſſus erat. mœſtamqꝫ genis increſcere barbam
Vni quippe vacat ſtudijs audijſqꝫ carenti:
Humanum lugere genus: nec fœdera priſci
Sunt tentatori: iuſto quoqꝫ robur amori
Reſtitit. hi mores: hæc duri immota catonis
Secta fuit: ſeruare modum: finemqꝫ tenere:
Naturamqꝫ ſequi: patriæqꝫ impendere vitam:
Nec ſibi ſed toti genitum ſe credere mundo:
Huic epulæ viciſſe famem: magniqꝫ penates
Submouiſſe hymem tecto: precioſaqꝫ veſtis
Hirtam membra ſuper romani: more quiritis

Flammeum nuptiale tegmen

Suppar⁹ ut ait feſtus eſt veſtimentuꝫ puellare lineuꝫ .i. camiſia.

[illegible] pudicitia

Graphice deſcribit ea de fuiſſe q̄ in letis nuptijs adeſſe ſolebant ꝛ nō minus diligenter cōmemorat q̄ omiſſa ſunt ꝙ cōmemoraſſꝫ ſi affuiſſet dicens legitime.

Attende mores catonis

Proſequitur mores Catonis dicens huic epule

Induxiſſe togam:veneriſq̄ huic maximus vſus

Quirites a curibus ſabinorū oppido dicti ſunt

Progenies. vrbi pater eſt:vrbiq̄ maritus:
Iuſtitiæ cultor:rigidi ſeruator honeſti:
In commune bonus:nulloſq̄ catonis:in actus

Catōis ſeueritas nulla vnq̄ voluptatis molice expugnata.

Surrepſit:partemq̄ tulit ſibi nata voluptas

Pōpei⁹ rumore perterrit⁹ deſerta vrbe capuā ciuitatē cāpanie petit. apennin⁹

Interea trepido diſcedens agmine magnus:
Mœnia dardanij tenuit campana coloni:
Hæc placuit belli ſedes:hinc ſumma mouenti
Hoſtis in occurſum ſparſas extendere partes:
Vmbroſis mediam qua collibus apœninus

Redditur ad narrationē belli.

Erigit italiam:nullo que vertice tellus
Altius intumuit:propiuſq̄ acceſſit olympo.
Mons inter geminas medius ſe porrigit vndas
Inferni:ſuperiq̄ maris.colleſq̄ cohercent.

Piſe ancō oppidū Delmaticis potius legendum erit ſi a plano credimus q̄ Delminio delmatiā nōiatā exiſtimat. Methaurus vmbrie fluui. Cruſtumiuz Sapis. Iſaurus Senna. Eridanus.

Hinc tybernia vado frangentes æquora piſe:
Illinc dalmaticis obnoxia fluctibus ancon.
Fontibus.hic vaſtis immenſos concipit amnes:
Flumina:quæ in gemini ſparſit diuortia ponti
In leuum cecidere latus:voloxq̄ methaurus:
Cruſtumiumq̄ rapax:& iunctus ſapis iſauro
Semnaq̄:& adriacas qui verberat aufidus vndas
Quoq̄ magis nullum tellus ſe ſoluit in amnem
Eridanus:fractas deuoluit in æquore ſiluas:
Heſperiamq̄ exaurit aquis:hunc fabula primum
Populea fluuium ripas vmbraſſe corona.
Cumq̄ diem pronum tranſuerſo limine ducens
Succendit phaeton flagrantibus ethera loris

Phaeton

Gurgitibus raptis:penitus tellure peruſta:
Hunc habuiſſe pares:phœbeis ignibus vndas.
Non minoʳ hic nilo:ſi non per plana iacentis
Aegypti libycas nilus ſtagnaret arenas:

Docet flumina et appēnino ſparſa eē in diuortiis dicēs fluīa.

Nec minor hic hiſtro: niſi ꝙ dum permeat orbem
Iſter caſuros in quælibet æquora fontes
Accipit:& ſcythicas exit non ſolus in vndas.

Iſter.

Dexteriora petens montis decliuia tybrim
Vnda facit:rutubamq́ cauum:delabitur inde
Vulturnuſq́ celer:nocturnæq́ editor auræ
Sarnus:& vmbroſæ lyris per regna maricę
Veſtinis impulſus aquis:radenſq́ falerni
Culta ſiler:nullaſq́ vado qui macra moratus
Alnos vicinæ percurrit in æquora lunæ.

Rutuba.
Vulturnus
Sarnus
Lyris
Siler:flumina italie

Longior educto qua ſurgit in aera dorſo:
Gallica rura videt:deuexaſq́ aſpicit alpes:
Tunc vmbris marſiſq́ ferax domituſq́ ſabello
Vomere:piniferis amplexus rupibus omnis
Indigenas latij populos:non deſerit ante
Heſperiam q̃ cum ſylleis clauditur vndis:

indigene ſūt qui eo i loco geniti ſunt ꝛ nō venerunt aliūde:nō per indigēas habitatores antiqui intelliguntur.

Extenditq́ ſuas in templa lacinia rupes
Longior italia:donec confinia pontus
Solueret incumbens:terraſq́ repelleret æquor
At poſtq̃ gemino tellus eliſa profundo eſt:
Extremi colles ſiculo ceſſere peloro
Cæſar in arma furens:nullas niſi ſanguine fuſo
Gaudet habere vias:ꝙ non terat hoſte vacantes

Ceſaris mores.

Heſperiæ fines vacuoſq; irrumpat in agros:
Atq; ipſum non perdat iter: conſertaq; bellis
Bella gerat: non tam portas intrare patentes:

Proſequitur expeditionẽ ceſaris dicẽs ceſar: ceſar ei magis gaudebat ꝙ ſibi vrbium porte clauderẽtur tanꝙ̃ beſtiꝙ̃ ꝙ paterẽtur tanꝙ̃ amico.

Quam fregiſſe iuuat nec tam patiente colono
Arua premi: q̃ ſi ferro populetur & igni.
Conceſſa pudet ire via: ciuemq; videri.
Tunc vrbes latij dubiæ. varioq; fauore
Ancipites: q̃uis primo terrore ruentis
Ceſſuræ belli: denſo tamen aggere firmant
Menia. & abrupto circundant vndiq; vallo:
Saxorumq; orbes: & que ſupereminus hoſtem
Tela petant altis murorum turribus aptant.
Pronior in magnum populus: pugnantq; minaci
Cum terrore fides: vt cum mare poſſidet auſter

Similitudo

Flatibus horriſonis: hunc æquora tota ſequuntur
Si rurſus tellus pulſu laxata tridentis
Aeolij. tumidis immittat fluctibus eurum
Quamuis icta nouo ventum tenuere priorem

Proſequitur reliquorũ fugã ⁊ p̃mo ſylle qui felicis ſylle fili⁹ erat dicẽs nec gerit.

Aequora: nubiferoq; polus conceſſerit euro:
Vendicat vnda notum. facilis ſed vertere mentes
Terror erat: dubiamq; fidem fortuna ferebat.
Gens & tuſca fuga trepidi nudata libonis.

Libo qui p̃erat betruice ceſarẽ verit⁹ aufugit.

Iuſq; ſui pulſo iam perdidit. vmbria thermo.
Nec gerit auſpicijs ciuilia bella paternis:
Cæſaris audito conuerſus nomine ſylla

Varus.

Varus (vt ad motæ pulſarunt auximon ale)
Per diuerſa ruẽs neglecto mœnia tergo:

Qua ſiluæ:qua ſaxa fugit.depellitur arce
Lentulus eſculea.victor cedentibus inſtat:
Diuertitqꝫ acies:ſoluſqꝫ ex agmine tanto
Dux fugit:& nullas ducentia ſigna cohortes.
Tu quoqꝫ commiſſæ nudatam deſeris arcem
Scipio luceriæ:q̄ꝫq̄ꝫ fortiſſima pubes
His ſedeat caſtris:iam pridem cæſaris armis
Partorum ſeducta metu:qua gallica damna
Suppleuit magnus:dumqꝫ ipſe ad bella vocaret
Donauit ſocero romani ſanguinis vſum.
Ad te corphini validis circundata muris
Tecta tenent pugnax domiti:tua claſſica ſeruat
Oppoſitus quondam poluto tyro miloni.
Vt procul immenſam campo conſurgere nubem:
Ardenteſqꝫ acies percuſſis ſole coruſco
Conſpexit tellis:ſocij decurrite(dixit)
Fluminis ad ripas:vndęqꝫ immergite pontem.
Et tu montanis totus nunc fontibus exi:
Atqꝫ omnes trahe gurges aquas:vt ſpumeus alnos
Diſcuſſa compage feras:hoc limite bellum
Hæreat:hac hoſtis lentus terat ocia ripa.
Præcipitem cohibete ducem:victoria nobis
Hic primum ſtans cæſar erit:nec plura locutus
Euoluit rapidum ne quicq̄ꝫ mœnibus agmen.
Nam priore campis vt conſpicit amne ſoluto
Rumpi cæſar iter:calida prolatus ab ira:
Non ſatis eſt muris latebras quęſiſſe pauori:

Lentulus

Lentulus decē cohortib⁹ tenebat aſtutū oppidū q̄ ceſaris aduētū noſcēs fugit.

Scipio luceriā ciuitateꝫ dimiſit.

Apoſtrophe ad domitiuꝫ q̄ corphino p̄fect⁹ erat q̄ deſpās de auxilio pompei fugā ꝑabat.

Domiti⁹ ad ſocios ſuos.

Apoſtrophe ad flumen

Oſtēdit quare neq̄cq̄ꝫ deuoluit agmē dicēs nā p̄or

Ceſaris in timidos hoſtes inſultatio.

Obſtruitis campos:fluuijſq; arcere paratis
Cōmonitio.
Ignaui:non(ſi tumido me gurgite ganges
Summoueat)ſtabit iam flumine cæſar in vllo:
Poſt rubiconis aquas.equitum properate cateruę:
Ite ſimul pedites:ruiturum aſcendite pontem.
Cōparatio
Hęc vbi dicta:leuis totas accepit habenas
Ingredit̄ caeſar fluuium
In campum ſonipes crebroq; ſimilima nymbo
Trans ripam validi torſerunt tela lacerti.
De Ceſare.
Ingreditur fluuium pulſa ſtatione vacantem
Cęſar:& ad tutas hoſtis compellitur arces.
Et iam moturas ingentia pondera turres
Erigit.& medijs ſubrepſit vinea muris.
Machine et tormēta ꝑparantur.
Ecce(nefas belli)reſeratis agmina portis
Captiuum traxere ducem:ciuiſq; ſuperbi
Domitus a ſuis captiu⁹ ad ceſ.trahit̄
Conſtitit ante pedes:vultu tamen ante minaci
Nobilitas recta ferrum ceruice popoſcit.
Scit cæſar pœnamq; peti veniamq; timeri:
Viue:licet nolis:& noſtro munere dixit
Ceſar domitio
(Cerne diem:victis iam ſpes bona partibus eſto:
Exemplumq; mei:vel ſi libet arma retenta:
Et nihil hac venia ſi viceris)ipſe paciſcor.
Fatur:& aſtrictis laxari vincula palmis
Vinctuꝫ domitiuꝫ ſolui iubet ceſar.
Imperat heu quanto melius:vel cæde peracta:
Deploratio ĩg nominie domitij.
Parcere romano potuit fortuna pudori.
Pœnarum extremum cui ſit(quod caſtra ſecutus
Sit patriæ:magnumq; ducem:totumq; ſenatum)
Ignoſci.premit ille graues interritus iras.

Et ſecum: romam ne petes: paciſq; receſſus
Degenerꝰ in medios belli non ire furores
Iam dudum moriture paras. rue certus: & omnes
Lucis rumpe moras: & cæſaris effuge munus.
Neſcius interea capti ducis arma parabat
Magnus: vt immixto firmaret robore partes.
Iamq; ſecuturo iuſſurus claſſica phœbo
Tentandaſq; ratus moturi militis iras:
Alloquitur tacitas veneranda voce cohortes:
O ſcelerum vltores: melioraq; ſigna ſecuti:
O vere romana manus: quibus arma ſenatus
Non priuata dedit: votis depoſcite pugnam.
Ardent heſperij ſæuis populatibus agri:
Gallica per gelidas rabies effunditur alpes:
Iam tetigit ſanguis pollutos cæſaris enſes.
Dij melius: belli tulimus quod damna priores:
Cœperit inde nefas: iam iam me præſide roma
Supplicium: pœnamq; petat: neq; enim iſta vocari
Prælia iuſta decet: patriæ ſed vindicis iram.
Nec magis hoc bellum eſt: q; cum catilina parauit
Arſuras in tecta faces: ſociuſq; furoris
Lentulus. exertiq; manus veſana cethegi:
O rabies miſeranda ducis: cum fata camilis.
Te cæſar. magniſq; velint miſcere metellis:
Ad cinnas: marioſq; venis. ſternere profecto
Vt catulo iacuit lepidus: noſtraſq; ſecures
Paſſus: ſicanio tegitur qui carbo ſepulchro:

Docet: q̄d interea pauit pōpeiꝰ ⁊ quā orōnē ad ſuos habuerit dicēs neſciꝰ ⁊ hoc fecit dū ex campania in appuliā ſe contulit.

Orō Pōpei ad milites in genere deliberatiuo arma in ceſ. obeūda ſuadēs

Inuidioſe dicit ceſarem acerrimos hoſtes in patriam immittere.

Cauſaꝫ que erat honeſta factam honeſtiſſimā docēdi docēdo dij q.d. gratia ē dijs hn̄da

Catiline exēplo crimē auget.

In ceſareꝫ exclamatio

Proſequitur apoſtrophen qua cęſarem mīaſciter alloquens ſuoruꝫ animos excitare molitur dicẽs te quoqꝫ

Quiqꝫ feros mouit ſertorius exul iberos.
Quanqꝫ (ſi qua fides) ijs te quoqꝫ iungere cęſar:
Inuideo: noſtraſqꝫ manus quod roma furenti,
Oppoſuit: parthorum vtinam poſt prælia ſoſpes:
Et ſcythicis craſſus victor remeaſſet ab oris:
Vt ſimili cauſa caderes: qua ſpartacus hoſtis.

Argumentũ a poſſibili

Te quoqꝫ ſi ſuperi titulis accedere noſtris.
Iuſſerunt: valet in torquendo dextera pilo:
Feruidus hic iterum circũ præcordia ſanguis

Qui pacẽ potuere pati: dicũtur pacis amatores

Incaluit: dices non eſſe ad bella fugaces:
Qui pacem potuere pati. licet ille ſolutum
Defectumqꝫ vocet: ne vos mea terreat ætas:
Dux ſit in his caſtris ſenior: dum miles in illis.

Locutio ad milites cum dicit ne vos.

Quo potuit ciuem populus perducere liber
Aſcendi: ſupraqꝫ nihil niſi regna reliqui:
Non priuata cupit. romana quiſquis in vrbe
Pompeium tranſire parat: hinc conſul vterqꝫ
Hinc acies ſtatura ducum eſt cæſar: ne ſenatus
Victor erit? non tam cæco trahis omnia curſu:
Teqꝫ nihil fortuna pudet: multis ne rebellis

Obiectioneꝫ refellit. apoſtrophe ad fortunaꝫ.

Gallia iam luſtris: ætaſqꝫ impenſa labori
Dant animos? rheni gelidis quod fugit ab vndis:
Oceanumqꝫ vocans incerti ſtagna profundi:
Territa quæſitis oſtendit terga britannis:
An vanę tumuere minæ quod fama furoris
Expulit armatam patrijs e ſedibus vrbem?
Heu demens non te fugiunt: me cuncta ſequũtur:

Qui cum ſigna tulit toto fulgentia ponto:
Ante bis exactum q̃ cynthia conderet orbem
Omne,fretum metuens pelagi pyrata reliquit:
Anguſtaqꝫ domum terrarum in ſede popoſcit.
Idem per ſcythici profugum diuortia ponti
Indomitum regem:romanaqꝫ fata morantem:
Ad mortem ſylla fœlicior ire coegi.
Pars mundi mihi nulla vacat ſed.tota tenetur,
Terra meis quocunqꝫ iacet ſub ſole tropheis
Hinc me victorem gelidas ad phaſidos vndas
Arctos habet:calida medius mihi cognitus axis
Aegypto:atqꝫ vmbras nuſqꝫ flectente ſyene.
Occaſus mea iura timēt.thetymqꝫ fugacem
Qui ferit heſperius poſt omnia flumina bethis.
Me domitus cognouit arabs:me marte feroces
Aeniochij:notiqꝫ erepto vellere colchi.
Cappadoces mea ſigna timent:& dedita ſacris
Incerti iudęa dei:moleſqꝫ ſophenę.
Armenios:cylicaſqꝫ feros:tauroſqꝫ ſubegi:
Quod ſocero bellum præter ciuile reliqui?
Verba ducis nullo partes clamore ſequuntur:
Nec matura petunt promiſſę claſſica pugnę:
Senſit & ipſe metum magnus.placuitqꝫ referri
Signa:nec in tantę diſcrimina mittere pugnæ:
Iam victum fama non viſi cæſaris agmen
Pulſus vt armentis primo certamine taurus,
Siluarum ſecreta petit:vacuoſqꝫ per agros

p̄clara ſuã facinora cōmemorat pōpe.quib⁹ ſubinde virtutē ſuã extollit

Varij populi ſubacti a pompeio

Proſequitur victorias ſuas pōpei⁹ vt ex illis future victorie ſpē cōcipiāt milites ſui: cū dicit.ps mūdi.

Synee.

Bethis

Arabs

Oenochij cappadoces

armenios.

Cilices

Poete in iudeos vnuꝫ verūqꝫ deū ꝛ in hominem colētes iſultatio

pꝛe timoꝛe ceſaris nullus milituꝫ poſt pōpeiana oratione .ſ' īnita verbū fecit

Cōparatio.

Exul in aduerſis explorat cornua truncis:

Brōduſij italie oppidi brōduſium ciuitatē calabrie brōduſiū eſſe cretēſes habitaſſe in memorie eſt productum

Nec redit in paſtus:niſi quum ceruice recepta
Excuſſi placuere tori:mox reddita victor
Quoſlibet in ſaltus comitātibus agmina tauri
Inuito paſtore trahit:ſic viribus impar
Tradidit heſperiam:profuguſq; per apula rura
Brūduſij tutas conſcendit manus in arces
Vrbs eſt dicteis olim poſſeſſa colonis.
Quos profugos creta vexere qui æquora puppes
Cecropiæ:victum mentitis theſea velis.
Hanc latus anguſtum iam ſe cogentis in arcum

Quia precipua res q̄ reſtat in hoc libro recitāda brōduſii agebatur:tō latius deſcribit ipſm dicens vrbs ē ſcilʒ brōduſiū

Heſperiæ:tenuem producit in æquora linguam:
Hadriacas flexis cludit que cornibus vndas
Nec tamen hoc arctis immiſſum faucibus æquor
Portus erat:ſi non violentos inſula coros
Exciperet ſaxis:lapſaſq; refundere vndas.
Hinc illinc montes ſcopuloſæ rupis aperto
Oppoſuit natura mari:flatuſq; remouit:
Vt tremulo ſtarent contentæ fune carinæ.

corcyra inſula ionij maris.

Epidaurus grecie ciuitas.

Hinc latę patet omne fretum:ſeu vela ferantur
In portus corcyra tuos:ſeu leua petatur
Illyris:ionias vergens ve epidaurus in vndas
Hinc fuga nautarum:quum totas hadria vires

Saſon inſula cōtra calabriā Regreſſus ad hyſtoriam.

Mouit:& in nubes abiere ceraunia:cunq;
Spumoſo calaber perfunditur æquore ſaſon.
Ergo vbi nulla fides rebus poſt terga relictis:
Nec licet ad duros martem conuertere iberos:

Cum mediæ iaceant immenſis tractibus alpes.
Tunc ſobole tanta natum cui firmior ætas
Affatur .mundi iubeo tentare receſſus:

Filiū maiorē natu pōpei alloquitur

Euphratem:nilumqꝫ moue:quo nominis vſqꝫ
Noſtri fama venit:quas eſt vulgata per vrbes
Poſt me roma ducem:ſparſos:per rura colonos

Euphrates flu. armenie.

Redde mari cilicas.pharios hinc cōcute reges:
Tygrannemqꝫ meum:nec farnacis arma reliquas

Tygrannes rex iſ armenie

Admoneo: nec tu populos vtraqꝫ vagantes
Armeniæ:ponticqꝫ feras per littora gentes:
Rhipheaſqꝫ manus:& quas tenet ęquore denſo
Pigra palus ſcythici patiens mœtica plauſtri.
Sed quid plura moror totos mea: per ortus
Bella feres :totoqꝫ vrbes agitabis in orbe

Cōcludit cneus pōpei⁹ pater ad cneū pōpeiū filiū exhortationē ſuam dicens Sʒ quid plura.

Per domitas:omnes redeant in caſtra triumphi.
Et vos qui latios ſignatis nomine faſtos
Primus in epirum boreas agat.inde per arua

Hortatur cōſules.

Graiorum macedumqꝫ nouas acquirite vires:
Dum paci dat tēpus hyems:ſic fatur: & omnes
Iuſſa ferunt:ſoluuntqꝫ cauas littore puppes.
At nunqꝫ patiens pacis longæqꝫ quietis
Armorū(ne quid fatis mutare liceret)
Aſſequitur generiqꝫ præmit veſtigia cæſar:

Redit ad Ceſarem.

Sufficerent alijs tot primo mœnia curſu
Rapta:tot oppreſſæ depulſis hoſtibus arces

De ceſare loquitur.

Ipſa caput mundi bellorum maxima merces
Roma capi facilis:ſed cæſar in omnia præceps.

Nil actum credens:cum quid ſupereſſet agendum:
Inſtat atrox:& adhuc quamuis poſſederit omnem
Italiam:extremo ſedeat quod littore Magnus:
Communem tamen eſſe dolet:nec rurſus aperto
Vult hoſtes errare freto:ſed molibus vndas
Obſtruit:& latum deiectis rupibus æquor.
Cedit in immenſum caſſus labor:omnia pontus
Haurit ſaxa vorax:monteſq; immiſcet arenis
Vt maris ægæi medias ſi celſus in vndas
Depellatur Eryx:nullæ tamen æquore rupes
Emineant:vel ſi conuulſo vertice Gaurus
Decidat in fundum penitus ſtagnantis Auerni.
Ergo vbi nulla vado tenuit ſua pondera moles:
Tunc placuit cæſis innectere vincula ſyluis:
Roboraq; immenſis late religare cathenis.
Tales fama canit tumidum ſuper æquora Yerxem
Conſtruxiſſe vias multum cum pontibus auſus:
Europamq; Aſiæ:Seſtonq; admouit Abydo:
Inceſſitq; fretum rapidi ſuper Helleſponti:
Non eurum:zephyrumq; timens:cum vela:rateſq;
In medium deferret Athon:ſic ora profundi
Arctantur caſu nemorum:tunc aggere multo
Surgit opus:longæq; tremūt ſuper æquora turres.
Pompeius tellure noua compreſſa profundi
Ora videns:curis animum mordacibus angit:
Vt reſeret pelagus:ſpargatq; per æquora bellum.
Sæpe noto plenæ:tenſiſq; rudentibus actæ

Ceſar ad oīa p̄ceps: ſubituſq;

Cōparatio

Erix ſiculus mons. Erix mōs eſt Secilie ſecūdum etnem oīm q̄ in ea inſula ſūt maxim⁹ vt polib⁹ ſcribi.

At ſecilia ꝓcul ab egeo ē ionij mari ⁊ cretici vaſtitate interiecta vide ꝓinde ne Lucanus adhos ⁊ ſi' Erix ſcripſerit qui ad egeū ꝑtinet. Eſt is in ora Macedonie que egeo alluitur.

Xerxes rex ꝑſarū ex quo ſumitur cōparatio.

Seſtus. abydus vrbes.

Necne mendate deferret legas pro differret.

Anxiat pō.

Ipſa maris per clauſtra rates faſtigia molis
Diſcuſſere ſalo:ſpaciumqꝫ dedere carinis:
Tortaqꝫ per tenebras validis baliſta lacertis
Multifidas iaculata faces:vt tempora tandem
Furtiuæ placuere fugæ:ne littora clamor
Nauticus exagitet:neu buccina diuidat horas:
Neu tuba præmonitos perducat ad æquora nautas:
Præcepit ſocijs.iam cœperat vltima virgo
Phœbum laturas ortu præcedere chelas:
Cum taciti ſoluere rates:non anchora voces
Mouit:dum ſpiſſis auellitur vncus arenis:
Dum iuga curuantur mali:dumqꝫ ardua pinus
Erigitur:pauidi claſſis ſiluere magiſtri.
Strictaqꝫ pendentes deducunt carbaſa nautæ:
Nec quatiunt validos:ne ſibilet aura:rudentes.
Dux etiam votis hoc te fortuna precatur:
Quam retinere vetas:liceat ſibi perdere ſaltem
Italiam.vix fata ſinunt:nam murmure vaſto.
Impulſum roſtris ſonuit mare:fluctuat vnda:
Totqꝫ carinarum permixtis æquora ſulcis.
Ergo hoſtes portis:quas omnes ſoluerat vrbis
Cum fato conuerſa fides:muriſqꝫ recepti.
Præcipiti curſu flexi per cornua portus
Ora petunt:pelaguſqꝫ dolent contingere claſſes.
Heus pudor exigua eſt fugiens victoria Magnus.
Anguſtus puppes mittebat in æquora limes
Arctior euboica quæ Calcida verberet vnda.

Cōparat Ceſaris rates nauibꝰ ꝫertis quibus olim pōtez cōſtruxit ſuphelles pontbū cum dicit tales fama canit.

Clāculuz abeūdum cā ſocios mouet.

Equinoctiū aut finale aurorāqꝫ mul deſcribit.

Apoſtrophe ad fortunā.

Pōpeia tuta cite fuge cautio

Fides cū fortuna mutat

Commemorat vt brūdusini poſt fugam pōpeij receperāt Ceſarem dicens Ergo hoſtes.

Hic hæſere rates geminę :claſſiq; paratas

Due naues ob maris angustias a ceſarianis remorate ſunt

Excepere manus:tractoq; in littora bello

Hic primum rubuit ciuili ſanguine nereus
Cætera claſſis abit ſummis ſpoliata carinis:

Strages in mari

Vt pagaſ ea ratis:peteret quum phaſidos vndas:
Cyaneas tellus emiſit in æquora cautes.

Similitudo

Rapta puppe minor ſubducta eſt montibus argo
Vanaq; percuſſit pontum ſymplegas inanem:

Ortus diei appropiquātis per periphraſim deſcriptio.

Et ſtatura rediit.iam phœbum vrgere monebat
Non idem eoi color ętheris.albaq; nondum
Lux rubet:& flammas propioribus eripit aſtris.
Et iam pleias habet:feſſi iam plauſtra bootę
In ficiem puri redeunt languentia cœli:
Maioreſq; latent ſtellæ:calidumq; refugit
Lucifer ipſe diem. pelagus iam magne tenebas
Non ea fata ferens:quæ quum ſuper æquora tota

Apoſtrophe ad pompe.

Prædonem ſequerere maris.laſſata triumphis
Deſtituit fortuna tuis.cum coniuge pulſus
Et natis:totoſq; trahens in bella penates.
Vadis adhuc ingens ſedes longica ruinę:
Non quia te ſuperi patrio priuare ſepulchro

Buſtū ſepulchrum ē

Maluerint:pharię buſto damnantur arenæ:
Parcitur heſperiæ.procul hoc & in orbe remoto
Abſcondat fortuna nefas:romanaq; tellus
Immaculata ſui ſeruetur ſanguine magni.

M.Annei.Lucani phaſalię.
Libri ſecundi finis.

In tertium Lucani Librum Sulpitij Argumentum.

His in oc'o carminibus ſulpitius oſt̄dit quid lucanus ait in tertio libꝛo

Tertius exponit fugientis ſomnia magni:
Atq; vt trinacrias eſt curio miſſus in vrbes:
Brūduſio reditum deſcribit cæſaris: inde
Prædanti fiſcum cui vult obſtare metellus.
Hinc populos magnum qui ſunt in bella ſecuti.
Vtq; iter accelerans hiſpanas cæſar in oras:
Maſſiliam fidem vexat terraq;: mariq;.
Moxq; abiens bruto victori bella relinquit.

M. Annei Lucani pharſaliæ Liber tertius.

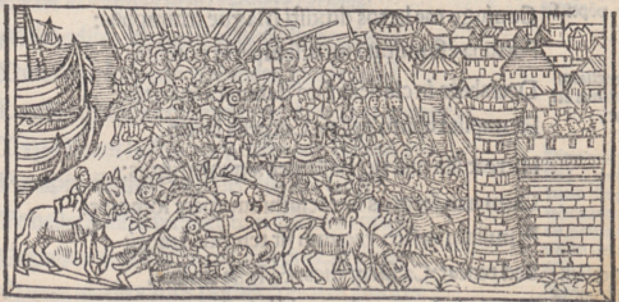

In pꝛincipio huius tertij d̄ſcribit quo modo pōpeius abꝛūdūſio pꝛofectus ſubinde italiā reſpexit vt quā nō ā plꝰ erat viſurus quā nō cōſtaret pompeio

Pompei nauigatio

Propulit vt claſſem velis cedentibus auſter
Incūbens: mediūq; rates tenuere profundū
Omnis in ionios ſpectabat nauita fluctus:
Solus ab heſperia non flexit lumina terra
Magnus: dum patrios portus dum littora nunq̄
Ad viſus reditura ſuos: tectumq; cacumen
Nubibus: & dubios cernit vaneſcere montes.

Sopir⁹ pō. Iuliā vxorē ꝑ ſomnū vi‑dere viſus. ē.

Inde ſoporifero ceſſerunt languida ſomno
Membra ducis: diri tum plena horroris imago
Viſa caput mœſtum per hiantes iulia terras
Tollere: & accenſo furialis ſtare ſepulchro.
Sedibus eliſijs: campoqꝫ expulſa piorum:
Ad ſtygias inquit tenebras: maneſqꝫ nocentes

Iulie vmbre ad pō. ſermo

Poſt bellum ciuile trahor. vidi ipſa tenentes
Eumenidas quaterent quas veſtris lampadas armis.
Præparat innumeras puppes Acherontis aduſti
Portitor: in multas laxantur tartara pœnas.

Proſequitur iulia minas ſuas per inſomnia viſa dicens o magne pōpei. ſ.

Vix operi cunctæ dextra properante ſorores
Sufficiunt: laſſant rumpentes ſtamina parcas.
Coniuge me lætos duxiſti Magne triumphos:
Fortuna eſt mutata toris: ſemperqꝫ potentes

Corneliam in odium adducit.

Detrahere in cladem fato damnata maritos.
En nupſit tepido pellex Cornelia buſto.
Hæreat illa tuis per bella: per æquora ſignis:
Dum non ſecuros liceat mihi rumpere ſomnos:
Et nullum veſtro vacuum ſit tempus amori:

Lethee anime iā purgate lethēū fluuium potare dicūtur vt p̄terita obliuiſcantur

Sed teneat: Cæſarqꝫ dies: & Iulia noctes.
Me non lethææ coniunx obliuia ripæ
Immemorem fecere tui: regeſqꝫ ſilentum
Permiſere ſequi: veniam te bella gerente
In medias acies: nunquam tibi Magne per vmbras

Cum dr̄ vmbra ſubintelligit̄ iulie.

Perqꝫ meos manes generum non eſſe licebit.
Abſcindis fruſtra ferro tua pignora: bellum
Te faciet ciuile meum. ſic fata: refugit

Vmbra per amplexus trepidi de lapſa mariti.
Ille dei quamuis cladem: maneſqꝫ minentur:
Maior in arma ruit certa cum mente malorum.
Ecquid (ait) vani terremur imagine viſus?
Aut nihil eſt ſenſus animis a morte relictum:
Aut mors ipſa nihil: Titan iam pronus in vndas
Ibat: & igniferi tantum demerſerat orbis:
Quantum deeſſe ſolet lunæ: ſeu plena futura eſt:
Seu iam plena fuit. tunc obtulit hoſpita tellus
Puppibus acceſſus faciles: legere rudentes
Et poſito remis petierunt littora malo.
Cæſar vt emiſſas venti rapuere carinas:
Abſconditqꝫ fretum claſſes: & littore ſolus
Dux ſtetit heſperio: non illum gloria pulſi
Lætificat Magni: queritur quod tuta per æquor
Terga ferant hoſtes: neqꝫ enim iam ſufficit vlla
Pæcipiti fortuna viro: nec vincere tanti:
Vt bellum differret: erat. tum pectore curas
Expulit armorum: paciqꝫ intentus agebat:
Quoqꝫ modo vanos populi conciret amores
Gnarus: & iratum cauſas: & ſumma fauoris
Annona momenta trahi: nanqꝫ aſſerit vrbes
Sola fames: emiturqꝫ metus: cum ſegne potentes
Vulgus alunt. neſcit plæbes ieiuna timere.
Curio ſicanias tranſcendere iuſſus in vrbes:
Qua mare tellurem ſubitis aut obruit vndis:
Aut ſcidit: & medias fecit ſibi littora terras.

Pōpei ex pꝛecti ſermo viſus pꝛo viſo

Epycuri ſententia.

Solis occaſus: pompeio dirrachio ꝓpinquāte.

Ad ceſarē reuerſio

Annonā nō, mō appellamus fruct⁹ oēs quos terra ꝓducit ad vſum vite neceſſarios: ſed annū ꝓuentū quicunqꝫ rerū ꝗ in noſtro vſu ſunt

Solet nāqꝫ fame vulgus cruciatū etiā pꝛincipi datā fidē infringere plebes i recto. in ſicilliā curio ꝓficiſcitur.

Vis illic ingens pelagi.ſemperqꝫ laborant

Sicilie ꝛ ſardune feracitas

Aequora.ne rupti repetant confinia montes
Bellaqꝫ ſardoas etiam ſparguntur in oras.
Vtraqꝫ frugiferis eſt inſula nobilis aruis.
Nec plus heſperiam longinquis meſſibus vllæ.

pꝛoſequitur pꝛofectionez curionis cauſidici qui ad ceſarē defecerat in ciciliā dicēs curio.

Nec romana magis complerunt horrea terræ
Vbere vix glebę ſuperaret ceſſantibus auſtris
Quum medium nubes borea cogente ſub axem
Effuſis magnum lybię tulit hymbribus annum.

Pꝛoponit ſe redire. Ro. Ceſ. impietatē impꝛudentiāqꝫ taxat.

Hęc vbi ſunt prouiſa duci:tunc agmina victor
Non armata trahens:ſed pacis habentia uultum:
Tecta petit patrię proh ſi remeaſſet in vrbem:
Gallorum tantum populis:arctoqꝫ ſubacta:

Sicania Sicilia dꝛ a cicanis populis qui vt dicit ſolinus venerunt ex hiſpania.

Quam ſeriem rerum longa præmittere pōpa
Quas potuit belli facies?vt vincula rheno:
Oceanoqꝫ daret:celſos vt gallia currus
Nobilis:et flauis ſequeretur miſta britānis.

Flauus dꝛ habens colorez illum

Perdidit o qualem vincendo plura triumphum?
Non illum lætis vadentem cœtibus vrbes:
Sed tacite videre metu.nec conſtitit vſqꝫ
Obuia turba duci:gaudet tamen eſſe timori

Ceſarez metuebāt ciuitates nō amabant.

Tam magno populis:& ſe non malet amari.
Iamqꝫ & pręcipites ſuperauerat anxuris arces
Et qua pontinas via diuidit uuda paludes

Pꝛoſequitur pꝛoperationē ceſaris in vꝛbē dicens iā anxur volſcorū oppidum

Qua ſublime nemus:ſcythicę qua regna dianę
Quaqꝫ iter eſt latijs ad ſummam faſcibus albam.
Excelſa de rupe procul iam conſpicit vrbem;

Arctoi toto non viſam tempore belli.
Miratuſqꝫ ſuę ſic fatur mœnia romę
Tene deum ſedes non vllo marte coacti
Deſeruere viri? pro qua pugnabitur vrbe?
Dij melius:quod non latias eous in oras
Nunc furor incubuit:nec iuncto ſarmata velox
Pannonio:daciſqꝫ getes admixtus habenti
Tam pauidum tibi roma ducem fortuna pepercit:
Quod bellum ciuile fuit.ſic fatur:& vrbem
Attonitam terrore ſubit.nāqꝫ ignibus atris
Creditur vt captę rapturus mœnia romę.
Sparſuruſqꝫ deos:fuit hec menſura timoris:
Velle putant quæcunqꝫ poteſt:non omnia feſta:
Non fictas læto voces ſimulare tumultu:
Vix odiſſe vacat phœbeia palatia complet
Turba patrum:nullo cogendi iure ſenatus
Elatebris educta ſuis:non conſule ſacræ
Fulſerunt ſedes:non proxima lege poteſtas
Prætor adeſt:vacuęqꝫ loco ceſſere curules:
Omnia cæſar erat:priuatæ curia vocis
Teſtis adeſt:ſedere patres cenſere parati:
Si regnum:ſi templa ſibi:iugulumqꝫ ſenatus:
Exiliumqꝫ petat melius:quod plura iubere.
Erubuit:q̄ roma pati.tamen exit in iram
Viribus an poſſent obſiſtere iura.per vnum
Libertas experta virum:pugnaxqꝫ metellus
Vt videt ingenti ſaturnia templa reuelli

Ex albana arce romā ꝑſpiciēs ceſ.cū ſtupoꝛe in eā apoſtrophat.

Romā ceſ.ingreditur ſui introitus terroꝛe cōcuſſaꝫ terroꝛis cāc.

Oēs magiſtratus aduētante ceſ.confugerunt.

Recitat quomodo lucius metellus ceſari erarium oppoſuerit dicens virib⁹

Conuenerūt ſenatoꝛes vt teſtes eſſet eorum que fecerat ceſ.

Metell⁹ tribu.ple.ceſ.erariū infringēti reluctat

Mole:rapit greſſus:& Cæſaris agmina rumpens:
Ante fores non dum reſeratæ conſtitit ædis.
Vſque adeo ſolus ferrum:mortemqꝫ timere

Sententia qua hoiem ⁊ in p̄mis metelli inſcitiaꝫ arguit ꝙ potius ꝑ auro ꝙ̄ ꝑ legibus tuēdis decertaret.

Auri neſcit amor:pereunt diſcrimine nullo
Admiſſæ leges:ſed pars viliſſima rerum
Certamen mouiſtis opes:prohibenſqꝫ rapina
Victorem clara teſtatur voce tribunus:
Non niſi per noſtrum vobis percuſſa patebunt
Templa latus:nullaſqꝫ feres niſi ſanguine ſacro

Obiurgatiua admodū conuitioſaqꝫ metelli aduerſus Ceſarem ac ceſarianos or̄o alijs nō paucis codicib⁹ leges. Nullaſqꝫ feres ſine ſanguine ſacro. Hec tn̄ eſt purio lectio vbi pro ſine niſi reponitur.

Sparſas raptor opes:certe violata poteſtas
Inuenit iſta Deos:Craſſumqꝫ in bella ſecutæ
Sæua tribunitiæ nouerunt prælia diræ.
Detege iam ferrum:neqꝫ enim tibi turba verenda eſt
Spectatrix ſcelerum:deſerta ſtamus in vrbe.
Non feret e noſtro ſceleratus præmia miles:
Sunt quos proſternas populi:quæ mœnia dones.
Pacis ad exhauſtæ ſpolium non cogit egeſtas:
Bellum Cæſar habes:his magnam victor in iram

Stomachoſa ceſaris reſponſio.

vocibus accenſus:vanam ſpem mortis honeſtæ
Concipis:haud inquit iugulo ſe polluet iſto
Noſtra Metelle manus:dignum te Cæſaris ira
Nullus honos faciet:te vindice tuta relicta eſt

Recita ꝟba cotte ad. metellum ⁊ ꝙ ceſar rome egerit dicens libertas

Libertas?non vſqueadeo permiſcuit imis
Longus ſumma dies:vt non:ſi voce Metelli
Seruentur leges:malin a Cæſare tolli.
Dixerat:& non dum foribus cedente tribuno
Acrior ira ſubit:ſæuos circumſpicit enſes

Oblitus ſimulare togam: tum Cotta Metellum
Compulit audaci nimium deſiſtere cœpto.
Libertas inquit populi: quem regna coercent
Libertate perit: cuius ſeruaueris vmbram
Si quicquid iubeare: velis: tot rebus iniquis
Paruimus victi: venia eſt hæc ſola pudoris:
Degeneriſqꝫ metus: nil iam potuiſſe negari.
Ocyus auertat diri mala ſemina belli.
Damna mouent populos: ſi quos ſua iura tuentur:
Non ſibi: ſed domino. grauis eſt: quæ ſeruit: egeſtas.
Protinus abducto patuerunt templa Metello:
Tunc rupes terpeia ſonat: magnoqꝫ recluſas
Teſtatur ſtridore fores: tunc conditus imo
Eruitur templo multis intactu ab annis
Romani cenſus populi: quem punica bella:
Quem dederat Perſes: quem victi præda Philippi:
Quod tibi Roma fuga Pyrrhus trepidante reliquit,
Quo te fabritius regi non vendidit auro:
Quicquid parcorum mores ſeruaſtis auorum:
Quod dites Aſiæ populi miſere tributum:
Victoriqꝫ dedit minoia Creta Metello:
Quod cato longinqua vexit ſuper æquora Cypro.
Tunc orientis opes: captorumqꝫ vltima regum
Quę pompeianis prælata eſt gaza triumphis:
Egeritur: triſti ſpoliantur templa rapina:
Pauperiorqꝫ fuit tunc primum Cæſare Roma.
Interea totum Magni fortuna per orbem

Cotta metelli collega ipꝫ alloquitur

A maiori argumentat̄

Aurū cauſaꝫ belli vocat et ſemen.
Nota

Cedit metellus
A ceſarianis eripit̄ copioſiſſim⁹ erarij theſaurus ex multoꝝ ⁊ q̄ppe opulentorū regū exuuijs coaceruat⁹ zeuma a p̄ori. p̄ſes ⁊ pyrrhus.
Fabritius.
Quo te fabriti⁹ regi ⁊c.
Hic locus tametſi a veritate nō multū abhorreat poſſum⁹ tñ ſuſpicari Lucanū ſcripſiſſe Reg. ⁊ nō regum vt regi Pyrrho ſcilꝫ dicamus. tuum tñ erit alteꝝ accipe ꝓ tua ſentētia zeuma a poſteriori Varios populos

qui pōpei ptes aduerſus ceſarem inſecuti ſunt deſcribit τ p̄mo qui ex europa.

Secum caſuras in prælia mouerat vrbes.
Proxima vicino vires dat græcia bello:
Phocaicas amphiſa manus:ſcopuloſaq; cyrra:

Phocienſes.
Cyrrei.
Thebani.

Parnaſuſq; iugo miſit deſertus vtroq;.
Bœotij coiere duces:quos impiger ambit
Fatidica cephiſos aqua:cadmeaq; dirce:

Piſani.

Piſæq; manus:populiſq; per ęquora mittens

Sicani.

Sicanijs alpheus aquas.tunc menala liquit

Archadi.
Theſproti
Dryopes.
Chaonij.
oēs epyrotici
athenienſes.

Arcas:& herculeam miles trachinius œtham.
Theſprothi:dryopeſq; ruunt:quercuſq; ſilentes
Chaonio veteres liquerunt vertice ſellæ
Exhauſit totas quāuis delectus athenas.
Exiguæ pyrena tenent naualia puppes:

Salamini

Treſq; petunt veram credi ſalamina carinæ

De megarijs ab athenienſibus victis.

Repetenda eſt altius hiſtoria qua ſenſus poete preter ea que in commentarijs ſcribuntur diſcutiatur. Olim inter athenienſes τ Megarenſes de proprietate ſalaminis inſule vſq; ad interitum armis dimicatū eſt. tandem poſt multas vltro citroq; illatas clades τ acceptas. Lacedemonij iudices τ diſceptatores electi fuerunt:qui rē cōtrouerſioſam hoc eſt ſalamina adiudicarent athenienſibus:quo quidē in iudicio Megarios ab athenienſibus victos fuiſſe Homeri verſu traditum eſt qui ſignificat aiacem ſalaminum naues ſuas athenienſibus iunxiſſe. Verſus Homeri hi ſunt. Bis ſenis ſalamine aiax cū nauibus ibat Cecropidū quo caſtra loco poſuere phalenges. Hec a plutarcho Strabone τ Diogene Laertio traduntur. igitur Lucanus volens hanc hiſtoriā magis ſignare q̄ ſcribere dixit Tres naues ſalaminorū remanſiſſe in pyreo portu athenienſiū. que docent Salamina credendam eſſe verā et nō ambiguam. hoc eſt eſſe τ antiquitus fuiſſe ſub ditione imperioq; athenienſiū non autem Megariorum.

Proſequitur apparatū exercitū bellicū quē pōpei⁹ ꝯ ceſarē inſtruxerat dicēdo proxima.

Iam delicta ioui centenis venit in arma

Cretenſes

Creta vetus populis:gnoſiſq; agitare pharetras
Docta.nec eois.peior gortina ſagittis:

Tunc qui

Tunc qui dardaniam tenet orichon:& vagus alti
Diſperſus ſyluis athamas:& nomine priſco
Enchelię verſi teſtantes funera cadmi.
Colchis:& adriacas ſpumans abſyrtos inundas.
Et penei qui rura colunt:quorumq; labore
Theſſalus hæmoniam vomer proſcindit hiolcon:
Inde laceſſitum primo mare:quum rudis argo
Miſcuit ignotas temerato littore gentes.
Primaq; cum ventis:pelagiq; furentibus vndis
Compoſuit mortale genus:fatiſq; per illam
Acceſſit mors vna ratem:tunc linquitur hęmus
Thracius:& populum pholoe mentita biformen
Deſeritur ſtrimon tepido committere nilo.
Biſtonias conſuetus aues:& barbara cone
Sarmaticas vbi perdit aquas:ſparſamq; profundo
Multifidi peucen vnum caput abluit hiſtri
Mœſia:& gelido tellus perfuſa chaico
Idalis:& nimium glebis exilis ariſbe.
Quiq; colunt pytanem:& que tua munera palas
Lugent damnatæ phœbo victore celene
Qua celer ereptis deſcendens martia ripis:
Errantem meandron addit.mixtuſq; refertur.
Paſſaq; ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon:qua culta ſecat non vilior hermus.
Iliacæ quoq; ſigna manus perituraq; caſtra.
Omnibus petiere ſuis:nec fabula troiæ
Continuit:phrigijq; ferens ſe cęſar iulli.

Enchelle vrbs ab ẽchelis.i.ſerpentibus dicta.
Colchi.
Argo nauis
Ars nauigãdi reperta.
Dõ ſi quid de huiuſce artis inuẽtione verius expectes legas euſebium de pparatione euãgelica
Hem⁹ mons thracie.
Pholoe mõs arcadicus et oppidũ centaurorũ.q̃s biformes vocat. Strimõ fluuius.
Thracus.
Grues aues thracie peuce oſtiũ fluminis hiſtri. Hiſter flu. chaicus.
Ariſbe oppidum.
Celene vrbs phrygie marſias qui marſie flumini nomẽ dedit et pathos lydie auriferi.

Accendunt Syriæ populi deſertus Orontes:
Et felix ſit fama Ninos: ventoſa Damaſcus:
Gazaqꝫ: & abuſto palmarum diues Idume
Et Tyros inſtabilis: pretioſaqꝫ murice Sidon:
Has ad bella rates non flexo limite ponti:
Certior haud vllis duxit cynoſura carinis.
Pœnices primi: famæ ſi creditur: auſi
Manſuram rudibus vocem ſignare figuris.
Nondum flumineas Memphis contexere biblos
Nouerat: & ſaxis tantum: volucreſqꝫ: feræqꝫ:
Sculptaqꝫ ſeruabant magicas animalia linguas.
Deſeritur tauriqꝫ nemus: perſæaqꝫ Tarſos.
Coricyumqꝫ patens exeſis rupibus antrum:
Mallos: & extremæ reſonant naualibus Aegæ:
Itqꝫ cilix iuſta iam non pyrata carina.
Mouit & eos bellorum fama receſſus
Qua colitur Ganges: toto qui ſolus in orbe
Hoſtia naſcenti contraria ſoluere Phæbo
Audet & aduerſum fluctus impellit in eurum:
Hic vbi Pellæus poſt tethyos æquora ductor
Conſtitit: & magno vinci ſe faſſus ab orbe eſt.
Quaqꝫ ferens rapidum diuiſo gurgite fontem
Vaſtis indus aquis mixtum non ſentit Hydaſpen:
Quiqꝫ bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos:
Et qui tingentes croceo medicamine crinem
Fluxa coloratis aſtringunt carbaſa gemmis:
Quiqꝫ ſuas ſtruxere pyras: viuiqꝫ calentes

Sirij aſie populi: orōtes fluui. ſyrie Damaſcus Tyros. Sydō: vrbes ſyrie cinoſura ſtella phoenices ſyrie populi. iudee finitimi lrarū inuentores Vide ⁊ ioſephū ⁊ euſebium mēphis egyptia ciuitas taurus mons cilie Tarſus ciuitas cilicie Corcos cilicie portus et oppidum.

Per trāſituꝫ quo iucundior ſi poeſis cōmēorat phenices fuiſſe litterarū inuentores dicens phenices. Mallos oppidū Ganges ī indie flu.

Alexāder pellęus a pelle ppido macedonū.

Indus flu.

Hydaſpis fluui. indie illi⁹ patrie

Cū admiratione.

Conſcendere rogos.pro quanta eſt gloria genti
Inieciſſe manum fatis:vitaqꝫ repletos
Quod ſupereſt:donaſſe deis.Venere feroces
Cappadoces duri populus nunc cultor Amanni

cappadoces aman⁹ mõs ſyriam a cilicia ſe iũgens nyphates fluui.armenie

Armeniusqꝫ tenens voluentem ſaxa Niphatem:
Aethera tangentes ſyluas liquere Coaſtræ.
Ignotum vobis Arabes veniſtis in orbem:
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.
Tum furor extremos mouit Romanus Oreſtas:
Carmanosqꝫ duces quorum deflexus in auſtrum
Aeter:non totam mergitamen aſpicit Arcton.

Cõmemorat deinceps alios in prelia cõcitatos dicẽs furor.

Lucet & exigua velox ibi nocte Bootes
Aethiopumqꝫ ſolum quod non premeretur ab vlla
Signiferi regione poli:niſi poplite lapſo
Vltima curuati procederet vngula Tauri.

Euphrates ꝛ tygris armenie flumina.

Quaqꝫ caput rapido tollit cum Tigride magnus
Euphrates:quos non diuerſis fontibus edit
Perſis:& in certum:tellus ſi miſceat amnes.

Perſis orientalis .regio iuxta cedroſiam.

Quod potius ſi nomen aquis ſed ſparſus in agros
Fertilis Euphrates phariæ vice fungitur vndæ
At tigrim ſubito tellus abſorbet hiatu:
Occulltosqꝫ tegit curſus:rurſusqꝫ renatum

tigris i armenius flu.

Fonte nouo flumen pelagi non abnegat vndis:
Inter Cæſareas acies: diuerſaqꝫ ſigna:
Pugnaces dubium Parthi tenuere fauorem

Parthi dubij.

Contenti feciſſe duos.tinxere ſagittas
Errantes Scythiæ populi:quos gurgite Bactros

Bactros ſcythie flu.

Hircania. Includit gelido: vaſtiſq; hyrcania ſyluis.
Lacedemões Hinc lacedemonij moto gens aſpera freno
Oenochum moſchis phaſis fluuius. Oeniochij: ſeniſq; affinis ſarmata moſchis:
Colcorum: qua rura ſecat ditiſſima phaſis.
Qua chreſo fatalis halis: qua vertice lapſus
Tanais ex ripheis montibus emergẽs et a tanao ſcytharum rege dictus eſt. Diligẽti deſcriptione ꝑſequitur reliqua loca vnde ꝑfecti ſũt pompeio auxiliares dicẽs queq;. Rhipheo tanais diuerſi nomina mundi
Impoſuit ripis: aſiæq; & terminus idem
Europæ: mediæ dirimens confinia terrę.
Nunc huc: nunc illuc: qua flectitur: ampliat orbem:
Quaq; fretum torrens meotidos egerit vndas
Pontus: & herculeis aufertur gloria metis:

Hic locus Lucani ſic interpretatur vt dicant ab alexandro magno poſitas fuiſſe in ponto euxino aras pro metis terminiſq; expeditionũ: ſicuti ab hercule in mari gaditano colũne poſite fuiſſe feruntur: nec quiſꝙ̄ eſt. qui non exiſtimet hoc a Lucano ſignificari: hac ſententiam optime quadrare. Sed ꝑfecto longe aliud eſt. ꝙ̄ quod opinantur. Voluit enim Lucanus illorum ſcriptorum opinionem ſignificare qui maria omnia interiora naſci exiſtimauerunt non a freto gaditano: ſicuti pleriq; locēs affirmant. Sed a ponto euxino. Cuius opinionis haud improbabile argumentum eſt: quoniam eſtus ſemper e ponto profluens nunꝙ̄ reciprocatur ad eundem Sicuti Solinus ⁊ plinius tradiderunt. Senſus itaq; Lucani hic erit pontum euxinum auferre illã gloriam metis herculeis. que ſcilicet eſt vulgatiſſima herculem abylam que in africa eſt. ⁊ Calpem que in hyſpania: iũctos olim colles dirimiſſe: atq; ita maria mediterranea admiſſa fuiſſe. ideo autem pontus euxinus auferre dicit hanc gloriam herculi. quia maria omnia interiora illo capite naſcunt: non a gaditano freto: ⁊ ita hec gloria admiſſia intra terras oceani. erit ponto euxino non herculi aſcribenda. Quod expreſſius ſignificare volēs Lucanus ſubiungit.

Gade. Oceanumq; negat ſolas admittere gades:
Hinc & ſydoniæ gentes auroq; ligatas
Subſtringẽs ariſmape comas: hinc fortis arius:
Ariſmape ſcythic pp̄li Longaq; ſarmatici ſoluens ieiunia belli

Maſſagetes quo fugit equo:volucreſq; geloni.
Non(quum mēnonijs deducens agmina regnis
Cyrus:& effuſis numerato milite telis
Deſcendit perſes:fraterniq; vltor amoris
Aequora quum tantis percuſſit claſſibus)vnum
Tot'reges habuere ducem:coiere nec vnquam
Tam varię cultu:gentes tam diſſona'vulgi
Ora:tot immenſę comites miſſura ruinę
Exiuit populos·& dignas funere magni
Exequias fortuna dedit:non corniger hammon
Mittere marmaricas ceſſauit in arma cateruas:
Quicquid ab occiduis libię patet arida mauris
Vſq; paretonias eoa ad littora ſirtes.
Acciperet fœlix ne non ſemel omnia cæſar:
Vincendum pariter pharſalia pręſtitit orbem
Ille vbi deſeruit trepidantis mœnia romæ
Agmine nubiferam rapto ſuper euolat alpem.
Cumq; alij famę populi terrore pauerent:
Phocais in dubijs auſa eſt ſeruare iuuentus
Non graia leuitate'fidem:ſignataq; iura:
Et cauſas:non fata ſequi.tamen ante furorem
Indomitum:duramq; viri deflectere mentem
Pacifico ſermone parant:hoſtemq; propinquum
Orant ſecropiæ prælata fronde mineruæ.
Semper in externis populo communia veſtro
Maſſiliam bellis teſtatur fata tuliſſe
Comprenſa eſt latijs quæcunq; annalibus ętas.

Maſſagete
Gelon.

Nec Cyrus
nec Xerxes
nec a game
nō tot habu
rūt milites
quot in pom
pei auxiliu
cōueniebant
Attende pē
cularius ne
fiat lectio e
mendatior
pmiſſura
Mixtura le
geris Effiv
ro qui vene
rant nō erā
miſſura ſed
mixtura co
mites imme
ſe ruine.
Hāmō Ma
maria regio
Mauri.
paretonium
vrbs egypti
alpes excelſ
italie mōte
gallie hiſpā
Phocais iu
uent⁹ maſſi
liēſis eſt q a
phocēſib⁹ gr
cis orti ſun
Maſſiliēſes
aduentanti
Ceſari ſolit
more oleis
obductos le
gatos obuiā
mittūt blan
dula ſuperq
ōne & ceſa
rem placatu
ros & pacē de
niq; ab eo pe
titu os maſ
ſilienſiū a

eī.oro. ciuil
elli .diſſuaſi
ōnē in delibe
atiuo gñe.
ōtinēs cui⁹
beniuolen,
la ſumit ex
adium

Et nunc ignoto ſi quos petis orbe triumphos:
Accipe deuotas externa in prælia dextras.
At ſi funeſtas acies:ſi dira paratis
Prælia diſcordes:lachrymas ciuilibus armis:
Secretumꝗ damus:tractentur vulnera nulla
Sacra manu.ſi cœlicolis furor arma dediſſet:
Aut ſi terrigenæ tentarent aſtra gigantes:
Non tamen auderet pietas humana vel armis.
Vel votis prodeſſe Ioui:fortiſꝗ deorum
Ignarum mortale genus:per fulmina tantum
Sciret adhuc cœlo ſolum regnare tonantem.
Adde quod innumeræ concurrunt vndiꝗ gentes:
Nec ſic horret iners ſcelerum contagia mundus:
Vt gladijs egeant ciuilia bella coactis.
Sit mens iſta quidem cunctis:vt veſtra recuſent.
Fata:nec hæc alius cōmittat prælia miles:
Cui non conſpectto languebit dextra parentes?
Telaꝗ diuerſi prohibebunt ſpargere fratres?
Finis adeſt rerum:ſi non committitis illis.
Arma:quibus fas eſt:nobis hæc ſumma precandi
Terribiles aquilas:infeſtaꝗ ſigna relinquas
Vrbe procul.noſtriſꝗ velis te credere muris:
Excludiꝗ ſinas admiſſo Cæſare bellum.
Sit locus exceptus ſceleri:Magnoꝗ:tibiꝗ
Tutus:vt inuicte fatum ſi conſula turbi:
Fœdera ſi placeant:ſit quo veniatis inermes:
Vel cum tanta vocent diſcrimina Martis iberi:

rgumentuz
ſimili exter
nos tātis bel
lis miſceri ñ
oportere. Ne
ſcia mēs ho,
minū fati ſor
tiſꝗ future
vt cecinit ma
ro.

Cōtagiū cō,
tagio ɔtages
a cū & tago:
tāgo.i. mor,
b⁹ ꝗ ex cōta,
ctu cōtrabit.

Que.precatu
ri ſunt colli,
gentes petūt
ſolū ceſarem
toto ſecluſo
exercitur vr,
bē maſſilien
ſiū ingredi.

Oro ad maſ
ſilienſes,

Quid rapidum deflectis iter? non pondera rerum:
Nec momenta ſumus. nunq̄; felicibus armis
Vſa manus patriæ primis a ſedibus exul:
Et poſt tralatas exuſtæ phocidos arces:
Mœnibus exiguis alieno in littore tuti
Illuſtrat quos ſola fides. ſi claudere muros
Obſidione paras: & vi perfringere portas:
Excepiſſe faces tectis: & tela parati:
Vndarum raptos auerſis fontibus hauſtus
Quærere: & effoſſam ſitientes lambere terram:
Et deſit ſi larga Ceres: tunc horriba cerni:
Fœdaq; contingi maculato attingere morſu:
Nec pauet hic populus pro libertate ſubire:
Obſeſſum pœno geſſit quod Marte Saguntum.
Pectoribus rapti matrum: fruſtraq; trahentes
Vbera ſicca fame medios mittentur in ignes:
Vxor & a caro poſcet ſibi fata marito:
Vulnera miſcebunt fratres: bellumq; coacti
Hoc potius ciuile gerent. ſic Graia iuuentus
Finierat: cum turbato iam prodita vultu
Ira ducis tandem teſtata eſt voce dolorem.
Vana mouet Graios noſtri fiducia curſus:
Quāuis heſperium mundi properemus in axem:
Maſſiliam delere vacat: gaudete cohortes:
Obuia præbentur fatorum munere bella.
Ventus vt amittit vires: niſi robore denſæ
Occurrant ſiluæ: ſpatio diffuſus inani:

Extenuāt v
res ſuas v
pote q̄ in ge
rendis belli
miſſus ſem
felices exit
aſſecuti fue-
rint argumē
tatio legato-
rū a difficil
vt ceſarē per
terrefaciat q̄
eos difficile
ſupari poſſe
demonſtrat q̄
de ſalute. de
ſperantes ex
trema q̄q; to
lerare i ſe de-
fendēdis ſta
tuerunt

Sagūtū hi-
ſpanie oppi-
dum.

Finita maſſi
lēſiū oratiōe
vehemēti Ce
ſar excādūit
ira.

Ceſar hac orō
ne temerariā
maſſilienſiū
cōfidentiā ar
guenſe vere
ſtatuit maſſi
liā deleturū
legatis denū
ciat.

Gemina ex
vento & igne
deducta ſimi
litudo.

Vtqꝫ perit magnus nullis obſtantibus ignis:}
Sic hoſtes mihi deeſſe nocet.damnumqꝫ putamus

Proſequitur ꝯtonē ſuā ceſar dicēs. ſed ſi ſolus

Armorum:niſi qui vinci potuere:rebellent.}
Sed ſi ſolus eam dimiſſis degener armis:
Tunc mihi tecta patent.iam non excludere tantum
Incluſiſſe volunt:at enim contagia belli

Penas maſſiliēſibus ꝑ petita pace minitatur.

Dira fugant.dabitis pœnas pro pace petita:
Et nihil eſſe meo diſcetis tutius æuo:
Quam duce me bellum.ſic poſtqꝫ fatus ad vrbem

Maſſiliā inuadit eā oppugnaturus

Haud trepidam conuertit iter.tunc mœnia clauſa
Conſpicit:& denſa iuuenum vallata corona.

Loc⁹ caſtrorū ceſariani exercitus deſcribitur.

Haud procul a muris tumulus ſurgentis in altum
Telluris:paruum diffuſo vertice campum
Explicat:hæc patiens longo munimine cingi
Viſa duci rupes:tutiſqꝫ aptiſſima caſtris.

Maxima ps vrbis maſſilienſis cita eſt in edito loco

Proxima pars vrbis:celſam conſurgit in arcem
Par tumulo:medijſqꝫ ſedent cum vallibus arua.
Tunc res immenſo placuit ſtatura labore:

Aggeres erigi iuſſit ceſ.

Agere diuerſos vaſto commitere colles.
Sed prius vt totam qua terra cingitur vrbem.
Clauderet:a ſummis perduxit ad ęquora caſtris
Longum cęſar opus:fonteſqꝫ:& pabula campi

Non paruaꝫ laudē adepti ſunt maſſiliēſes ceſari audentes reſiſtere,

Amplexus foſſa:denſas tollentia pinnas
Ceſpitibus crudaqꝫ extruxit brachia terra.
Iam ſatis hoc graię memorandum contigit vrbi:
Aeternumqꝫ decus: quod non impulſa nec ipſo
Strata metu:tenuit flagrantis in omnia belli

Precipitem curſum:raptiſq; a ceſarę cunctis:
Vincitur vna mora.quantum eſt quod fata tenentur.
Quodq; virum toti properans imponere mundo
Hos perdit fortuna dies:tunc omnia late
Procūbat nemora & ſpoliantur robore ſiluę
Vt cum terra leuis mediam virgultaq; molem
Suſpendant:ſtructa laterum compage ligatam
Arcter humum.preſſus ne cedat turribus agger
Lucus erat longo nunq; violatus ab æuo
Obſcurum cingens connexis aera ramis:
Et gelidas alte ſummotis ſolibus vmbras.
Hunc non ruricolę panes:nemorumq; potentes
Siluani:nymphæq; tenent:ſed barbara ritu
Sacra deum:ſtructæ diris alteribus aræ:
Omniſq; humanis luſtrata cruoribus arbos
Si qua fidem meruit ſuperos mirata vetuſtas
Illis & volucres metuunt inſiſtere ramis:
Et luſtris recubare ferę:nec ventus in illas
Incubuit ſiluas: excuſſaq; nubibus atris:
Fulgura :non vllis frondem prebentibus auris
Arboribus ſuus horror ineſt.tum plurima nigris
Fontibus vnda cadit:ſimulacraq; mœſta deorum
Arte carent:cæſiſq; extant informia truncis.
Ipſe ſitus patriq; facit iam robore pallor
Attronitos:non vulgatis ſacrata figuris.
Numina ſic metuunt tantum terroribus addit
Quos metuant non noſſe deos.iam fama ferebat

Proſternūt arbores

Luci cuiuſdam incerto deo cõſecrati deſcriptio: quē iuſſit ceſar arborati diuellere.

Tangit pſcā gallorū in venerādis lucis ſuperſtitionē & ceſaris i eis cō:cendendis audaciam dicēs lucus erat & eſt lucus nemus

Miracula q̄ in eiuſmodi luco ſpectari ſolebāt cōmemorat

Sæpe cauas motu terræ mugire cauernas:
Et procumbentes iterum conſurgere taxos:
Et non ardentis fulgere incendia ſyluæ:

Videbantur ab ingentib⁹ draconibus arbores eē cō plexe.

Roboraqꝫ amplexos circunfluxiſſe dracones.
Non illum cultu populi propiore frequentant.
Sed ceſſere Deis:medio cum Phœbus in axe eſt:
Aut cœlum nox atra tenet:pauet ipſe ſacerdos
Acceſſus:dominumqꝫ timet deprendere luci.

Jubet lucū radicit⁹ ſterni ceſar. Qꝫ uerētes ceſariani incerti numinis cui lucus ſacer erat vltionē ſiluā ꝓſternere nō audebā Ceſar prim⁹ ferro arbores ſternit quo ceteros ad id faciendū concitet quem poſtea ſecuta eſt mltitudo

Hanc iubet immiſſo ſyluam procumbere ferro:
Nam vicina operi: belloqꝫ intacta priore
Inter nudatos ſtabat denſiſſima montes:
Sed fortes tremuere manus:motiqꝫ verenda
Maieſtate loci:ſi robora ſacra ferirent:
In ſua credebant redituras membra ſecures.
Implicitas magno Cæſar torpore cohortes
Vt vidit:primus raptam vibrare bipennem
Auſus:& aeriam ferro procindere quercum:
Effatur merſo violata in robora ferro:

Credo cōponitur de creſcū ꝛ do.

Iam ne quis veſtrum dubitet ſubuertere ſyluam:
Credite me feciſſe nefas.tunc paruit omnis
Imperijs non ſublato ſecura pauore
Turba:ſed expenſa ſuperorum:& Cæſaris ira:

Ex tali facinore ſpantes gallice ſartaſtios infenſo lucinū in penā daturos gaudēt ſiluā ab eis dirui.

Procumbunt orni:nodoſa impellitur ilex:
Syluaqꝫ Dodones:& fluctibus aptior alnus:
Et non plebeios luctus teſtata cupreſſus:
Tunc primum poſuere comas:& fronde carentes
Admiſere diem:propulſaqꝫ robore denſo

Suſtinuit ſe ſylua cadens. gemuere videntes
Gallorum populi: muris ſed clauſa iuuentus
Exultat: quis enim læſos impune putaret
Eſſe Deos? ſeruat multos fortuna nocentes:
Et tantum miſeris iraſci numina poſſunt.
Vtqꝫ ſatis cæſi nemoris: quæſita per agros
Plauſtra ferunt: curuoqꝫ ſoli ceſſantis aratro
Agricolæ raptis annum fleuere iuuencis.
Dux tamen impatiens hæſuri ad mœnia Martis
Verſus ad Hiſpanas acies extremaqꝫ mundi
Iuſſit bella geri. ſtellatis axibus agger
Erigitur: geminasqꝫ æquantes mœnia turres
Accipit: hæ nullo fixerunt robore terram:
Sed per iter longum cauſa repſere latenti.
Cum tantum nutaret onus: telluris inanes
Concuſſiſſe ſinus quærentem erumpere ventum
Credidit: & muros mirata eſt ſtare iuuentus:
Illinc tela cadunt excelſas vrbis in arces:
Sed maior graio Romana in corpora ferro
Vis inerat: neqꝫ enim ſolis excuſſa lacertis
Lancea: ſed tenſo baliſtæ turbine rapta
Haud vnum contenta latus tranſire: quieſcit:
Sed pandens perqꝫ arma viam: perqꝫ oſſa relicta
Morte fugit: ſupereſt telo poſt vulnera curſus.

Nota. Stupi quippe multũ crimẽ in vltum abire. fiunt. agricole proſtratas arbores intermiſſa ruſticatiõe curru vehebant obſidionem maſſilie diuturnã fore pſpiciens ceſ. militib⁹ bellum in hiſpanias gerẽ dux. gemine turres Ceſaris iuſſu aggerib⁹ erigũtur equarũ faſtigio crebris ⁊ lapidũ ⁊ telorũ ictibus maſſilienſis opprimerentur.

Urbis oppugnatio ⁊ validũ eiuſdẽ in hoſtes reuectamentũ.

At ſaxum quoties ingenti verberis ictu
Excutitur: qualis rupes: quam vertice montis
Abſcidit impulſu ventorum adiuta vetuſtas:

Cõparatio.

Frangit cuncta ruens:nec tantum corpora preſſa

Deſcribit vir
tutem ⁊ ani
moſitatem
maſſilienſiuʒ
reſiſtẽdo ⁊ pu
gnãdo dicẽs
Qʒ maior

Examinat:totos cum ſanguine diſſipat artus.
Vt tamen hoſtiles denſa teſtudine muros,
Tecta ſubit virtus:armiſq; innexa priores
Arma ferunt:galeamq; extenſus protegit vmbo
Quæ prius ex longo nocuerunt miſſa receſſu:
Iam poſt terga cadunt:nec graiis flectere iactum
Haud facilis labor eſt:longinca ad tela parati
Tormenti mutare modum:ſed pondere ſolo

Similitudo

Contenti nudis euoluunt ſaxa lacertis.
Dum fuit armorum ſeries:vt grandine tecta
Innocua percuſſa ſonant:ſic omnia tela
Reſpuit:at poſtq; virtus incenſa virorum
Perpetuum rupit defeſſo milite cratem:

Ceſariani vi
neã tormẽtũ
bellicũ ⁊ arie
tem muris
maſſilie ad-
mouẽt.

Singula continuis ceſſerunt ictibus arma.
Tũc ad operta leui procedit vinea terra:
Sub cuius pluteis:& tecta fronte latentes
Moliri nunc ima parant:euertere ferro

Cõmemorat
ꝙ viriliter re
pugnauerit
maſſiliter id
ꝗ tã in ceſa
rianorũ ꝙ in
maſſilienſeʒ
laudẽ: nã tõ
non dabitur
ceſarianis vi
cio ꝗ eos nõ
cito ceperũt
⁊ armis ⁊ ani
mis p̄ditiſſi
mi erãt dicẽs
Qʒ ſuper.

Mœnia:nunc aries ſuſpenſo fortior ictu
Incuſſus:denſi compagem ſoluere muri
Tentat:& impoſitis vnum ſubducere ſaxis
Sed ſuper & flammis & magnę fragmine molis
Et ſubdibus crebris.& aduſti roboris ictu
Percuſſę cedunt crates:fruſtraq; labore.
Exhauſto feſſus repetit tentoria miles.
Summa fuit graiis ſtarent vt mœnia voti:
Vltro acies inferre parant:armiſq; coruſcas

Nocturni texere faces. audaxq; iuuentus
Erupit non haſta viris:non letifer arcus:
Telum flamma fuit:rapienſq; incendia ventus
Per romana tulit celeri munimina curſu;
Nec quãuis viridi luctetur robore:lentas
Ignis agit vires:tęda ſed raptus ab omni
Conſequitur nigri ſpacioſa volumina fumi:
Nec ſolum ſiluas:ſed ſaxa ingentia ſoluit:
Et crudæ putri fluxerunt puluere cautes.
Procubuit:maiorq; iacens apparuit agger.
Spes victis telluris abit:placuitq; profundo
Fortunam tentare mari:non robore picto
Ornata decuit fulgens tutela carinas:
Sed rudis:& qualis procumbit montibus arbor:
Conſeritur ſtabilis naualibus area bellis.
Et iam turrigeram bruti comitata carinam
Venerat in fluctus rodani cum gurgite claſſis
Sthœcados arua tenens:nec non & graia iuuentus
Omne ſuum fatis voluit committere robur:
Grandęuoſq; ſenes miſtis armauit e phœbis;
Accepit non ſola:viros quæ ſtabat in vndis
Claſſis:& emeritas repetunt naualibus alnos.
Vt matutinos ſpargens ſuper æquora phœbus
Fregit aquis radios:& liber nubibus ęther:
Vt poſito borrea:pacemq; tenentibus auſtris:
Seruatum bello iacuit mare:mouit ab omni
Quiſq; ſuam ſtatione ratem:paribuſq; lacertis

Optabant maſſilienſes muros vrbis ſue nec ab hoſtiū inſultib⁹ arui. ꝓ telis faces in hoſtes iaculāt.

Sudes haſte ſunt. in extremo aduſte vt vehementiores iferāt ictus

In cultis et nullo ꝓpe at ſaltē rudi artificio fabre factꝭ nauib⁹. certam tū̄ nauale i tre ſtatuūt ceſariani aduerſus maſſilienſes

Stocades tres ſunt inſule miſſilie adiacentes.

Ordo depēdet a superiori cū dicit̄ creta

Cæſaris in puppes:in graio remige claſſis
Tollitur:impulſæ tonſis tremuere carinæ:
Crebraq; ſublimes conuellunt verbera puppes.
Cornua romane claſſis:validæq; triremes:
Quaſq; quater ſurgens extructi remigis ordo
Commouet:& plures quæ mergunt æquora pinus:
Multiplices cinxere rates.hoc robur aperto
Oppoſitum pelago:lunata claſſe recedunt

Liburne naues celeres. p̄cedit nauis bruti. A populis liburnis appellate ſunt liburne ille naues

Ordine contentæ gemino creuiſſe liburnæ.
Celſior at cunctis Bruti prætoria puppis
Verberibus ſenis agitur:molemq; profundo
Inuehit:& ſummus longe petit æquora remis.
Vt tantum medij fuerat maris:vtraq; claſſis
Quod ſemel excuſſis poſſit tranſcurrere tonſis:

Pugnatur ⁊ vtrinq; in cōflictu maximus exorit̄ clamor

Innumeræ vaſto miſcentur in æthere voces:
Remorumq; ſonus premitur clamore:nec vllæ
Audiri potuere tubæ.tunc cærula verrunt:
Atq; in tranſtra cadūt:& remis pectora pulſant.

Zephirus vētus eſt occidentalis.

Vt primum roſtris crepuerunt obuia roſtra:
In puppim rediere rates:emiſſaq; tela
Aera texerunt:vacuumq; cadentia pontum:
Et iam diductis extendunt cornua proris:
Diuerſæq; rates laxata claſſe receptę.
Vt quoties æſtus zephyris:euriſq; repugnat:
Huc abeunt fluctus:illuc mare:ſic vbi puppes

Similitudo

Sulcato varios duxerunt gurgite tractus:
Quod tulit illa ratis remis:hæc repulit æquo:

Sed graijs habiles:pugnamq; capeſſere pinus:
Et tentare fugam:nec longo frangere gyro
Curſum:nec tarde flectenti cedere clauo.
At romana ratis ſtabilem præbere carinam
Certior:& terræ ſimilem bellantibus vſum.
Tunc in ſignifera reſidenti puppe magiſtro
Brutus ait:pateris ne acies errare profundo
Artibus & certas pelagi:iam conſere bellum:
Phocaicis medias roſtris oppone carinas.
Paruit:obliquas & præbuit hoſtibus aluos.
Tunc quæcunq; ratis tentauit robora Bruti.
Ictu victa ſuo percuſſa:& capta cohæſit.
Aſt alias manicæq; ligant:tereteſq; cathenæ:
Seq; tenẽt remis:tecto ſtetit æquore bellum.
Iam non excuſſis torquentur tela lacertis:
Nec longinca cadunt iaculato vulnera ferro:
Miſcenturq; manus:nauali plurima bello
Enſis agit:ſtat quiſque ſuæ de robore puppis
Pronus in aduerſos ictus:multiq; perempti
In ratibus cecidere ſuis.cruor altus in vndis
Spumat:& obducti concreto ſanguine fluctus.
Et quas immiſſi traxerunt vincula ferri.
Has prohibent iungi conſerta cadauera puppes:
Semianimes alij vaſtum ſubiere profundum.
Hauſeruntq; ſuo premixtum ſanguine pontum:
Hi luctantem animam lenta cum morte trahẽtes
Fractarum ſubita ratium periere ruina.

In bruti laudẽ cui victoriã i fine huius tertij aſcriptionis ẽ cenſet eiꝰ animoſitate ꝛ cohortatu rõanã claſſam viciſſe iõ brutiũ nõ iuite laudat ꝙ is a ceſare defecturus eſt dicẽs tunc.

Bruti verba ad nauis rectorem.

Phocaici maſſiliẽſ ſũt q.d. ꝑmitte i latus impingere:qꝛ tunc non poterũt ſubterfugere

Nauilis conflictus i quo vtriq; occubunt ꝗplurimi

Laudabis forſitan magis ſentẽtia vbi reperias Conſerta cadauera ꝙ Conſerta tu vtrũ malis videas. vtrũq; enĩ ſtare poteſt.

Irrita tela ſuas peragunt in gurgite cedes:
Et quodcunqꝫ cadit fruſtrato pondere ferrum:
q.d.defendit dext.ũ ꝛ ſiniſtrũ latus
Exceptum medijs inuenit vulnus in vndis.
Phocaicis romana ratis vallata carinis:
Robore deducto dextrum:lęuumqꝫ tuetur
Aequo marte latus:cuius dum pugnat ab alta
Tagꝰ romanus miles.
Puppe tagus:graiumqꝫ audax amplustre retentat:
Terga ſimul pariter miſſis & pectora telis
Tranſfigitur:medio concurrit pectore ferrum:
Et ſtetit incertus flueret quo vulnere ſanguis
Donec vtraſqꝫ ſimul largus cruor expulit haſtas:
Maſſilienſis telonis interitus ſcribit nauigatorie artis petitiſſimꝰ fuit:cũ dicit dirigit hũc puppim
Diuiſitqꝫ animam:ſparſitqꝫ in vulnera lœtum.
Dirigit huc puppim miſeri quoqꝫ dextra telonis:
Qua nullę melius pelago turbante carine
Audiuere magnum:nec lux eſt notior vlli
Craſtina:ſeu phœbum videat:ſeu cornua lunę:
Semper venturis componere carbaſa ventis.
Hic latię roſtro compagem ruperat alni:
Pila ſed in medium venere trementia pectus:
Auertitqꝫ ratem morientis dextra magiſtri.
Gyareꝰ maſſilienſis interit
Dum cupit in ſociam gyareus irrumpere puppim
Excipit immiſſum ſuſpenſa per illa ferrum:
Gemellorũ pugna quoꝝ alter interpugna.
Affixuſqꝫ rati telo retinente pependit.
Stant gemini fratres fœcunde gloria matris:
Quos eadem varijs genuerunt viſcera fatis:
Dum petit ꝛ ibi ab alijs hiſtoricis diſſentit lucanꝰ
Diſcreuit mors ſęua viros:vnumqꝫ relictum
Agnorunt miſeri ſublato errore parentes:

Aeternis

Aeternis cauſam lachrymis tenet ille dolorem
Semper:& amiſſum fratrem lugentibus offert.
Quorum alter mixtis obliquo pectore remis
Auſus romanæ graia de puppe carineæ
Iniectare manum:ſed eam grauis inſuper ictus
Amputat:illa tamen nixu:quo prenderat:hæſit
Diriguitq; tenens ſtrictis immortua neruis.
Creuit in aduerſis virtus:plus nobilis iræ
Truncus habet:fortiq; inſtaurat prælia leua.
Rapturuſq; ſuam procumbit in æquora dextram:
Hæc quoq; cum toto manus eſt abſciſſa lacerto.
Iam clypeo:teliſq; carens:non conditur ima
Puppe:ſed expoſitus:fraternaq; pectore nudo
Arma tegens:crebra confixus cuſpide perſtat:
Telaq; multorum leto caſura ſuorum
Emerita iam morte tenet.tum vulnere multo
Effugientem animam laſſos collegit in artus:
Membraq; contendit toto quæcūq; manebat
Sanguine:& hoſtilem defectis robore membris
Inſiluit ſolo nociturus pondere puppim.
Strage virum cumulata ratis:multoq; cruore
Plene.per obliquum crebros latus accipir ictus:
At poſtquam ruptis pelagus compagibus hauſit:
Ad ſummos repleta foros deſcendit in vndas:
Vicinum inuoluens contorto vertice pontum.
Aequoſa diſcedunt merſa diducta carina:
Inq; locum puppis cecidis mare.multaq; ponto

Alteri gemello abſcindat dextra

Illius gemelli a fortitudine cōmendatio q̄ dextrā āputata leua nauimarri it bunc dicit fuiſſe ciciliū et tranquillus attendi viri animoſitatē.

Proſequitur nauale preliū fortiſſime vtrinq; geſta cū dicat tela

Sanguie orpleta nauis romanorum ſubiungitur Ceterū hiſtoriā peruertit Deſcendit: in vndas Vide et tu, p tuo iudicio ſit ne legendū deſcedit in vndas āt Deſcendit

Præbuit illa dies varij miracula fati.
Ferrea dum puppis rapidos manus inſerit vncos:
Affixit Lycidam. merſus foret ille profundo:
Sed prohibent ſocij: ſuſpenſaq; crura retentant:
Scinditur auulſus: nec ſicut vulnere ſanguis
Emicuit lentus: ruptis cadit vndique venis:
Diſcurſuſq; animæ diuerſa in membra mentis
Interceptus aquis: nullius vita perempti
Eſt tanta dimiſſa via. pars vltima trunci
Tradidit in letum vacuos vitalibus artus.
At tumidus qua pulmo iacet: qua viſcera feruent:
Hæſerunt ibi fata diu: luctataq; multum
Hac cum parte viri vix omnia membra tulerunt:
Dum nimium pugnax vnius turba carinæ
Incumbit prono lateri: vacuamq; relinquit:
Qua caret hoſte: ratem: congeſto pondere puppis
Verſa caua texit pelagus: nautaſq; carina:
Brachia nec licuit vaſto iactare profundo:
Sed clauſo periere mari. tunc vnica diri
Conſpecta eſt leti facies. cum forte notātem
Diuerſæ roſtris iuuenem fixere carinæ:
Diſceſſit medium tam vaſtos pectus ad ictus:
Nec prohibere valent obtritis oſſibus artus:
Quo minus æra ſonent: eliſo ventre per ora
Eiectat ſaniem permixtus viſcere ſanguis.
Poſtquam inhibent remis puppes: ac roſtra recedunt:
Deiectum in pelagus perfoſſo pectore corpus

Manus ferreis vncis munitū inſtrumentum Alios mortis gn̄e. pleroſq; periſſe ait fertur lucanum hec carmina dū inciſis venis moreret cecinisse.

Vitalia eēm ſūt epar pulmo cor p̄cordia cerebruꝫ.

Inqt q̄ naute retrahūt puppes remis ne retro cedat. poſtq̄ fecerūt inducias deſcribit dicēs poſtq̄.

Quorūdam maſſilienſiū ad ſuorū naues ꝓperātiū mors deſcribitur.

Vulneribus tranſmiſit aquas:pars maxima turbæ
Naufraga iactatis morti obluctata lacertis:
Puppis ad auxilium ſociæ concurrit.at illi
Robora cum vetitis prenſarent altius vlnis:
Nutaretq; ratis populo peritura recepto:
Impia turba ſuper medios ferit enſe lacertos
Brachia linquentes graia pendentia puppe:
A manibus cecidere ſuis:non amplius vndæ
Suſtinuere graues in ſummo gurgite truncos.
Iamq; omni fuſis nudato milite telis:
Inuenit arma furor:remum contorſit in hoſtem
Alter:at hi totum validis apluſtre lacertis;
Auulſaſq; rotant excuſſo remige ſedes:
In pugnam fregere rates.ſidentia peſſum
Corpora cæſa tenent:ſpoliantq; cadauera ferro.
Multi inopes teli:iaculum letale reuulſum
Vulneribus traxere ſuis:& viſcera leua
Oppreſſere manu validos dum præbeat ictus
Sanguis:& hoſtilem cum torſerit exeat:haſtam.
Nulla tamen plures hoc edidit æquore clades:
Quam pelago diuerſa lues:nam pinguibus ignis
Affixus tædis:& tecto ſulfure viuax
Spargitur:ac faciles præbere alimenta carinæ
Nunc pice:nunc liquida rapuere incendia cæra
Nec flammas ſuperant vndæ:ſparſiſq; per æquor
Iam ratibus:fragmenta ferus ſibi vendicat ignis.
Hic recipit fluctus;extinguat vt æquore flammas:

Naufraga fracta naue.

Cũ tela deeſſent in hoſteſ remi nauiũ quoq; iaciũtur ſedilia ſuccinit maroni canenti furoꝛ arma miniſtrat.

Jaculũ letale dicit iaculuꝫ mortiferũ letũ eñi moꝛs dicitur.

Jaculatus ignis plurimum nocet

Moꝛs timẽda non eſt qꝛ fruſtra eſt timere qđ euitari non pōt.

Hi ne mergantur:tabulis ardentibus hærent.

Multiformis pereunt interitu.

Mille modos inter leti:mors vna timori eſt:
Qua cœpere mori:nec ceſſat naufraga virtus.
Tela legunt deiecta mari:ratibuſq; miniſtrant:

Deſcribit fatũ phocei vrinatoris qui licet nãdi ita peritus eſſet vt ad libituʒ iũgeret tñ fata neci eius viã inuenerĩt et hoc eſt cuʒ dicit mergentes

Incertaſq; manus ictu languente per vndas
Exercent:nunc rara datur ſi copia ferri:
Vtuntur pelago:ſæuus complectitur hoſtem
Hoſtis:& implicitis gaudent ſub ſidere membris:
Mergenteſq; mori:pugna fuit vnus in illa
Eximius Phoceus animam ſeruare ſub vndis:

De phoceo maſſilien. egregio.

Scrutariq; fretum:ſiquid merſiſſet arenis:
Et nimis affixos vnci conuellere morſus:
Adductum quortes non ſenſerat anchora funem:

Et ſi lectio hec adductũ quoties. huc vſq; recepta fuerit Nõ erit tñ a vero aliena ſi legeris adductum quoties

Hic vbi compreſſum penitus deduxerat hoſtem
Victor:& incolumis ſummas remeabat ad vndas:
Sed:ſe per vacuos credit dum ſurgere fluctus:
Puppibus occurrit:tandemq; ſub æquore manſit.
Hi ſuper hoſtiles iecerunt brachia remos:
Et ratium tenuere fugam:non perdere letum

Thirreni Romani et ligdami maſſilienſis narrat̃ cõflictus et ictu plumbee glandis grauiter a ligdamo thyrrhenus vulneratur.

Maxima cura fuit:multus ſua vulnera puppi
Affixit moriens:& roſtris abſtulit ictus.
Stantem ſublimi Tyrrenum culmineproræ
Lygdamus excuſſæ balearis tortor habenæ
Glande petens:ſolido fregit caua tempora plumbo.
Sedibus expulſi.poſtquam cruor omnia rupit
Vincula:procurrunt oculi:ſtat lumine rapto
Attonitus:mortiſq; illas putat eſſe tenebras:

Ad poſtquam membris ſenſit conſtare vigorem:
Vos (ait) o ſocij ſicut tormenta ſoletis:
Me quoqꝫ mittendis rectum componite telis:
Egere quod ſupereſt animæ Tyrrene per omnes
Bellorum caſus: ingentem militis vſum
Hoc habet ex magna defunctum parte cadauer:
Viuentis feriere loco. ſic fatus in hoſtem
Cæca tela manu: ſed non tamen irrita mittit.
Excipit hæc iuuenis generoſi ſanguinis Argus:
Qua iam non medius deſcendit in ilia venter:
Adiuuitqꝫ ſuo procumbens pondere ferrum.
Stabat diuerſa victæ iam parte carinæ
Infelix Argi genitor: non ille iuuentæ
Tempore phocaicis vlli ceſſurus in armis:
Victum æuo robur cecidit: feſſuſqꝫ ſenecta
Exemplum: non miles erat: qui funere viſo
Sæpe cadens longæ ſenior per tranſtra carinæ:
Peruenit ad puppim: ſpiranteſqꝫ inuenit artus.
Non lachrymæ cecidere genus: non pectora tundit.
Diſtentis toto riguit ſed corpore palmis:
Nox ſubit: atqꝫ oculos vaſtæ obduxere tenebræ:
Et miſerum cernens agnoſcere deſinit Argon.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viſo patre leuat. vox fauces nulla ſolutas
Proſequitur: tacito tantum petit oſcula vultu:
Inuitatqꝫ patris claudenda ad lumina dextram.
Vt torpore ſenex caruit: vireſqꝫ cruentas

Reſumptis viribus ad p̄liū exacuitur tyrrhen⁹ ꝛ ſuos deinde alloquitur.

Cadauer a cadendo dr

Argus maſſilienſis adoleſcēs vuln⁹ accipit.

Paterne in filiū pietatis caſus deſcribitur.

Proſequitur mortē argi in conſpectu patris mouens ex more ſuo pathos multis modis dicēs nox ſubit .i. ſuperuenit obſcuritas.

Pathetica oro pr̄is argi ex animi perturbatione deos ſeuitia accuſantis q̄ tota cōmiſeratione cruun dat.

Cœpit habere dolor:non perdam tempora dixit
A ſæuis permiſſa Deis:iugulumq; ſenilem
Confodiam:veniam miſero concede parenti
Arge:quod amplexus:extrema quod oſcula fugi:
Nondum deſtituit calidus tua vulnera ſanguis:
Semianimiſq; iaces:& adhuc potes eſſe ſuperſtes.

Capulū dicit q.d. totū gladiū vſq; ad capulū immiſerat intra viſcera.

Sic fatus:quamuis capulum per viſcera miſſi
Polluerat gladij:tamen alta ſub æquora tendit
Præcipiti ſaltu.letum præcedere nati
Feſtinantem animam morti non credidit vni.
Inclinant iam fata ducum.nec iam amplius anceps

Se iā victos a ceſ. maſſiliēſes fatebant

Belli caſus erat:graiæ pars maxima claſſis
Mergitur.aſt aliæ mutato remige puppes
Victores vexere ſuos:naualia paucæ
Præcipiti tenuere fuga.quis in vrbe parentum

Maſſilie vrbis ſuperate ingēs cū miſeratione luct⁹ deſcribit.

Fletus erat:quantus matrum per littora planctus:
Coniux ſæpe ſui confuſis vultibus vnda
Credidit ora viri romanum amplexa cadauer.
Accenſiſq; rogis miſeri de corpore trunco

Bruti laus.

Certauere patres:at brutus in æquore victor
Primus cæſareis pelagi decus addidit armis.

M.Annei Lucani pharſaliç
Libri tertij Finis.

Io.ſulpitij argumentum
in quartum librum.

Aſtra ducis caſtris ad cęlſam quartus ilerdam
Confert in tumulo qui pene eſt obruptus imbri.

Euatat hinc cæſar ſicoris diducit & vndas
Petreiqꝫ fugam ſequitur vicinia pacem
Incipit at ſubita petreius cede repellit
Qui mox eſuriens venium vitamqꝫ precatur
Pugnat in adriaca poſt hec antonius vnda
Vulneriuſqꝫ cadit libyæ te curio mactat.

Quid Lucanꝰ narrat in quarto libro ſulpicius hic gñaliter exprimit.

M. Annei Lucani pharſaliæ. Liber Quartus.

Poſt perſcriptionē belli naualis feliciter a bruto apud maſſiliam geſti redit ad geſta ceſaris dicēs at procul.

AT procul extremis terrarum Cæſar in oris
Martem ſeuus agit non multa cæde nocētē.
Maxima ſed fati ducibus momēta daturū:
Iure pari rector caſtris Afranius illis:
Ac petreius erat: concordia duxit in æquas
Imperium commune vices: tutelaqꝫ Valli
Peruigil alterno paret cuſtodia ſigno.
His præter latias acies erat impiger Aſtur:
Vectoneſqꝫ leues: profugiqꝫ a gente vetuſta
Gallorum celtæ miſcentes nomen iberis.
Colle tumet modico: leniqꝫ excreuit in altum
Pingue ſolum tumulo: ſuper hunc fundata vetuſta
Surgit ilerda manu: placidis prælabitur vndis
Heſperios inter Sicoris non vltimus amnes:
Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu
Hybernas paſſurus aquas. at proxima rupes
Signa tenet Magni: nec Cæſar colle minore
Caſtra leuat: medius dirimit tentoria gurges.
Explicat hinc tellus campos effuſa patentes
Vix oculo prendente modum: camposqꝫ coercet

In hiſpania bellū a ceſare geritur.

Afranius eſt petreius Ceſari aduerſātes

Aſturēs ⁊ vectiones hiſpanie populi.

ꝑlabitur

Celtiberi.

Situū hiſpanie ilerde oppidi ⁊ caſtrorū i deſcribit.

Sicoris flū.

Cinga rapax:vetitus fluctus:& littora curſu

Cinga flu. Milites foſſa per noctē circundedit ceſ.

Oceani pepuliſſe ſuo:nam gurgite mixto:
Qui preſtat terris aufert tibi nomen iberus.
Prima dies belli ceſſauit Marte cruento:
Spectandaſq; ducum vires:numeroſaq; ſigna
Expoſuit:piguit ſceleris:pudor arma furentum
Continuit:patriæq;:& ruptis legibus vnum
Donauere diem.prono tum Cæſar olympo
In noctem ſubita circundedit agmina foſſa:
Dum primæ præſtant acies:hoſtemq; fefellit:
Et prope conſertis obduxit caſtra maniplis.
Luce noua collem ſubito conſcendere curſu:
Qui medius tutam caſtris dirimebat Ilerdam:
Imperat:huc hoſtem pariter:terrorq;:pudorq;

Ceſariani aduerſus hoſtes preliant̄

Impulit:& rapto tumulum prior agmine cepit.
His virtus:ferrumq; locum promittit:at illis
Ipſe locus:miles rupes oneratus in altas
Nititur:aduerſoq; acies in monte ſupina
Hæret:& in tergum caſura vmbone ſequentis
Erigitur:nulli telum vibrare vacabat:

Diſerte tēdit ad reliq̄ uarrandā nā variā docendo materiam lectoris atq; auditoris animū recreat dicens hactenus.

Dum labat & fixo firmat veſtigia pilo:
Dum ſcopulos:ſtirpeſq; tenent:atq; hoſte relicto
Cædunt enſe viam:vidit lapſura ruina
Agmina dux:equitemq; iubet ſuccedere bello:
Munitumq; latus leuo producere gyro:

Hucuſq; milites pugnauerunt.

Sic pedes ex facili:nulloq; vrgente receptus:
Irritus & victor ſubducto Marte pependit.

Hactenus armorum diſcrimina:cætera bello
Fata dedit varijs incertus motibus aer.
Pigro bruma gelu:ſicciſq; aquilonibus hærens:
Aethere conſtricto pluuias in nube tenebat.
Vrebant montana niues:campoſq; iacentes
Non duraturæ conſpecto ſole pruinæ:
Atq; omnis propior mergenti ſydera cœlo
Aruerat tellus hyberno dura ſereno.
Sed poſtquam vernus calidum Titana recepit:
Sydera reſpiciens dilapſæ portitor Helles:
Atq; iterum æquatis ad iuſtæ pondera libræ
Temporibus vicere dies:tunc ſole relicto
Cynthia quo primum cornu dubitanda refulſit:
Excluſit boream:flammaſq; accepit ab euro:
Ille ſuo nubes quaſcunq; inuenit in axe:
Torſit in occiduum nabatheis flatibus orbem:
Et quas ſentit Arabs:& quas gangetica tellus
Exhalat nebulas:quicquid concreſcere primus
Sol patitur:quicquid cœli fuſcator eoi
Intulerat corus:quicquid defenderat Indos:
Incendere diem nubes oriente remotæ:
Nec medio potuere graues incumbere mundo:
Sed nimbos rapuere fuga:vacat imbribus arctos
Et notus in ſolam calpem fluit humidus aer.
Hic vbi iam zephiri fines:& ſummus olympi
Cardo tenet tethyn:vetitæ tranſcurrere denſos
Inuoluere globos:congeſtumq; aeris atri

Hibernū
pus deſcrib

Bruma hy
ems a breu
tate dierū
ta pruina
roris molli
es ros no
cturnꝰ hū

Per aeris
tēporis di
poſitione v
deſcribitur

Nabathea
gio arabia
aſſyrie fini
maexnabat
filio iaphet
et noe nepo
a quo naba
thea regio
gnominata

Graphice
ſcite i deſcri
vim himbri
um.i.grauiſ
vere cōdēſa
to in nube
dicēs Jāq

Vix recipit ſpatium: quod ſeparat æthere terram.
Iamꝗ polo preſſæ largos denſantur in imbres:
Spiſatæꝗ fluunt: nec ſeruant fulmina flammas:
Quamuis crebra micent: moriuntur fulgura nimbis.

is celeſtis
tus

Hinc imperfecto complectitur aera gyro
Arcus vix vlla variatus luce colorem:
Oceanumꝗ bibit: raptoſꝗ ad nubila fluctus
Pertulit. & cœlo diffuſum reddidit æquor.

iues pire-
i montis
lliā ad biſ
nia diſcri-
inantis li-
ıcfacte inū
tiones aꝗ-
m *faciunt

Iamꝗ Pyrenææ: quas nunquam ſoluere Titan
Eualuit: fluxere niues: fractoꝗ madeſcunt
Saxa gelu: tum: quæ ſolutis e fontibus exit: ſolitis
Non habet vnda vias: tam largas alueus omnis
A ripis accepit aquas: iam naufraga campo

rcus cele-
s efficitur
radio ſolis
ımiſſo ca-
: nubi q̄ re-
ılſa acie in
lē refringi
r colorūꝗ
rietas mi-
ura nubiū
ris igniuz
ıe ſit

Cæſaris arma natant: impulſaꝗ gurgite multo
Caſtra labant: alto reſtagnant flumina vallo.
Non pecorum raptus faciles: non pabula merſi
Vlla ferunt ſulci: tectarum errore viarum
Fallitur occultis ſparſus populator in agris:
Iamꝗ comes ſemper magnorum prima malorum

otamagno
famē ſem
r maloꝝ eē
mitem.

Sæua fames aderat: nulloꝗ obſeſſus ab hoſte
Miles eget: toto cenſu non prodigus emit
Exiguam cererem. pro lucri pallida tabes proh

n' queſtus
criꝗ aui-
os exclama
o. Ex aqua
ꝗ di deuaſta
s luuio a-
ris magnā
mē ceſaria
i patiuntur

Non deeſt prolato ieiunus venditor ouro. auro
Iam tumuli: colleſꝗ latent iam flumina cuncta
Condidit vna palus: vaſtaꝗ voragine merſit:
Abſorpſit penitus rupes: ac tecta ferarum
Detulit: atꝗ ipſas hauſit: ſubitiſꝗ frementes

Vorticibus contorſit equos:& reppullit æſtus
Fortior oceani:nec phœbo ſurgere ſentit
Nox ſubiecta polo:rerum diſcrimina miſcet
Deformis cœli facies:iunctæq; tenebræ.
Sic mundi pars vna iacet:quam zona niualis
Perpetueq; præmunt hyemes:non ſidera cœlo
Vlla videt:ſterili nec quicq̃; frigore ginit: gignit
Sed glacie medios ſignorum temperat ignes
Sic o ſumme parẽs mundi:ſic ſorte ſecunda
Aequore rector facias neptune tridentis: æquoreq;
Et tu perpetuis impendas aera nymbis:
Tu remeare vetes quoſcunq; emiſeris æſtus:
Non habeant amnes decliuem ad littora curſum:
Sed pelagi referantur aquis:concuſſaq; tellus
Laxet iter fluuijs:hos campos rhenus inundet:
Hos rhodanus:vaſtos obliquent flumina fontes
Ripheas huc ſolue niues:huc ſtagna:lacusq;:
Et pigras vbicunq; iacent effunde paludes:
Et miſeras belli ciuilibus eripe terras. bellis
Sed paruo fortuna viri contenta pauore
Plena redit:ſolitoq; magis fauere ſecundi:
Et veniam meruere dei.iam rarior aer:
Et par phœbus aquis denſas in vellera nubes
Sparſerat:& noctes ventura luce rubebant:
Seruatoq; loco rerum diſceſſit ab aſtris
Humor:& ima petit:quicquid pendebat aquarum,
Tollere ſilua comas:ſtagnis emergere colles

In belli ciui
lis deteſtati
nē & in odiū
ceſaris q̃ eiu
caput erat
catur iouem
aeris dn̄m
neptunū ma
ris modera
torē vt aq̄s
non ſinant
in minimo
current augē
dos dicens ſi
quo.

Ad iouem &
neptunū apo
ſtrophat vt
mūdū poti⁹
tali ſinant pi
re diluuio q̄
bella roma
na geri.

Ripbei mon
tes ſcythie.

Fortuna tan
tis per ceſari
aduerſata
mox ipſi arri
det cohibito
diluuio.

Sedata aq̄
ū illuuie iu
de ceſ. naues
fabre fieri
Saliceis vi
nibus ⁊ ſir
pis naues cō
texũt ceſaria
ni.
Comparatio

Incipiunt:viſoq; die dureſcere vales. valles
Vtq; habuit ripas Sicoris:campoſq; reliquit:
Primum cana ſalix madefacto vimine paruam
Texitur in puppim:cæſoq; induta iuuenco
Victoris patiens tumidum ſuper emicat amnem:
Sic venetus ſtagnante pado:fuſoq; Britãnus
Nauigat Oceano:ſic cum tenet omnia Nilus:
Conſeritur bibula memphitis cymba papyro.
His ratibus traiecta manus feſtinat vtrimq; vtrinq;
Succiſum curuare nemus:fluuijq; ferocis
Incrementa timens: non primis robora ripis
Impoſuit:medios pontem diſtendit in agros.

Tangit hy
ſtoriã in qua
docet ceſar
curſum Sico
ris illi⁹ flu
uij verit⁹ ner
uoſus excre
ſceret in com
plures riuos
et alueolos di
duxit dicens
ac nequid
Petreius et
afrani⁹ illinc
diſcedere ſta
tuunt
Hortat᷑ mili
tes ſuos ce
ſar flumē ꝑ
tranſite.

Ac nequid Sicoris repetitis audeat vndis:
Spargitur in ſulcos:& ſciſſo gurgite riuis
Dat pænas maioris aquæ.poſtquam omnia fatis
Cæſaris ire videt:celſam Petreius Ilerdam
Deſerit:& noti diffiſus viribus orbis
Indomitos quærit.populos:& ſemper in arma
Martis amore feros:& tendit in vltima mundi.
Nudatos Cæſar colles:deſertaq; caſtra
Conſpiciēs:capere arma iubet:nec quærere pontem
Nec vada:ſed duris fluuium ſuperare lacertis.
Paretur:rapuitq; ruens in prælia miles:
Quod fugiens timuiſſet iter:mox vda receptis
Membra fouent armis:gelidoſq; gurgite curſu
Reſtituunt artus:donec decreſceret vmbra
In medium ſurgente die:iamq; agmina ſumma

Carpit eques dubijq;fugæ:pugnæq; tenentur.
Attollunt campo geminæ iuga ſaxea rupes
Valle caua media:tellus hinc ardua celſos
Continuat colles:tutæ quos inter opaco
Anfractu latuere viæ:quibus hoſte potito
Faucibus:emitti terrarum in deuia Martem:

Locū ad quē milites ceſariani puene rūt deſcribit

Inq; feras gentes Cæſar videt.ite ſine vllo
Ordine ait:raptumq; fuga conuertite bellum:
Et faciem pugnæ:vultusq; inferte minaces:
Nec liceat pauidis ignaua occumbere morte:
Excipiant recto fugientes pectore ferrum:

Ceſaris monitio ad milites

Dixit:& ad montes tendentem præuenit hoſtem.
Illic exiguo paulum diſtantia vallo
Caſtra locant:poſtquam ſpatio languentia nullo.
Mutua conſpicuos habuerunt lumina vultus:
Et fratres:natoſq; ſuos videre:patreſq;.
Deprenſum eſt ciuile nefas:tenuere parumper
Ora metu:tantum nutu:motoq; ſalutant
Enſe ſuos:mox vt ſtimulis maioribus ardens
Rupit amor leges:audet tranſcendere vallum:
Milex in amplexus effuſas tendere palmas: miles
Hoſpitis ille ciet nomen:vocat ille propinquum:
Admonet hunc ſtudijs conſors puerilibus ætas.
Nec romanus erat:qui non agnouerat hoſtem.
Arma rigant lachrymis:ſingultibus oſcula rumpūt:
Et quamuis nullo maculatus ſanguine miles:
Quæ potuit feciſſe timet.quid pectora pulſas:

Expio purgo mātuanꝰ culpa pianda graui.

Recitat quo pacto ex mutuo conſpectu ſubſecuta ſit ſalutatio ſaltem p ſigna ⁊ ex ſalutatione fiducia cōgrediendi ⁊ ex cōgreſſu concordia ⁊ pax hoc eſt cū ds Illic.

Quid veſane gemis? fletus quid fundis inanes?
Antq̄ milites arguunt
Nec te ſponte tua ſceleri parere fateris?
quem
Vſque adeo ne times: quam tu facit ipſe timendum? fatis
Erimnis furia dicitur.
Claſſica dent bellum: ſæuos tu neglige cantus:
Signa ferant: ceſſa: iam iam ciuilis Erymnis
Concidet: & Cæſar generum priuatus amabit.
Nunc ades æterno complectens omnia nexu
O rerum: mixtiqꝫ ſalus concordia mundi:
Per diſgreſſionem concordia inuocetur.
Et ſacer orbis amor: magnum nunc ſæcula noſtra
Venturi diſcrimen habent: periere latebræ
Tot ſcelerum: populo venia eſt erepta nocenti:
Agnouere ſuos: pro numine fata ſiniſtro
deos incuſat
exigua
Extigua requie tantas augentia clades.
Pax erat: & miles caſtris permixtus vtriſqꝫ
Redit vnde digreſſus eſt.
Errabat: duro concordes ceſpite menſas
Inſtituunt: & permixto libamina Baccho:
luxere
Graminei luxure foci: iunctoqꝫ cubili
Extrahit inſomnes bellorum fabula noctes:
Recitat amicas cōfabulationes inter ſe iunctorum exercituū de ãte actis malis dicēs quo primum.
Quo primum ſteterint campo: qua lancea dextra
Exierit. dum quæ geſſerunt fortia iactant:
Et dum multa negant: quod ſolum fata petebant:
Et miſeris renouata fides: atqꝫ omne futurum
Creuit amore nefas: nam poſtq̄ fœdera pacis
Petreio
Cognita patreio: ſeqꝫ: & ſua tradita venum
Quid fecerit petreius docetur.
Caſtra videt famulas ſcelerata ad prælia dextras
excitat
Excitas: atqꝫ hoſtes turba ſtipatus inermes
Præcipitat caſtris, iunctoſqꝫ amplexibus enſe

Separat:& multo diſturbat ſanguine pacem.
Addidit ira ferox moturas prælia voces:
Immemor o patriæ:ſignorum oblite tuorum
Non potes hoc cauſæ miles præſtare ſenatus
Aſſertor victo redeas vt Caſare: certe
Vt vincare potes:dum ferrum:incertaq; fata:
Quiq; fluat:multo non deerit vulnere ſanguis:
Ibitis ad dominum?damnataq; ſigna feretis?
Vtq; habeat famulos nullo diſcrimine Cæſar.
Exorandus erit?ducibus quoq; vita petenda eſt?
Nunquam noſtra ſalus precium: mercesq; nefandæ
Proditionis erit:non hoc ciuilia bella
Vt viuamus:agunt:trahimur ſub nomine pacis.
Non calybem gentes penitus fugiente metallo
Eruerent:nulli valarent oppida muri.
Non ſonipes in bella farox:non iret in æquor ferox
Turrigeras claſſis pelago ſparſura carinas:
Si bene libertas vnquam pro pace daretur.
Hoſtes nempe meos ſceleri iurata nefando
Sacramenta tenent:at vobis vilior hoc eſt
Veſtra fides:quod pro cauſa pugnantibus æqua
Et veniam ſperare licet.pro dira pudoris
Fœdera:nunc toto fatorum ignarus in orbe
Magne paras acies:mundiq; extrema tenentes
Sollicitas reges cum forſan fœdere noſtro
Iam tibi ſit promiſſa ſalus:ſic fatur:& omnes
Concuſſit mentes ſcelerumq; reduxit amorem.

Petri ad ſ
osoro a pac
diſſuadens
ad pugnan
cohortans.

Argumenta
tus fortuna
pro libertate
ſeruãda que
vite eſt ante
ferenda.

q.d.nõ opus
eſſet neceſſa-
ria bello pa
rare at pu
gnare ſi liber
tatẽ pro pace
vellemus a
mittere.

Triplex eſt
pax coinqui
nata ſimula
ta et vera.

Peroratio ſocij
queſtu et co
miſerationis
ãplificatione

Apoſtrope
in pompe.

Monitioni
petrei fauent
milites.

Sic vbi deſuetæ ſyluis incarcere clauſo

Cõparatio

Manſueuere feræ:& vultus poſuere minaces:
Atq; hominem didicere pati:ſi torrida paruus

Magiſter ꝓ nutricore accipitur

Venit in ora cruor:redeunt;rabiesq;:furorq;:
Admonitæq; tument guſtato ſanguine fauces:
Feruet:& a trepido vix abſtinet ora magiſtro.
Itur in omne nefas:& quæ fortuna Deorum

Petrei ꝟbis cõmoti milites in oẽ rapiuntur flagitium

Inuidia cæca bellorum in nocte tuliſſet:
Fecit monſtra fides:inter menſasq;:torosq;
Quæ modo complexu fouerunt pectora:cædunt.
Et quamuis primo ferrum ſtrinxere gementes:

Feruere concitari eſt.

Vt dextræ iuſti gladius diſſuaſor adhæſit:
Dum feriunt:odere ſuos:animoſq; labentes Labantes
Confirmant ictu:feruent iam caſtra tumultu:
Et ſcelerum turba rapiuntur colla parentum:
Ac velut occultum pereat ſcelus:omnia monſtra

Cæſar ꝙ ſuorũ cladẽ modeſte ꝓtulerit cõmẽdat̃ ex vi cumulatã ꝑliandi occationem accepturus

In faciem poſuere ducum:iuuat eſſe nocentes.
Tu Cæſar quamuis ſpoliatus milite multo
Agnoſcis ſuperos:neq; enim tibi maior in aruis
Aemathijs fortuna fuit nec phocidos vndis
Maſſiliæ:phario nec tantum eſt æquore geſtum:
Hoc ſiquidem ſolo ciuilis crimine belli
Dux cauſæ melioris eris.polluta nefanda
Agmina cæde duces iũctis committere caſtris
Non audent:altæq; ad mœnia rurſus Ilerdæ

Illeide alte dicit.i.in rupe celſa cite,

Intendere fugam:campos eques obuius omnes
Abſtulit;& ſiccis incluſit collibus hoſtem.

Tunc inopes

Tunc inopes vndæ præ rupta cingere foſſa

D eraſ cõſ
tuerat nõ di
micare q2 n
ceſſariã ſub
re q̃ ꝑlio cer
tare maleba
vñ iꝑe dici
ꝺuotos.i. a
dictos qui ſ
morti ꝺeuo
uerãt certe

Cæſar auet:nec caſtra pati contingere ripas:
Aut circum largos curuari brachia fontes
Vt leti videre viam:conuerſus in iram
Præcipitem timor eſt:miles non vtile clauſis
Auxilium mactauit equos:tandẽq́ʒ coactus
Spe poſita damnare fugam:caſurus in hoſtes
Fertur:vt effuſo Cæſar decurrere paſſu
Vidit:& ad certam deuotos tendere mortem.]

Ceſaris mi
litie pitiſſim
optima in ſu
os .cõmõit ic
vt ãni hoſte
cũ, moriendi
ꝓpo to irru
entes erũpe
re abſtineant
Ex his mili
tarẽ elicit o
ceptionẽ.
Sententia

Tela tene iam miles ait:ferrumq́ʒ ruenti
Subtrahe:non vllo conſtet mihi ſanguine bellum:
Vincitur haud gratis iugulo qui prouocat hoſtem.
En ſibi vilis adeſt inuiſa luce iuuentus
Iam damno peritura meo:non ſentiet ictus.
Incumbet gladijs:gaudebit ſanguine fuſo.
Deſerat hic feruor mentes.cadat impetus amens.
Perdant velle mori.ſic deflagrare minaces
Incaſſum:& vetito paſſus langueſcere bello:
Suſtituit merſo dum nox ſua lumina phæbo.

Dicitur ſub
ſtituit nã ſtel
le poſt ſol oc
caſum appa
ruerunt

Inde vbi nulla data eſt miſcendi copia Martis:
Paulatim cadit ira ferox:menteſq́ʒ tepeſcunt.
Saucia maiores animos vt pectora geſtant
Dum dolor eſt:ictuſq́ʒ recens:& mobile neruis
Conamen calidus præbet cruor:oſſaq́ʒ nondum

Scita .cõpa
ratio.

Adduxere cutem:ſi conſcius enſis adacti
Stat victor:tenuitq́ʒ manus:tum frigidus artus
Alligat:atq́ʒ animum ſubducto robore torpor:

Torpor dici
tur mortis
pigritiem

Poſtquam ſicca rigens aſtrinxit vulnera ſanguis:
Iamqꝫ inopes vndæ primum tellure refoſſa
Occultos latices:abſtruſaqꝫ flumina quærunt:
Nec ſolum raſtris:duriſqꝫ ligonibus arua:
Sed gladijs fodere ſuis:puteuſqꝫ cauati
Montis ad irrigui premitur faſtigia campi.
Non ſe tam penitus:tam longe luce relicta
Merſerit aſſyrij ſcrutator pallidus auri.
Non tamen aut tectis ſonuerunt curſibus amnes:
Aut micuere noui percuſſo pumice fontes:
Antra nec exiguo ſtillant ſudantia rore:
Aut impulſa leui turbatur glarea vena.
Tunc exhauſta ſuper multo ſudore iuuentus
Extrahitur:duris ſilicum laſſata metallis:
Quoqꝫ minus poſſent ſicos tolerare vapores
Quæſitæ feciſtis aquæ:nec languida feſſi
Corpora ſuſtentant epulis:menſaſqꝫ peroſi
Auxilium fecere famem:ſi mollius aruum
Prodidit humorem pingues manus vtraqꝫ glebas
Exprimit ora ſuper:nigro ſi turbida limo
Colluuies immota iacet:cadit omnis inhauſtus
Certatim obſcœnos miles:morienſqꝫ recepit
Quas nollet victurus aquas:rituqꝫ ferarum
Diſtentas ſiccant pecudes:& lacte negato
Sordidus exhauſto ſorbetur ab vbere ſanguis.
Tunc herbas:frondeſqꝫ terunt:& rore madentes
Diſtringunt ramos:& ſi quos palmite crudo

Vehemētiſſima ſiti ceſariani hoſtes torquentur.

Latex vinuz dr qz latet in vite.

Pumex lapiſ non durus.

Glarea terra dura.

Proſequitur rē inceptā dicens q̄min⁹

Diſtent⁹ plenus eſt: ꝟgil diſcendūt ne clare cellas.

Arboris aut tenera ſuccos preſſere medulla.
O fortunati fugiens quos barbarus hoſtis
Fontibus immixto ſtrauit per rura veneno.

¶ Queſtio eſt inter eruditos quãnam hiſtoriam ſignificauerit Lucanꝰ his verſibus O fortunati fugiẽs ⁊c. fontibus in mixto ⁊c. Multi multa commenti ſunt ſed nullo idoneo authore conſiſtentia. Nos exiſtimamus hos verſus ad Iubam ⁊ curionis milites eſſe conferẽdos Scribit enim Apianus libro ſecundo bellorum ciuilium: Cũ Curio: qui Ceſarẽ in bello ciuili ſecutus eſt. ex Sicilia in aphricã nauigaſſet aphricanos: quibus Iuba imperitabat veneno aquas infeciſſe: quas cum biberent milites Curionis repente egrotare ceperunt: ⁊ quedã quaſi nebula illorum viſum obducebat ſomno caput inuadente; mox vomitus deinde ſpaſmus totum corpus affligebat: ex quo debilitatus eſt non modici: atq; vexatus omnis pene curionis exercitus. Lucanus ergo huiuſce hiſtorie conſcius barbarum hoſtem appellat Iubam: ⁊ illos aphros: qui fugiẽtes aduentantẽ Curionẽ veneno fontes lethiferas: atq; aquas exitiales crediderũt. Nõ abſurde etiã referri hoc poſſet ad Iugurtam regẽ numidarum: qui qua venturum Metellum romanum imperatorẽ: hoſteſq; romanos audiuerat: pabulum ⁊ aquarum fontes corrumpebat; Sicuti docet Saluſtius in Iugurta.

Mithridates ſignificat. Ex eorũ commiſeratiõe q̃ ſiti perirent loquitur poeta eos dicẽs fortunatos fuiſſe quibus venenatas potare aquas p̄ ſitum fuiſſet Saluſtius.

Nos licet in fluuios ſaniem: tabemq; ferarum
Pallida dictæis Cæſar naſcentia ſaxis
Infundas aconita palam: romana iuuentus
Non decepta bibet: torrentur viſcera flamma:
Oraq; ſicca rigent ſquamoſis aſpera linguis:
Iam marcent venæ: nulloq; humore rigatus
Aeris alternos anguſtat pulmo meatus:
Reſciſſoq; nocent ſuſpiria dura palato.
Pandunt ora ſiti: nocturnumq; aera captant:
Expectant imbres: quorum modo cuncta natabant
Impulſu: & ſiccis vultus in nubibus hærent:
Quoq; magis miſeros vndæ ieiunia ſoluant:
Non ſuper arentem Meroen: cancriq; ſub axe:
Qua nudi Garamantes arant: ſedere: ſed inter
Stagnantem Sicorim: & rapidum deprenſus Iberum
Spectat vicinos ſitiens exercitus amnes.

Ceſar ex cicilia cũ exercitu tranſiuit in apphricam cuius aduentu eſt ritꝰ rex mauritanie oẽs fontes et flumina veneno infecit cuius rei milites curionis ignari aq̃s bibebant q̃s demũ mors capiebat.

Duorũ fluminũ aſpectus vehementius eorũ irritat ſitim.

Afranius ſa
cturus dedi
tionē,vrgen
tē neceſſitate
vltro ceſ.cp'
orabūd⁹ adit
Oro eſt afra
nij ad ceſarē
pacē ab eo pe
tenti.

Iam domiti ceſſere duces:paciſq; petendæ
Author damnatis ſupplex Afranius armis:
Semianimes in caſtra trahens hoſtilia turmas
Victoris ſtetit ante pedes:ſeruata precanti
Maieſtas non fracta malis:interq; priorem
Fortunam:caſuſq; nouos gerit omnia victi:
Sed ducis:& veniam ſecuro pectore poſcit.
Si me degeneri ſtrauiſſent fata ſub hoſte:

Doce quō ge
ſta ſit deditio
hoc cōceſſo vt
liceat militi
b⁹ viuere nec
gerere belluȝ
cōtra ceſareȝ
dicēs auctor.

Non deerat fortis rapiendo dextera leto.
At;nunc ſola mihi eſt orandæ cauſa ſalutis:
Dignum donanda Cæſar te credere vita.
Non partis ſtudijs agimur:nec ſumpſimus arma
Conſilijs inimica tuis:nos denique bellum
Inuenit ciuile duces:cauſæq; priori:
Dum potuit:ſeruata fides:nil fata moramur:

Cū dr dignū
donāda. Sē
ſus ē hic:eſt
mihi cā ſola
petende ſalu
tis:qꝛ ego cre
do te o ceſar
dignū a quo
ego ꝗꝗ dux
peto ſalutem

Tradimus heſperias gentes:aperimus eoas:
Securumq; orbis patimur poſt terga relicti:
Nec cruor effuſus campis tibi bella peregit:
Nec ferrum:laſſaq; manus:hoc hoſtibus vnum
Quod vincas:ignoſce tuis:nec magna petuntur:
Ociades feſſis:vitam patiaris inermes

Judicat 'cle
mentiā ceſa
ris q̄ vſq; ad
pniam predi
tus erat' cuȝ
dicit dixerat.

Degere:quem tribus:campis proſtrata iacere
Agmina noſtra putes:nec enim felicibus armis.
Miſceri damnata decet:partemq; triumphi
Captos ferre tui:turba hæc ſua fata peregit:

Sitim ſatia
turi flumina
petunt

Hoc petimus:victos ne tecum vincere cogas.
Dixerat.At ceſar facilis:vultuſq; ſerenus.

Flectitur:atq; vſum belli: pœnamq; remittit.
Vt primum iuſtæ placuerunt fœdera pacis:
Incuſtoditos decurrit miles ad amnes:
Incumbit ripis:permiſſaq; flumina turbat.
Continuus multis ſubitarum tractus aquarum.

De ſbuit ceſar'a · fratrio ſcorabilem.

Aeta non paſſus vacuis diſcurrere venis:
Arctauit:clauſitq; animam:nec feruida peſtis
Cedit adhuc:ſed morbus egens iam gurgite plenis
Viſceribus ſibi poſcit aquas:mox robora neruis:
Et vires rediere viris.O prodiga rerum
Luxuries nunquam paruo contenta paratu.

Ex nimia bibēdi auiditate plurimi ſuffocātur.

Cūm o ꝓdiga in luxurioſos inuehitur.

Et quæſitorum terra:pelagoq; ciborum.
Ambitioſa fames & lautæ gloria menſæ:
Diſcite:quam paruo liceat producere vitam:
Et quantum natura petat:non erigit ægros
Nobilis ignoto diffuſus conſule Bacchus:
Non auro:myrrhaq; bibunt:ſed gurgite puro
Vita redit:ſatis eſt populis:fluuiuſq;:cereſq;.

Natura enim paucis minimiſq; cōtenta eſt

Heu miſeri qui bella gerunt:tunc arma relinquens
Victori miles ſpoliato pectore tutus:
Innocuuſq; ſuas curarum liber in vrbes
Spargitur o quantum donata pace potitos

Nota.

Sententia

Exclamatio.

Excuſſis nunquam ferrum vibraſſe lacertis
Pœnituit toleraſſe ſitim:fruſtraq; rogaſſe
Proſpera bella Deos:nempe vſis Marte ſecundo
Tot dubiæ reſtent acies:tot in orbe labores:
Vt nunquam fortuna labet ſucceſſibus anceps

Vincendum toties:terras fundendus in omneis
Eſt cruor:& Cæſar per tot ſua fata ſequendus.
Felix qui potuit mundi nutante ruina

Proſequitur felicitatẽ eoꝝ qui victi erãt qſ̃i ab armis deinceps ceſſaturi erãt ɔ̃t ecns hoc q̃ꝫ.

Quo iaceat iam ſcire loco:non prælia feſſos
Vlla vocant:certos non rumpunt claſſica ſomnos:
Iam cõiunx:natiqꝫ rudes:& ſordida tecta:
Et non deductos recipit ſua terra colonos.
Hoc quoqꝫ ſecuris oneris:fortuna remiſit:
Sollicitus menti quod abeſt pauor:ille ſalutis
Eſt author:dux ille fuit.ſic prælia ſoli
Felices nullo ſpectant ciuilia voto.
Non eadem belli totum fortuna per orbem
Conſtitit:in partes aliquid ſed Cæſaris auſa eſt:
Qua maris adriaci longas ferit vnda Salonas:

Salone dalmacie vꝛbs. Jader flumẽ in mare adriaticũ decurrens. Aduerſatur fortuna ceſ. C.n. antonius a ceſ. legatꝰ in illico multa ꝑfert ob victus neceſſitate in ediaꝫ.

Et tepidum in molles zephyros excurrit Iader.
Illic bellaci confiſus gente curetum:
Quos alit adriaco tellus circumflua ponto:
Clauditur extrema reſidens antonius ora:
Cautus ab incurſu belli:ſi ſola recedat:
Expugnat quæ tuta:fames:non pabula tellus
Paſcendis ſubmittit equis:non proferit vllam

Victualium penuria.

Flaua ceres ſegetem:ſpoliabat gramine campum
Miles:& attonſo miſeris iam dentibus aruo
Caſtrorum ſiccas de ceſpite vulſerat herbas.
Vt primum aduerſæ ſocios in littore terræ:

Aliter q̃ poeta ſentit lucius florus.

Et baſilum videre ducem:noua furta per æquor
Exquiſita fugæ:neqꝫ enim de more carinas

Extendunt:puppeſqꝫ leuant:ſed firma gerendis
Molibus inſolito contexunt robora ductu.
Nanqꝫ ratem vacuæ ſuſtentant vndiqꝫ cuppæ:
Quarum porrectis ſeries conſtricta cathenis.
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos:
Nec gerit expoſitum telis in fronte patenti
Remigium:ſed quod trabibus circundedit æquor:
Hoc ferit:& taciti præbet miracula curſus:
Quod nec vela ferat:nec apertas verberet vndas:
Tunc freta ſeruantur:dum ſe decliuibus vndis
Aeſtus agat:refluoqꝫ mari nudentur arenæ:
Iamqꝫ relabenti creſcebant littora ponto:
Miſſa ratis prono defertur lapſa profundo:
Et geminæ comites:cunctas ſuper ardua turris
Eminet:& tremulis tabulata minantia pinnis.
Noluit illyricæ cuſtos Octauius vndæ:
Confeſtim tentare ratem:celereſqꝫ carinas;
Continuit:curſu creſcat dum præda ſecundo:
Et temere ingreſſos repetendum inuitat ad æquor
Pace maris:ſic dum pauidos formidine ceruos
Claudat odoratæ metuentes aera pennæ:
Aut dum diſpoſitis attollat retia varis
Venator:tenet ora leuis clamoſa moloſſi:
Spartanos:cretaſqꝫ ligat:nec creditur vlli
Sylua cani:niſi qui preſſo veſtigia roſtro
Colligit:& præda neſcit latrare reperta
Contentus tremulo monſtraſſe cubilia loro.

Cuppe vaſ
magna ſu
in parapſid
formam.

Proſequitu
narrationeꝫ
ceptā dicen
iāqꝫ relabēt

Littora ma
ris dicuntu
creſcere quā
do eſtus reflu
unt ⁊ decre
ſcunt.

aliter ab alij
hiſtoricis ſcr
ptum eſt.

Similitud

Spartā dicū
tur lacedemo
nij canes.

tomiani nā
es in mare
educūt.

Nec mora complentur moles:auidæq; petitis
Inſula deſeritur ratibus:quo tempore primas
Impedit ad noctem iam lux extrema tenebras.
At pompeianus fraudes innectere.ponto
Antiqua parat arte Cilix:paſſusq; vacare
Summa freti medio ſuſpendit vincula ponto:

Cilix ipirata
cilices q̄ erāt
i claſſe

Et laxas fluitare ſinit:religatq; cathenas
Rupis ab illyricæ ſcopulis:nec prima:nec illa:
Quæ ſequitur:tardata ratis:ſed tertia moles
Hæſit:& ad cautes adducto fune ſecuta eſt:
Impendent caua ſaxa mari:ruituraq; ſemper
Stat mirum moles:& ſyluis æquor inumbrat:
Huc fractas Aquilone rates:ſubmerſaq; pontus
Corpora ſæpe tulit:cæciſq; abſcondit in antris
Reſtituit raptus tectum mare:cumq; cauernæ

Tauromini
mōs ſicilie a
ſperrimus.
Opitergiſ ve
netum oppi
dum.

Euomuere fretum:contorti vorticis vndæ.
Taurominitanam vincunt feruore Charybdim.
Hic opiterginis moles onerata colonis
Conſtitit:hanc omni puppes ſtatione ſolutæ
Circueunt:alij rupes:ac littora complent.

Docet q̄ frau
de cilicū na
uis opitergi
norū catenis
incluſa ē. di
cēs hic.

Vulteius tacitas ſenſit ſub gurgite fraudes:
Dux erat ille ratis:fruſtra qui vincula ferro.
Rumpere conatus:poſcit ſpe prelia nulla
Incertus qua terga daret:qua pectora bello.

Militarib'
ſedolis fuiſſe
circumuentū
ſeruiſcule a
gnoſcit vul
teius.

Hoc tamen in caſu quantum depreſa valebat
Effecit virtus inter tot milia captæ
Circumfuſa rati:& plenam vix inde cohortem

Pugna fuit non longa quidem:nam condidit atra
Nox lucem dubiam:pacemq; habuere tenebræ.
Tunc ſic attonitam:venturaq; fata pauentem
Rexit magnanima vulteius voce cohortem:
Libera non vltra parua quam nocte iuuentus
Conſulite extremis anguſto tempore rebus:
Vita breuis nulli ſupereſt:qui tempus in illa
Quærendæ ſibi mortis habet:nec gloria leti
Inferior iuuenes admoto occurrere fato.
Omnibus incerto venturæ tempore vitæ
Par animi laus eſt.& quos ſperaueris annos
Perdere:& extremæ momentum abrumpere lucis.
Accerſas dum fata manu:non cogitur vllus
Velle mori:fuga nulla patet:ſtant vndiq; noſtris
Intenti ciue iugulis:decernite letum: ciues
Et metus omnis abeſt:cupias quodcunq; neceſſe eſt.
Non tamen in cæca bellorum nube cadendum eſt:
Aut cum permixtis acies ſua tela tenebris
Inuoluunt:conſerta iacent cum corpora campo:
In medium mors omnis abit:perit obruta virtus:
Nos in conſpicua ſocijs:hoſtiq; carina
Conſtituere Dei:præbebunt æquora teſtes:
Præbebunt terræ:ſummis dabit inſula ſaxis:
Spectabunt geminæ diuerſo e littore partes.
Neſcio quod noſtris magnum:& memorabile fatis
Exemplum fortuna paras:quecunq; per æuum.
Exhibuit monumenta fides:ſeruataq; ferro

Uult ſuaſoria i milites oratio eos ſeruitutem cui ſunt obnoxii eruere admonẽs.

Cum dr vita breuis. Senſus eſt: nullꝰ dr bre vitam breuez ꝗ põt ſibi cõſciſcere mortez añq̃ opprimatur ab aduerſario.

Optima preceptio.

Cũ dr mors oīs abit notatur ꝙ mors eorũ ẽ ſine peculiari ꝛ priuata laude ſi cõis his q̃ perierũt in acie ꝛ ceciderint inter multa cadauera.

apoſtrophe ad fortunam

Militiæ pietas transibit noſtra iuuentus.

Proſequitur orationē vultij ſuos ſic exhortantis dicens neſcio.

Namq; ſuis pro te gladijs incumbere Cæſar
Eſſe parum ſcimus:ſed non maiora ſuperſunt
Obſeſſis tanti quæ pignora demus amoris.
Abſcidit noſtræ multum ſors inuida laudi:
Quod non cum ſenibus capti:natiſq; tenemur.
Indomitos ſciat eſſe viros:timeatq; furentes.
Et morti faciles animos:& gaudeat hoſtis

Cum dr virtute merēdū notat ꝙ vulteius dicebat fortitudinis exemplo acq̄rere debem⁹ vt ceſar mortem noſtram indoleat

Non plures hæſiſſe rates:tentare parabunt
Fœderibus:turpiq; volent corrūpere vita.
O vtinam quo plus habeat mors vnica famæ:
Promittant veniam:iubeant ſperare ſalutem:
Ne nos:cum calido fodiemus viſcera ferro:
Deſperaſſe putent:magna virtute merendum eſt:
Cæſar vt amiſſis inter tot milia paucis

Eo qđ vehementius erat orationē concluſit.

Hoc damnum:clademq; vocet:dent fata receſſum:
Emittantq; licet:vitare inſtantia nolim.
Proieci vitam comites:totuſq; futuræ
Mortis ager ſtimulis:furor eſt agnoſcere ſolis.
Permiſſum eſt:quos iam tangit vicinia fati:
Victuroſq; Dei cœlant vt viuere durent:
Felix eſſe mori.ſic cunctas ſuſtulit ardor
Nobilium mentes iuuenum:cum ſydera cœli

Quiſnam refect⁹ exituſq; vult ei orationē ſubſecutus fuerit

Ante ducis voces oculis humentibus omnes
Aſpicerent:flexoq; vrſæ temone pauerent:
Tidem cum fortes animos præcepta ſubiſſent
Optauere diem:nec ſegnis mergere ponto

Tunc erat aſtra polus:nam ſol Ledæa tenebat
Sydera vicino cum lux altiſſima cancro eſt:
Nox tum theſſalicas vrgebat parua ſagittas.
Detegit orta dies ſtantes in rupibus iſtros:
Pugnacesq; mari graia cum claſſe liburnos:
Tentauere prius ſuſpenſo vincere bello
Fœderibus:fieret captis ſi dulcior ipſa
Mortis vita mora:ſtabat deuota iuuentus
Damnata iam luce ferox:ſecuraq; pugnæ
Permiſſo ſibi fine manu:nulliq; tumultus
Excuſſere viris mentes ad ſumma paratas:
Innumerasq; ſimul pauci:terraq; mariq;
Suſtinuere manus:tanta eſt fiducia mortis:
Vtq; ſatis bello viſum eſt fluxiſſe cruoris:
Verſus ab hoſte furor:primus dux ipſe carinæ
Vulteius iugulo poſcens iam fata retecto:
En quis ait iuuenum eſt :cuius ſit dextra cruore
Digna meo:certaq; fide per vulnera noſtra
Teſtetur ſe velle mori.nec plura locuto
Viſcera non vnus iandudum tranſigit enſis.
Collaudat cunctos:ſed eum cui vulnera prima
Debebat grato moriens interficit ictu.
Concurrunt alij:totumq; in partibus vnis
Bellorum fecere nefas.ſic ſemine Cadmi
Emicuit dircæa cohors:ceciditq; ſuorum
Vulneribus:dirum thebanis fratribus omen:
Phaſidos & campis in ſomni dente creati

Ledea ſydera geminos caſtorē ⁊ pollucē ledee filios ſigt.

Dicitur optauere diem ad denotanduꝫ ꝙ ſtimulati ⁊ inceſī orōne vulteij cupiebant mori

Hoſtili certamine cōpleto ī ſe bella mouent.

Vultei verba

Mors eſt pauor diuitum ↄſideriū pauperū incerta peregrinatio fuga vite

Cōparatio

Terrigenæ:miſſa magicis e cantibus ira
Cognato tantos implerunt ſanguine ſulcos:
Ipſaq́ inexpertis:quod primum fecerat:herbis
Expauit Medea nefas.ſic mutua pacti
Fata cadunt iuuenes nimiumq́ in morte virorum
Mots virtutis habet:pariter ſternuntq́:caduntq́
Vulnere letali: nec quenquam dextra fefellit
Cum feriat moriente manu: nec vulnus adactis
Debetur gladijs:percuſſum eſt pectore ferrum:
Et iugulis preſſere manum:cum forte cruenta
Fratribus incurrunt fratres:natusq́ parenti.
Haud trepidante tamen toto cum pondere dextra
Exegere enſes:pietas ferientibus vna
Non repetiſſe fuit iam latis viſcera lapſa
Semianimes traxere foris:multumq́ cruoris
Infudere mari:deſpectam cernere lucem:
Victoresq́ ſuos vultu ſpectare ſuperbo:
Et mortem ſentire iuuat.iam ſtrage cruenta
Conſpicitur cumulata ratis:buſtiſq́ remittunt
Corpora victores:ducibus mirantibus vlli
Eſſe ducem tanti nullam maiore locuta eſt
Ore ratem totum diſcurrens fama per orbem.
Non tamen ignauæ poſt hæc exempla virorum
Percipient gentes:quam ſit non ardua virtus
Seruitium fugiſſe manu:ſed regna timentur
Ob ferrum:& ſæuis libertas vritur armis:
Ignoratq́ datos ne quiſquam ſeruiat:enſes.

Proſequitur exemplū ſecūdū videlicet de ijs qui nati e ſerpētinis dentibus ab Iaſone ſe mutuo ſatis occiderūt tam atrociter vt ipſa expaueſceret cum dt Ipſaq́

Sententia

Pugnatur

Strages congregatio corporum mortuorum.

Occulte roma.pō.accuſatiq́ neronis mancipabat ſeruitio.

Mors vtinam pauidos vitæ ſubducere nolles:
Sed virtus te ſola daret. non ſegnior illo
Marte fuit: qui tunc libycis exarſit in aruis.
Nanq; rates audax lilybæo littore ſoluit
Curio: nec forti velis Aquilone recepto
Inter ſemirutas magnæ Carthaginis arces:
Et Clupeam tenuit ſtationis littora notæ:
Primaq; caſtra locat cano procul æquore: qua ſe
Bagrada lentus agit ſiccæ ſulcator arenæ.
Inde petit tumulos: exeſaſq; rudiq; rupes:
Anthæi quæ regna uocat non vana vetuſtas.
Nominis antiqui cupientem noſcere cauſas:
Cognita per multos, docuit rudis incola patres.
Non dum poſt genitos, tellus effœta gigantes:
Terribilem libycis partum concepit in antris:
Nec tam iuſta fuit terrarum gloria Typhon:
Aut Tityos: Briareuſq; ferox: cœloq; pepercit:
Quod non Phlegræcis Antæum ſuſtulit aruis.
Hos quoq; tam vaſtas cumulauit munere vires
Terra ſui fœtus: quod cum tetigere parentem
Iam defecta vigent renouato robore membra.
Hæc illi ſpelunca domus latuiſſe ſub alta
Rupe ferunt: epulas raptos habuiſſe leones:
At ſummos non terga feræ præbere cubile
Aſſuerunt: non ſyluatorum: vireſq; reſumit
Innuda tellure iacens: periere coloni
Aruorum libyes: pereunt quos appulit æquor:

Proſequitur aduerſitateꝫ curionis in aphrica non ſegnior.

Loci ad queꝫ curio ꝑuenit deſcriptio.

Bagrada fluuius ꝓpe vti cauſa.

Proſequitur ꝓfectionē curionis a bagrada ad terrā antheique regna antei in mauritania eſſe plinius ſcribit cū dicit ipſa.
Typhon.
Tytius.
Briareus
Antheus.

Anthei habitaculum.

Leonum caro vires auget qua achilles nutritus eſt.

Auxilioqꝫ diu virtus non vſa cadendi
Terræ ſpernit opes:inuictus robore cunctis
Quamuis ſtaret erat:tandem vulgata cruenti
Fama mali terras monſtris:æquorqꝫ leuantem

Luctatoꝛiū. anthei gigantis herculiſqꝫ centamen

Magnanimum Alciden libycas exciuit in oras.
Ille Cleonæi proiecit terga leonis:

cleone archadie oppiduꝫ eſt.

Antæus libyci:perfudi membra liquore
Hoſpes olympiacæ ſeruato more palæſtræ:
Ille parum fidens pedibus contingere matrem
Auxilium membris calidas infudit arenas.
Conſeruere manus:& multo brachia nexu:
Colla diu grauibus fruſtra tentata lacertis:
Immotumqꝫ caput fixa cum fronte tenetur:
Miranturqꝫ habuiſſe parem: nec viribus vti
Alcides primo voluit certamine totis:
Exhauſitqꝫ virum: quod creber anhelitus illi
Prodidit:& gelidus feſſo de corpore ſudor.

Cũ dicit tūc ceruix notat vbi ſic exhauſtus eſt anteꝰ ceruix eiꝰ laſſata quati cepit ⁊ ē ceruix poſterioꝛ ꝑs colli

Tunc ceruix laxata quati:tunc pectore pectus
Vrgeri:tunc obliqua percuſſa labare
Crura manu:iam terga viri cedentia victor
Alligat:& medium compreſſis ilibus arctat:
Inquinaqꝫ inſertis pedibus diſtendit:& omnem
Explicuit per membra virum: rapit arida tellus
Sudorem:calido complentur ſanguine venæ

Nouo coꝛpore capitur ꝓ nouis viribꝰ coꝛpoꝛis.

Intumuere tori:totoſqꝫ induruit Artus:
Herculeoſqꝫ nouo laxauit corpore nodos.
Conſtitit Alcides ſtupefactus robore tanto:

Nec ſic in achijs quamuis rudis eſſet in vndis:
Defectam timuit reparatis anguibus hydram.
Conflixere pares: telluris viribus ille:
Ille ſuis. nunquam ſæuæ ſperare nouercæ
Plus licuit. videt exhauſtos ſudoribus artus:
Ceruicemqꝫ viri ſiccam: qua ferret olympum:
Vtqꝫ iterum feſſis iniecit brachia membris:
Non expectatis antæus viribus hoſtis
Sponte cadit: maiorqꝫ accepto robore ſurgit:
Quiſquis ineſt terris: in feſſos ſpiritus Artus
Egeritur: telluſqꝫ viro luctante laborat.
Vt tandem auxilium tactæ prodeſſe parentis
Alcides ſenſit: ſtandum eſt tibi dixit: & vltra
Non credere ſolo ſterniqꝫ vetabere terra:
Hærebis preſſis intra mea pectora membris:
Huc Antæe cades: ſic fatus ſuſtulit altę
Nitentem in terras iuuenem: morientis in Artus
Non potuit nati tellus ſummittere vires:
Alcides medium tenuit: iam pectora pigro
Stricta gelu: terriſqꝫ diu nō credidit hoſtem.
Hinc æui veteris cuſtos famoſa vetuſtas:
Miratrixqꝫ ſui ſignauit nomine terras.
Sed maiora dedit cognomina collibus iſtis:
Pœnum qui latijs reuocauit ab arcibus hoſtem
Scipio: nam ſedes libyca tellure potito
Hæc fuit: en veteris cernis veſtigia valli:
Romana hos primum tenuit victoria campos:

olimpꝰ mos celum eſt

Hercules antheo

Anthei dicitur regna et antra

Loco ex tali certamine et anthei manſione inditũ fuit nomen. aliq̄ ab deinceps nomen a ſcipione apbꝛicando locus ille accepit.

Curio lætatus tanquam fortuna locorum

Veſtigia a veſte dicta ſunt et pro exēplaribus nōnūq̄ capiuntur

Bella gerat:ſeruetq; ducum ſibi fata priorum:
Felici non fauſta loco tentoria ponens
Indulſit caſtris:& collibus abſtulit omen:
Sollicitatq; feros non æquis viribus hoſtes.

Diſgreſſione abſoluta redit ad facta curionis non ſine taxatiōe vanitatis et ſtultitie eius dicens curio

Omnis romanis quæ ceſſerat Aphrica ſignis:
Tunc vari ſub iure fuit:qui robore quanquam
Confiſus latio:regis tamen vndiq; vires
Exiuit libycæ gentis:extremaq; mundi
Signa ſuum comitata Iubam.non fuſior vlli
Terra fuit domino:qua ſunt longiſſima regna:

Atlas mauritanie mōs.

Cardine ab occiduo vicinus gadibus Atlas
Terminat:a medio confinis ſyrtibus Hammon:
At qua lata iacet vaſti plaga feruida regni
Diſtinet Oceanum:zonæq; exuſta calentis
Sufficiunt ſpatio:populi tot caſtra ſequuntur

Autholes populi validiſſimi.

Autololes:numidæq; vagi: ſemperq; paratus
Inculto getulus equo:tum concolor indo
Maurus:inops Naſamon:mixti Garam ante peruſto.

Getul⁹ ethiopiā vſus habens terras ab oriēte mōtoſas.

Marmaridæ volucres:æquaturusq; ſagittas
Medorum tremulum cum torſit miſſile Mazax:
Et gens:quæ nudo reſidens maſſilia dorſo
Ora leui flectit frenorum neſcia virga:
Et ſolitus vacuis errare mapalibus Apher
Venator:ferriq; ſimul fiducia non eſt

Inſanior gēs dura.

Veſtibus iratos laxis operire leones
Nec ſolum ſtudijs ciuilibus arma parabat:

Priuatæ ſed

Priuatæ ſed bella dabat iuba concitus iræ.
Hunc quoqꝫ quo ſuperos: humanaqꝫ polluit anno:
Lege tribunitia ſolio depellere auorum
Curio tentarat: Labyamqꝫ auferre tyranno:
Dum regnum te Roma facit. memor ille doloris
Hoc bellum ſceptri fructum putat eſſe retenti.
Hac igitur regis trepidat iam Curio fama:
Et quod cæſareis nunquam deuota iuuentus
Illa nimis caſtris: nec Rheni miles in vndis
Exploratus erat Corfini captus in arce:
Infiduſqꝫ nouis ducibus: dubiuſqꝫ priori
Fas vtrunqꝫ putat. ſed poſtquam languida ſegni
Cernit cuncta metu nocturnaqꝫ munia valli
Deſolata fuga: trepida ſic mente profatur
Audendo magnus tegitur timor: arma capeſſam
Ipſe prior: campum miles deſcendat in æquum
Dum meus eſt: variam ſemper dant ocia mentem.
Eripe conſilium pugnæ: cum dira voluntas
Enſe ſubit preſſo galeæ texere pudorem
Quis conferre duces meminit? quis pendere cauſas:
Qua ſtetit: inde fauet? veluti fatalis arenæ
Muneribus non ira vetus concurrere cogit:
Productos odere pares. ſic fatus apertis
Inſtruxit campis acies: quam blanda futuris
Deceptura malis belli fortuna recepit:
Nam pepulit Varum campo: nudataqꝫ fœda
Terga fuga: donec vetuerunt caſtra: cecidit.

Cõmemorat trepidationẽ curionis audito regis aduẽtu & cognito eius aio dicens: hac igitur.

Curionis ꝟba ꝑ ſetentiã. Nota vulgo quippe dicit̃ ꝑ quietẽ conſilia mutari noctẽ habere conſilium.

Fatalis letalis dicitur.

Ad iubã re-
uertitur qui
varo vẽit opi
ta iuturus.

Triſtia ſed poſtquam ſuperati prælia Vari
Sunt audita Iubæ: lætus quod gloria belli
Sit rebus ſeruata ſuis: rapit agmina furtim:
Obſcuratq; ſuam per iuſſa ſilentia famam:
Hoc ſolum metuens incautus ab hoſte timeri.

Laceſſo ꝓuo
co: vt laceſſo
te lucta

Mittitur exigua qui prælia prima laceſſat:
Eliciatq; manu numidis a rege ſecundus
Vt ſibi commiſſi ſimulator Sabbura belli:
Ipſe caua regni vires in valle retentat.
Aſpidas vt pharias cauda ſolertior hoſtis
Ludit: & iratas incerta prouocat vmbra:
Obliquãſq; caput vanas ſerpentis in auras
Effuſæ tuto comprendit guttura morſu

Similitudine
ſumpta a ſer
pentibus do
cet curionem
circũuentum
dolo iube di-
cẽs aſpidas.

Letiferam citra saniem: tunc irrita peſtis
Exprimitur: fauceſq; fluunt pereunte veneno:
Fraudibus euentum dederat fortuna: feroxq;
Non exploratis occulti viribus hoſtis:
Curio nocturnus caſtris erumpere cogit:

Aſpide ſerpẽ
tes frigide di
cũtur

Ignotiſq; equitem late decurrere campis.
Ipſe ſub auroræ primos excedere motus

pharie egyp-
tiace ſunt.

Signat iubet caſtris: multum fruſtraq; rogatus
Vt libycas metuat fraudes: infectaq; ſemper
Punica bella dolis. leti fortuna propinqui
Tradiderat fatis iuuenem: bellumq; trahebat

Cautes ru-
pes dicũtur
& ē ſenſus cu
rio duxit ſi-
gna ſuꝑ ſaxa
& ſuꝑ rupes.

Authorem ciuile ſuum: ſuper ardua ducit
Saxa ſuper cautes abrupto limite ſigna:
Cum procul e ſummis conſpecti collibus hoſtes

Fraude ſua ceſſere parum:dum colle relicto
Effuſam patulis aciem committeret aruis:
Ille fugam credens ſimulatæ neſcius artis:
Vt victor medios aciem proiecit in agros:
Tunc primum patuere doli:numidæq; fugaces
Vndiq; completis clauſerūt montibus agmen:
Obſtupuit dux ipſe ſimul:perituraq; turba:
Non timidi petiere fugam:non prælia fortes:
Quippe vbi non ſonipes motus clangore tubarum
Saxa quatit pulſu:rigidos vexantia frenos
Ora terens:ſpargitq; iubas:& ſubrigit aures:
Incertoq; pedum pugnat non ſtare tumultu.
Feſſa iacet ceruix:fumant ſudoribus artus:
Oraq; proiecta ſquallent arentia lingua:
Pectora rauca gemunt:quæ creber anhelitus vrget:
Et defecta grauis longe trahit Ilia pulſus:
Siccaq; ſanguineis dureſcit ſpuma lupatis:
Iamq; gradum neq; verberibus:ſtimuliſq; coacti:
Nec quamuis crebris iuſſi calcaribus addunt:
Vulneribus coguntur equi:nec profuit vlli
Cornipedis rupiſſe moras:neq; enim impetus illis:
Incurſuſq; fuit:tantum profertur ad hoſtes:
Et ſpatium iaculis oblato vulnere donat.
At vagus Apher.equos vt primum emiſit in agmen:
Tunc campi tremuere ſono:terraq; ſoluta
Quantus biſtonio torquetur turbine puluis:
Aera nube ſua texit:traxitq; tenebras.

Agmen ſocietas dꝛ.

Cum dꝛ frenos rigidos hyppallage ē

Proſequitur reliqua laſſitudinis equine ſigna ſubditurus infelicē curionis militūq; ſtragē dicēs ſicca

Maximo cū impetu numide incertamē cōcurrūt

Turbo biſtonius dꝛ q' impetus aquilonis q̄ flat a thracia q̄ biſtonia appellatur.

Vt vero in pedites fatum miſerabile belli
Incubuit:nullo dubij diſcrimine Martis
Ancipites ſteterunt caſus ſed tempora pugnæ
Mors tenuit:necꝫ enim licuit procurrere contra:
Et miſcere manus:ſic vndiqꝫ ſepta iuuentus
Comminus obliquis:& rectis eminus haſtis
Obruitur:non vulneribus:nec ſanguine ſolum
Telorum nimbo peritura:at pondere ferri.
Ergo acies tantæ paruum ſpiſſantur in orbem:
Ac ſiquis metuens medium correpſit in agmen
Vix impune ſuos inter conuertitur enſes.
Denſaturqꝫ globus quantum pede prima relato
Conſtrinxit gyros acies:non arma mouendi
Iam locus eſt preſſis:ſtipataqꝫ membra teruntur.
Frangitur armatum colliſo pectore pectus:
Non tam læta tulit victor ſpectacula Maurus:
Quam fortuna dabat:fluuios non ille cruoris:
Membrorumqꝫ videt lapſum & ferientia terram
Corpora compreſſum turba ſtetit omne cadauer.
Excitet inuiſas diræ Carthaginis vmbras
Inferijs fortuna nouis:ferat iſta cruentus
Hannibal:& pœni tam dira piacula manes:
Romanam ſuperi libyca tellure,ruinam
Pompeio prodeſſe nefas votiſqꝫ Senatus
Aphrica nos potius vincat ſibi.Curio fuſas
Vt vidit campis acies:& cernere tantas
Permiſit clades compreſſus ſanguine puluis:

Dicit ergo acies ad denotandū ꝙ romani in rotūditatē ſeſe collegerūt: ſꝫ a deo dēſi erant vt ſe nequirēt cōuertere ⁊ paulatiꝫ magis ac magis cōſtrigendo moriebantur.

Permittit vt inſultet dūmō nefas cēſeatur romanā ruinā ꝓdeſſe dicens excitet

In ſuperos exclamatio

Curio ſuorū ſtrag: cōmotus acri aīo pꝛelitur ⁊ demū vict⁹ ſuccumbit

Non tulit afflictis animam producere rebus:
Aut ſperare fugam?ceciditq; in ſtrage ſuorum
Impiger ad letum:& fortis virtute coacta.
Quid nunc roſtra tibi proſunt turbata:forumq;:
Vnde tribunitia plæbeius ſignifer arte
Arma dabas populis?quid prodita iura Senatus:
Et gener:atq; ſocer bello concurrere iuſſi?

Incurſionem
ciuiliū bello
rū ſuaſorem
ꝓclamatio.

Ante iaces:quam dira duces pharſalia confert:
Spectandumq; tibi bellum ciuile negatum eſt.
Has vrbi vrbi miſaræ veſtro de ſanguine pœnas
Ferre datis:luitis iugulo ſic arma potentes
Felix Roma quidem:ciueſq; habitura beato:

Ciuitatū pr
marios poe
ta alloquit.

Si libertatis ſuperis tam cura placeret:
Quam vindicta placet:libycas en nobile corpus
Paſcit aues nullo contectus Curio buſto.

Inſepult⁹ cu
rio

At tibi nos:quando non proderit iſta ſilere:
A quibus omne æui ſenium ſua fama repellit
Digna damus iuuenis meritæ præconia vitæ.
Haud alium tanta ciuem tulit indole Roma:
Aut cui plus leges deberent recta ſequenti.

Tēporū ac
cuſat corru
ptelā q̄ hoies
vicioſi effici
bantur.

Perdita tunc vrbi nocuerunt ſæcula:poſtquam
Ambitus:& luxus:& opum metuenda facultas
Tranſuerſo mentem dubiam torrente tulerunt:
Momentumq; fuit mutatus Curio rerum:
Gallorum captus ſpolijs:& Cæſaris auro.
Ius licet in iugulos noſtros ſibi fecerit enſe
Sylla potens:Mariuſq; ferox:& Cinna cruentus:

Contēdit c
mune fuiſſ
ſeculi diuid
do perdita.

Cæſare æqꝫ domus ſeries:cui tanta poteſtas
Conceſſa eſt?emere omnes.hic vendidit vrbem.

Tyrānis pro
pꝛia dat epi
ibeta,

Quarti Libri Finis

Io. Sulpi. Argumentum In Quintum Lucani volumen.

Quintus in epyro narrat te magne ſenatum
Conſtituiſſe ducem.tum delphica conſulit antra
Appius:& domitis rediens iam cæſar iberis
Componit ſæuos intra ſua caſtra tumultus
Et dictator abit:nec non & conſul ab vrbe
Brunduſium:claſſem recipit pharſalia cymba
Pene ducis perijt temeraria.nauigat inde
Marcus:& in leſbum te vir cornelia mittit.

M. annei Lucani Pharſaliæ Liber quintus.

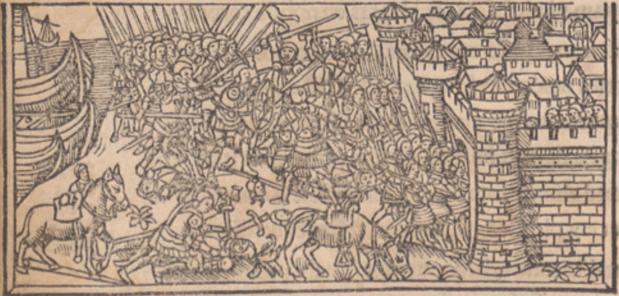

Sic alterna duces bellorū vulnera paſſos
In macedū terras miſcens aduerſa ſecūdis
Seruauit fortuna pares.iā ſparſerat;hæmo
Bruma niues:gelidoqꝫ cadens atlantis olympo.
Inſtabatqꝫ dies qui dat noua nomina faſtis:

Tunc an,
ſtabat i ni
ſī quo ma,
ſtratus eli
ebantur ca
nde ianua
ij.

Quiſq̧ colit primus ducentem tempora ianum.
Dum tamen emeriti remanet pars vltima iuris
Conſul vterq̧ vagos belli per munia patres
Elicit epirum.peregrina ac ſordida ſedes
Romano cepit proceres:ſecretaq̧ rerum
Hoſpes in extremis audiuit curia tectis:
Nam quis caſtra vocet tot ſtrictas iure ſecures?
Tot faſces?docuit populos venerabilis ordo:
Non Magni partes:ſed magnum in partibus eſſe.
Vt primum mœſtum tenuere ſilentia cœtum
Lentulus e celſa ſublimis ſede profatur.
Indole ſi dignum latia:ſi ſanguine priſco
Robur ineſt animis:non qua tellure coacti:
Quamq̧ procul tectis captæ ſedeamus ab vrbis
Cernite:ſed veſtræ faciem cognoſcite turbæ:
Cunctaq̧ iuſſuri primum hoc decernite patres:
Quod regnis:populiſq̧ liquet nos eſſe Senatum.
Nam vel hyperboreæ plauſtrum glaciale ſub Vrſæ
Vel plaga qua torrens:clauſuſq̧ vaporibus axis:
Nec patitur noctes:nec iniquos creſcere ſoles:
Si fortuna ferat:rerum nos ſumma ſequetur:
Imperiũq̧ comes tarpeia ſede peruſta
Gallorum facibus:Veioſq̧ habitante Camillo
Illic Roma fuit:non vnquam perdidit ordo
Mutato ſua iura ſolo:mœrentia tecta
Cæſar habet:vacuaſq̧ domos:legeſq̧ ſilentes
Clauſaq̧ iuſtitio triſti fora:curia ſolos

In hui⁹ q̃nti libri pricipio recitat quomõ Ceſar ꝛ põpei⁹ ſe in epirũ receperũt nec ꝓcul alter ab altero fuit neuter tñ alterũ ſuſtulitq̧ fortuna vtrũq̧ ſeruauit.

Antiphora quo oſtendit cur poti⁹ tecta q̃ caſtra dixerit.

Lentuli or̃o in deliberatiuo genere ad ro. ſenatores

Recitat or̃onẽ lentuli in ſenatu apud epirũ habitã dicẽs vt ꝓmũ ꝛ eſt or̃o ſuaſoria qua primũ adhortatur ſenatum

Illa videt patres:plena quos vrbe fugauit.

Cōfirmat exēplo loci mutationē non tollere poteſtatē ſenatus dicēs tarpeia ſede.

Ordine de tanto quis quis non exulat:hic eſt.
Ignaros ſcelerum:longaꝗ in pace quietos
Bellorum primus ſparſit furor:omnia rurſus
Membra loco redeunt:en totis viribus orbis
Heſperiam penſant ſuperi:iacet hoſtis in vndis

Ignari ſcelerū innocētes dicuntur.

Obrutus illyricis:libyes ſqualentibus aruis.
Curio ceſarei cecidit pars magna Senatus.
Tollite ſigna duces:fatorum impellite curſum:

Cohortatio.

Spem veſtram præſtate Dies:fortunaꝗ tantos
Det nobis animos:quantos fugientibus hoſtem
Cauſa dabat:noſtrum exhauſto ius clauditur anno:
Vos quorum finem non eſt ſenſura poteſtas
Conſulite in medium partres:magnumꝗ iubeto
Eſſe ducem:læto nomen clamore Senatus

Taigetus mōs laconū inter lacedemona & maſ

Excipit:& Magno fatum:patriæꝗ ſuumꝗ
Impoſuit:tunc in reges populosꝗ merentes
Sparſus honos:pelagiꝗ potens Phœbeia donis

Rhodos carpathi maris inſula

Exornata Rhodos:gelidiꝗ inculta iuuentus
Taygeti.fama veteres laudantur Athenæ.
Maſſiliæꝗ ſuæ donatur libera phocis.

Phocē regio in boetia aq̄ maſſilienſes ſunt oriundi

Tunc ſadalen:fortemꝗ Cotyn:fidumꝗ per arma
Deiotarum:& gelidæ dominum Rhaſipolin oræ
Collaudant:libyamꝗ iubent authore Senatu

Ptolomeus egypti regem exclamando inuehitur.

Sceptifero parere iubæ pro triſtia fata.
En tibi non fidæ gentis digniſſime regno
Fortunæ Ptolemæe pudor:crimenꝗ Deorum:

Cingere Pellæo preſſos diademate crines
Permiſſum: ſeuum in populos puer accipis enſem:
Atq; vtinam in populos: donata eſt regia lagi:
Acceſſit magni iugulus: regnumq; ſorori
Ereptum eſt: ſoceroq; nefas: iam turba ſoluto
Arma petit cœtu: quæ cum populiq; duceſq;
Caſibus incertis: & cæca ſorte pararent:

Diadema pe
leum dicitu
corona regi
alexandrina
pelleus enim
alexãder m
gnus apell
patria dictꝰ

Solus in ancipites metuit deſcendere Martis
Appius euentus: finemq; expromere rerum
Sollicitat ſuperos: multoſq; obducta per annos
Delphica fatidici reſerat penetralia phœbi.

Apiꝰ nome
viri ē.

Heſperio tantum: quantum ſemotus eoo:
Cardine parnaſus gemino petit æthera colle:
Mons phœbo: Bromioſq; ſacer: cui numine mixto
Delphica Thebanæ referunt trieterica Bacchæ.

Parnaſi mō
tis in phoc
de deſcripti

Hoc ſolum fluctu terras mergente cacumen
Eminuit: pontoq; fuit diſcrimen: & aſtris.
Tu quoq; vix ſummam ſeductus ab æquore rupem
Extuleras: vnoq; iugo Parnaſe latebas.
Vltor ibi expulſæ premeret cum viſcera partus
Matris adhuc rudibus Pæan phythona ſagittis
Explicuit: cum regna Themis: tripodaſq; teneret.

Pean phebꝰ
p'ylō ſerpē
pnaſi ab olī
ue ſagittīs con
fixꝰ Themis
dea vaticinij
Initiū oracu
li apollinis

Vt vidit Pæan vaſtos telluris hiatus
Diuinam ſpirare fidem: ventoſq; loquaces
Exhalare ſolum: ſacris ſe condidit antris:
Incubuitq; adyto: vates ibi factus Apollo.
Quis latet hic ſuperū: quod numen ab æthere preſſum

Superiora fa
buloſa eē oſ
dem ad veri
tatē reducere
conatur.

Dignatur cæcas incluſum habitare cauernas?
Quis terram cœli patitur Deus omnia curſus
Aeterni ſecreta tenens: mundiq; futuri
Conſcius: ac populis ſeſe proferre paratus:
Contactusq; ferens hominum: magnusq; potensq;
Siue canit fatum: ſeu quod iubet ille canendo
Fit fatum? forſan terris inſerta regendis
Aere libratum vacuo quæ ſuſtinet orbem
Totius pars magna iouis Cyrrhæa per antra
Exit & æthereo trahitur connexa tonanti.
Hoc vbi virgineo conceptum eſt pectore numen:
Humanam feriens animam ſonat: oraq; vatis
Soluit: ceu ſiculus flammis vrgentibus ætnam
Vndat apex: campana fremens ceu ſaxa vaporat]
Conditus Inarimes æterna mole Typhoeus.
Hoc tamen expoſitum cunctis: nulliq; negatum
Numen: ab humani ſolum ſe labe furoris
Vindicat: haud illic tacito mala vota ſuſurro
Concipiunt: nam fixa canens: mutandaq; nulli
Mortales optare vetat: iuſtisq; benignus
Sæpe dedit ſedem totas mutantibus vrbes:
Vt tyrijs dedit ille minas impellere belli:
Vt ſalaminiacum meminit mare: ſuſtulit iras
Telluris ſterilis monſtrato fine: reſoluit
Aera tabificum: non vllo ſæcula dono
Noſtra carent maiore Deum: quam delfica ſedes
Quod ſiluit: poſtquam reges timuere futura:

ꝓgreditur
i geſta pbe
iurt. pna
m vt doce
cur illic re
onſa. dare
lit⁹ erat di
s v.tor ibi

ſilitudo
ypheus.

t Juſtin⁹
xviij. ꝓgēs
torū. cōdi
a phenici
ſſituit.

ſilencij ad
llum cau
s afferre
idet.

Et ſuperos vetuere loqui:nec voce negata
Cyrrhææ moerent vates templiq; fruuntur
Iuſtitio:nam ſiqua Deus ſub pectora venit:
Numinis aut pena eſt mors immatura recepti:
Aut pretium:quippe ſtimulo:fluctuq; furoris
Compage humana labat:pulſuſq; Deorum
Concutiunt fragiles animas.ſic tempore longo
Immotos tripodas:vaſtæq; ſilentia rupis
Appius heſperij ſcrutator ad vltima fati
Sollicitat:iuſſus ſedes laxare verendas
Antiſtes:pauidamq; Deis immittere vatem:
Caſtalios circum latices:nemorumq; receſſus
Phœmonoen errore vagam:curiq; vacantē
Corripuit:cogitq; fores irrumpere templi.
Limine terrifico metuens:conſiſtere Phœbas:
Abſterrere ducem noſcendi ardore futura
Caſſa fraude parat.quid ſpes ait improba veri:
Te romane trahit? muto parnaſus hiatu
Conticuit:preſſitq; Deum:ſeu ſpiritus iſtas
Deſtituit fauces:mundiq; in deuia verſum
Duxit iter:ſeu barbarica cum lampade Phython
Arſit:in immenſas cineres abiere cauernas:
Et Phœbi tenuere viam:ſeu ſponte Deorum
Cyrrha ſilet:fatiq; ſat eſt arcana futuri
Carmine longææ vobis commiſſa Sybilæ:
Seu Pæan ſolitus templis arcere nocentes:
Ora quibus ſoluat noſtro non inuenit æuo.

Per tripodas intelligit cortinas ad q̄s iādiu nemo acceſſerat et diu ſiluerant

Api⁹ oraculū ſollicitat

Caſtalios dictus a caſtalia nympha quā cū perſequeret apolo ſeſe de rupe ꝑcipitauit et eſt ī fonte cōuerſa.

Phebas appio.
phebas appio diſſuadere · nititur ne apollinis conſulat oraculum.

Et ſuperiori pendet ordo cū dr̄ ꝓuenit.

Virginei patuere doli fecitqꝫ negatis

Phœbadis apolinee ſacerdotis ſub dolã (et eo ꝙ meticuloſaꝫ eſſe videret) diſſuaſionem intellexit appius phebas apolline aditum coacta ſubintrat.

Numinibus metus ipſe fidem. tum torta priores
Stringit vitta comas: crineſqꝫ in terga ſolutos
Candida phocaica complectitur inſula lauro.
Hærentem: dubiamqꝫ premens in templa ſacerdos
Impulit: illa pauens adyti penetrale remoti
Fatidicum: prima templorum in parte reſiſtit:
Atqꝫ deum ſimulans ſub pectore ficta quieto
Verba refert: nullo confuſæ murmure vocis

Furoꝛ ſacer capit̃ ꝑ diuino impetu.

Inſtinctam ſacro mentem teſtata furore:
Haud æque læſura ducem: cui falſa canebat:
Quam tripodas: phœbiqꝫ fidem: non rupta trementi
Verba ſono: nec vox antri complere capacis
Sufficiens ſpatium: nulloqꝫ horrore comarum
Excuſſæ laurus: immotaqꝫ culmina templi:
Securumqꝫ nemus: veritam: ſe credere Phœbo

Phœbadi mittatur.

Prodiderant: ſentit tripodas ceſſare: furenſqꝫ
Appius: & nobis meritas dabis impia pœnas:
Et ſuperis: quos fingis: ait: niſi mergeris antris:
Deqꝫ orbis trepidi tanto conſulta tumultu
Deſinis ipſa loqui: tandem conterrita virgo

Phebas apolinis adit oꝛaculum

Confugit ad tripodas: vaſtiſqꝫ adducta cauernis
Hæſit: & inſueto concepit pectore numen:
Quod non exhauſtæ per tot iam ſæcula rupis
Spiritus ingeſſit vati: tandemqꝫ potitus

Cyꝛtheus virgineus dꝛ ex cyꝛtha

Pectore cyrrhæo nonnunquam plenior artus
Phœbados irrupit Pæan: mentem priorem

Expulit:atq; hominem toto ſibi cedere iuſſit
Pectore:bacchatur demens aliena per antrum
Colla ferens:vittaſq; dei:phœbeaq; ſerta
Erectis diſcuſſa comis:per inania templi
Ancipiti ceruice rotat:ſpargitq; vaganti
Obſtantes tripodas:magnoq; exæſtuat igne
Iratum te Phœbe ferens:nec verbere ſolo
Vteris & ſtimulos:flammaſq; in viſcera mergis:
Accipit & frenos:nec tantum prodere vati
Quãtum ſcire licet:venit ætas omnis in vnam
Congeriem:miſerumq; premunt tot ſæcula pectus:
Tanta patet rerum ſeries:atq; omne futurum
Mittitur in lucem:vocemq; petentia fata
Luctantur:non prima dies:non vltimo mundi:
Non modus oceani:numerus non deerat arenæ.
Talis in euboico vates cumana receſſu
Indignata ſuum multis ſeruire furorem
Gentibus:ex tanta fatorum ſtrage ſuperba
Excerpſit romana manu:ſic plena laborat
Phœmonœ Phœbo:dum te conſultor operti
Caſtalia tellure dei vix inuenit Appi
Inter fata diu quærens tam magna latentem.
Spumea tunc primum rabies veſana per ora
Effluit:& gemitus & anhelo clara meatu
Murmura:tunc mœſtus vaſtis vlulatus in antris:
Extremæq; ſonant domita iam virgine voces.
Effugis in gentes tanti diſcriminis expers

Folare pro
re dicitur.

Of olsin vn
nã omnium
etatũ fata i
vnũ erãt cu
mulũ ⁊ glo
bum coadu
nata.

Phebadẽ cu
manę ſibill
confert.

Cume eſt o
pidũ in cãp
nia cõditum
ab atticis q
ex cubea in
inſula vene
rant.

Apollinis o
raculum.

Bellorum romane minas:ſoluſq; quietem
Euboici vaſta lateris conualle tenebis.
Cætera ſuppreſſis:fauceſq; obſtruxit apollo.
Cuſtodes tripodes fatorum:arcanaq; mundi:
Tuq; potens veri pæam nullumq; futuri
A ſuperis cælate diem:ſuprema ruentis
Imperij:cæſoſq; duces:& funera regum:
Et tot in heſperio collapſas ſanguine gentes
Cur aperire times? an nondum numina tantum
Decreuere nefas:& adhuc dubitantibus aſtris
Pompeij damnare caput tot fata tenentur:
Vindicis an gladij facinus: pœnaſq; furorum:
Regnaq; adultores iterum redeuntia Brutos:
Vt peragat fortuna:taces? tunc pectore vatis
Impactæ ceſſere fores:excluſaq; templis
Proſiluit:perſtat rabie:nec cuncta locuta:
Quem non emiſit:ſupereſt Deus:illa feroces
Torquet adhuc oculos:totoq; vagantia cœlo
Lumina:nunc vultu pauido:nunc torua minaci:
Stat nunquam facies:rubor igneus inficit ora:
Liuenteſq; genas:nec qui ſolet eſſe timenti
Terribilis:ſed pallor ineſt:nec feſſa quieſcunt
Corda:ſed vt timidus boreæ poſt flamina pontus
Rauca gemit:ſic multa leuant ſuſpiria vatem:
Dumq; A luce ſacra qua vidit fata refertur
Ad vulgare iubar:mediæ venere tenebræ:
Immiſit ſtygiam Pæan in viſcera lethen:

Percōtātur
eta cur tot
manoꝝ ca
mitates ce
ciſq; publi-
at apollo.
am dicat cu
odes

Tripodes ſu
ſedes e qui
us reſpōſa
abantur.

Duo fuerūt
uti ſcilꝫ iu
nius ꝛ mar-
us.

Informitas
quā ex apoli
neo furore ſa
cerdos ꝓbit.

Iubar clari-
tas eſt

Quæ raperet ſecreta Deum.tum pectore verum
Fugit:& ad phœbi tripodas rediere futura:
Vixqꝫ refecta cadit:nec te vicinia leti
Territat ambiguis fruſtratum ſortibus Appi:
Iure ſed incerto mundi ſubſidere regnum:
Chalcidos euboicæ vana ſpe rapte parabas:
Heu demens nullum belli ſentire fragorem:
Tot mundi caruiſſe malis præſtare:Deorum
Excepta quis morte poteſt?ſecreta tenebis
Littoris euboici memorando condite buſto:
Qua maris anguſtat fauces ſaxoſa Caryſtos:
Et tumidis infeſta colit qua numina Rhamnis.
Arctatus rapido feruet qua gurgite pontus:
Euripuſqꝫ trahit curſum mutantibus vndis
Chalcidicas puppes ad iniquam claſſibus Aulim.
Interea domitis Cæſar remeabat iberis
Victrices Aquilas alium laturus in orbem:
Cum prope fatorum tantos per proſpera curſus
Auertere Dei:nullo nam Marte ſubactus
Intra caſtrorum timuit tentoria ductor
Perdere ſucceſſus ſcelerum:cum pene fideles
Per tot bella manus ſatiatæ ſanguine tandem
Deſtituere ducem:ſeu mœſto claſſica Paulum
Intermiſſa ſono:clauſuſqꝫ & frigidus enſis
Expulerat belli furias:ſeu præmia miles
Dum maiora petit:damnat cauſamqꝫ:ducemqꝫ:
Et ſcelere imbutos etiam nunc vendicat enſes.

Ad appium redit.

Rhãnis euboie vrbs vbi dea nemeſis ſupbis infeſta colebatur vñ ⁊ rhamnuſia vocata ē. appio mors ſepulturaqꝫ p̄canitur Locus appiani tumuli deſcribitur.

Aulis boetie regiuncula cum portu.

Ceſar herbi cauſa petit. afranio petreioqꝫ deuictis.

Peracta ea parte q̃ appiana oracula cõcernit proſequitur ea₃ que ad ceſaris aduentu₃ in caſtra tumultuoſa reſpicit in qua primo rei periculũ deinde militũ querela₃ tũ ducis animoſi rñſionẽ ac demũ tumultus ſedationẽ recitat dicens interea

Haud magis expertus diſcrimine Cæſar in vllo eſt.
Quam non e ſtabili: tremulo ſed culmine cuncta
Deſpiceret: ſtaretq; ſuper titubantia fultus:
Tot raptis truncus manibus: gladioq; relictus
Pene ſuo: qui tot gentes in bella trahebat
Scit non eſſe ducis: ſtrictos ſed militis enſes.
Non pauidum iam murmur erat: nec pectore tecto

Paremia que ꝛ ſententia dicitur

Ira latens: nam quæ dubias conſtringere mentes
Cauſa ſolet: dum quiſq; pauet: quibus ipſe timori eſt:
Seq; putat ſolum regnorum iniuſta grauari:

Militũ ad ceſ. abſentem oꝛ tio.

Vide

Haud retinet: quippe ipſa metus exoluerat audax
Turba ſuos: Quicquid multis peccatur: inultum eſt.
Effudere minas. liceat diſcedere Cæſar

Orōn militis pro oīb⁹ copijs in ceſaris abſentia loquētis recitat dicēs effundere.

Arabie ſcelerum: quæris: terraq;: mariq;
His ferrum iugulis: animaſq; effundere viles
Quolibet hoſte paras partem tibi gallia noſtri
Eripuit: partem duris Hiſpania bellis:
Pars iacet heſperia: totoq; exercitus orbe
Te vincente perit terris fudiſſe cruorem
Quid iuuat arctois Rhodano: Rhenoq; ſubactis?
Tot mihi pro bellis bellum ciuile dediſti.
Cepimus expulſo patriæ cum tecta Senatu:
Quos hominum: vel quos licuit ſpoliare Deorum?

Attende dicē di maieſtatē.

Imus in omne nefas manibus ferroq; nocentes:
Paupertate pij: finis quis quæritur armis?
Quid ſatis eſt: ſi roma parum? iam reſpice canos:
Inualidaſq; manus: & inanes cerne lacertos.

Vſus abit

Vſus abit vitæ. bellis conſumpſimus æuum;
Ad mortem dimitte ſenes. en improba vota:
Non duro liceat morientia ceſpite membra
Ponere: non anima galeam fugiente ferire:
Atq; oculos morti clauſuram quærere dextram:
Coniugis illabi lachrymis: vniq; paratum
Scire rogum: liceat morbis finire ſenectam.
Sit præter gladios aliquod ſub Cæſare fatum.
Quid velut ignaros ad quæ portenta paremur
Spe trahis? vſqueadeo ſoli ciuilibus armis
Neſcimus cuius ſceleris ſit maxima merces?
Nil actum eſt bellis: ſi non dum comperit iſtas
Omnia poſſe manus: nec fas nec vincula iuris
Hoc audere vetant. Rheni mihi Cæſar in vndis
Dux erat: hic ſocius. Facinus quos inquinat: æquat.
Adde quod ingrato meritorum iudice virtus
Noſtra perit. quicquid gerimus: fortuna vocatur.
Nos fatum ſciat eſſe ſuum: licet omne deorum
Obſequium ſperes: irato milite Cæſar
Pax erit: hæc fatus totis diſcurrere caſtris
Cœperat: infeſtoq; ducem depoſcere vultu.
Sic eat o ſuperi: quando pietaſq; fideſq;
Deſtituunt: moreſq; malos ſperare relictum eſt:
Finem ciuili faciat diſcordia bello.
Quem non ille ducem potuit terrere tumultus?
Fata ſed in præceps ſolitus dimittere Cæſar.
Fortunamq; ſuam per ſumma pericula gaudens

Dicitur nõ liceat qui enim morit in militia illi paratur lectus ceſpite duro factus.

Votũ pro deſiderio capit.

Fortuna inopinatus eſt euentus.

Superos p̄catur vt malis moribus finem bellis ciuilibus imponi ꝑferãt.

Cū admiratione quadā ꝓdicat robur animi cesari amicuꝫ dicit quem.

Exercere venit:nec:dum deſæuiat ira:
Expectat:medios properat tentare furores.
Non illis vrbes:ſpoliandaqꝫ templa negaſſet:
Tarpeiamqꝫ iouis ſedem:matreſqꝫ Senatus:
Paſſuraſqꝫ infanda nurus:vult omnia Cæſar

Tarpeia dicitur arx a tarpeia virgine que ſabinis arcē ꝓdidit

A ſe ſæua peti.vult præmia Martis amari:
Militis indomiti tantum mens ſana timetur.
Non pudet heu Cæſar ſoli tibi bella placere
Iam manibus damnata tuis.hos ante pigebit
Sanguinis:his ferri graue ius erit:ipſe per omne
Faſqꝫ:nefaſqꝫ rues? laſſare:& diſce ſine armis
Poſſe pati:liceat ſcelerum tibi ponere finem.
Sæue quid inſequeris?quid iam nolentibus inſtas?

Or̄o ceſaris.

Bellum te ciuile fugit.Stetit aggere fulti
Ceſpitis intrepidus vultu:meruitqꝫ timeri
Non metuens:atqꝫ hæc ira dictante profatur:
Qui modo in abſentem vultu:dextraqꝫ furebas
Miles:habes nudum:promptumqꝫ ad vulnera pectus:
Hinc fuge:ſi belli finis placet enſe relicto.

Sententia.

Detegit imbelles animos nil fortiter auſa
Seditio:tantumqꝫ fugam meditata iuuentus:
Ac ducis inuicti rebus laſſata ſecundis.
Vadite:meqꝫ meis ad bella relinquite fatis:
Inuenient hæc arma manus:vobiſqꝫ repulſis

Heſperie due ſunt vna q̄dē hiſpania ⁊ alia ita.

Tot reddet fortuna viros:quot tela vacabunt:
An ne fugam Magni tanta cum claſſe ſequuntur
Heſperiæ gentes:nobis victoria turbam

Non dabit:impulsi tantum quæ præmia belli;
Auferat:& vestri rapta mercede laboris
Lauriferos nullo comitetur vulnere currus?
Vos despecta senes:exhaustaq; sanguine turba
Cernetis nostros iam plebs Romana triumphos.
Cæsaris an cursus vestræ sentire putatis
Damnum posse fugæ? veluti si cuncta minentur
Flumina:quos miscent pelago:subducere fontes:
Non magis ablatis vnquam descenderet æquor:
Quam nunc crescit aquis.an vos momenta putatis
Vlla dedisse mihi? nunquam sic cura Deorum
Se premit:vt vestræ morti:vestræq; saluti
Fata vacent. Procerum motus hæc cuncta sequuntur.
Humanum paucis viuit genus:orbis iberi
Horror:& arctoi nostro sub nomine miles
Pompeio certe fugeres duce.fortis in armis
Cæsareis labienus erat:nunc transfuga vilis
Cum duce prælato terras:atq; æquora lustrat.
Nec melior mihi vestra fides:si bella nec hoste:
Nec duce me geritis:quisquis mea signa relinquit:
Nec Pompeianis tradit sua partibus arma.
Hic nunquam vult esse meus:sunt ista profecto
Curæ castra Deis:qui me committere tantis
Non nisi mutato,voluerunt milite bellis.
Heu quantum fortuna humeris iam pondere fessis
Amolitur onus:sperantes omnia dextras
Exarmare datur:quibus hic non sufficit orbis.

Cū dicit vlla notat ꝙ dĳ curāt quidā mortalia sed adeo se premunt ⁊ inclināt vt negocia viliū ꝑsonarū ⁊ mortē vitāq̄ militū curēt solutio fata ducū et magnorū virorum prospicientes.

Heu cōdolentis est sed letantis

Iam certe mihi bella geram.diſcedite caſtris:
Tradite noſtra viris ignaui ſigna quirites.
At paucos:quibus hæc rabies authoribus arſit:
Non Cæſar:ſed pœna tenet.procūbite terra:
Tyro nouus miles dicit.
Infidumq̄ȝ caput:feriendaq̄ȝ tendite colla.
Et tu:quo ſolo ſtabunt iam robore caſtra
Tyro rudis:ſpecta pœnas:& diſce ferire:
Diſce mori.tremuit ſæua ſub voce minantis
Vulgus iners:vnumq̄ȝ caput tam magna iuuentus
Priuatum factura timet:velut enſibus ipſis
Uerbis excitata ē ſeditio
Imperet inuito moturus milite ferrum
Ipſe pauet ne tela:ſibi dextræq̄ȝ negentur
Docet q̄ ceſar belli caput timet cū dt ipſe pauet.
Ad ſcelus hoc Cæſar:vicit patientia ſæui
Spem ducis:& iugulos:nō tantum præſtitit enſes.
Nil magis aſſuetas ſceleri quam perdere mentes:
Atq̄ȝ perire timet.tam diri fœderis ictu
Parta quies:pœnaq̄ȝ reddit placata iuuentus.
Hydrus fluuius appulie Tbaras fluuius tarentinus.
Brunduſium decimus iubet hanc attingere caſtris:
Et cunctas reuocare rates:quas auius Hydrus:
Antiquusq̄ȝ Taras:ſecretaq̄ȝ littora Leucæ:
Salpina palus appulie Sipus palꝰ
Quas recipit Salpina palus:& ſubdita Sipus
Montibus:auſoniam qua torquens frugifer oram
Dalmatico boreæ:calabroq̄ȝ obnoxius auſtro
Appulus adriacas exit Garganus in vndas.
Garganꝰ Romā petit ceſar.
Ipſe petit trepidam tutus ſine milite Romam
Iam doctam ſeruire togæ:populoq̄ȝ precanti
Scilicet indulgens ſummum dictator honorem

Contigit:& lætos fecit ſe conſule faſtos.
Nanqꝫ omnes voces per quas iam tempore tanto
Mentimur dominis:hæc primum repperit ætas:
Qua ſibi ne ferri ius vllum Cæſar abeſſet:
Auſonias voluit gladijs miſere ſecures
Addidit & faſces aquilis:& nomen inane

Cuz ceſar cõſulatũ accepit initiũ fuit vt plurimis noĩbus imperatores dicerentur ꝙ reges ſunt.

Imperij rapiens.ſignauit tempora digna
Mœſta nota.nam quo melius pharſalicus annus
Conſule notus erit?fingit ſolennia campus:
Et non admiſſæ dirimit ſuffragia plebis:

Proſequitur auſpiciorum corruptionez dicẽs ⁊ lete

Decantatqꝫ tribus:& vana verſat in vrna:
Nec cœlum ſeruare licet:tonat augure ſurdo:
Et lætæ iurantur aues bubone ſiniſtro.
Inde perit primum quondam veneranda poteſtas
Iuris inops:careat tantum ne nomine tempus

Latilias iuppiter.

Menſtruus in faſtos diſtinguit ſecula conſul.
Necnon Iliacæ numen quod præſidet Albæ
Haud meritum latio ſolennia ſacra ſubacto:
Vidit flammifera confectas nocte latinas
Inde rapit curſus:& quæ piger appulus arua
Deſeruit raſtris:& inerti tradidit herbæ:
Ocyor & cœli flammis:& tigride fœta
Tranſcurrit:curruiqꝫ tenens minoia tecta

Of deſeruit raſtris ad. denotãdũ ꝙ ceſar tranſiuit vna apuleie derta .iii. qb' herba ſuccreuerat.

Brunduſij:clauſas ventis brumalibus vndas
Inuenit:& pauidas hyberno ſydere claſſes.
Turpe duci viſum eſt rapiendi tempora belli
Inſegnes hæſiſſe moras:portuqꝫ teneri:

Non potuit ceſar maris expectare placationem ſuos milites trans fretare cohortans

Dum pateat tutum vel non felicibus æquor.

Nō potuit ceſar maris expectare placationem ſuos milites trāſfetare cohortans

Expertes animos pelagi ſic robore complet:
Fortius hyberni flatus:cœlumqꝫ:fretumqꝫ
Cum cepere :tenent:quam quos incumbere certos
Perfida nubiferi vetat inconſtantia veris.
Nec maris anfractus: luſtrandaqꝫ littora nobis:
Sed recti fluctus:ſoloqꝫ aquilone ſecandi.

Carcheſia malorum nauim faſtigia qñqꝫ vero pocula.

Hic vtinam ſummi curuet carcheſia mali:
Incumbatqꝫ furens:& graia ad mœnia perflet:
Ne Pompeiani phæacum e littore toto
Languida iactatis comprendant carbaſa remis:
Rumpite:quæ retinent felices vincula proras.
Iandudum nubes:& ſæuas perdimus vndas
Sydera prima poli Phœbo labente ſub vndas.
Exierant: & luna ſuas iam fecerat vmbras:

Proſequitur nauigaitiōis fortunam dicens vt.

Cum pariter ſoluere rates:totoſqꝫ rudentes
Laxauere ſinus:& flexo nauita cornu
Obliquat leuo pede carbaſa:ſummaqꝫ pandens
Suppata velorum perituras colligit auras.
Vt primum leuior propellere lintea ventus

Ceſſantibus velis naues in medio de mare inſtituuntur

Incipit:exiguumqꝫ timent: mox reddita malo
In mediam cecidere ratem:terraqꝫ relicta
Non valet ipſa ſequi puppes quæ vexerat aura:
Aequora lenta iacent alto torpore ligata:

Baſſorum anguſtie maris Similitudo

Pigrius immotis hæſere paludibus vndæ.
Sic ſtat iners ſcythicas aſtringens boſphorus vndas
Cum glacie retinente fretum non impulit Iſter:

Immenſumq; gelu tegitur mare: comprimit vnda:
Deprendit quaſcunq; rates:nec peruia velis
Aequora frangit eques:fluctuq; latente ſonantem
Orbita migrantis ſcindit mæotica Beſſi.

Beſſi thracie populi.

Sæua quies pelagi.mœſtoq; ignaua profundo
Stagna iacentis aquæ veluti deſerta rigente
Aequora natura ceſſant:pontusq; vetuſtas
Oblitus ſeruare vices non commeat æſtu:
Non horrore tremit:non ſolis imagine vibrat
Caſibus innumeris:fixæ patuere carinæ.
Illinc infeſtæ claſſes:& inertia tonſis
Aequora moturæ:grauis hinc longuore profundi
Obſeſſis ventura fames:noua vota timori
Sunt inuenta nouo:fluctus:nimiasq; precari
Ventorum vires:dum ſe torpentibus vnda
Excutiat ſtagnis:& ſit mare:nubila nuſquam:
Vndarumq; minæ:cœlo languente:fretoq;
Naufragij ſpes omnis abit:ſed nocte fugata
Læſum nube diem iubar extulit:imaq; ſenſim
Concuſſit pelagi:mouitq; ceraunia nautis:
Inde rapi cœpere rates:atq; æquora claſſem
Curua ſequi:quæ iam vento:fluctuq; ſecundo
Lapſa paleſtinas vnxis confixit arenas.
Prima duces vidit iunctis cōſiſtere caſtris
Tellus:quā volucer Genuſus:quā mollior Apſus
Circueunt ripis:Apſo geſtare carinas
Cauſa palus:leni quam fallens egerit vnda.

Proſequitur nauigatiōis narrationē dicens inde rapi.

Ceraunia epiti montes vebūtur naues Paleſtina vrbs in extremitate ſyrie.

Genoſus et apius flumina epyri et vtriuſq; deſcriptio.

At Genuſum nunc ſole niues: nunc imbre ſolutæ
Præcipitant: ventet longo ſe gurgite laſſat:
Sed minimū terræ vicino littore nouit.
Hoc fortuna loco tantæ duo nomina famæ
Compoſuit. miſeriqꝫ fuit ſpes irrita mundi
Poſſe duces parua campi ſtatione direptos

Cuꝫ dr̄ mul
tos qꝫ ꝑ ānos
ſenſus ē o: pō
pei ceſar oliꝫ
pf̄ tuus ꝛ per
mltos ānos
dilectus a te
poſt coniugi
um iulie nō
vidit te ꝓpiꝰ

Admotum damnare nefas: nam cernere vultus:
Et voces audire datur: multoſqꝫ per annos
Dilectus tibi magne ſocer: poſt pignora tanta
Sanguinis infauſti ſobolem: mortēqꝫ nepotis
Te niſi niliaca propius non vidit arena.
Cæſaris attonitam miſcenda ad prælia mentem

Ceſaris ī cō
uictū : remo-
ratio

Ferre moras ſcelerum partes iuſſere relictæ.
Ductor erat cunctis audax Antonius armis
Iam tunc ciuili meditatus Leucada bello:
Illum ſæpe minis Cæſar: precibuſqꝫ morantem
Euocat. o mundi tantorum cauſa malorum:
Quid ſuperos: & fata tenes? ſunt cætera curſu

Ceſaris ꝟba

Acta meo: ſummam rapti per proſpera belli
Te poſcit fortuna manum: num rupta vadoſis
Syrtibus incerto libye nos diuidit æſtu?
Nunquid inexperto tua credimus arma profundo?
Inqꝫ nouos traheris caſus? ignaue venire

Cuꝫ dr̄ inqꝫ
nouos depē-
dentia eſt a
ſupiori.

Te Cæſar: non ire iubet. prior ipſe per hoſtes
Percuſſi medias alieni iuris arenas.
Tu mea caſtra times: pereuntia tempora fati
Conqueror: in ventos impendo vota: fretūqꝫ.

Ne retine dubium cupientes ire per æquor:
Si bene nota mihi eſt: ad Cæſaris arma iuuentus
Naufragio veniſſe volet: iam voce doloris
Vtendum eſt: non ex æquo diuiſimus orbem:
Epirum: Cæſarq; tenet: totuſq; Senatus:
Auſoniam tu ſolus habes: his terq; quaterq;
Vocibus exitum poſtquam ceſſare videbat:
Dum ſe deeſſe Deis: at non ſibi munimina credit:
Sponte per incertas audet tentare tenebras.
Quod iuſſi timuere fretum: temeraria prono
Expertus ceſſiſſe Deo: fluctuſq; verendos
Claſſibus: exigua ſperat ſuperare carina.
Soluerat armorum feſſas mox languida curas
Parua quies miſeris: in quorum pectora ſomno
Dat vires fortuna minor. iam caſtra ſilebant:
Tertia iam vigiles commouerat hora ſecundos:
Cæſar ſollicito per vaſta ſilentia greſſu
Vix famulis audenda parat: cunctiq; relictis
Sola placet fortuna comes: tentoria poſtquam
Egreſſus vigilum: ſomno cedentia membra
Tranſiluit: queſtus tacite quod fallere poſſet.
Littora curua legit: primiſq; inuenit in vndis
Rupibus exeſis hærentem fune carinam.
Rectorem: dominumq; ratis ſecura tenebat
Haud procul inde domus non vllo robore fulta:
Sed ſterili iunco: cannaq; intexta plauſtri:
Et latus inuerſa nudum munita faſelo.

Auſonia italia eſt que eſt nobilior

Diſſimulatū gregarij habitū: ceſar accipit

Repies legendū eſſe: potiꝰ parua ꝗ̄ eis miſeris: ꝙ̄ pua ſi q̄ ſequunt periculaciꝰ. aduertas

Tertia vigilia.

Trāſilire ꝑterire ſigt.

Hæc Cæſar bis:terq; manu quaſſantia tectum
Limina commouit:molli conſurgit Amyclas:
Quẽ dabat alga:toro:quis nam mea naufragus ĩqt

Amicle domũcula

Tecta petit?aut quem noſtræ fortuna coegit
Auxilium ſperare caſæ?ſic fatus ab alto
Aggere iam tepidæ ſublato fune fauillæ
Scintillam tenuem commotos pauit in ignes:
Securus belli prædam ciuilibus armis

Iſte verſus.ſ. ſecurus belli cũ priori conſtruit ſcȝ pauit ſcintillaȝ eiũs ſecurus

Scit non eſſe caſam.o vitæ tuta facultas
Pauperis:anguſtiq; lares:o munera non dum
Intellecta Deum.quibus hoc contingere templis
Aut potuit muris:nullo trepidare tumultu

Nota. Stoicorum imitatus diſciplinã paupertatẽ excolit vt ſeneca ⁊ apuleius.

Cæſarea pulſante manu?tum poſte recluſo
Dux ait:expecta votis maiora modeſtis:
Speſq; tuas laxa iuuenis:ſi iuſſa ſecutus:
Me vehis Heſperiam:non vltra cuncta carinæ

Ceſ.ad amyclam.

Debebis:manibuſq; inopem duxiſſe ſenectam.
Ne ceſſa præbere Deo tua fata volenti

Penates qͥſi penes nos nati dicitur.

Anguſtos opibus ſubitis implere penates.
Sic fatur:quanquam plebeio tectus amictu:
Indocilis priuata loqui.tum pauper Amyclas
Multa quidem prohibent nocturno credere ponto:

Amyclas ceſari ſuadere nititur ne ſe mari cõmittat ab imminentẽ tempeſtatẽ cuius ſigna aperit.

Nam ſol non rutilas deduxit in æquora nubes:
Concordeſq; tulit radios:noton altera Phœbi:
Altera pars boream deducta luce vocabat:
Orbe quoq; exhauſtus medio:languenſq; receſſit:
Spectantes oculos infirmo lumine paſſus:

Lunaq; non gracili ſurrexit lucida cornu:
Aut orbis medij puros exeſa receſſus:
Nec duxit recto tenuata cacumina cornu:
Ventorumq; nota rubuit: tum lurida pallans
Ora tulit vultu ſub nubem triſtis ituro:
Sed mihi nec motus nemorũ:nec littoris ictus:
Nec placet incertus qui prouocat æquora delphim:
Aut ſiccum quod mergus amat:quodq; auſa volare
Ardea ſublimis pennæ confiſa natanti:
Quodq; caput ſpargẽs vndis velut occupet imbrem
Inſtabili greſſu metitur littora cornix:
Sed ſi magnarum poſcunt diſcrimina rerum:
Haud dubitem præbere manus:vel littora tangam
Iuſſa:vel hoc potius pelagus:flatusq; negabunt.
Hæc fatus:ſoluensq; ratem dat carbaſa ventis:
Ad quorum motus non ſolum lapſa per altum
Aera diſperſos traxere cadentia ſulcos
Sydera ſed ſummis & iam quæ fixa tenentur
Aſtra polis ſunt viſa quati:niger inficit horror
Terga maris:longo per multa volumina tractu
Aeſtuat vnda minax:flatusq; incerta futuri
Turbida teſtantur conceptos æquora ventos.
Tunc rector trepidæ fatur ratis:aſpice ſæuum
Quãta paret pelagus:zephyrus ne intẽdat:an eurus
Incertum eſt puppim dubius ferit vndiq; pontus:
Nubibus:& cœlo notus eſt:ſi murmura ponti
Conſulimus:venient Cori in mare:gurgite tanto

Dicitur orbe ſic dicens ad denotanduꝫ ꝙ ſol cõcauꝰ oriens plumas ꝑdixit.

Luna rubicunda vẽtos ſiḡt vtinqt plurius

Nauigatur

Maris eſtꝰ

Tãta ei fuit fulminũ ſpiſſitudo vt viderẽtur ſydera innumera e celo labi

Amiclas ceſari.

Zephiri venti ſunt occidentales alio noie dicti fauonij.

Nec ratis heſperias tanget:nec naufragus oras.
Deſperare viam:& vetitos conuertere curſus

Conſulit amy. ceſari nauigio acquieſcendũ eſſe.

Sola ſalus:liceat vexata littora puppe
Prendere:ne longe nimium ſit proxima tellus.
Fiſus cuncta ſibi ceſſura pericula Cæſar:

Ceſar fluctuum minis ñ territ⁹ ceptũ maris iter ꝑſequi iubet

Sperne minas inquit pelagi:ventoqꝫ furenti
Trade ſinum:Italiam ſi cœlo authore recuſas:
Me pote:ſpla tibi cauſa hæc eſt iuſta timoris.
Vectorem non noſſe tuum:quem numina nunquam
Deſtituunt:de quo male tunc fortuna meretur:
Cum poſt vota venit:medias perrumpe procellas
Tutela ſecure mea.cœli iſte:fretiqꝫ
Non puppis noſtræ labor eſt:hanc Cæſare preſſam

Cũ dicit. proderit. q.d. vẽti non audebunt diu turbare equoꝛ ꝓpter me q̇ vehoꝛ hac rate.

A fluctu defendet onus:nec longa furori
Ventorum ſæuo dabitur mora:proderit vndis
Iſta ratis:nec flecte manus:fuge proxima velis
Littora:tunc calabro portu te crede potitum:
Cum iam non poterit puppi:noſtræqꝫ ſaluti
Altera terra dari:quid tanta ſtrage paretur
Ignoras:quærit pelagi:cœliqꝫ tumultu

Oĩa tuta ſibi reputans ceſar naufragiũ ſenſit graſſante ꝓcella ingruere periculum

Quid præſtet fortuna mihi.non plura locuto
Auulſit laceros percuſſa puppe rudentes
Turbo rapax:fragilemqꝫ ſuper volitantia malum
Vela tulit.ſonuit victis compagibus alnus:
Inde ruunt toto concita pericula mundo

Apoſtrophe ad coꝝ vẽtuꝫ

Primus ab oceano caput exeris atlanteo
Core mouens æſtus:iam tollente furebat

Pontus:& in ſcopulos totas erexerat vndas:
Occurrit gelidus boreas:pelagusꝗ:retumdit:
Et dubium pendet vento cui pareat æquor:
Sed ſcythici vicit rabies aquilonis:& vndas
Torſit·& abſtruſas penitus vada fecit arenas:
Nec perfert pontum boreas ad ſaxa:ſuumꝗ
In fluctus cõfrangit mare:motaꝗ poſſunt
Aequora ſubdictis etiam concurrere ventis:
Non euri ceſſaſſe minas:non imbribus atrum
Aeolij iacuiſſe notum ſub carcere ſaxi
Crediderim cunctos ſolita de parte ruentes
Defendiſſe ſuas violento turbine terras:
Sic pelagus manſiſſe loco:nam parua procellis
Aequora rapta ferunt:ægæas tranſit in vndas
Tyrrhenum:ſonat ionio vagus Adria ponto.
Ah quoties fruſtra pulſatos æquore montes
Obruit illa dies:quam celſa cacumina peſſum
Tellus victa dedit:non vllo littore ſurgunt
Iam validi fluctus:alioꝗ ex orbe voluti
A magno venere mari:mundumꝗ cohercens
Monſtriferos agit vnda ſinus.ſic rector olympi
Cuſpide fraterna laſſatum in ſecula fulmen
Adiuuit:regnoꝗ acceſſit terra ſecundo:
Cum mare conuoluit gentes:cum littora Tethys
Noluit vlla pati cœlo contenta teneri.
Tunc quoꝗ tanta maris moles creuiſſet in aſtra:
Ni ſuperum rector preſſiſſet nubibus vndas.

Attẽde infeſtiſſimã tempeſtatẽ q̃ nauigante ceſare exorta eſt.

Proſequitur tempeſtatem qua ceſa periclitabatur dicens inde ruunt ⁊ cũ dicitur pamꝰ ab occeano oſtẽdit magnitudinẽ, cohorte tempeſtatis ex ventis q̃ ex cõtrarijs regionibus in terſe cõcurrere ceperunt.

Non cœli nox illa fuit:latet obſitus aer
Infernæ pallore domus:nimbiſq; grauatus
Deprimitur:fluctuſq; in nubibus accipit imbrem:
Lux etiam metuenda perit:nec fulgura currunt

Proſequitur ſub orta tempeſtatē dicēs tunc.

Clara:ſed obſcurum nimboſus diſſilit aer
Tunc ſuperum conuexa tremunt:atq; arduus axis
Inſonuit:motaq; poli compage laborant.
Extimuit natura cahos:rupiſſe videntur
Concordes elementa moras:rurſuſq; redire
Nox manes mixtura Deis:ſpes vna ſalutis
Quod tanta mundi nondum periere ruina.

Duo eſſī ſunt ſcʒ qui nobis ſemp̄ ē ſublimis ⁊ auſtrinus qui nobis ſemp̄ latet.

Quantum Leucadio placidus de vertice pontus
Deſpicitur:tantum nautæ videre trementes
Fluctibus e ſummis præceps mare:cumq; tumentes
Rurſus hiant vndæ:vix eminet æquore malus:
Nubila tanguntur velis:& terra carina:
Nam pelagus:qua parte ſedet:non cælat arenam
Exhauſtum in cumulos:omniſq; in fluctibus vnda eſt:
Artis opem vicere metus:neſcitq; magiſter
Quam frangat:cui ſedat aquæ:diſcordia ponti
Succurrit miſeris:fluctuſq; euertere puppim
Non valet in fluctus:victum latus vnda repellens
Erigit atq; omni ſurgit ratis ardua vento.
Non humilem Saſona vadis:non littora curuæ
Theſſaliæ ſaxoſa pauent:oræq; malignos

Ambritia vrbs in leucadio ſinu.

Ambraciæ portus:ſcopuloſa Ceraunia nautæ
Summa timent,credit iam digna pericula Cæſar

Fatis eſſe ſuis:tantus ne euertere dixit
Me ſuperis labor eſt?parua quem puppe ſedentem
Tam magno petiere mari?ſi gloria leti
Eſt pelago donata mei:belliſq; negamur:
Intrepidus quancūq; datis mihi numina mortem
Accipiam:licet ingentes abruperit actus
Feſtinata dies fatis:ſat magna peregi.
Arctos domui gentes:inimica ſubegi
Arma metu:vidit Magnum mihi Roma ſecundum.
Iuſſa plebe tuli faſces per bella negatos:
Nulla meis aberit titulis romana poteſtas:
Neſciat hoc quiſquā:niſi tu:quæ ſola meorum
Conſcia votorum es:me quamuis plenus honorum
Et dictator eam ſtygias.& conſul ad vmbras.
Priuatum fortuna mori.mihi funere nullo
Eſt opus.o ſuperi lacerum retinete cadauer
Fluctibus in medijs:deſint mihi buſta:roguſq;
Dum metuar ſemper terraq; expecter ob omni:
Hæc fatum decimus dictu mirabile fluctus
Inualida cum puppe leuat:nec rurſus ab alto
Aggere deiecit pelagi:ſed pertulit vnda:
Scrupoſiſq; anguſta vacant vbi littora ſaxis
Impoſuit terræ:pariter tot regna:tot vrbes:
Fortunamq; ſuam tacta tellure recepit.
Sed non tam remeans Cæſar iam luce propinqua:
Quam tacita ſua caſtra fuga:comites fefellit.
Circunfuſa duci fleuit:gemituſq; ſuorum:

Ceſ.deſperata inter fluctus ſalute q̄ ſtuoſa in ſuperos orō attende ceſaris in p̄icula cōſtantiam

Se ipſum ex ſuorū facinorū cōmemoratiōe ceſ. cōſolatur. Ad fortunā apoſtrophat

Ex .ennio ſūptū dicēte nemo me lacbrimis decoret necfunera fletu facit.

Terre apulit ceſ.

Ceſariani abſentē ceſarē flentes cōqueruntur.

Et non ingratis inceſſit turba querelis:
Quo te dure tulit virtus temeraria Cæſar?
Aut quæ nos viles animas in fata relinquens
Inuitis ſpargenda dabas tua membra procellis?
Cum tot in hac anima populorum vita:ſaluſq;
Pendeat:& tantus caput hoc ſibi fecerit orbis
Sæuitia eſt voluiſſe mori:nullus ne tuorum
Emeruit comitum fatis non poſſe ſuperſtes
Eſſe tuis?cum te raperet et mare:corpora ſegnis
Noſtra ſopor tenuit:pudet heu tibi cauſa petendæ
Hæc fuit heſperiæ:viſum eſt cōmittere quēquam
Tam ſæuo crudele mari.ſors vltima rerum
In dubios caſus:& prona pericula mortis
Præcipitare ſolet:mundi iam ſumma tenentem
Permiſiſſe mari:tantum quid numina laſſas?
Sufficit ad fatum belli fauor iſte:laborq;
Fortunæ:quod te noſtris impegit arenis.
Hi ne vſus placuere Deum:non rector vt orbis:
Nec dominus rerum:ſed felix naufragus eſſes?
Talia iactantes diſcuſſa nocte:ſerenus
Oppreſſit cum ſole dies:feſſumq; tumentes
Compoſuit pelagus ventis patientibus vndas.
Necnon heſperij laſſatum fluctibus æquor
Vt videre duces:purumq; inſurgere cœlo
Fracturum pelagus boream:ſoluere carinas:
Quas ventus:doctæq; pari moderamine dextræ
Permixtas habuere diu:latumq; per æquor

Docet quomō,recepto ceſare ortaq; ſtatim ſerenitate q̄ in italia erāt nauigare cœperūt talia iactātis

Vt terreſtre coit conſertis puppibus agmen:
Sed nox ſæua modum venti:veliqꝫ tenorem
Eripuit nautis:excuſſitqꝫ ordine puppes.
Strymona ſic gelidum bruma pellente relinquunt
Poturæ te Nile grues:primoqꝫ volatu

Attēde ne ꝑbabilior fiat lectior nitidior ſi legeris ventis ꝑeuntib⁹.i. remittentib⁹ ꝛ.nō patientibus.

Effingunt varias caſu monſtrante figuras:

Similitudo.

Mox vbi percuſſit tenſas notus altior alas.
Confuſos temere immixtæ glomerantur in orbes:
Et turbata perit diſperſis littora pennis.
Cum primum redeunte die,violentior aer
Puppibus incubuit Phœbeo concitus ortu:

Uētus nihil aliud ē ꝙ̄ aer impulſus et vehemens

Prætereunt fruſtra tentati littora Liſſi:
Nympheumqꝫ tenent;nudas aquilonibus vndas

Liſſus macedonie trepidum.

Succedens boreæ iam portum fecerat auſter.
Vndiqꝫ collatis in robur Cæſaris armis
Sũma videns duri Magnus diſcrimina martis
Iam caſtris inſtare ſuis:ſe ponere tutum:
Coniugij decreuit onus:Leſboqꝫ remota
Te procul a ſæui ſtrepitu Cornelia belli

Attēde pompei cōſilium Leſbo inſula in troade.

Occulere.heu quantum mentes dominatur in æquas
Iuſta venus:dubium:trepidumqꝫ ad prælia magne
Te quoqꝫ fecit amor:quod nolles ſtare ſub ictu

Attende vehementē eſſe cōiugalē amorem apoſtrophe in pōpe.

Fortunæ:quo mundus erat:romanaqꝫ fata:
Coniũx ſola fuit:mentem iam verba paratam
Deſtituunt:blandęqꝫ iuuat ventura trahentem
Indulgere moræ:tempus ſubducere fatis.
Nocte ſub extrema pulſo torpore quietis

Cōmemorat quō pōpeius dū noctu ab vxore implecteretur illi ſuaſit vt pileſpon abiret ne tāta mala videret.

Inter· vxori-os noct̄ noſ· ꝗ complex⁹ eſſe pōt.

Dum fouet amplexu grauidum Cornelia curis]
Pectus:& auerſi petit obſcula grata mariti
Humentes mirata genas:percuſſaqꝫ cæco

Meſtifica o-ratione vxorē cornelia̅ · pō. aggreditur

Vulnere:non audet flentem deprendere Magnum.
Ille gemens non nunc vita mihi dulcior inquit:
Cum tædet vitæ: læto ſed tempore coniūx:
Venit mœſta dies:& quam nimiumqꝫ:parumqꝫ
Diſtulimus.iam totus adeſt in prælia Cæſar:
Cedendum eſt bellis:quorum tibi tuta latebra
Leſbos erit: deſiſte preces tentare: negaui
Iam mihi:non longos a me patiere receſſus.

Nota

Præcipites aderunt caſus:properante ruina

Paremia q̄ ꝛ ſnia· dicit̃ cui ſuccinit clau-dianus ma-gna repente ruūt ſumma cadūt ſubito

Summa cadunt:ſatis eſt audiſſe pericula Magni:
Meqꝫ tuus decepit amor:ciuilia bella
Si ſpectare potes:nam me iam Marte parato
Securos cepiſſe pudet cum coniuge ſomnos:
Eqꝫ tuo miſerum quatiunt cum claſſica mundum
Surrexiſſe ſinu:vereor ciuilibus armis
Pompeium nullo triſtem committere damno.
Tutior interea populis:& tutior omni

De pōpeio il-lo viro

Rege late: poſitamqꝫ procul fortuna mariti
Non tota te mole premat: ſi numina noſtras
Impulerint acies:maneat pars optima Magni:
Sitqꝫ mihi:ſi fata premant:victorqꝫ cruentus:
Quo fugiſſe velim :vix tantum infirma dolorem
Cepit:& attonito ceſſerunt pectore ſenſus.
Tandem vt vos mœſtas potuit proferre querelas:

Nil mihi de fatis talami:ſuperiſq; relictum eſt
Magne queri:noſtros non rumpit funus amores:
Nec diri fax ſumma rogi:ſed ſorte frequenti:
Plæbeiaq; nimis careo dimiſſa marito.
Hoſtis ad aduentum rumpamus fœdera tædæ:
Placemus ſocerum:ſic eſt tibi cognita Magne.
Noſtra fides?credis ne aliquid mihi tucius eſſe:
Quam tibi?non ne olim caſu pendemus ab vno?
Fluminibus me ſæue iubes:tantæq; ruinæ
Abſentem præſtare caput?ſecura videtur
Sors tibi:cum facias etiam nunc vota periſſe:
Vt nolim ſeruire malis:ſed morte parata
Te ſequar ad manes:feriat dum mœſta remotas
Fama procul terras:viuam tibi nempe ſuperſtes.
Adde quod aſſueſcis fatis:tantumq; dolorem
Crudelis me ferre doces:ignoſce fatenti
Poſſe pati timeo:quod ſi ſunt vota:deiſq;
Audior:euentus rerum ſciet vltima coniux:
Sollicitam rupes iam te victore tenebunt:
Et puppim quæ fata ferat tam læta:timebo.
Nec ſoluent audita metus mihi proſpera belli:
Cum vacuis:proiecta locis a Cæſare poſſim
Vel fugiente capi.noteſcent littora clari
Nominis exilio:poſitaq; ibi coniuge Magni
Quis mitylenæas poterit neſcire latebras?
Hoc precor extremum:ſi nil tibi victa relinquent
Tutius arma fuga:cum te commiſeris vndis:

Cornelia ex
cōmiſeratio
ne orōni tri
buit initiū.

Proſequitu
orōnē ſuā q̄
ruloſam co
nelia dicen
fluminibus

Mitilen
vrbs leſbi in
ſule.

Quolibet infauſtam potius deflecte carinam:
Littoribus quærere meis.ſic fata relictis
Exiluit ſtratis amens:tormentaq; nulla
Vult differre mora:non mœſti pectora Magni
Suſtinet amplexu dulci:non colla tenere:
Extremuſq; perit tam longi fructus amoris:
Præcipitantq; ſuos luctus:neuterq; recedens
Suſtinuit dixiſſe vale:vitamq; per omnem
Nulla fuit tam mœſta dies:nam cætera damna
Durata iam mente malis:firmaq; tulerunt.

Ingens cornelie meſtitudo,mariti pōpei abſentiā equanimiter tolerare non valentis.

Labitur infelix:manibuſq; excepta ſuorum
Fertur ad æquoreas:ac ſe proſternit:arenas:
Littoraq; ipſa tenet:tandemq; illata carinæ eſt.
Non ſic infelix patriam:portuſq; reliquit
Heſperios:ſæui premerent cum Cæſaris arma:
Fida comes Magni vadit duce ſola relicto:
Pompeiumq; fugit.quæ nox ſibi proxima venit
In ſomnis viduo tum primum frigida lecto:
Atq; inſueta quies vni:nudumq; marito

Cām affert cur deceptis manibus q̄ſiuerat nocte maritū dicēs nā q̄uis

Non hærente latus:ſomno quam ſæpe grauata
Deceptis vacuum manibus complexa cubile eſt:
Atq; oblita fugæ quæſiuit nocte maritum.
Nam quamuis flamma tectas vrgente medullas:
Non iuuat in toto corpus iactare cubili:

De pōpeio

Seruatur pars illa tori:caruiſſe timebat
Pompeio:ſed non ſuperi tam læta parabant.]
Inſtabat:miſeræ magnum quæ redderet:hora.

Quinti Libri Finis.

Io.ſulpitij argumentum In ſextū Lucani.

Dyrachium in ſexto dum magnus ab hoſte tuetur
Vallatur muro in campis.& peſte laborat
Pompeius ſcæuę vires & nobile fatum.
Eſurit & Cæſar.pugnaqꝫ erumit aperta
Theſſaliæqꝫ ſitus mox que tulit illa canuntur
Hinc magicam ericto ſtygias vt conſulat vmbras
Sextus adijciet illa deos:cogitqꝫ cadauer
Triſtia fata loqui:moritur quo carmina rurſus.

quid lucanꝰ in ſexto libꝛo ait narrat ſulpitius.

M.Annei Lucani pharſaliæ.

Liber Sextus.

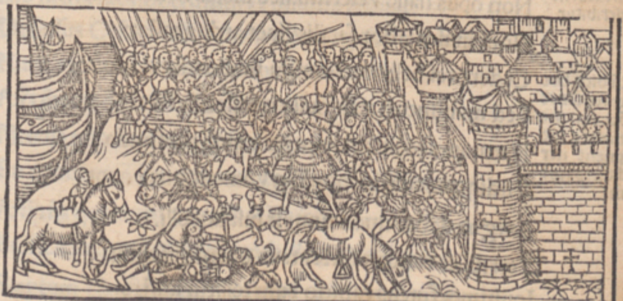

Poſtquā caſtra duces pugnæ iā mēte ꝓpinqui
Impoſuere iugis:admotaqꝫ cōminus arma:
Parqꝫ ſuum videre Dei: capere omnia Cæſar
Mœnia graiorum ſpernit:martemqꝫ ſecundum
Iam niſi de genero fatis debere recuſat.
Funeſtam mundo votis petit omnibus horam:

In hoc ſexto libꝛo oſtēdit ꝑmo quō duces puta Ceſar ⁊ pōpeius vicina inter ſe habuerīt caſtra.

In caſum quę cuncta ferat:placet alea fati

Alea fortunã periculũ ⁊ caſum incertũ ibi ſcʒ qualis eſt alearũ ludus.

Alterutrum merſura caput:ter collibus omnes
Explicuit turmas:& ſigna minantia pugnam:
Teſtatus nunquam latię ſe deeſſe ruinę.
Vt videt ad nullos exciri poſſe tumultus
In pugnam generum:ſed clauſo fidere vallo.
Signa mouet:tectuſqꝫ via dumoſa per arua

Dirrachiũ ciuitateʒ petit ceſar

Dyrachij pręceps rapiendas tendit ad arces:
Hoc iter ęquoreo pręcepit limite magnus:
Quemqꝫ vocat collem Taulantius incola petram:

Taulantij liburnie pp̄li

Incedit caſtris:epireaqꝫ mœnia ſeruat
Defendens tutam vel ſolis turribus vrbem.

Dirrachi ſitꝰ deſcribitur

Non opus hanc veterum:nec moles ſtructa tuetur:
Humanuſqꝫ labor facilis:licet ardua tollat:

Cũ dicit hoc iter.recitat:vt pōpeius pꝛeuenerit ⁊ pꝛeripuerit iter ad dirrhachium.

Cedere vel bellis:vel cuncta mouentibus annis:
Sed munimen habet nullo quaſſabile ferro:
Naturam:ſedemqꝫ loci:nam clauſa profundo
Vndiqꝫ pręcipiti:ſcopuliſqꝫ vomentibus ęquor
Exiguo debet:quod non eſt inſula:colli.
Terribiles ratibus ſuſtentant mœnia cautes:
Ioniumqꝫ furens rabido cum tollitur auſtro
Templa:domoſqꝫ quatit:ſpumatqꝫ in culmina pontus.
Hic auidam belli rapuit ſpes improba mentem
Cęſaris::vt vaſtis diffuſum collibus hoſtem

Conſtituit ceſ.pōpeium munimētis vndi q̄ꝫ occidere.

Cingeret ignarum ducto procul aggere valli.
Metitur terras oculis:nec ceſpite tantum
Contentus fragili:ſubditos attollere muros:

Ingentes cautes:auulſaq; ſaxa metallis:
Graiorumq; domos:direptaq; mœnia tranſfert.
Extruitur:quod nō aries impellere ſęuus:
Quod non vlla queat violenti machina belli.
Franguntur montes planumq; per ardua Cęſar
Ducit opus:pandit foſſas:turritaq; ſummis
Diſponit caſtella iugis:magnoq; recurſu
Amplexus fines:ſaltus:nemoroſaq; teſqua:
Et ſyluas:vaſtaq; feras indagine claudit.

Lucanꝰ vtitur figurata preceptiōe: q̄ ꝓhibēdi habet dicit fabula vetus.

Non deſunt campi:non deſunt pabula Magno:
Caſtraq; Cęſareo circundatus aggere mutat.
Flumina tot curſus illic exorta fatigant
Illic merſa ſuos:operumq; vt ſumma reuiſat:
Defeſſus Cęſar medijs intermanet agris.
Nunc vetus iliacos attollat fabula muros:
Aſcribatq; deis.fragili circundata teſta
Mœnia mirentur refugi Babylonia parthi
En quantum Tigris quantum celer ambit Orontes:
Aſſyrijs quantum populis telluris eoę
Sufficit in regnum:ſubitum:belliq; tumultu
Raptum clauſit opus:tanti periere labores:
Tot potuere manus adiungere Seſton Abydo:
Ingeſtoq; ſolo phryxeum elidere pontum:
Aut pelopis latis Ephyren abrumpere regnis:
Et ratibus longę flexus donare Malæ:
Aut aliquem mundi quamuis natura negaſſet
In melius mutare locum.coit area belli:

Ceſaris ꝑfabuloſam vetuſtatē extollit induſtria. Tygris o.ōtes fluuius aſyrioꝝ. Peloponeſus.

Hic alitur ſanguis terras fluxurus in omneis:

Cũ dꝛ: arena methafora a theatro ⁊ gladiatorib⁹ ſũpta qui i arena cõmittũt ⁊ digladiant

Hic & theſſalicæ clades: libycæq; tenentur.
Aeſtuat anguſta rabies ciuilis arena.
Prima quidem ſurgens operum ſtructura fefellit
Pompeium veluti mediæ: qui tutus in aruis

Cõparatio.

Sicaniæ rapidum neſcit latrare Pelorum:
Aut vaga cum Tethys: rutupinaq; littora feruent

Attende qd nã põpei⁹ fecerit vbi ſe a ceſarianis ꝑſentit vndiq; obſeſſum Petra locus ignẽ vomẽs ꝓpe dirachium.

Vnda caledonios fallit turbata Britannos.
Vt primum terras ſeptas videt aggere vaſto:
Ipſe quoq; a tuta deducens agmina petra
Diuerſis ſpargit tumulis: vt Cæſaris arma
Laxet: & effuſo claudentem milite tendat:
At tantum ſepti vallo ſibi vendicat agri:
Parua mycenææ quantum ſacrata Dianæ

Aricia ciuitas.

Diſtat ab excelſa nemoralis Aritia Roma.
Quoq; modo Romæ prælapſus mœnia Tybris
In mare deſcendit: ſi nuſquam torqueat amnem.
Claſſica nulla ſonant: iniuſſaq; tela vagantur

Notatur hic ꝙ hoies necãtur tellis temere emiſſis ⁊ ꝙ põpeius peſte ⁊ pabuloꝝ penuria laborabat et ꝙ Ceſar rei frumentarie inopia vexabatur.

Et fit ſæpe nefas iaculum tentante lacerto.
Maior cura ducis miſcendis abſtrahit armis
Pompeium exhauſtæ præbenda ad pabula terræ:
Quæ currens obtriuit eques: gradibusq; citatis
Vngula frondentem diſcuſſit cornea campum.
Belliger attonſis ſonipes defeſſus in aruis:
Aduectos cum plena ferant præſepia culmos:
Ore nouas poſcens moribundus labitur herbas
Et tremulo medios abrumpit poplyte gyros.

Corpora tum ſoluit tabes:& digerit artus:
Traxit:iners cœlum fluuidæ contagia peſtis
Obſcuram in nubem:tali ſpiramine Neſſus
Emittit ſtygium nebuloſis aera ſaxis:
Antraqꝫ letiferi rabiem Typhonis anhelant.
Inde labant populi:cœloqꝫ paratior nuda
Omne pati virus durauit viſcera cœno.
Iam riget atra cutis:diſtentaqꝫ lumina rumpit:
Igneaqꝫ in vultus:& ſacro feruida morbo
Peſtis abit:feſſumqꝫ caput ſe ferre recuſat.
Iam magis:atqꝫ magis præceps agit omnia fatum:
Nec medij dirimunt morbi:vitamqꝫ:necemqꝫ:
Sed languor cum morte venit:turbaqꝫ cadentum
Aucta lues:dum mixta iacent incondita viuis
Corpora:nam miſeros vltra tentoria ciues
Spargere funus erat:tamen hos minuere labores
A tergo pelagus:pulſuſqꝫ aquilonibus aer:
Littoraqꝫ:& plenæ peregrina meſſe carinæ.
Et liber terræ ſpatioſis collibus hoſtis
Aere non pigro:nec inertibus angitur vndis:
Sed patitur ſæuam veluti circundatus arcta
Obſidione famem:nondum ſurgentibus altam
In ſegetem culmis:cernit miſerabile vulgus
In pecudum cecidiſſe cibos:& carpere dumos:
Et morſu ſpoliare nemus:letumqꝫ minantes
Vellere ab ignotis dubias radicibus herbas:
Quæ mollire queunt flamma:quæ frangere morſu:

vtraqꝫ diſpari ꝑmiſit calamitate pom. peſtilentia:fame vero ceſar Peſtilentia. Neſſus cētaurus. Tiphon gigas.

Meſis inſula eſt· in ſinu puteo lauo tetrū odoreꝫ emitens

Lues peſtis aucta q̄ plꝰes peribāt eo tetrioꝛ erat odoꝛ.

Attēde iceſar auoꝛū famē.

Recitat eruptioneꝫ validā pōpeiī ꝛ timoꝛē ceſarianoꝛū ꝑterqꝫ vniꝰ ſcene nomine q̄ ſolus reſiſtit ꝛ valdē defēdit dicēs vt pꝛimum.

Quæq; per abraſas vtero dimittere fauces:

Ad ceſaris munimenta: qbꝰ pōpe. circuncluſerat pōpeianis irruentibus ꝑliat: eademq; demū infringuntur.

Plurimaq; humanis antehac incognita menſis
Diripiens miles: ſaturum tamen obſidet hoſtem.
Vt primum libuit ruptis euadere clauſtris
Pompeio: cunctaſq; ſibi permittere terras:
Non obſcura petit latebroſæ tempora noctis:
Et raptum furto ſoceri ceſſantibus armis
Dedignatur iter latis exire ruinis
Quærit: & impulſo turres confringere vallo:

Oēs qui i caſtello milites erant vulnerati ſunt.

Perq; omneis gladios: & qua via cæde paranda eſt.
Opportuna tamen valli pars viſa propinqui:
Quam minuci caſtella vocant: & confraga denſis
Arboribus dumeta tegunt: huc puluere nullo
Proditus agmen agit: ſubituſq; ad mœnia venit.
Tot ſimul e campis latiæ fulſere volucres:
Tot cecinere tubæ nequid victoria ferro
Deberet: pauor attonitos confecerat hoſtes:
Quod ſolum valuit virtus: iacuere perempti:
Debuerant quo ſtare loco: qui vulnera ferrent:

Nimbꝰ ⁊ vis velut venti.

Iam deerant: nimbuſq; ferens tot tela peribat:
Tum piceos voluunt immiſſæ lampadis ignes:
Tum quaſſæ nutant turres]: lapſumq; minantur.
Roboris impacti crebros gemit agger ad ictus.
Iam pompeianæ celſi ſuper ardua valli

Vnꝰ ſolus.ſ. ſceua hoſti victoriā eripuit ⁊ caſtelluꝫ ſua ꝟtute ſeruatur.

Exierant Aquilæ: iam mundi iura patebant.
Quem non mille ſimul turmis: nec Cæſare toto
Auferret fortuna locum: victoribus vnus

Eripuit:vetuitqꝫ capi:ſeqꝫ arma tenente:
Ac non dum ſtrato Magnum viciſſe negauit.

Sceua tur me.

Ceſarianis ductoꝛ pompeianis iam ſupata munitione intuto euadẽtib⁹ victoꝛioſiſſime renititur.

Scæua viro nomen:caſtrorum in plebe merebat
Ante feras Rhodani gentes.vbi ſanguine multo
Promotus latiam longo gerit ordine vitem.
Pronus ad omne nefas:& qui neſciret in armis:
Quam magnum virtus crimen ciuilibus eſſet.
Hic vbi quærentes ſocios iam Marte relicto

Sceua cõmilitones ſuos fugã molientes hac oꝛatione icrepãs a ꝓpoſito eos ſtudet euocare.

Tuta fugæ cernit:quo vos pauor inquit abegit
Impius:& cunctis ignotus Cæſaris armis
O famuli turpes:ſeruum pecus:abſqꝫ cruore
Terga datis morti?cumulo vos deeſſe virorum
Non pudet?& buſtis:interqꝫ cadauera quæri
Non ira ſaltem iuuenes pietate remota
Stabitis?e cunctis per quos erumperet hoſtis

Recitat admirandã virtutem ſceue cũ dicit hic.

Nos ſumus electi:non paruo ſanguine Magni
Iſta dies ierit.peterem felicior vmbras
Cæſaris in vultu.teſtem hunc fortuna negauit:
Pompeio laudante cadam:confringite tela
Pectoris incurſu:iuguliſqꝫ retundite ferrum.
Iam longinqua petit puluis:ſonituſqꝫ ruinæ:
Securaſqꝫ fragor concuſſit Cæſaris aures.

Hoꝛtatur ſceue lõge magis ꝙ̃ tubarꝝ clãgoꝛe ĩ pugnã militꝫ animi cõcitãtur.

Vicimus o ſocij:veniet qui vendicet arces:
Dum morimur.mouit tantum vox illa furorem:
Quantum non primo ſuccendunt claſſica cantu:
Miranteſqꝫ virum:atqꝫ auidi ſpectare:ſequuntur
Scituri iuuenes:numero deprenſa:locoqꝫ

An plus q̄ mortem virtus daret:ille ruenti

Virtus ⁊ fortitudo ſceue.

Aggere conſiſtit:primumq̧ cadauera plenis
Turribus euoluit:ſubeunteſq̧ obruit hoſtes
Corporibus:totæq̧ viro dant tela ruinæ:
Roboraq̧:& moles hoſti:ſeq̧ ipſe minatur.
Nunc ſude:nunc duro contraria pectora conto
Detrudit muris:& valli ſumma tenentes
Amputat enſe manus:caput obterit:oſſaq̧ ſaxo.
Ac male defenſum fragili compage cerebrum
Diſſipat:alterius flamma:crineſq̧:genaſq̧
Succendit:ſtrident oculis ardentibus ignes.

Poſtq̄ cadauerū cumul⁹ ē muro equitus in medios hoſtes ſeſe immiſit.

Vt primum cumulo creſcente cadauera murum
Admouere ſolo:non ſegnior extulit illum
Saltus:& in medias iecit ſuper arma cateruas:
Quam per ſumma rapit celerem venabula pardum

Cōparatio

Tunc denſos inter cuneos compreſſus:et omni
Vallatus bello vincit:quem reſpicit:hoſtem.
Iamq̧ habes.& craſſo non aſper ſanguine mucro:

Pardus animal leoni ſimile.

Percuſſum Scæuæ frangit:non vulnerat hoſtem:
Perdidit enſis opus:frangit ſine vulnere membra.
Illum tota premit moles:illum omnia tela:
Nulla fuit non certa manus:non lancea felix:
Parq̧ nouum fortuna videt concurrere bellum:

Proſequitur audax facin⁹ et mirā virtutē ſceue qui ſolus exercitui pōpeiano reſiſtit dicēs Iāq̧ habes.

Atq̧ virum:fortis crebris ſonat ictibus vmbo:
Et galeæ fragmenta cauæ compreſſa perurunt
Tempora:nec quicquam nudis vitalibus obſtat
Iam præter ſtantes in ſummis oſſibus haſtas

Quid nunc veſani iaculis:leuibuſq; ſagittis
Perditis hæſuros nunquam vitalibus ictus?
Hunc aut tortilibus vibrata phalarica neruis
Obruat:aut vaſti muralia pondera ſaxi:
Hunc aries ferro:baliſtaq; limine portæ
Summoueat:ſtat non fragilis pro Cæſare murus

Apoſtrophe in pompeianos quos arguit poeta ꝙ tãtũ virũ ſceuã iaculis ſuperari poſſe arbitretur.

Pompeiumq; tenet:iam pectore non tegit armis.
Ac veritus credi clypeo:leuaq; vacaſſe:
Aut culpa vixiſſe ſua:tot vulnera belli

Virtus ſceue illius viri.

Solus obit:denſamq; ferens in pectore ſyluam
Iam gradibus feſſis in quem cadat:eligit hoſtem.
Par pelagi monſtris:libycæ ſic bellua terræ:
Sic libycus denſis elephas oppreſſus ab armis
Omne repercuſſum ſqualenti miſſile tergo

Similitudo

Frangit:& hærentes mota cute diſcutit haſtas.
Viſcera tuta latent penitus:citraq; cruorem
Confixæ ſtant tela feræ:tot facta ſagittis:
Tot iaculis:vnam non explent vulnera mortem.
Dictæa procul ecce manu Gortynis arundo
Tenditur in Scæuam.quæ voto certior omni:
In caput:atq; oculi leuum deſcendit in orbem.
Ille moras ferri neruorum:& vincula rumpit:
Affixam vellens oculo pendente ſagittam
Intrepidus:telumq; ſuo cum lumine calcat.
Pannonis haud aliter poſt ictum ſæuior vrſa:

Cõparatio.

Cum iaculum parua libys amentauit habena:
Se rotat in vulnus:telumq; irata receptum

Pānonia regio.ē.

Impetit:& ſecum fugientem circuit haſtam.
Perdiderat vultum rabies:ſtetit imbre cruento
Informis facies:lætus fragor æthera pulſat
Victorum:maiora viris e ſanguine paruo
Gaudia non faceret conſpectum in Cæſare vulnus.
Ille tegens alta ſuppreſſum mente dolorem
Mitis:& a vultu penitus virtute remota:

Scęua pompeianis.

Parcite ait ciues:procul hinc auertite ferrum:
Collatura meæ nil ſunt iam vulnera morti:
Non eget ingeſtis:ſed vulſis pectore telis:
Tollite:& in magni viuentem ponite caſtris:
Hoc veſtro præſtate duci:ſit ſcæua relicti
Cæſaris exemplum potius:quam mortis honeſtæ.
Credidit infelix ſimulatis vocibus Aulus:

Aulū quēdā ex pōpeianis ſceua callide ſtricto gladio perimit

Nec vidit recto gladium mucrone tenentem:
Membraq; captiui pariter laturus:& arma:
Fulmineum medijs excepit faucibus enſem.

Attende verba ſceue'i pōpeianos

Incaluit virtus:atq; vna cæde refectus
Soluat:ait pœnas ſcæuam quicūq; ſubactum
Sperauit:pacem gladio ſi quærit ab iſto:
Magnus adorato ſubmittat Cæſare ſigna.
An ſimilem veſtri:ſegnemq; ad fata putaſtis?
Pompei vobis minor eſt:cauſæq; ſenatus.
Quam mihi mortis amor.ſimul hæc effatus:& altus

Aduent⁹ Ceſaris conuertit pompeianos in fugā.

Cæſareas puluis teſtatur adeſſe cohortes.
Dedecus hic belli Magno:crimenq; remiſit:
Ne ſolum totæ fugerent te Scæua cateruæ.

Subducto qui Marte tuis.nam ſanguine fuſo
Vires pugna dabat:labentem turba ſuorum
Excipit:atq; humeris defectum imponere gaudet:

Similitudo

Ac veluti incluſum perfoſſo in pectore numen:
Et viuam magnæ ſpeciem virtutis adorant:
Telaq; confixis certant euellere membris:
Exornantq; Deos:ac nudum pectore Martem
Armis ſcæua tuis.felix hoc nomine famæ:
Si tibi durus iber:aut ſi tibi terga dediſſet
Cantaber exiguis:aut longis teutonus armis.

Iberiꝰ ⁊ cãtabri populi hiſpanie.

Non tu bellorum ſpolijs ornare tonantis
Templa potes:non tu lætis vlulare triumphis:
Infelix quanta dominum virtute paraſti.
Nec magis hac Magnus caſtrorum parte repulſus
Intra clauſtra piger dilato Marte quieuit:

Cum dr̃ nec magis notat̃ ꝙ pompeius poſt hec magna veritate ĩpoſitis ſagittarijs ad partẽ munitorũ acceſſi.

Quam mare laſſatur cum ſe tollentibus euris
Frangentem fluctus ſcopulum ferit:aut latus alti

Silitudo

Montis adeſt: ſeramq; ſibi parat vnda ruinam.
Hinc vicina petens placido caſtella profundo
Incurſu gemini Martis rapit:armaq; late
Spargit:& effuſo laxat tentoria campo:
Mutandæq; iuuat permiſſa licentia terræ.
Sic pleno padus ore tumens ſuper aggere tutas
Excurrit ripas:& totos concutit agros:
Succubuit ſiqua tellus:cumulumq; furentem
Vndarum non paſſa ruit:tum flumine toto
Tranſit & ignotos aperit ſibi gurgite campos:

Eruptiones põpei cõmẽdãti pado cõparat.
Padꝰ italie fluuius qui ⁊ eridanꝰ nominatur.

Illos terra fugit dominos:his rura colonis
Accedunt donante pado:vix Prælia Cæſar
Senſerat:elatus ſpecula quæ prodidit ignis:
Inuenit impulſos preſſo iam puluere muros:
Frigidaq; vt veteris deprendit ſigna ruinę:
Accendit pax ipſa loci:mouitq; furorem
Pompeiana quies:& vitto Cæſare ſomnus:
Ire vel in clades properat:dum gaudia turbet.
Torcato ruit inde minax:qui Cæſaris arma
Segnius:aut vidit. quam malo nauta tremente
Attende ceſaris facinus.
Omnia circææ ſubducit vela procellæ:
Agminaq;interius muro breuiore recepit:
Denſius vt parua diſponeret arma corona.
Inuadūt ceſarianos pōpeiani
Tranſierat primi Cæſar munimina valli:
Cum ſuper e totis emiſit collibus agmen:
Effuditq; acies ob ſeptum Magnus in hoſtem.
Similitudo
Non ſic ætnæis habitans in vallibus horret
Encelad⁹ gygas
Encelado ſpirante notum cum tota cauernas
Aetna ſicul⁹ mons
Egerit:& torrens in campos defluit ætna:
Cæſaris vt miles glomerato puluere victus
Narrat conſternationē militū ceſarianorū ex aſſultu pōpeianorū ducēs ceſaris
Ante aciem:cęci trepidus ſub nube timoris
Hoſtibus occurrit fugiens:inq; ipſa pauendo
Fata ruit:totus mitti ciuilibus armis
Vſq; vel in pacem potuit cruor:ipſe furentes
Cōmiſeratiua exclamatio ꝙ romane vrbis deplorat poeta libertatem
Dux tenuit gladios.felix:ac libera legum
Roma fores:iuriſq; tui: viciſſet in illo
Si tibi Sylla loco:dolet heu ;ſemperq; dolebit:

Quod ſcelerum

Quod ſcelerum Cæſar prodeſt tibi ſumma tuorum
Cum genero pugnaſſe pio.pro triſtia fata:
Non vticę libyæ clades:Hiſpania Mundæ

Vtica libie ciuitas.

Fleſſet:& infando pollutus ſanguine Nilus
Nobilius phario geſtaſſet rege cadauer:
Nec iuba marmaricas nudus preſſiſſet arenas:
Pœnorumqꝫ vmbras placaſſet ſanguine fuſo

Pharius rex ptolemeus a phario inſula egypti Iuba numidie rex.

Scipio:nec ſancto caruiſſet vita catone.
Vltimus eſſe dies potuit tibi Roma malorum:
Exire e medijs potuit pharſalia fatis.
Deſerit aduerſo poſſeſſam numine ſedem
Cæſar:& emathias lacero petit agmine terras:
Arma ſecuturum ſoceri quacunqꝫ fugaſſet
Tentauere ſuo comites diuertere Magnum
Hortatu:patrias ſedes:atqꝫ hoſte carentem

Ceſar a pō. ī fugā conuerſus theſſaliā cōceſſit. attēde pōpeianorū cōſilium.

Auſoniam peteret.nunquam me Cæſaris inquit
Exemplo reddam patriæ:nunquamqꝫ videbit
Me niſi dimiſſo redeuntem milite Roma:

pōpeij ſer.

Heſperiam potui motu ſurgente tenere:
Si vellem patrijs aciem committere templis:
Ac medio pugnare foro dum bella relegem:
Extremum ſcythici trāſcendam frigoris orbem:

Pōpeius ad ſuos loquitꝛ dicēs heſperiam.

Ardenteſqꝫ plagas:victor tibi roma quietem
Eripiam?qui ne premerent te prælia:fugi.
Ac potius nequid bello patiaris in iſto:
Te Cæſar putet eſſe ſuam.ſic fatus in ortus
Phœbeos conuertit iter:terræ ſecutus

13

Candauia mõs epyri.

Deuia:qua vaſtos aperit Candauia ſaltus
Contigit Emathiam:bello quam fata parabant.

Ad theſſaliã ꝑuenit põp.
Topographia Oſſa pelion Betrix pindus theſſalie mõtes.

Theſſaliam qua parte diem brumalibus horis
Attollit titan rupes oſſæa coheret:
Cum per ſumma poli phœbum trahit altior æſtas:
Pelion opponit radijs naſcentibus vmbras:
At medios ignes cœli:rabidiq; leonis

Of metuo tibi metuo te Sed hoc diuerſimode

Solſtitiale caput nemoroſus ſubmonet Othrys
Excipit aduerſos zephyros:& iapiga pindus:
Et maturato præcidit veſpere lucem:
Nec metuens imi borean habitator olimpi

Theſſalica planices quõdã pal⁹ fuit ab hercule exhauſta.
Tempe loca amena theſ.

Lucentem totis ignorat noctibus arcton:
Hos inter montes:media qui valle premuntur:
Perpetuis quondam latuere paludibus agri:
Flumina dum campi retinent:nec per via tempe
Dant aditus pelago:ſtagnumq; implentibus vnum
Creſcere curſus erat:poſtquam diſceſſit Olympo
Herculea grauis Oſſa manu:ſubiteq; ruinam
Senſit aquæ Nereus:melius manſura ſub vndis

Aemathe theſſalica regiuncula.
Pharſalos oppidũ theſſalie
Rhetrũ promõtoriũ troianum
Oppida
Lariſſa achillis.pr̃ia theſſa ci.
Attẽde q̃ de argis ſcribat

Emathis æquorei regnum Pharſalos Achillis
Eminet:& prima rheteia littora pinu:
Quæ tetigit phylace:Teleoſq;:& dorion ira
Flebile pieridum:Trachin:Pretioq; nefandæ
Lampados herculeis fortis Melibæa pharetris:
Atq; olim Lariſſa potens:vbi nobile quondam
Nunc ſuper Argos arant veteres vbi fabula Thebas
Monſtrat echionias:vbi quondam Pentheos exul:

Colla:caputqꝫ ferens ſupremo tradidit igni
Queſta quod hoc ſolum nato rapuiſſet Agaue.
Ergo abrupta palus multos diſceſſit in amnes:
Purus in occaſus parui ſed gurgitis Aeas
Ionio fluit inde mari:nec fortior vndis

Echion: vnꝰ fuit ex terrigenis natis ex dẽtibꝰ, draconis.

Labitur auectæ pater Iſidis.& tuus Oeneu
Pene gener craſſis olimat echinadas vndis:

Oeneus rex.

Et meleagream maculatus ſanguine Neſſi
Euenos Calydona ſecat:ferit amne citato
Maliacas Sperchios aquas:& flumine puro
Irrigat Amphriſos famulantis paſcua Phœbi:
Quiqꝫ nec humentes nebulas:nec rore madentem.
Aera:nec tenues ventos ſuſpirat Anauros:
Et quiſquis pelago per ſe non cognitus amnis
Peneo donauit aquas:& gurgite rapto
Apidanos:nunquãqꝫ celer:niſi mixtus Enipheus.
Accipit Aſopos curſus:Peniſqꝫ:Melaſqꝫ.

Euenꝰ fluuius calidonē vrbē irrigãs.
Sperchios amphryſos: anauros peneꝰ apidanꝰ enipheus et pleraqꝫ alia theſſalie flumina.

Solus in alterius nomen cum venerit vndæ:
Defendit Titareſus aquas:lapſuſqꝫ ſuperne
Gurgite Penei pro ſiccis vtitur aruis.
Hunc fama eſt ſtygijs manare paludibus amnem:
Et capitis memorem:fluuij contagia vilis
Nolle pati:ſuperumqꝫ ſibi ſeruare timorem.
Vt primum emiſſis patuerunt amnibus arua:
Pinguis bœbicio diſceſſit vomere ſulcus:
Mox legum dexrra preſſum deſcendit aratrum.
Aeolidæ:Dolopeſqꝫ ſolum fregere coloni:

Theſſalia exhauſtis aq̃s ferax effecta ē regioqꝫ frugifera.

Varii populi q̄ ab externis regiōib⁹ theſſaliā conceſſerūt incolēdā cētauri theſſaliā incoluīt quoꝝ aliq̄s noiat.

Et Magnetes equis nimiæ gens cognita remis:
Illic,ſemiferos exionidas centauros.
Fœta peletronijs nubes effudit in antris.
Aſperate Pholoes frangentem Monyche ſaxa:
Teq; ſub ætnæo torquentem vertice vulſas

Proſequitur reliquos theſſalie poplos feroces dicēs illic

Rœte ferox:quas vix boreas inuerteret:ornos:
Hoſpes & Alcidæ magni Phole:teq; per amnem
Improbe lernæas vector paſſure ſagittas:
Teq; ſenex Chiron:gelido qui ſydere fulgens:

Primi theſſali pugnam equeſtrem inuenerunt.

Impetis æmonio maiorem Scorpion arcu.
Hac tellure feri micuerunt ſemina:Martis.
Primus ab æquorea percuſſis cuſpide ſaxis
Theſſalicus ſonipes bellis feralibus omen
Exiluit:primus chalibem:frenosq; momordit:
Spumauitq; nouis Lapitæ domitoris habenis.

Iaſon q̄ theſſalus fuit primus ſpacio ſana vict⁹ eſt cū antea nō niſi nauicularū vſus hominib⁹ eſſet primi theſſali effoſis terrellatibulis ac nunc talibus aurea et argentea numiſmata fabre fecerunt ꝓbitō ſerpēs

Prima fretum ſcindens pagaſæo littore pinus
Terrenum ignotas hominem proiecit in vndas.
Primus Theſſalicæ rector telluris Ionos
In formam calidæ percuſſit pondera maſſæ:
Fudit:& argentum flammis aurumq; moneta
Fregit:& immenſis coxit fornacibus æra.
Illic quod populos ſcelerata impegit in arma
Diuitias numerare datum eſt:hinc maxima ſerpens
Deſcendit Python:cyrrhæaq; fluxit in antra:
Vnde & theſſalicæ veniunt ad pythia laurus.
Impius hinc prolem ſuperis immiſit,Aloeus:
Inſeruit celſis prope ſe quum Pelion aſtris:

Syderibusq; vias incumbens abſtulit Oſſa.
Hac vbi damnata fatis tellure locarunt
Caſtra duces:cunctos belli præſaga futuri
Mens agitat:ſummiq; grauem deſcriminis horam
Aduentare palam eſt.propius iam fata moueri
Degeneres trepidant animi:peioraq; verſant:
Ad dubios pauci præſumpto robore caſus:
Spemq;:metumq; ferunt. turbæ ſed mixtus inerti

Pauci inq̄t animo fortiori ſperabant robore firmitate ai caſus euẽtus belli incertos cuꝫ dicit ad dubios pauci.

Sextus erat:magno proles indigna parente:
Qui mox ſcyllæis exul craſſatus in vndis
Polluit æquoreos ſiculus pirata triumphos:
Qui ſtimulante metu fati prænoſcere curſus:
Impatienſq; moræ:venturiſq; omnibus æger:
Non tripodas Deli:non pythia conſulit antra
Nec quæſiſſe libet primis quid frugibus altrix
Ore Iouis Dodona ſonet:quis noſcere fibra
Fata queat:quis prodat aues:quis fulgura cœli
Seruet:& aſſyria ſcrutetur ſydera cura:
Aut ſiquid tacitum:ſed fas erat:ille ſupernis
Deteſtanda dies ſæuorum arcana magorum:
Nouerat:& triſtes ſacris feralibus aras:
Vmbrarum:Ditiſq; fidem:miſeroq; liquebat
Scire parum ſuperos:vanum:ſæuumq; furorem

Attende ſextũ pō. filium a paterna degeneraſſe preſtãtia q̄ bellorũ euẽtu per magicã artẽ explorato in ſiciliã turpiter ac meticuloſe trãſfugiens furtiſ mariſq; direpti omnib⁹ inſtar pyrate vſq; ad ceſaris auguſti tẽpora a quo bellis expugnat⁹ eſt inuigilauit

Adiuuat ipſe locus:vicinaq; mœnia caſtris
Aemonidum:ficti quas nulla licentia monſtri
Tranſierat:quarum:quicquid non creditur ars eſt.
Theſſala quin etiam tellus:herbaſq; nocentes

Attende theſſaliã herbas veneficio accõmodas ꝓferentem.

Rupibus ingenuit:ſenſuraq; ſaxa canentes
Arcanum ferale magos ibi plurima ſurgunt

Lego aliquādo colligo.

Vim factura deis:& terris hoſpita Colchis
Legit in æmonijs:quas non aduexerat:herbas.
Impia tot populis:tot ſurdas gentibus aures
Cœlicolum:diræ conuertunt carmina gentis.
Vna per æthereos exit vox illa receſſus:

Oſtēdit in q̄bus excellāt venefice incātatrices amor.

Verbaq; ad inuitum perfert cogentia numen:
Quod non cura poli:cœliq; volubilis vnquam
Auocat:infandum tetigit cum ſydera murmur.
Tunc Babylon perſea licet:ſecretaq; Memphis
Omne vetuſtorum ſoluat penetrale magorum:
Abducit ſuperos alienis Theſſalis aris.

explicat quāta ſit vis carminibus veneficaruȝ incātamentis.

Carmine Theſali dum dura in præcordia fluxit
Non fatis abductus:amor:flammiſq; ſeneti
Illicitis arſere ſenes:nec noxia tantum
Pocula proficiunt:aut cum turgentia ſucco
Frontis amaturæ ſubducunt pignora fœtæ:
Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni
Excantata perit:quos non concordia mixti
Alligat vlla tori:blandæq; potentia formæ:
Traxerunt torti magica vertigine fili.
Ceſſauere vices rerum: dilataq; longa
Hæſit nocte dies:legi non paruit æther:

fili.torti dicūtur īuoluti

Torpuit:& præceps audito carmine mundus:
Axibus & rapidis impulſos iuppiter vrgens;
Miratur non ire polos:nunc omnia complent

Imbribus:& calido producunt nubila Phœbo:
Et tonat ignaro cœlum Ioue:vocibus iſdem
Humentes late nebulas:nimboſq; ſolutis
Excuſſere comis:ventis ceſſantibus æquor
Intumuit:rurſus vetitum ſentire procellas
Conticuit turbante noto:puppimq; ferentes
Inuentum tumuere ſinus:de rupe pependit
Abſciſſa fixus torrens:amniſq; cucurrit
Non qua pronus erat:nilum non extulit æſtas:
Mæander direxit aquas:Rhodanumq; morantem
Præcipitauit. Arar:ſubmiſſo vertice montes
Explicuere iugum:nubes ſuſpexit Olympus:
Solibus & nullis:ſcyticæ cum bruma rigeret:
Dimaduere niues:impulſam ſydere Tethyn
Reppulit æmonidum defenſo littore carmen.
Terra quoq; immmoti concuſſit ponderis axem:
Et medium vergens titubauit niſus in orbem:
Tantæ molis onus percuſſum voce receſſit:
Proſpectumq; dedit circunlabentis Olympi.
Omne potens animal leti:genitumq; nocere:
Et pauet æmonias:& mortibus inſtruit artes:
Has auidæ Tigres:& nobilis ira leonum
Ore fouent blando:gelidos his explicat orbes:
Inq; pruinoſo coluber diſtenditur aruo:
Viperei coeunt abrupto corpore nodi:
Humanoq; cadit ſerpens afflata veneno.
Quis labor hic ſuperis cantus:herbaſq; ſequendi:

Nymbi venti ſunt. inducẽtes ſerenitatem.

Meãder fluuius eſt q̇ cariam irrigat.

Pꝛoſequitur reliqua veneficarũ theſſalicarũ poꝛtenta cũ d̃t terra

animal lethi potẽs dꝛ hñs vim moꝛtis inferende.

Spernandiqꝫ timor?cuius commercia pacti

Exclamans poeta pcōtāt vnde tāta vis magice arti: ꝛ quoꝝ deoꝝ nutu ſit inſita vt hec tanta miracula efficere poſſit

Obſtrictos habuere Deos?parere neceſſe,eſt?
An iuuat?ignota tantum pietate merentur?
An tacitis valuere minis?hoc iuris in omnes
Eſt illis ſuperos?an habent hæc carmina certum
Imperioſa Deum?qui mundum cogere:quicquid
Cogitur ipſe:poteſt.illis & ſydera primum

Duplex ē polus articꝰ et antarticus

Præcipiti deducta polo:Phœbeqꝫ ſerena
Non aliter diris verborū obſeſſa venenis
Palluit:& nigris:terreniſqꝫ ignibus arſit:
Quam ſi fraterna prohiberet imagine tellus:
Insereretqꝫ ſuas flammis cœleſtibus vmbras:
Et patitur tantos cantu depreſſa labores:
Donec ſuppoſitas propior deſpumet in herbas.
Hos ſcelerum ritus:hæc diræ carmina gentis

Erictho veneficarū theſſalidum nocentiſſima cuiꝰ pleraqꝫ incātamenta cōmemorat.

Effera damnarat nimiæ pietatis Erichtho:
Inqꝫ nouos ritus pollutam duxerat artem.
Illi nanqꝫ nefas vrbis ſubmittere tecto:
Aut laribus ferale caput:deſertaqꝫ buſta
Incolit & tumulos expulſis obtinet vmbris:
Grata deis Erebi:cœtus audire ſilentum:
Noſſe domos ſtygias:arcanaqꝫ Ditis operti
Non ſuperi:non vita vetat:tenet ora profanæ
Fœda ſitu macies:cœloqꝫ ignota ſereno.

Perſcribit diraꝫ immanitatē ꝛ ſtudia abbominabilia ipſius eritbus dicens grata.

Terribilis ſtygio faceis pallore grauatur
Impexis onerata comis ſi nimbus:& atræ
Sydera ſubducunt nubes:tunc theſſala nudis

Egriditur buſtis: nocturnaq; fulgura captat.
Semina fœcundæ ſegetis calcata peruſſit:
Et non letiferas ſpirando perdidit auras:
Nec ſuperos ora: nec cantu ſupplice numen
Auxiliare vocat: nec fibras illa litantis
Nouit: funereas aris imponere flammas
Gaudet: & accenſo rapuit quæ thura ſepulchro
Omne nefas ſuperi prima iam voce precantis
Concedunt: carmenq; timent audire ſecundum:
Viuentes animas: & adhuc ſua membra regentes:
Infodit buſto fatis debentibus annos
Mors inuita ſubit: peruerſa funera pompa
Retulit a tumulis: fugere cadauera letum:
Fumentes iuuenum cineres: ardentiaq;: oſſa
E medijs rapit illa rogis: ipſamq;: parentes
Quam tenuere: facem: nigroq; volentia fumo
Feralis fragmenta tori: veſteſq; fluentes
Colligit in cineres: & olentes membra fauillas.
Aſt vbi ſeruantur ſaxis: quibus intimus humor
Ducitur: & tracta dureſcunt tabe medullæ
Corpora: tunc omne is auide deſæuit in artus:
Immerſitq; manus oculis: gaudetq; gelatos
Effodiſſe orbes: & ſiccæ pallida rodit
Exerementa manus: laqueum: nodoſq; nocentes
Ore ſuo rupit: pendentia corpora carpſit:
Abraſitq; cruces: percuſſaq; viſcera nimbis
Vulſit: & incoctas admiſſo ſole medulas.

Erebus fluuius eſt. inferorum.

Mala morte

Rogꝰ ignis ē

Intimo humor dicit interior.

Inſertum manibus chalybem:nigraꝫ per artus:

Proſequitur deteſtandam ericthus i cadauerib⁹ tractandis ⁊ dilaniãdis audaciã dicẽs ⁊

Stilantis tabi ſaniem:viruſꝗ coactum
Suſtulit:& neruo morſus retinente pependit:
Et quodcunꝗ iacet nuda tellure cadauer:
Ante feras:volucreſꝗ ſedet:nec carpere membra
Vult ferro:manibuſꝗ ſuis morſuſꝗ Luporum
Expectat ſiccis raptura a faucibus artus.
Nec ceſſant a cæde manus:ſi ſanguine viuo
Eſt opus:erumpat iugulo qui primus aperto:
Nec refugit cædes:viuum ſi ſacra cruorem:
Extaꝗ funeræ poſcunt trepidantia menſæ:
Vulnere ſi ventris non qua natura vocabat:
Extrahitur partus:calidis ponendus in aris.
Et quoties ſæuis opus eſt:ac fortibus vmbris:
Ipſa facit manes hominum mors omnis in vſu eſt.

Apoſtol⁹ ſtatutũ eſt oib⁹ ſemel mori Horatius debemur morti noſtraꝗ

Illa genæ florem primææ corpore vulſit:
Illa comam læua morienti abſcidit ephebo.
Sæpe etiam caris cognato in funere dira
Teſſalis incubuit membris:atꝗ oſcula figens:
Truncauitꝗ caput:compreſſaꝗ dentibus ora
Laxauit:ſiccoꝗ hærentem gutture linguam
Præmordens gelidis infudit murmura labris:

Vbi exvulgato rumore dicit ſet⁹ põpe. ericthõ veneficijs ceteras oĩs theſſalides anteire hãc ſolã ꝯſulere inſtituit.

Arcanumꝗ nefas ſtygias mandauit ad vmbras.
Hanc vt fama loci Pompeio prodidit alta
Nocte poli:Titan medium quo tempore ducit
Sub noſtra tellure.diem deſerta per arua
Carpit iter:fidi ſcelerum:ſuetiꝗ miniſtri

Effractos circum tumulos: ac buſta vagati
Conſpexere procul prærupta in caute ſedentem.
Qua iuga deuexus pharſalica perrgit Aemus.
Illa magis magiſq; Deis incognita verba
Tentabat: carmenq; nouos fingebat in vſus.

timoꝛ filialis ſeruilis ⁊ mūdanus reperitur apđ theologos.

Nanq; timens ne Mars alium vagus iret in orbem:
Emathis & tellus tam multa cæde careret:
Pollutos cantu: diriſq; venefica ſuccis:
Coſperſos vetuit traſmittere bella Philippos
Tot mortes habitura ſuas: vſuraq; mundi
Sanguine: cæſorum truncare cadauera regum
Sperat: & Heſperiæ cineres auertere gentis:
Oſſaq; nobilium: tantoſq; adquirere manes.

Beniuolētie captatio cū dr̄ o dec⁹

Hic ardor: ſolusq; labor? quid corpore Magni
Proiecto rapiat: quos Cæſaris inuolet artus:
Quam prior affatur Pompeij ignaua propago.
O decus Aemonidum: populis quæ pondere fata:
Quæq; ſuo ventura potes diuertere curſu:
Te precor: vt certum liceat mihi noſcere finem:
Quem belli fortuna paret: non vltima turbæ
Pars ego romanæ. magni clariſſima proles:
Vel dominus rerum: vel tanti funeris hæres.

Sexti pompeij ad ericthō theſſalidem orō ea q̄ petitiōi inſeruiunt cōplectens.

Mens dubijs percuſſa pauet: rurſuſq; parata eſt
Certos ferre metus: hoc caſibus eripe iuris:
Ne ſubiti: cæciq; ruant vel numina torquę:
Vel tu parce Deis: & manibus exprime verum:
Eleſeas reſera ſedes: ipſamq; vocatam:

Sedes heleſie dicuntur tur vbi ſunt aīe beatoꝝ

Quos petat e nobis mortem:tibi coge fateri.
Non humilis labor eſt:dignum eſt quod quærere c
Vel tibi quo tanti præponderet alea fati.
Impia,vulgatæ lætatur nomine famæ
Theſſalis:& contra:ſi fata minora moueres:
Pronum erat o iuuenis: quos velles inquit:in actus
Inuitos prebere Deos:conceditur arti
Vnam cum radijs preſſerunt ſydera mortem
Inſeruiſſe moras:& quamuis fecerit omnis
Stella ſenem:medios herbis abrumpimus annos:
At ſimul a prima deſcendit origine mundi:
Cauſarum ſeries:atq; omnia fata laborant:
Si quicquam mutare velis:vnoq; ſub ictu
Stat genus humanum:tunc theſſala turba fatemur
Plus fortuna poteſt:ſed ſi prænoſcere caſus
Contentus:faciliſq; aditus:multiq; patebunt
Ad verum:tellus nobis:ætherq;:chaoſq;:
Aequoraq;:& campi:rhodopeiaq; ſaxa loquentur:
Sed pronum cum tanta nouæ ſit copia mortis:
Emathijs vnum campis attollere corpus.
Vt modo defuncti:tepidiq; cadaueris ora
Plena voce ſonent:ne membris ſole peruſtis
Auribus incertum feralis ſtrideat vmbra.
Dixerat:& noctis geminatis arte tenebris:
Mœſtum tecta caput:ſqualenti nube pererrat:
Corpora cæſorum tumulis proiecta negatis:
Continuo fugere luppi:fugere reuulſis

Erictho theſſalis ad ſextum pompe.

Cũ dr at sil' Senſus ē. ſi a principio mũdi ſeries ⁊ ordo cauſarũ hoc ē ipſa fata decreta ſũt tũc vires noſtre inquit erictho. neq̃unt immutare ⁊ cedere cogũtur fatꝭ.

Rhodope mõs eſt thracie a rhodope regina nũcupatus.

Sese accigit erictho magicis incantamentis.

Vnguibus impaſtæ volucres:Dum theſſala vatem
Eligit:& gelidas leto ſcrutata medullas.
Pulmonis rigidi ſtantes ſine vulnere fibras
Inuenit:& vocem defuncto in corpore quærit.
Fata peremptorum pendent iam multa virorum.
Quem ſuperis reuocaſſe velit:ſi tollere totas
Tentaſſet campis acies:& reddere bello:
Ceſſiſſent leges Erebi:monſtroq́ potenti
Extractus ſtygio populus pugnaſſet auerno:
Electum tandem traiecto gutture corpus
Ducit:& incerto laqueis feralibus vnco
Per ſcopulos miſerum trahitur:per ſaxa:cadauer
Victurum:montiſq́ caui:quem triſtis Erichtho
Damnarat:ſacris alta ſub rupe locatur.
Haud procul a ditis cæcis depreſſa cauernis
In præceps ſubſedit humus:quam pallida pronis
Vrget ſylua comis:& nullo vertice cœlum
Suſpiciens:Phœbo non peruia taxus opacat:
Marcentes intus tenebræ:pallenſq́ ſub antris
Longa nocte ſitus:nunquam uiſi carmine factum:
Lumen habet:non tænareis ſic faucibus aer
Sedit iners mœſtum mundi confine latentis:
Ac noſtri:quo non metuunt emittere manes
Tartarei reges.nam quamuis Theſſala vates
Vim faciat fatis:dubium eſt:quod traxerit illuc:
Aſpiciat ſtygias:an quod deſcenderit vmbras.
Diſcolor:& vario furialis cultus amictu

Recitat' qualiter erictho inter cadauera ꝓſtrata vnū delegerit i qđ ipſū reuocaret ad futura ex eo cognoſcenda dicens cōtinuo

Thopoſſa ſicta loci dſcriptio.

Induitur:vultuſq; aperitur crine remoto:

Induxit ma gis iperitos pauentes.

Et coma vipereis ſubſtringitur horrida ſertis.
Vt pauidos iuuenis comites:ipſumq; trementem
Conſpicit exanimi defixum lumina vultu
Ponite ait trepida conceptos mente timores:
Iam noua iam vera reddetur vita figura:

Conterritos ſecti comites nimioq; pauore exanimi motos. Erictho ſuis v̄bis in aim reuocat.

Vt quamuis pauidi poſſint audire loquentem.
Si,vero:ſtygioſq; lacus:ripamq; ſonantem
Ignibus hoſtendam:ſi me præſente videri
Eumenides poſſent:villoſaq; colla colubris'
Cerberus excutiens:& victi terga gigantes.

Cerberus'

Quis timor ignaui metuentes cernere manes?
Pectora tunc primum feruenti ſanguine ſupplet
Vulneribus laxata nouis:taboq; medullas,
Abluit:& virus large lunare miniſtrat.

Linxanimal quoddā lup⁹ ceruin⁹

Huc quicquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur:non ſpuma canum:quibus vnda timori eſt:
Viſcera non lincis:non duræ nodus hienæ
Defuit:& cerui paſti ſerpente medulla:
Non puppem retinēs euro tendente rudente
In medijs echeneis aquis:oculiq; draconum:

Echeneis piſciculi gen⁹ naues remorantis vnde remorā latini vocāt alij echinū dicūt Ceraſte ſerpētes corniculā quedā habētes.

Quæq; ſonant fœta tepefacta ſub aliter ſaxa.
Non Arabum volucer ſerpens:innataq; rubris
Aequoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ:
Aut viuentis adhuc libycæ membrana ceraſtæ:
Aut cinis,eoa poſiti phœnicis in ara.
Quo poſtquam viles:& habentes nomina peſtes

Contulit infando ſaturatas carmine frondes:
Et quibus os dirum naſcentibus inſpuit herbas
Addidit:& quicquid mundo dedit ipſa veneni.
Tunc vox letæos cunctis pollentior herbis
Excantate deos:confudit murmura primum
Diſſona: & humanæ multum diſcordia linguæ.
Latratus habet illa canum:gemituſq; luporum:
Quod trepidus bubo:quod ſtryx nocturna queruntur
Quod ſtrident:vlulantq; feræ:quod ſibilat anguis:
Exprimit:& planctus illiſæ:cautibus vndæ:
Syluarumq; ſonum:fractæq; tonitrua nubis
Tot rerum vox vna fuit:mox cætera cantu
Explicat æmonio penetratq; in tartara lingua.

Ericlho ſua voce cepit miſere murmura et arcana magica q̄ vos ad excantandos deos erat potentior oībus herbis

Eumenides:ſtygiumq; nefas:pœnæq; nocentum:
Et chaos innumeros auidum confundere mundos:
Et rector terræ quem longa in ſecula torquet:
Mors dilata deum:ſtyx:& quos nulla meretur.
Theſſalis eliſios:cœlum:matremq; peroſa

Carmē theſſalidos Ericlhꝰ inferoꝝ numina inuocantis

Perſephone:noſtræq; Hecates pars vltima:per quam
Manibus:& mihi ſunt tacitæ commercia linguæ:
Ianitor & ſedis laxæ:qui viſcera ſæuo
Spargis noſtra cani:repetitaq; fila ſorores

Perſephone dꝫ ꝓſerpina eſt.

Fracturæ:tuq; o flagrantis portitor vndæ

Charon

Iam laſſate ſenex ad me redeuntibus vmbris
Exaudite preces:ſi vos ſatis ore nefando:
Pollutoq; voco ſi nunquam hæc carmina fibris
Humanis ieiuna cano:ſi pectora plena

Sæpe dedi:& laui calido proſecta cerebro:

Tartarꝰ infernalis.

Si quis:qui veſtris caput:extaq; lancibus infans
Impoſuit:victurus erat:parere precanti.
Non in tartareo latitantem poſcimus antro:
Aſſuetamq; diu tenebris:modo luce fugata
Deſcendentẽ animam:primo pallentis hiatu

Uide ne ſenſus fiat ꝓbabilioꝛ ſi:põpeiana cana moti modo militis vmbra.nam cur Noſtri ad ericibo.referat.

Hæret adhuc Orci.licet has exaudiat herbas
Ad manes ventura ſemel:ducis omnia nato
Pompeiana canat noſtri modo militis vmbra:
Si bene de vobis ciuilia bella merentur.
Hac vbi fata:caput:ſpumantiaq; ora leuauit:

vidit ericibo huius infelicis cadaueris aiaȝ ſatis inherẽtem et corpꝰ ſuũ formidantẽ ſub ingredi.

Aſpicit aſtantem proiecti corporis vmbram:
Exanimes artus:inuiſaq; clauſtra timentem
Carceris antiqui:pauet ire in pectus apertum:
Viſceraq; & ruptas letali vulnere fibras.
Ah miſer extremum:cui mortis munus iniquæ
Eripitur non poſſe mori:miratur Erichtho
Has fatis licuiſſe moras:irataq; morti
Verberat in motum viuo ſerpente cadauer:
Perq; cauas terræ:quas egit carmine:rimas
Manibus illatrat:regniq; ſilentia rupit.

ſtomachãtis theſſalidos ad infernas furias proſerpinãq; apoſtrophus ſermo.

Tiſiphone:vociſq; meæ ſecura Megæra
Non agitis ſæuis Erebi per inane flagellis
Infelicem animam? iam vos ego nomine vero
Eliciam:ſtygiaſq; canes in luce ſuperna
Deſtituam:per buſta ſequar:per funera cuſtos:
Expellam tumulis:abigam vos omnibus vrnis.

Teqꝫ Deis: ad quos alio procedere vultu
Ficta ſoles Hecate pallenti tabida forma:
Oſtendam: faciemqꝫ Erebi mutare vetabo:
Eloquar immenſo terræ ſub pondere: quæ te
Contineant Ennea dapes: quo fœdere mœſtum
Regem noctis ames: quæ te contagia paſſam
Noluerit reuocare Ceres: tibi peſſime mundi
Arbiter immittam ruptis Titana cauernis:
Et ſubito feriere die. Paretis? an ille
Compellendus erit: quo nunquam terra vocato
Non excuſſa tremit: qui Gorgana cernit apertam:
Verberibuſqꝫ ſuis trepidam caſtigat Erinnum:
Inde ſpecta tenet vobis: qui tartara: cuius
Vos eſtis ſuperi: ſtygias qui peierat vndas.
Protinus aſtrictus caluit cruor: atraqꝫ fouit
Vulnera: & in venas: extremaqꝫ membra cucurrit.
Percuſſæ gelido trepidant ſub pectore fibræ:
Et noua de ſuetis ſubrepens vita medullis:
Miſcetur morti. tunc omnis palpitat artus:
Tendũtur nerui: nec ſe tellure cadauer
Paulatim per membra leuat: terraqꝫ repulſum eſt:
Erectumqꝫ ſemel: diſtento lumina rictu
Nudantur: nondum facies viuentis in illo:
Iam morientis erat: remanet: pallorqꝫ: rigorqꝫ:
Et ſtupet illatus mundo: ſed murmure nullo
Ora aſtricta ſonant: vox illi: linguaqꝫ tantum
Reſponſura datur. dic inquit Theſſala: magna

Ericto ꝓſerpine cõuiciatur.

Plutoni conuiciatur

De mogorgõtẽ intellexit oim̃ deorum patrem.

Poſtq̃ bis ⁊ bis imanis erictho excãduit aĩa q̃ ꝑ miſſũ cadauer ſuũ ingreſſa eſt.

Poſt minas ingẽtiſſimas remiſſa ẽ ab inferis aĩa in corpus ſic diſpoſitũ vt cã recipe poſſet q̃ recepta ſtatim reuixit ⁊ futura ꝓdixit

BIBLIOTHEQUE TOULOUSE UNIVERSITAIRE

Quod iubeo:mercede mihi:nam vera locutum

Mercedem aiato corpi ſi que vera ſit ex eo didicerit ericbto pollicet.

Immunem toto mundi præſtabimus æuo
Artibus æmonijs:tali tua membra ſepulchro:
Talibus exuram ſtygio cum carmine ſyluis:
Vt nullos cantata magos exaudiat vmbra.
Sit tanti vixiſſe iterum:nec verba:nec herbæ
Audebunt longæ ſomnum tibi ſoluere Lethes:

Stygius adiectiuum tractum ab hoc noie ſtyx qđ fluuiū infernalem ſignificat.

A me morte data tripodas:vateſq; deorum
Sors obſcura tenet:certus diſcedat ab vmbris
Quiſquis vera petit:duræq; oracula mortis
Fortis adit:ne parce precor:da nomina rebus:

E cātauit vmbra.

Da loca:da vocem:qua mecum fata loquantur:
Addidit & carmen:quo:quicquid conſulit vmbram:
Scire dedit.Mœſtum fletu manante cadauer:
Triſtia non equidem parcarum ſtamina dixit
Reſpexi:tacitæ reuocatus ab aggere ripæ:

Cadaueris reſpōſa attēdat verūtamen lector lucanum more poetico quecūq; de ericbo dixerit inſeruiſſe fabuloſa quippe ſunt.

Quod tamen e cunctis mihi noſcere cōtigit vmbris:
Effera Romanos agitat diſcordia manes:
Impiaq; infernam ruperunt arma quietem:
Eliſias alij ſedes:ac tartara mœſta
Diuerſi liquere duces:quid fata pararent:
Hi fecere palam:triſtis felicibus vmbris
Vultus erat:vidi decios:natumq;:patremq;
Luſtrales bellis animas:flentemq; Camillum:

Decij.

Et curios:Syllam de te fortuna querentem.

Camillus.

Deplorat libycis perituram Scipio terris
Infauſtam ſobolem maior Carthaginis hoſtis:

Non ſeruituri,mœret Cato fata nepotis.
Solum te conſul depulſis prime tyrannis
Brute pias inter gaudentem vidimus vmbras.
A brutis Catilina minax:fractiſq; cathenis
Exultat:Mariiq; truces:nudiq; Cethegi.

Curius.
Sylla.
Scipio.
Cato.
Brutus.
Catilina.

Vidi ego lætantes popularia nomina Druſos.
Legibus immodicos:auſoſq; ingentia gracchos.
Aeternis chalybum nobis:& carcere ditis
Conſtrictæ plauſere manus:campoſq; piorum
Poſcit turba nocens:regni poſſeſſor inertis
Pallantes aperit ſedes:abruptaq; ſaxa
Aſperat:& durum vinclis adamanta:paratq;
Pœnam victori:refer hæc ſolacia tecum

Marius.
Cethegus.
Druſus.
Gracchi.

O iuuenis:placido manes.patremq; domumq;
Expectare ſinu:regniq; in parte ſerena
Pompeio ſeruare locum:nec gloria paruæ
Sollicitet vitæ:veniet que miſceat omneis
Hora duces properate mori:magnoq; ſuperbi
Quamuis e paruis animo deſcendite buſtis.
Et romanorum manes calcate deorum:
Quem tumulum Nili:quem Tybridis abluat vnda
Quæritur:& ducibus tantum de funere pugna eſt.
Tu fatum ne quære tuum cognoſcere:parcæ
Me reticente dabunt:tibi certior omnia vates
Ipſe canet ſiculis genitor Pompeius in aruis.
Ille quoq; incertus quo te vocet:vnde repellat:
Quas iubeat vitare plagas:quæ ſydera mundi.

Proſequitur miles ille in vitā vocatus reliqua q̄ viderit ⁊ audierit apud inferos dicēs ſcipio ſcʒ aemilianus.

Europam miſeri:Lybiamqʒ:aſiamqʒ timente:
Diſtribuit tumulos veſtris fortuna triumphis.
O miſeranda domus:toto nil orbe videbis
Tutius emathia. Sic poſtquam fata peregit:
Stat vultu mœſtus tacito:mortemqʒ repoſcit.
Carminibus magicis opus eſt:herbiſqʒ:cadauer
Vt cadat:& nequeunt animam ſibi reddere fata
Conſumpto iam iure ſemel.tum robore multo
Extruit illa rogum:vadit defunctus ad ignes.
Accenſa iuuenem poſitum ſtrue linquit Erichtho
Tandem paſſa mori:Sextoqʒ ad caſtra parentis
It comes:& celo lucis ducente colorem:
Dum ferrent tutos intra tentoria greſſus:
Iuſſa tenere diem denſas nox præſtitit vmbras.

Docet cur mortem req̄ſiuerat in vitā vocatꝰ: deinde docet q̄ mō reuerſus ſi ſextus pōpeius in caſtra paterna dicēs, opus.

Finis Sexti Libri.

Io. Sulpitij argumentum in Lucani Septimum librum.

Septimus vt magni narrauit ſomnia plorat
Fata ducis:mox turba omnis ſibi pręlia poſcit.
Cenſet idem cupidus facundo tullius ore:
Dux dat id inuitus.ſcribit tum dira poeta:
Prodigia:inſtructas acies factura ducumqʒ
Verba ſuis animos:& pręlia geſta fugamqʒ:
Inuehitur poſt hęc in te ſęuiſſime cęſar.
Damnans pharſali completos ſanguine campos.

Quid i ſeptimo libro lucanꝰ narrat bis in carminibus ſulpitius oſtēdit

M. annei Lucani Pharſaliæ.

Liber ſeptimus.

Incipit liber ſeptimus.

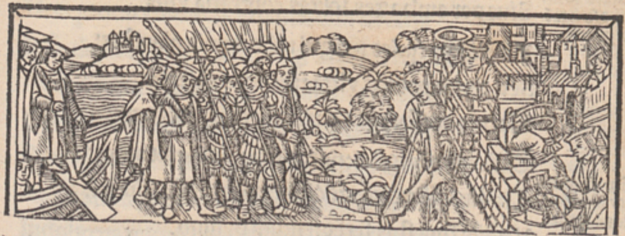

SEgnior Oceano: quam lex æterna vocabat:
Luctificus Titan nunq̃ magis æthera cōtra
Egit equos curruq; polo rapiente retorſit:
Defectuſq; pati voluit: raptæq; labores
Lucis: & attraxit nubes non pabula flammis:
Sed ne theſſalico purus luceret in orbe.
At nox felicis Magni pars vltima vitæ
Sollicitos vana decepit imagine ſomnos.
Nam pompeiani viſus ſibi ſede theatri
Innumeram effigiem romanæ cernere plebis:
Attollitq; ſuum lætis ad ſydera nomen
Vocibus & plauſu cuneos certare ſonantes.
Qualis erat populi facies: clamorq; fauentis:
Olim cum iuuenis primiq; ætate triumphi:
Poſt domitas gentes: quas torrens ambit Iberus:
Et quæcunq; fugax certorius impulit arma:
Veſpere pacato: pura venerabilis æque
Quam currus ornante toga plaudente ſenatu:
Sedit adhuc romanus eques: ſeu fine bonorum

Segniore oꝛtu terris ſolē cū miſerāda prelij dies inſtrurit alluxiſſe ait.

Pōpei ſomniū q viſus ē ꝑ qetē i theatro ſedere: qd ſumptuoſo cultu extrahi ſuſſerat & gratulabundo plauſu aro. po. in vrbe recipi.

Apta ſimilitudine oſtendit qualem applauſuz viſus ē ſibi habuiſſe pōpeius dicēs q̃lis.

Anxia venturis ad tempora læta refugit:
Poeta ſomnij pſcrutat̄ originem.
Siue per ambages ſolitas contraria viſis
Vaticinata quies magni tulit omnia planctus:
Seu vetito patrias vltra tibi cernere ſedes
Sic romam fortuna dedit. Ne rompite ſomnos
Caſtrorum vigiles: nullas tuba verberet aures:
Apoſtrophe per cōmiſerationē vtitur.
Craſtina dira quies: & imagine mœſta diurna:
Vndiqꝫ funeſtas feret: vndiqꝫ bellum.
Vnde pares ſomnos populi: noctemqꝫ beatam?
Exclamatio.
O felix: ſi te vel ſic tua Roma videret.
Donaſſent vtinam ſuperi: patriæqꝫ: tibiqꝫ
Vnum magne diem: quo fati certus vterqꝫ
Extremum tanti fructum caperetis amoris:
Tu velut Auſonia vadis moriturus in vrbe:
Illa rati ſemper de te ſibi coſcia voti:
Hoc ſcelus haud vnquam fatis hærere putauit:
Sic ſe dilecti tumulum quoqꝫ perdere Magni.
Te mixto fleſſet luctu: iuueniſqꝫ: ſenexqꝫ:
Iniuſſuſqꝫ puer: laceraſſet crine ſoluto
Pectora fœmineum ceu bruti funere vulgus.
Thus eſſe dījs ſacrifica ꝛ athyo qđ eſt ſacrifico đꝛ vt ait ſeruiꝰ.
Nunc quoqꝫ tela licet paueant victoris iniqui:
Nunciet ipſe licet Cæſar: tua funera flebunt.
Sed dum thura ferunt: dum laurea ſerta tonanti:
O miſeri: quorum gemitus edere dolorem:
Qui te non pleno pariter planxere theatro.
Vicerat aſtra iubar cum mixto murmure turba:
Caſtrorum fremuit: fatiſqꝫ trahentibus orbem

Signa petit pugnæ: miſeri pars maxima vulgi
Non totum viſura diem tentatoria circum
Ipſa ducis queritur: magnoqꝫ accenſa tumultu
Mortis vicinæ properantes admonet horas.

Ex orto luc
fero turba
pōpeiuꝫ adi
belli ſignum
petitura.

Dira ſubit rabies: ſua quiſqꝫ ac publica fata
Præcipitare cupit. ſegnis: pauiduſqꝫ vocatur:
Ac nimium patiens ſoceri Pompeius: & orbis
Indulgens regno: qui tot ſimul vndiqꝫ gentes
Iuris habere ſui vellet: pacemqꝫ timeret.

Narrat vt or
to ſole. exerc
tus educere ac
ceſſit ſigna, fa
talis pugn
ab eo poſtu
lans cū. dixit
vicerat.

Necnon & reges: populiqꝫ queruntur eoi
Bella trahi: patriaqꝫ procul tellure teneri.
Hoc placet o ſuperi: cum vobis vertere cuncta
Propoſitum: noſtris erroribus addere crimen.

Ded⁹ cōque
ritur

Cladibus irruimus nocituraqꝫ poſcimus arma:
In pompeianis votum eſt pharſalia caſtris.
Cunctorum voces romani maximus auctor
Tullius eloquij: cuius ſub iure: togaqꝫ

Ciceronis cō
mendatio

Pacificas ſæuus tremuit catilina: ſecures:
Pertulit iratus bellis: cum roſtra: forumqꝫ
Optaret paſſus tam longa ſilentia miles.
Addidit inualidę robur facundia cauſæ.
Hoc pro tot meritis ſolum te magne precatur
Vti ſe fortuna velis proceteſqꝫ tuorum
Caſtrorum: regeſqꝫ tui cum ſupplice mundo
Affuſi: vinci ſocerum patiare rogamus.
Humano generi tam longo tempore bellum
Cæſar erit? merito pompeium vincere lente

Ciceronis ad
pōpeiuꝫ oro
in q̄ ſuadens
ꝑlium victo
riā pollicetur
ꝫpleraqꝫ alia

Gentibus indignum eſt a tranſcurrente ſubactis.
Quo tibi feruor abit?aut quo fiducia fati?
Argumentū eſt a maiori ad minus
De ſuperis ingrate times?cauſamq; Senatus
Credere dis dubitas?ipſæ tua ſigna reuellent:
Proſilientq; acies.pudeat viciſſe coactum.
Si duce te iuſſo:ſi nobis bella geruntur:
Sit iuris quocunq; velint concurrere campo.
Quid mundi gladios a ſanguine Cæſaris arces?
Vibrant tela manus:vix ſigna morantia quiſquam
Expectat:propera:ne te tua claſſica linquant.
Scire Senatus auet:miles te Magne ſequatur:
Audito cicerone meſtificatur pōpe. Pōpeij orō i qua clam milites imprudentie accuſat.
An comes:Ingemuit rector:ſenſitq; Deorum
Eſſe dolos:& fata ſuæ contraria menti.
Si placet hoc inquit cunctis:ſi milite Magno:
Non duce tempus eget:nil vltra fata morabor.
Inuoluat populos vna fortuna ruina:
Sitq; hominum magnæ lux iſta nouiſſima parti.
Teſtor Roma tamen Magnum:quo cuncta perirent:
Accepiſſe diem:potuit tibi vulnere nullo
Stare labor belli:potui ſine cæde ſubactum:
Captiuumq; ducem violatæ tradere paci.
Quis furor o cæci ſcelerum?ciuilia bella
Militum arguit imprudentiam.
Geſturi:metuunt ne non cum ſanguine vincant.
Abſtulimus terras:excluſimus æquore toto:
Ab præmaturas ſegetem ieiuna rapinas
Proſequitur orationē ſuā ſeu reſponſionē pōpeij dictēs ſic mō.
Agmina compulimus:votumq; effecimus hoſti:
Vt malet ſterni gladijs:morteſq; ſuorum

Permiſcere meis: belli pars magna peracta eſt
Iis: quibus effectum eſt: ne pugnam Tyro paueret.
Si modo virtutis ſtimulis: iræq́ꝫ calore
Signa petunt: multos in ſumma pericula miſit
Venturi timor ipſe mali. fortiſſimus ille eſt:
Qui promptus metuenda pati: ſi comminus inſtent:
Et differre poteſt. placet hæc tam proſpera rerum
Tradere fortunæ? gladio permittere mundi
Diſcrimen? pugnare ducem: quam vincere malunt.
Res mihi romanas dederas fortuna regendas:
Accipe maiores: & cæco in marte tuere.
Pompeij nec crimen erit: nec gloria bellum.
Vincis apud ſuperos votis me Cæſar iniquis.
Pugnatur: quantum ſcelerum: quantumq́ꝫ malorum
In populos lux iſta feret: quod regna iacebunt:
Sanguine Romano quam turbidus ibit Enipheus.
Prima vilim caput hoc funeſti lancea belli:
Si ſine momento rerum: partiſq́ꝫ ruina
Caſurũ eſt: feriat: neq́ꝫ enim victoria Magno
Lætior aut populis inuiſum hac clade peracta:
Aut hodie Pompeius erit miſerabile nomen:
Omne malum victi: quod ſors feret vltima rerum:
Omne nefas victoris erit. ſic fatur: & arma
Permittit populis: frenoſq́ꝫ furentibus ira
Laxat: & vt victus violento nauita coro
Dat regimẽ ventis: ignauumq́ꝫ arte relicta
Puppis onus trahitur: trepido confuſa tumultu

Sententia

Cõfirmat ꝙ ſtimulus virtutis multũ facit ad victoriam.

Apoſtrophe in fortunam.

Enypheus

Pugna po- ſectibus cõceditur.

Similitudo

Caſtra fremunt:animiqꝫ truces ſua pectora pulſant
Ictibus incertis:multorum pallor in ore

Militũ pauor

Mortis venturæ eſt:facieſqꝫ ſimillima fato.
Adueniſſe diem qui fatum rebus in æuum
Conderet humanis: & quæri Roma quid eſſet:

Proſequitur diligentẽ preparationem militũ põpeiane partis ad pugnã in eundã dicẽs nec gladijs

Illo marte palam eſt:ſua quiſqꝫ pericula neſcit
Attonitus maiore metu.quis littora ponto
Obruta quis ſummis cernens in mõtibus æquor:
Aetheraqꝫ in terras deiecto ſole cadentem:
Tot rerum finem timeat ſibi?non vacat vllos
Pro ſe ferre metus:vrbi:Magnaqꝫ timetur.

Peditum apparatus

Nec gladijs habuere fidem:niſi cautibus aſper
Exarſit mucro:tunc omnis lancea ſaxo
Erigitur tendunt neruis melioribus arcus:
Cura fuit lectis pharetras implere ſagittis:

Eq̃tes arma diſponiſt.

Auget eques ſtimulos:frenorumqꝫ aptat habenas.
Si liceat ſuperis hominum cõferre labores
Non aliter Phlegra rapidos tollente gigantes

Similitudo

Martius incaluit ſiculis incudibus enſis
Et rubuit flammis iterum neptunia cuſpis:
Spiculaqꝫ extenſo Pæan Pythone recoxit:

prodigia cladis prenũcia q̃ ſequuntur altius rimare: et cognoſces puriorẽ eẽ lectionẽ:p varias natura notes

Pallas gorgoneos diffudit in ægida crines.
Pallenæa ioui mutauit fulmina Cyclops.
Non tamen abſtinuit venturos prodere caſus
Per varias fortuna notas:nam Theſſala rura

Niſi caſus et tẽpeſtates intelligantur.

Cum peterent:totus venientibus obſtitit æther:
Inqꝫ oculis hominum fregerunt fulmina nubes:

Aduerſaſq; faces: immenſoq; igne columnas.
Et trabibus mixtis auidos Pythonas aquarum
Detulit: atq; oculos ingeſto fulgure clauſit:
Excuſſit criſtas galeis: capulosq; ſolutis
Perfudit gladijs: ereptaq; pila liquauit:
Aethereoq; nocens fumauit ſulfure ferrum:
Nec non innumero cooperta examine ſigna
Vixq; reuulſa ſolo maiori pondere preſſum
Signiferi merſere caput: rorantia fletu
Vſq; ad Theſſaliam Romana. & publica ſigna.
Admotus ſuperis diſcuſſa fugit ab ara
Taurus: & emathios: præceps ſe iecit in agros:
Nullaq; funeſtis inuenta eſt victima ſacris.
At tu quos ſcelerum ſuperos? quas rite vocaſti
Eumenidas Cæſar? ſtygij quæ numina regni:
Infernumq; nefas? & merſos nocte furores?
Impia tam ſæue geſturus bella litaſti?
Iam dubium: monſtris ne Deum: nimio ve pauori
Crediderint: multis concurrere viſus Olympo
Pindus: & abrutis mergi conuallibus Aemus:
Edere nocturnas belli Pharſalia voces:
Ire per oſſæam rapidus Bebœida ſanguis:
Inq; vicem vultus tenebris mirantur opertos:
Et pallere diem: galeiſq; incumbere noctem:
Defunctoſq; patres: & cunctas ſanguinis vmbras
Ante oculos volitare ſuos: ſed mentibus vnum
Hoc ſolamen erat: quod voti turba nefandi

Pro amar
inuectiōez i
terrogat ceſ
rem q̄s deo
inuocauit d
cēs a tu

Poete adue
ſus ceſarem
inuectiua.

Ad prodigia
indicāda re
uertitur.

Boetis pars
theſallie in q̄
buſdā ꝟo co
dicibus: legit
beboida ⁊ eſt
bebois lacus

Conſcia:quæ patrum iugulos:quæ pectora fratrum

Limphatus metus dr̃ furioſus ⁊ irremediabilis ē a limphis. i. aquis q̄rum met⁹ letalis eſt.

Sperabat:gaudet monſtris:mentiſq̨ tumultu:
Atq̨ omen ſcelerum:ſubitos putat eſſe furores.
Quid mirum populos:quos lux extrema manebat
Lymphato trepidaſſe metu?præſaga malorum
Si data mens homini eſt:tyrijs qui gadibus hoſpes
Adiacet:armeniumq̨ bibit Romanus Araxem:
Sub quocūq̨ die:quocunq̨ eſt ſydere mundi:
Mœret:& ignorat cauſas:animūq̨ dolentem
Corripit:Emathijs quid perdat neſcit in aruis.

Euganeus mons venet⁹ apon⁹ fluui⁹ Timau⁹ fluuius venet⁹.

Enganeo:ſi vera fides memoraotibus:augur
Colle ſedens Aponus terris vbi fumifer exit:
Atq̨ Antenorei diſpergitur vnda Timaui:
Venit ſumma dies:geritur rex maxima dixit:
Impia concurrunt Pompeij:& Cæſaris arma:
Seu tonitrus:ac tela iouis præſaga notauit:
Aera ſeu totum diſcordi obſiſtere cœlo:

Proſequitur poeta rōnem inceptam dicēs certe.

Proſpexitq̨ polos:ſeu lumen in æthere mœſtum
Solis in obſcuro pugnam pallore notauit.
Diſſimilem certe cunctis quos explicat egit
Theſſalicum natura diem:ſi cuncta perito
Augure mens hominum cœli noua ſigna notaſſet:
Spectari e toto potuit pharſalia mundo.

Per apoſtrophem in romãos admirationis plena laudatio.

O ſummos hominum:quorum fortuna per orbem
Signa dedit:quorum fatis cœlum omne vacauit
Hæc & apud ſeras gentes populoſq̨ nepotum:
Siue ſua tantum venient in ſecula fama:

Siue aliquid magnis noſtri quoq; cura laboris
Nominibus prodeſſe poteſt: cum bella legentur:
Speſq; metuſq; ſimul perituraq; vota mouebunt
Attonitiq; omnes veluti vnientia fata
Non tranſmiſſa legent: et adhuc tibi Magne fauebūt:
Miles vt aduerſo Phœbi radiantis ab ictu
Deſcendens totos perfudit lumine colles:
Non temere immiſſus campis: ſtetit ordine certo
Infelix acies: cornus tibi cura ſiniſtri
Lētule: cum prima: quæ tum fuit optima bello:

Attende q̄ or
dine: aciē pō
pei⁹ ſtruxerit
Corn⁹ anti
qu⁹ eſt gtūs
priſci. hic cor
nus cornus
cornui inſle
ctebant.

Et quarta legione: datur tibi numine pugnax
Aduerſo Domiti dextri frons tradita Martis:
At medij robur belli fortiſſima denſant
Agmina quę cilicum terris deducta tenebat
Scipio miles in hoc: libyco dux primus in orbe.
At iuxta fluuios: & ſtagna vndantis Enipei:
Cappadocum montana cohors: & largus habenis
Ponticus ibat eques: ſicci ſed plurima campi
Tetrarchæ: regeſq; tenent: magniq; tyranni:

Ordo exerc
tus eq̄tum

Atq; omnis latio quę ſeruit purpura ferro.
Illuc: & libyæ numidas: & creta cydonas
Miſit: Ithyreis curſus fuit inde ſagittis:
Inde truces galli ſolitum prodiſtis in hoſtem:
Ille pugnaces commouit Iberia cetras:
Eripe victori gentes: & ſanguine mundi
Fuſo: Magne ſemel totos conſume triumphos.
Illo forte die Cæſar ſtatione relicta:

Pompeium
cohortatur.

Cũ ceſar cõ
neat⁹ inopia
aboꝛãs coge
ret. exercituꝫ
ꝺabulatũ ꝺi
mittere ꝛ iaꝫ
igmẽ mouiſ
ſet videbat
acies boſti
les in ſe iſtru
ctas ꝓcedẽ ꝛ
ꝛ pꝛimo qdã
aſpectu ſtu
pefact⁹ mili
tum aĩos ad
pugnã inflã
mate illo foꝛ
te
Aduĕtare ap
ꝓpinq̃re ẽ.
Ruina cala
mis ꝺicitur.

Ad ſegetum raptus moturus ſigna repente
Conſpicit in planos hoſtem deſcendere campos:
Oblatumqꝫ videt votis ſibi mille petitum
Tempus: in extremos quo mitteret omnia caſus:
Aeger quippe moræ: flagranſqꝫ cupidine regni:
Cœperat exiguo tractu ciuilia bella
Vt lentum damnare nefas: diſcrimina poſtquam
Aduentare ducum: ſupremaqꝫ prælia vidit:
Caſuram fatis ſenſit nutare ruinam.
Illa quoqꝫ in ferrum rabies promptiſſima: paulum
Languit: & caſus audax ſpondere ſecundos
Mens ſtetit in dubio: quam nec ſua fata timere:
Nec Magni ſperare ſinunt formidine merſa

Vehemens
ceſ. ad mili
tes cꝰo qua
ipos ad pu
gnã cohoꝛ
tatur.

Proſilit hortando melior fiducia vulgo.
O domitor mundi rerum fortuna mearum
Miles: adeſt toties optatæ copia pugnæ:
Nil opus eſt votis: iam fatum accerſite ferro:
In manibus veſtris: quantus ſit Cæſar: habetis:
Hæc eſt illa dies: mihi quam Rubiconis ad vndas
Promiſſam memini: cuius ſpe mouimus arma:
In quam diſtulimus vetitos remeare triumphos.

Triumph⁹
victoria eſt

Hæc eadem eſt hodie: quæ pignora: quæqꝫ penates
Reddat: & emeritos faciat vos marte colonos.
Hæc fato quæ t eſte probet: quis iuſtius arma
Sũpſerit: hæc acies victum factura nocentem eſt.
Si pro me patriam ferro flammiſqꝫ petiſtis:
Nunc pugnate truces: gladioſqꝫ exoluite culpa:

Nulla manus belli mutato iudice pura eſt.
Non mihi res agitur:ſed vos vt libera ſitis
Turba precor:gentes vt ius habeatis in omnes:
Ipſe ego priuatæ cupidus me reddere vitæ:
Plebeiaq̨ toga modicum componere ciuem:
Omnia dum vobis liceant:nihil eſſe recuſo.
Inuidia regnate mea;nec ſanguine multo
Spem mundi petitis:graijs delecta iuuentus
Gymnaſijs aderit:ſtudioq̨ ignaua palæſtræ:
Et vix arma ferens:& mixtæ diſſona turbæ
Barbaries:non illa tubas;non agmine moto
Clamorem latura ſuum:ciuilia paucæ
Bella manus facient.pugnæ pars magna leuabit:
His orbem populis:Romanumq̨ obteret oſtem.
Ite per ignauas gentes:famoſaq̨ regna:
Et primo ferri motu proſternite mundum:
Sitq̨ palam:quas tot duxit Pompeius in vrbem
Curribus vnius gentes non eſſe triumphi.
Armenios ne mouet:Romana potentia cuius
Sit ducis?aut emptum nimio vult ſanguine quiſquam
Barbarus heſperijs Magnum præponere rebus?
Romanos odere omnes:dominoſq̨ grauantur:
Quos nouere magis.ſed me fortuna meorum
Commiſit manibus:quorum me gallia teſtem
Tot fecit bellis:cuius non militis enſem
Agnoſcam?cœlumq̨ tremens cum lancea tranſit
Dicere non fallar:quo ſit vibrata lacerto.

Beniuolētiā ex vtili captat.

Cum nō ad ſuā ſʒ ad militū vtilitatē bella geri dicat

Proſeq̄ꝛ orōnē ſuam captās beniuolētiam ad vtilitatē quā ſuis non ſibi precedere ſe docet cōcitat etiā aīos cōtra facilitate victorie cum hoſtes ſint armoꝝ exercitij imperiti dicēs nō mihi

Gymnaſiuʒ dr̄ vbi corpa exercētur

Quod ſi ſigna ducem nunquam fallentia veſtrum:
Conſpicio:facieſq; truces:oculoſq; minaces:
Viciſtis:videor fluuios ſpectare cruoris:
Calcatoſq; ſimul reges:ſparſumq; Senatus
Corpus:& immenſa populos in cæde natentes.

Ceſar cõcionem proſeq̄t dicẽs o ſupi.

Sed mea fata moror:qui vos in tela ruentes
Vocibus his teneo:veniam date bella teahenta
Spe trepido:haud vnquam vidit tam magna daturos:
Tam prope me ſuperos:camporum limite paruo
Abſumus avotis:ego ſum:cui marte peracto
Quæ populi:regeſq; tenent:donare licebit.
Quo ne poli motu?quo cœli ſydere verſo
Theſſalicæ tantum ſuperi permittitis oræ?
Aut merces hodie bellorum : aut pœna paratur.
Cæſareas ſpectate cruces:ſpectate cathenas:

Põpeiũ in odiũ adduxit quẽ inq̇t ſylle crudelitatẽ imitari Cõqueſtiõis loc⁹ ꝑ quẽ ſe oſtẽdit alios miſerari.

Et caput hoc poſitum roſtris:effuſaq; mẽbra:
Septorumq; nefas:& clauſi prælia campi:
Cum duce ſyllano gerimus ciuilia bella.
Veſtri cura mouet:nam me ſecura manebit
Sors quæſita manu:fodientem viſcera cernet
Me mea:qui non dum victum reſpexerit hoſtem.
Dij duorum curas ab duxit ab æthere tellus:

Sceptus dr loc⁹ tabulis in cãpo martio in q̊ magiſtrat⁹ creabatur.

Romanuſq; labor:vincat:quicunq; neceſſe
Non putat in victos ſæuum diſtingere ferrum:
Quiq; ſuos ciues:quod ſigna aduerſa tulerunt
Non credit feciſſe nefas.pompeius in arcto
Agmina veſtra loco vetita virtute moueri

Cum tenuit

Cum tenuit:quanto ſatiauit ſanguine ferrum.
Vos tamen hoc oro iuuenes:ne cadere quiſquam
Hoſtis terga velit:ciuis qui fugerit:eſto.
Sed dum tela micant:non vos pietatis imago
Vlla:nec aduerſa conſpecti fronte parentes
Commoueant.vulgus gladio turbate verendos.
Siue quis in feſto cognata in pectora ferro
Ibit:ſeu nullum violabit vulnere pignus:
Ignoti iugulum tanquam ſcelus imputet hoſtis.
Sternite iam vallum:foſſaſq; implete ruina:
Exeat vt plenis acies non ſparſa maniplis:
Parcite ne caſtris:vallo tendetis in illo:
Vnde acies peritura venit.vix cuncta locuto
Cæſare:quēq; ſuum munus trahit:armaq; raptim
Sumpta viris celeris capiunt præſagia belli:
Calcatiſq; ruunt caſtris:ſtant ordine nullo:
Arte ducis nulla:permittunt omnia fatis.
Si totidem Magni ſoceros:totidemq; petentes
Vrbis regna ſuæ funeſto in marte locaſſet:
Non tam præcipiti ruerent in prælia curſu.
Vidit vt hoſtiles in rectum exire cateruas
Pompeius:nullaſq; moras permittere bello
Sed ſuperis placuiſſe diem:ſtat corde gelato
Attonitus:tantoq; duci ſic arma timere
Omen erat:premit inde metus:totumq; per agmen
Sublimi prouectus equo:quem flagitat inquit
Veſtra diem virtus:finis ciuilibus armis:

Pinus propinquus ꝛ affinis aut charus.

Perſuaſit ceſar militib' præliandum eſſe.

Attende qđ nam fecerit pōpo. vbi hoſtes in ſe proru̅pere ſenſit

Pōpei ſtupētis ſuos cohortatia ofo

Quem quæſiſtis:adeſt:totas effundite vires:
Extremum ferri ſupereſt opus:vnaqꝫ gentes
Hora trahit:quiſquis patriam:coroſqꝫ penates:
Qui ſobolē:ac thalamos:deſertaqꝫ pignora quærit:
Enſe petat:medio poſuit Deus omnia campo.

Narrat quid pōpeius fecerit ⁊ dixerit ad ſuos viſo iam hoſte vn̄ luculentā ei⁹ ꝓſequitur cōtinuationeꝫ dicēs vidit

Cauſa iubet melior ſuperos ſperare ſecundos:
Ipſi tela regent per viſcera Cæſaris:ipſi
Romanas ſancire volent hoc ſanguine leges.
Si ſocero dare regna meo:mundūqꝫ pararent:
Præcipitare meam fatis potuere ſenectam:
Non iratorum populis:vrbiqꝫ Deorum eſt
Pompeium ſeruare ducem:quæ vincere poſſent
Omnia contulimus:ſubiere pericula clari
Sponte viri:ſacraqꝫ antiquus imagine miles.

Leges ſancte dicunt a ſantiendo vel a ſanguinibus

Si curios his fata darent:reduceſqꝫ camillos
Temporibus:decioſqꝫ caput fatale vouentes:
Hinc ſtarent:primo gentes oriente coactæ.
Innumeræqꝫ vrbes:quantas in prælia nunquam
Exiuere manus:toto ſimul vtimur orbe.
Quicquid ſigniferi comprenſum limite cycli.
Sub noton:& boreā humanū ſumus:arma mouemus.

Cū dicit ſumus ſub noton ⁊ boreaꝫ i. meridie⁊ ſeptentrionem

Non ne ſuperfuſis collectum cornibus hoſtem
In medium dabimus?paucas victoria dextras
Exigit:at plures tantum clamore cateruæ
Bella gerent:Cæſar noſtris non ſufficit armis:
Credite pendentes e ſummis mœnibus vrbis
Crinibus effuſis hortari in prælia matres.

Credite grandæuum:vetitumq; ætate Senatum
Arma ſequi:ſacros pedibus proſternere canos:
Atq; ipſam domini metuentem occurrere romam.
Credite qui nunc eſt:populum:populumq; futurum
Permixtas afferre preces.ac libera naſci:
Hæc vult turba mori.ſiquis poſt pignora tanta
Pompeio locus eſt:cum prole:& coniuge ſupplex:
Imperij ſerua ſi maieſtate liceret
Volueret ante pedes:magnus:niſi vincitis:exul
Ludibrium ſoceri:veſter pudor:vltima fata
Deprecor:ac turpes extremi cardinis annos:
Ne,diſcam ſeruire ſenex.tam mœſta locuti
Voce ducis flagrant animi:Romanaq; virtus
Erigitur:placuitq; mori:ſi vera timeret.
Ergo vtrinq; pari concurrunt agmina motu:
Irarum metus hos:regni ſpes excitat;illos.
Hæ facient dextræ quicquid non expleat ætas
Vlla:nec humanum reparet genus omnibus annis:
Vt vacet a ferro:gentes mars iſte futuras
Obruet:& populos æui venientis in orbem
Erecto natale feret.tunc omne latinum
Fabula nomen erit:gabios:veioſq;:Coramq;
Puluere vix tectæ poterunt monſtrare ruinæ:
Albanoſq; lares:laurentinoſq; penates:
Rus vacuum:quod non habitet niſi nocte coacta:
Inuitus:quæſtuſq; numam iuſſiſſe Senator:
Non ætas hæc carpſit edax:monimentaq; rerum

A pietate et miseratione aios mouet ꝟba ſunt pō peij.

Proſternere caues.i.ꝓcū bere ſupplices ad pedes veſtros.

Pōpei cohortatiōe in pugnam concitantur.

Flagrāt animi.i. incendūtur ad pugnam.

Gabi vetuſtiſſī italie oppidū veij etrucie.

Laurētū oppidū in latio

Attende romani status imperijqꝫ deplorationem

Patria:destituit crimen ciuile: videmus
Tot vacuas vrbes generis quo turba redacta est:
Humani.toto populi qui naſcimur orbe:
Nec muros implere viris:nec poſſumus agros:
Vrbs nos vna capit:vincto foſſore coluntur
Heſperiæ ſegetes:ſtat tectis putris auitis
In nullos ruitura domus: nulloqꝫ frequentem
Ciue ſuo Romam:ſed mundi fece repletam:
Cladis eo dedimus:ne tanto in tempore bellum
Iam poſſet ciuile geri:Pharſalia tanti

Cāne vicus apulie apud quā cesa. sūt ab anibale q̄dragīta milia romanoꝝ

Cauſa mali.cedent feralia nomina Cannæ:
Et damnata diu Romanis Allia faſtis
Tempora ſignauit leuiorum Roma malorum:
Hunc voluit neſcere diem.pro triſtia fata
Aera peſtiferum tractu:morboſqꝫ fluentes?
Inſanāqꝫ:famem:permiſſasqꝫ ignibus vrbes
Mœniaqꝫ in præceps laturos plena tremores
Hi poſſent explere viri:quos vndiqꝫ traxit
In miſeram fortuna:necem.dum munera longi

Proſequitur poeta q̄relaꝫ ſuaꝫ de pharſalice belli dāno per imperio libertatē amiſſi dicens tempora.

Explicat eripiēs æui:populosqꝫ:ducesqꝫ
Conſtituit campis.per quos tibi Roma ruenti
Oſtendat quam magna cadas:quæ latius orbem
Poſſedit:citius per proſpera fata cucurrit.
Omne tibi bellum gentes dedit omnibus annis:
Te geminum Titam procedere vidit in axem.
Haud multum terræ ſpacium reſtabat eoæ:
Vt tibi nox:tibi tota dies:tibi curreret æther:

Omniaq; errantes ſtellæ Romana viderent.
Sed retro tua fata tulit par omnibus annis
Emathiæ funeſta dies: hac luce cruenta
Effectum vt latios non horreat India faſces:
Nec vetitos errare Dacas in mœnia ducat:
Sarmaticūq; premat ſuccinctus conſul aratrum
Quod ſemper ſæuas debet tibi Parthia pœnas
Quod fugiens ciuile nefas: redituraq; nunquam
Libertas vltra Tigrim: Rhenumq; receſſit:
Ac toties nobis iugulo quæſita: vagatur:
Germanū: Scythicumq; bonumq;: nec reſpicit vltra
Auſoniam: vellem populis incognita noſtris:
Vulturis vt primum leuo fondata volatu
Romulus infami compleuit mœnia luco:
Vſq; ad Theſſalicas ſeruiſſes Roma ruinas.
De Brutis fortuna queror. quid tempora legum
Egimus: aut annos a conſule nomen habentes?
Felices Arabes: Mediq;: eoaq; tellus:
Quam ſub perpetuis tenuerunt fata Tyrannis:
Ex populis: qui regna ferunt: ſors vltima noſtra eſt:
Quos ſeruire pudet. ſunt nobis nulla profecto
Numina: cum cæco rapiantur ſecula caſu:
Mentimur regnare Iouem: ſpectabit ab alto
Aethere Theſſalicas teneat cum fulmina cædes?
Scilicet ipſe petet Pholoen? petet ignibus Oethen?
Immeritæq; nemus Rodopes? pinuſq; minantes?

Dace populi germanie.

tigris armenie fluuiꝰ rhenū germāie.

Validis argumentis ꝓbat ꝙ boetiꝰ longe post dixit vel eſſe infelicius ꝙ̄ ſp̄ fuiſſe felicem cū ōꝫ debitis.

pholoe mōs archadie.
rodope mōs tracie

Caſſius hoc potius feriet caput?aſtra Thyeſtæ
Impulit:& ſubitis damnauit noctibus Argos
Tot ſimiles fratrum gladios:patrūꝗ gerenti
Theſſaliæ dabit ille diem?mortalia nulli
Sunt curata Deo.cladis tamen huius habemus

Epicureoruʒ ſnia ꝙ nõ curare deū credunt mortalia quēꝗ

Vindictam:quantam terris dare numina fas eſt.
Bella pares ſuperis facient ciuilia diuos.
Fulminibus manes:radijsꝗ ornabit:& aſtris:
Inꝗ deum templis iurabit Roma per vmbras.

Per vmbras i.per aiam ceſaris.

Vt rapido curſu fati ſuprema morantem
Conſumpſere locum:patria tellure dirempti.

Ad hyſtoriaʒ redit poeta dicēs vt rapido curſu.

Quo ſua pila cadant.aut quam ſibi fata minentur
Inde manum ſpectant:tempus quo noſcere poſſent
Facturi quæ monſtra forent.videre parentes
Frontibus aduerſis:fraternaꝗ comminus arma:
Nec libuit mutare locum:tamen omnia torpor
Pectora conſtrinxit:gelidusꝗ in viſcera ſanguis
Perculſa pietate coit:totæꝗ cohortes
Pila parata diu tenſis tenuere lacertis.

Execratio in craſtinū pugne auctoreʒ

Dij tibi non mortem:quæ cunctis pœna paratur:
Sed ſenſum poſt fata tuæ dent Craſtine morti:
Cuius torta manu commiſit lancea bellum:
Primaꝗ theſſaliam Romano ſanguine tinxit.

Exclamatio Cōfugitur

O pręceps rabies:cum Cæſar tela teneret:

Inuenta eſt prior vlla manus:tunc ſtridulus aer
Eliſus lituis:concœptaqꝫ claſſica cornu:
Tunc auſæ dare ſigna tubæ:tunc æthera tendit:
Extremiqꝫ fragor conuexa irrupit Olympi:
Vnde procul nubes:quo nulla tonitrua durant.
Excepit reſonis clamorē vallibus Aemus:
Peliaciſqꝫ dedit rurſus geminare cauernis:
Pindus agit gemitus:pangæaqꝫ ſaxa reſultant:
Oetbææqꝫ gemunt rupes:voceſqꝫ furoris
Expauere ſui tota tellure relatas.

Dolet poeta aliquē cuctū quo ceſare adhuc ceſſante bellū auſpicatus ſit dicēs o rabies

Spargitur in numerum diuerſis miſſile votis
Vulnera pars optat:pars terræ figere tela:
Ac puras ſeruare manus:rapit omnia caſus:
Atqꝫ incerta facit:quos vult fortuna nocentes:

Sententia

Sed quota pars cladis iaculis:ferroqꝫ volanti
Exacta eſt:odijs ſolus ciuilibus enſis
Sufficit:& dextras Romana in viſcera ducit.
Pompeij denſis acies ſtipata cateruis.
Iunxerat in ſeriem nexis vmbonibus arma:
Vixqꝫ habitura locum dextras:ac tela mouendi
Conſtiterat:gladioſqꝫ ſuos compreſſa timebat.

Stipatus cō denſatus dr.

Vmbo dr clipeorum curuatura.

Præcipiti curſu veſanum Cæſaris agmen
In denſos agitur cuneos:perqꝫ arma:per hoſtem
Quærit iter:qua torta graues lorica cathenas
Opponit:tutoqꝫ latet ſub tegmine pectus.
Hac quoqꝫ peruentum eſt ad viſcera:totqꝫ per arma
Extremum eſt:quod quiſqꝫ ferit ciuilia bella

Vna acies patitur:gerit altera:frigidus inde

Oſtēdit quāto ipetu pōpeiani tantiſper diū ꝑualebant ceſarianos obruebant dicens illic ⁊c.

Stat gladius:calet omne nocens a Cæſare ferrum:
Nec fortuna diu rerum tot pondera vertens:
Abſtulit ingentes fato torrente ruinas.
Vt primum toto diducit cornua campo

Pompeiani milites.

Pompeianus eques:belliqꝫ per vltima fudit:
Sparſa per extremos leuis armatura maniplos
Inſequitur.ſæuaſqꝫ manus immittit in hoſtem.

Succinit virgilio.

Illic quæqꝫ ſuo miſcet gens prælia telo:
Romanus cunctis petitur cruor:inde ſagittæ:
Inde faces:& ſaxa volant:ſpatioqꝫ ſolutæ
Aeris:& calido liquefactæ pondere glandes.

Iturei medi ⁊ arabes populi finitimi

Tunc & Ithyræi:Mediqꝫ Arabeſqꝫ ſoluto
Arcu turba minax:nuſquam rexere ſagittas:
Sed petitur ſolus:qui campis imminet aer:
Inde cadunt mortes:ſceleris ſed crimine nullo
Externum maculant Chalybem:ſtetit omne coactum
Circa pila nefas:ferro ſubtexitur æther:
Noxqꝫ ſuper campos telis conſerta pependit.
Tum Cæſar metuens ne frons ſibi prima labaret

De ceſare metuente

In curſu:tenet obliquas poſt ſigna cohortes:
Inqꝫ latus belli:qua ſe vagus hoſtis agebat
Immittit ſubitum non motis cornibus agmen.
Immemores pugnæ:nulloqꝫ pudore timendi

Pōpeius ſuis predixerat ne ſe loco mouerent

Præcipites fecere palam:ciuilia bella
Non bene barbaricis nunquam commiſſa cateruis.
Vt primum ſonipes tanſfixus pectora ferro

In caput effuſi calcauit membra regentis:
Omnis eques ceſſit campis:glomerataq; pubes
In ſua conuerſis præceps ruit agmine frenis:
Perdidit inde modū cædes:ac nulla ſecuta eſt

Viroꝝ ſtroges.

Pugna:ſed hinc iugulis:hinc ferro bella gerūtur.
Nec valet hæc acies tantum proſternere:quantum

Apoſtrophe in pharſaliā.

Inde perire poteſt.vtinam Pharſalia campis
Sufficiat cruor iſte tuis:quem barbara fundunt
Pectora:non alio mutentur ſanguine fontes:
Hic numerus totos tibi veſtiat oſſibus agros:
Aut ſi romano compleri ſanguine mauis:
Iſtis parce precor:viuant Galatæq;:Syriq;.
Cappadoces:Galliq;:extremiq; orbis Iberi:
Armenij:Cilices:nam poſt ciuilia bella
Hic populus Romanus erit.Semel ortus in omnes
It timor:& fatis datus eſt pro Cæſare curſus.

Proſequitur narrationeꝫ ceptā de pugna pharſalie dicēs vētū

Ventum erat ad robur Magni:mediaſq; cateruas.
Quod totos errore vago perfuderat agros:
Conſtitit hic bellum:fortunaq; Cæſaris hæſit:
Illic non regum auxilijs collecta iuuentus
Bella gerit:ferrumq; manus mouere rogatæ:
Ille locus fratres habuit:locus ille parentes.
Hic furor:hic rabies:hic ſunt tua crimina Cæſar.

Poete in ſe ipſum dehortatio.

Hanc fuge mens partem belli:tenebriſq; relinque:
Nullaq; tantorum diſcat me vate malorum:
Quam multum bellis liceat ciuilibus:ætas.
Ah potius pereant lachryme:pereantq; querelæ:

ceſar popũ
i rabies ⁊ fu
orũ ſtimul⁹
uos cepto p̄
io acquieſcẽ
es ad preliũ
concitat

Quicquid in hac acie geſſiſti Roma:tacebo.
Hic Cæſar:rabies populi:ſtimulusq; furorum
Ne qua parte ſui pereat ſcelus:agmina circum
It vagus:atq; ignes animis flagrantibus addit:
Conſpicit & gladios:qui toti ſanguine manent:

Mucro cu-
ſpis eſt.

Qui niteant:primo tantum mucrone cruenti:
Quæ preſſo tremat enſe manus:quis languida tela:
Quis contenta ferat:quis præſtet bella iubenti:
Quem pugnare iuuet:quis multum ciue perempto
Mutet:obet latis proiecta cadauera campis:
Vulnera multorum totum fuſura cruorem
Oppoſita premit ipſe manu:quacunq; vagatur:

Sĩlitudo

Sanguineum veluti quatiens Bellona flagellum:
Biſtonas aut Mauors agitans:ſi verbere ſæuo
Palladia ſtimulet turbatos ægide currus.

Inſtauratur
pugna.

Nox ingens ſcelerum:& cædes oriuntur:& inſtar
Immenſæ vocis gemitus:& pondere lapſi
Pectoris arma ſonant:confractiq; enſibus enſes.
Ipſe manu ſubicit gladios:ac tela miniſtrat:
Aduerſoſq; iubet ferro contundere vultus:

Docet cur ce
ſar ſuis ſena
tũ occidẽdũ
mõſtrauerit
dicens ſcit.

Promouet ipſe acies impellit terga ſuorum:
Verbere conuerſæ ceſſantes excitat haſtæ:
In plebem vetat ire manus:monſtratq; Senatum.
Scit cruor imperij quis ſit:quæ viſcera regum:
Vnde petat Romam libertas vltima mundi
Quo ſteterit ferienda loco:permixta ſecundo
Ordine nobilitas;venerandaq; corpora ferro

Vrgentur:cædunt Lepidos:cæduntq; Metellos:
Coruinoſq; ſimul:Torquataq; nomina regum:
Sæpe duces:ſummoſq; hominum te Magne remoto:
Illic plebeia contectus caſſide vultus:
Ignotoſq; hoſti:quod ferrum Brute tenebas?
O decus imperij:o ſpes ſuprema Senatus:
Extremum tanti generis per ſecula nomen:
Ne rue per medios nimium temerarius hoſtes:
Nec tibi fatales admoueris ante Philippos:
Theſſalia periture tua:nil proficis iſtic
Cæſaris intentus iugulo non dum attigit arcem
Iuris:& humanum culmen:quo cuncta premuntur
Egreſſus meruit fatis tam nobile letum:
Viuat:& vt Bruti procumbat victima:regnet.
Hic patriæ perit omne decus:iacet aggere magno
Patritium campis commixta plebe cadauer.
Mors tamen eminuit clarorum in ſtrage virorum
Pugnacis Domiti:quem clades fata per omnes
Ducebant.nuſquam Magni fortuna ſine illo
Succubuit:victus toties a Cæſare ſalua
Libertate perit:tunc mille in vulnera lætus
Labitur:ac venia gaudet caruiſſe ſecunda.
Viderat in craſſo voluentem ſanguine membra
Cæſar?& increpitans iam Magni deſeris arma
Succeſſor Domiti:ſine te iam bella geruntur.
Dixerat:aſt illi ſuffecit pectora pulſans
Spiritus in vocem:morientiaq; ora reſoluit.

Lepidos di
tur in quo
poris.i.ven
ſtatis eſt pl
rimū qui p
litus eſt.

Bruti cōmē
datio.

Coruini di
cti ſunt q̇ co
cognomē tr
xere a valeric
coruino

Vide ne poti
us legēdū ſit
poti⁹ cōmix
ta plebe cada
uer ꝙ nō mi
xta. maxime
cū tot viros
in hoc bello
indiſcriati oc
cubuiſſe con-
ſtet.

Ceſaris ad-
uerſus pereū
tem dominū
inſultatio

Non te funeſta ſcelerum mercede potitum:
Sed dubium fati Cæſar:generoq; minorem
Aſpiciens:ſtygias Magno duci liber ad vmbras:
Et ſecurus eo:te ſæuo marte ſubactum:
Pompeioq; graues pœnas:nobiſq; daturum
Cum morior ſperare licet.non plura locutum
Vita fugit:denſæq; oculos preſſere tenebræ.

omitiꝰ ter- ont ceſarẽ.

Impendiſſe pudet lachrymas in funere mundi
Mortibus innumeris:ac ſingula fata ſequentem
Quærere letiferum per cuius viſcera vulnus
Exierit:quis fuſa ſolo vitalia calcet:
Ore quis aduerſo demiſſo faucibus enſe
Expulerit moriens animam:quis corruat ictu:
Quis ſteterit dum membra cadunt:quis pectore tela
Tranſmittat:vel quos campis affixerit haſta:
Quis cruor emiſſus perruperit aera venis:
Inq; hoſtis cadat arma ſui:quis pectora fratris
Cædat:& vt notum poſſit ſpoliare cadauer:
Abſciſſum longe mittat caput:ora parentis
Quis laceret:nimiaq; probet ſpectantibus ira:
Quem iugulat non eſſe patrem mors nulla querela
Digna ſua eſt: nulloſq; hominũ lugere vacamus:
Non iſtas habuit pugnæ Pharſalia partes:
Quas,aliæ clades:illic per fata virorum:
Per populos hic Roma perit:quod militis illic:
Mors hic gentis erat:ſanguis ibi fluxit Achæus:
Ponticus:Aſſyrius:cunctos hærere cruores

Se excuſat ꝑ ſingulorũ on ſcribat lades

Et breuiter rem triſtem percurrat ſignificat ſe nolle deſcribere ſpeciatiꝫ cladeꝫ illam dicẽs pudet.

Diuerſi ppl'i in eo bello cecidere.

Romanus:campiſq; vetat conſiſtere torrens:
Maius ab hac acie:quam quod ſua ſecula ferrent
Vulnus habent populi:plus eſt:quam vita:ſaluſq;
Quod perit:in totum mundi proſternimur æuum:
Vincitur his gladijs omnis quæ ſeruiet ætas:
Proxima quid ſoboles:aut quid meruere nepotes
In regnum naſci?pauidi num geſſimus arma?
Teximus aut iugulos?alieni pœna timoris

Cōqueritur poſteros ſine cl'pa ſeruitio naſcituros.

In noſtra,ceruice ſedet:poſt prælia natis
Si dominum fortuna dabas:& bella dediſſes.
Iam magnus tranſiſſe Deos:romanaq; fata
Senſerat infelix:tota vix clade coactus
Fortunam damnare ſuam ſtetit aggere campi

Pōpeius vt ſuos pulſos vidit acie exceſſi protinus q̃ſi,equo i caſtra cōtulit ⁊ hoc notat cū dz iaꝫ magn⁹

Eminus:vnde omnes ſparſas per Theſſala rura
Aſpiceret clades:quæ bello obſtante latebant.

Attende q̄d fecerit pō.

Tot telis ſua fata peti:tot corpora fuſa:
Ac ſe tam multo pereuntem ſanguine vidit.
Nec(ſicut mos eſt miſeris)trahere omnia ſecum
Merſa iuuat:genteſq; ſuæ miſcere ruinæ:
Vt latiæ poſt ſe iuuat pars maxima turbæ:
Suſtinuit dignos etiam nūc credere votis
Cœlicolas:voluitq; ſui ſolatia caſus.

Pōpeij ad ſuperos dep̄catio.

Parcite ait ſuperi cunctas proſternere gentes:
Stante poteſt mundo:Romaq; ſuperſtite Magnus
Eſſe miſer.ſi plura iuuant mea vulnera:coniux
Eſt mihi:ſunt nati:dedimus tot pignora fatis:
Ciuili ne parum eſt bello:ſi meq;:meoſq;

Obruet?exiguæ clades ſumus orbe remoto?
Omnia quid laceras?quid perdere cuncta laboras?
Iam nihil eſt fortuna meum:ſic fatur:& arma:
Signaq;:& afflictas omni iam parte cateruas
Circuit:& reuocat matura in fata ruentes:
Seq; negat tanti: nec deerat robur in enſes
Ire duci:iuguloq;pati vel pectore letum.
Sed timuit ſtrato miles ne corpore Magni
Non fugeret:ſupraq; ducem procumberet orbis?

Non inquit poeta pōpei⁹ vt reliq̃ q̇ſevi tos ſentiūt voluit ceteros ſecū̃ perire. Sʒ rogauit ſupos vt ceteris parcētes in ſuū pqti⁹ caput mala cōuerterēt q̄ in exercit⁹ ſui dicēs; nec iuuat

Cæſaris aut oculis voluit ſubducere mortem
Ne quicquam infelix:ſocero ſpectare volenti
Præſtandum eſt vbicunq; caput:ſed tu quoq; coniux
Cauſa fugæ:vultuſq; tui:fatiſq; negatum
Te præſente mori.tum Magnum concitus aufert,
A bello ſonipes non tergo tela pauentem:
Ingenteſq; animos extrema in fata ferentem.
Non gemitus:non fletus erat ſaluaq; verendus
Maieſtate dolor:qualem te Magne decebat
Romanis præſtare malis :non impare vultu
Aſpicis Emathiam:nec te videre ſuperbum
Proſpera bellorum: nec fractum aduerſa videbunt.

E bello aufugit pomp. ad queʒ apoſtrophat

Quamq; fuit læto pertreis infida triumphos:
Iam miſero fetuna minor.iam pondere fati
Depoſito:ſecurus abis:nunc tempora læta
Reſpexiſſe vacat: ſpes nunquam implenda receſſit:
Quid fueris nunc ſcire licet: fuge prælia dira:
Ac teſtare Deos:nullum qui perſtet in armis

Affatur continuo pōpeium fugientē dicēs: o magne.

Iam tibi Magne mori:ceu flebilis Africa damnis:
Et ceu Munda nocens:pharioq; agurgite clades:
Sic & Theſſalicæ poſt te pars maxima pugnæ:
Non iam Pompeij nomen populare per orbem:
Nec ſtudium belli ſed par quod ſemper habemus
Libertas:& Cæſar erunt:teq; inde fugato
Oſtendet moriens ſibi ſe pugnaſſe Senatus.
Non'ne iuuat pulſum belli? ceſſiſſe:nec iſtud
Proſpectare nefas ſpumantes cæde cateruas?
Reſpice turbatos in curſu ſanguinis amnes:
Et ſoceri miſerere tui. quo Pectore Romam
Intrabit factus campis felicior iſtis?
Quicquid in ignotis ſolus regionibus exul:
Quicquid ſub phario poſitus patiare tyranno:
Crede Deis:longo fatorum crede fauori.
Vincere peius erat prohibe lamenta ſonare:
Flere veta populos:lachrymas: luctusq; remitte.
Tam mala pompeij:quam proſpera mundus adoret.
Aſpice ſecurus vultu non ſupplice reges:
Aſpice poſſeſſas vrbes donataq; regna:
Aegyptum: Labyamq;: & terras elige morti
Vidit prima tuæ teſtis Lariſſa ruinæ
Nobile nec victum fatis caput:omnibus illa
Ciuibus effudit totas per' mœnia vires
Obuia ceu læto:promittunt munera flentes:
Pandunt templa:domos ſocios ſe cladibus optant
Scilicet immenſo ſupereſt ex nomine multum:

Sĩlitudo

Studiũ eſt vehemẽs ani mi applicatio ad aliq̃d faciendum.

Fugientẽ põpeiũ cõſolat.

Exul ab exilio dꝛ extra terram deiectus.

dꝛ vicere ad denotãduꝫ ꝙ infeliciores ſunt q̃ faciunt ꝙ̃ qui patiuntur iniuriam.

Lariſſa theſſalie oppidũ eſt.

Teq; minor ſolo cunctas impellere gentes
Rurſus in arma potes:rurſuſq; in fata redire.
Sed quid opus victo populis:aut vrbibus inquit?
Victori præſtate fidem. Iu Cæſar in alto

Sentētia.,vt eſt̄ luculēter valerius maxim⁹ ꝓdidit Sincere vero fidei amici ꝑcipue aduerſis i reb⁹ cognoſcūtur Et Ouidius in triſtibus. Scilicz vt fuluū ſpectatur in ignib⁹ aurum. Tpe ſic duro eſt inſpicienda fides. Ad ceſ. redit q̄ parta victoria ſuos ad diripiēda caſtra hortatur. Valet vel vt i alijs codicibus legitur calet.

Cædis adhuc cumulo:patriæ per viſcera vadis:
At tibi iam populos donat gener.auehit inde
Pōpeium ſonipes:gemitus:lachrymæq; ſequuntur:
Plurimaq; in ſæuos populi conuitia diuos.
Nunc tibi vera fides quæſiti Magne fauoris
Contigit:ac fructus felix ſe neſcit amari.
Cæſar vt Heſperio vidit ſatis arua natare
Sanguine:parcendum ferro:manibuſq; ſuorum
Iam ratus:vt viles animas:perituraq; fruſtra
Agmina permiſit vitæ:ſed caſtra fugatos
Ne reuocent:pellatq; quies nocturna pauorem:
Protinus hoſtili ſtatuit ſuccedere vallo:
Dum fortuna calet:dum conficit omnia terror:
Non veritus graue ne feſſis:ac marte ſubactis

Ceſaris oratio ad direptionem milites cōmouētis.

Hoc foret imperium:non magno hortamine miles
In prædam ducendus erat victoria nobis
Plena viri dixit:ſupereſt pro ſanguine merces:
Quam monſtrare meum eſt:nec enim donare vocabo:
Quod ſibi quiſq; dabit cunctis en plena metallis
Caſtra patent.raptum heſperijs E gentibus aurum
Hic iacet:eoaſq; premunt tentoria gazas.
Tot regum fortuna ſimul:Magniq; coacta

Expectat dominos:propera precedere miles:
Quos ſequeris:quaſcūqꝫ tuas Pharſalia fecit:
A victis rapiantur opes:nec plura locutus
Impulit amentes:auriqꝫ cupidine cæcos
Ire ſuper gladios:ſupraqꝫ cadauera patrum:
Et cæſos calcare duces.quæ foſſa:quis agger
Suſtineat precium belli:ſcelerūqꝫ petentes?
Scire volunt quanta fuerint mercede nocentes.
Inuenere quidem ſpoliato plurima mundo:
Bellorum in ſumptus congeſtæ pondera maſſæ:
Sed non impleuit cupientes omnia mentes.
Quicquid fodit iber:quicquid Tagus extulit auri:
Quod legit diues ſummis Amariſpus arenis:
Vt rapiant:paruo ſcelus hoc veniſſe putabant.
Cum ſibi tarpeias victor deſponderit arces:
Cum ſpe Romanæ promiſerit omnia prædæ:
Decipitur:quod caſtra rapit:capit improba plebes
Ceſpite patricio ſomnos:vacuumqꝫ cubile
Regibus infandus miles premit:inqꝫ parentum.
Inqꝫ toris fratrum poſuerunt membra nocentes.
Quos agitat veſana quies:ſomniqꝫ furentes:
Theſſalicam miſeri verſant in pectore pugnam:
Inuigilat cunctis ſæuum ſcelus:armaqꝫ tota
Mente agitant:capuloqꝫ manus abſente mouentur.
Ingemuiſſe putes campos:terramqꝫ nocentem
Inſpiraſſe animas:infectumqꝫ aera totum
Manibus:& ſuperam ſtygia formidine noctem

Poſtq̄ ceſa-
riani pōpeia
noꝛū caſtris
potiti ſunt
modo requie
ſūt potiti: q:
adhuc viden
tur ſibi in ꝑ
lio verſari q̄-
re: dicit poe
ta ſectus.

Tagus flu-
uiꝰ hiſpanie
Nā quū poſ
ſideant pluri
ma plura pe
tūt. Oui. in
faſtis amariſ
pꝰ populꝰ ſcy
thie

Nota in ſcel.

Rates q̄ ſce-
lerū ſuoꝛum
aſſiduo flagel
lo cruciant.
nā canit Sa

Exigit a meritis triſtes victoria pœnas:
Sibilaq;:& flammas infert ſopor:vmbra perempti
Ciuis adeſt:ſua quēq; premit terroris imago.
Ille ſenum vultus:iuuenum videt ille figuras:
Hunc agitāt totis fraterna cadauera ſomnis:
Pectore in hoc pater eſt:omnes in Cæſare manes.
Haud alios nondum ſcythica purgatus in ara
Eumenidum vidit vultus Pelopeius Horeſtes:
Nec magis attonitos animi ſenſere tumultus:
Cum fureret Pentheus:aut cum deſciſſet agaue.
Hunc omnes gladij:quos a ut Pharſalia vidit:
Aut vltrix viſura dies ſtringente Senatu
Illa nocte premunt:hunc infera monſtra flagellant.
Heu quantum pœnę miſero mens conſcia donat:
Quod ſtyga:quod manes:infeſtaq; tartara ſomnis
Pompeio viuente videt:tamen omnia paſſo
Poſtquam clara dies Pharſalica dāna retexit:
Nulla loci facies reuocat feralibus aruis
Hærentes oculos:cernit propulſa cruore
Flumina:& excelſos cumulis æquantia colles
Corpora:ſidentes in tabem ſpectat aceruos:
Et magni numerat populos:epuliſq; paratur.
Ille locus:vultus ex quo:facieſq; iacentum
Agnoſcat.iuuat emathiam non cernere terram:
Et luſtrare oculis campos ſub clade latentes:
Fortunam:ſuperoſq; ſuos in ſanguine cernit:
Ac ne læta furens ſcelerum ſpectacula perdat:

tyricus Cur tu hos tu euaſiſſe putes quos diri cōſcia facti. mēs habet attonitos: & ſurdo verbere cedit Occultū q̄tiente aīo tortore flagellū. & Plaut⁹ in muſtellaria Nihil eſt miſerius q̄ animus homis cōſcius Horeſtes.

Pētheus. Agaue.

Attende quē ſcelerū pugiles furiū excruciant que nuſq̄ requieſcere ſinunt. Neq̄ em̄ patiūtur ſeua q̄tē crimina polluteq̄ negāt. Areſcere fauces vt canit claudian⁹. q̄ eſt em̄ pena grauior q̄ interioris vulnus cōſciētie q̄d ſeueri⁹ iudicium q̄ domeſticū. hec ambroſi⁹ Ceſar de ppetrata ſtrage letatur.

Inuidet igne rogi miſeris:cœloqꝫ nocenti
Ingerit emathiam non illum pœnus humator
Conſulis:& libyca ſuccenſæ lāpade cannæ
Compellunt:hominum ritus vt ſeruet in hoſtes:
Sed meminit nondum ſaciata cædibus ira
Ciues eſſe ſuos.petimus non ſingula buſta:
Diſcretoſqꝫ rogos:vnum da gentibus ignem.
Non interpoſitis vrantur corpora flammis:
Aut generi ſi pœna iuuat:nemus extrue pindi:
Erige congeſtas œthæo robore ſyluas:
Theſſalicam videat pōpeius ab æquore flammam.
Nil agis hac ira.tabes ne cadauera ſoluat:
An rogus:haud refert:placido natura receptat
Cuncta ſinu:finemqꝫ ſui ſibi corpora debent:
Hos Cæſar populos:ſi nunc non vſſerit:ignis
Vret cum terris:vret cum gurgite ponti:
Communis mundo ſupereſt rogus:oſſibus aſtra
Mixturus:quocunqꝫ tuam fortuna vocabit:
Hæ quoqꝫ eunt animę:non altius ibis in auras:
Non meliore loco ſtygia ſub nocte iacebis.
Libera fortuna mors eſt:capit omnia tellus:
Quæ genuit:cœlo tegitur qui non habet vrnam.
Tu:cui dant pœnas inhumato funere gentes:
Quid fugis hanc cladem?quid olentes deſeris agros?
Has trahe Cæſar aquas:hoc ſi poteſt:vtere cœlo:
Sed tibi tabentes populi pharſalia rura
Eripiunt;campoſqꝫ tenent victore fugato.

Inuehit con
tinue in ceſ
rem eo q: co
pora romā
rū ſepultur
prohibuit d
cēs: Aut.

Hos ait L
canus o C
ſar ſi nūc iſt
cadauera n
cremantur
ſepeliūtur v
cremari deb
rēt ſaltē vre
tur qñ totu
mundus c
labitur.

Grauis ſcr
patio in ce

Non ſolum hæmonij funeſta ad pabula belli

Cõcurſus fe
arũ ⁊ penna
oꝛũ ad cada
iera boſum
oſt ſtragem
nſepulta.

Biſtonij venere lupi:tabemqꝫ cruentæ.
Cædis odorati pholoen liquere leones:
Tunc vrſi latebras:obſceni tecta:domoſqꝫ
Deſeruere canes:& quicquid nare ſagaci
Aera non ſanum:motumqꝫ cadauere ſenſit.
Iam diu volucres ciuilia caſtra ſecutæ

Ad graues
ipoſtrophe
que ex algida
bꝛacia nilo
iduolare ſo-
ent.

Conueniunt:vos quæ Nilo mutare ſoletis
Threijcias hyemes:ad mollem ſerius auſtrum
Iſtis aues:nunquam ſe tanto vulture cœlum
Induit:aut plures preſſerunt aera pennæ
Omne nemus miſit volucres:omniſqꝫ cruenta

Pꝛoſequitur
obſcenitatẽ
ꝗ ex inſepul-
is cadaueri
bus ꝓuenie
bat trãſitur⁊
n execratio-
nez theſſalie
icens: ⁊ aut ꝗ
ruoꝛ.

Alite ſanguineis ſtillauit roribus arbor.
Sæpe ſuper vultus victoris.& impia ſigna
Aut cruor:aut alto defluxit ab æthere tabes:
Membraqꝫ deiecit iam laſſis vnguibus ales.
Sic quoqꝫ non omnis populus peruenit ad oſſa:
Inqꝫ feras diſcerptus abit:non intima curant
Viſcera:nec totas auidæ ſorbere medullas:
Deguſtant artus.latiæ pars maxima turbæ
Faſtidita iacet:quã ſol:nimbiqꝫ dieſqꝫ
Longior emathijs reſolutam miſcuit aruis.

Theſſaliã in
ua tãta fue
it ſtrages ex
cra,

Theſſalica infelix quo tanto crimine tellus
Læſiſti ſuperos:vt te tot mortibus vnam:
Tot ſcelerum fatis premerent?quod ſufficit æuum:
Immemor vt donet belli tibi damna vetuſtas?
Quę ſeges infecta ſurget non decolor herba?

Quo non Romanos violabis vomere manes?
Ante nouæ venient acies:ſceleriqꝫ ſecundo
Præſtabis nondum ſiccos hoc ſanguine campos.
Omnia maiorum vertamus buſta licebit:
Et ſtantes tumulos:& qui radice vetuſta
Effudere ſuas victis compagibus vrnas:
Plus cinerum æmoniæ ſulcis telluris aratur:
Pluraqꝫ ruricolis feriuntur dentibus oſſa.
Nullus ab emathio religaſſet littore funem
Nauita:nec terram quiſquam mouiſſet arator:
Romani buſtum populi:fugerentqꝫ coloni
Vmbrarum campos:gregibus dumeta carerent:
Nullusqꝫ auderet pecori permittere paſtor
Vellere ſurgentem de noſtris oſſibus herbam:
Ac velut impatiens hominum:vel ſolis iniqui
Limite:vel glatie nuda:atqꝫ ignota iaceres:
Si non prima nefas belli:ſed ſola tuliſſes.
O ſuperi liceat terras odiſſe nocentes:
Quid totum premitis:quid totum abſolutis orbem?
Heſperiæ clades:& flebilis vnda Pachyni:
Et mutina:& leucas puros fecere Philippos.

Finis libri ſeptimi.

Io. Sulpitij argumentũ in Lucani librũ octauũ.

Octauo in leſbon fugiens per deuia magnus
Nauigat:& coniunx lachrymando abducta reliquit
Deflentem populum:properans tum nauta mouetur
Tendat vt ad cilices:vbi ſextus turba ducumqꝫ

Seges dr e
terra et fru
ges.

Cũ dr nul
ſenſus ẽ the
ſalia fuiſſe
cunctis mo
talibus der
licta ſim
ſola cõmiſſ
eſſet clades c
uilis.

Quid Luc
nus in oc
uo libro na
rat Sulpiti
oſtendit.

Decernunt quo ſit dux confugiturſs:atroxq;
Aegyptus legitur venientem regia prodit:
Coniugeq; & nato coram confodit achillas
Ambuſtum codros truncum clam texit arena.

M. Annei lucani Pharſaliæ
Liber Octauus.

Qua feſtina
tione quo ne
udore pōp.
ufugerit et
auim cōſcē
lerit:mēorat

TAm ſup herculeas fauces:nemo roſaq; tēpe:
Aemoniæ deſerta petens diſpendia ſyluæ:
Cornipedem exhauſtum curſu:ſtimuliſq; ne
gantem
Magnus agens:incerta fugæ veſtigia turbat:
Implicitasq; errore vias:pauet ille fragorem
Motorum ventis nemorum:comitumq; ſuorum:
Qui poſt terga redit trepidum:lateriq; timentem
Exanimat:quamuis ſummo de culmine lapſus
Nondum vile ſui pretium ſcit ſanguinis eſſe:

Seq; memor fati tantæ mercedis habere
Credit adhuc iugulum: quātum pro Cæſaris ipſe
Auulſa ceruice daret: deſerta ſequentem
Non patitur tutis fatum cœlare latebris
Clara viri facies. multi Pharſalia caſtra
Cum peterent: nondum fama prodente ruinas:
Occurſu ſtupuere ducis: vertigine rerum
Attoniti: cladiſq; ſuæ vix ipſe fidelis
Author erat: grauis eſt Magno quicūq; malorum
Teſtis adeſt: cunctis ignotus gentibus eſſe
Mallet: & obſcuro tutus tranſire per orbem
Nomine: ſed longi pœnas fortuna fauoris
Exigit a miſero: quæ tanto pondere famæ
Res premit aduerſas: fatiſq; prioribus vrget
Nunc feſtinatos nimium ſibi ſentit honores:
Actaq; lauriferæ damnat Syllana iuuentæ:
Nunc & corycias claſſes: & pontica ſigna
Deiectum meminiſſe piget: Sic longius æuum:
Deſtruit ingentes animos: & vita ſuperſtes
Imperio: niſi ſumma dies cum fine bonorum
Affuit: & celeri preuertit triſtia lęto.
Dedecori eſt fortuna prior: quiſquam'ne ſecundis
Tradere ſe fatis audet: niſi morte parata?
Littora contigerat: per quæ Peneius amnis
Emathia iam clade rubens exibat in æquor.
Inde ratis trepidum ventis: & fluctibus impar:
Flumineis vix tuta vadis euexit in altum:

Hic ōdit ꝙ pōpei⁹ ex lariſſa per thermopilas ⁊ tēpe occult; itineribus ꝓfect⁹ eſt ad mare ibiq; nauē conſcendit ⁊ ꝑ herculeas fauces intelligit thermopylas q̃ ſunt porte ⁊ clauſtra.

Proſequitatē calamitatē pōpeij fugientis ⁊ querelā eius dicens pōpei⁹.

Sētētia. nā ſi verū facere iudiciū volumus ac repudiata oī fortune ābitione decernere mortaliū nemo ē felix auctor eſt plinius lib.vj. penei⁹ flu. theſſalie.

Cuius adhuc remis quatitur corcyra:ſinuſqꝫ.

Corcyra iſula ionij maris. Leſbon inſulam nauigio petit·in qua erat cornelia pōpeij vxor.

Leucadij.cilicum dominus:terræqꝫ liburnæ.
Exiguam vector pauidus correpſit in alnum.
Conſcia curarum ſecreta in littora leſbi:
Flectere vela iubes:qua tum tellure latebas
Mœſtior:in medijs quam ſi Cornelia campis
Emathiæ ſtares:triſtes præſagia curas
Exagitant:trepida quatitur formidine ſomnus:
Theſſaliam nox omnis habet:tenebriſqꝫ remotis
Rupis in abruptæ ſcopulos:extremaqꝫ currens
Littora proſpiciens fluctus:nutantia longe

Cōmiſerationis locus aduentātis pōpeij.

Semper prima videns venientis vela carinæ:
Querere nec quicquam de fato coniugis audes.
En ratis:ad veſtros quæ tendit carbaſa portus:
Quid ferat ignoras:ſed nunc tibi ſumma pauoris
Nuntius armorum triſtis:rumorqꝫ ſiniſter

Proſequēdo exceptam ad corneliā apoſtrophē docꝫ qͣliter pōpeiū ſuſcepit fugientem dicēs En.

Victus adeſt coniux:quid perdis tempora luctus
Cum poſſis iam flere:times?tunc puppe propinqua
Proſiluit:crimenqꝫ Deum crudele notauit
Deformen pallore ducem:vultuſqꝫ prementem
Caniciem:atqꝫ atro ſqualentes puluere veſtes:
Obuia nox miſere cœlum:lucemqꝫ tenebris

Uertigo pre nimio dolore corneliam inuaſit.

Abſtulit:atqꝫ animam clauſit dolor:omnia neruis
Membra relicta labant:riguerunt corda:diuqꝫ
Spe mortis depreſſa iacet.iam fune ligato
Littoribus:luſtrat vacuas Pompeius arenas:
Quem poſtquam propius famulæ videre fideles:

Non vltra gemitus tacitos inceſſere fata
Permiſere ſibi fruſtraq; attollere terra
Semianimē conātur heram: quam pectore magnus
Ambit: & aſtrictos refouet complexibus artus.
Cœperat in ſummum reuocato ſanguine corpus
Pompeij ſentire manus mœſtamq; mariti
Poſſe pati faciem: prohibet ſuccumbere fatis
Magnus: & immodicos caſtigat voce dolores
Nobile cur robur fortunæ vulnere primo
Fœmina tantorum titulis inſignis auorum
Frāgis? habes aditum manſurę in ſæcula famæ
Laudis in hoc ſexu: non legum iura: nec arma
Vnica materia eſt coniunx miſer: erige mentem:
Et tua cum fatis pietas decertet: & ipſum:
Quod ſum victus ama: nunc ſum tibi gloria maior:
A me quod faſces: & quod pia turba ſenatus:
Tantaq; diſceſſit regum manus incipe magnum
Sola ſequi. deformis adhuc viuente marito
Summus: & augeri vetitus dolor vltima debet
Eſſe fides lugere virum: tu nulla tuliſti
Bello damna meo: viuit poſt pręlia magnus:
Sed fortuna perit: quod defles illud amaſti.
Vocibus his correcta viri: vix ægra leuauit
Membra ſolo: tales gemitu rumpente querelas.
O vtinam in thalamos inuiſi cæſaris iſſem:
Infœlix coniunx: & nulli lęta marito.
Bis nocui mundo: me pronuba ducit erynnis:

Pōpeius vxo rē cōſolat᷑ eā puſillanimitatis inſimulans.

Argute argumentatur pō peius nō tan topere flēdā eſſe fortunaꝫ ſuaꝫ q̄ perijt dicēs. Sed

Cornelie ad virū pōpeiū lachrymoſe ac dolēter legenda oratio

Craſſorumq; vmbræ:deuotaq; manibus illis
Aſſyrios in caſtra tuli ciuilia caſus:
Præcipiteſq; dedi populos:cunctoſq; fugaui
A cauſa meliore Deos.o maxime coniux.

Craſſus ille fuit craſſi filius q̄ fuit a parthis interfectus

O thalamis indigne meis:hoc iuris habebat
In tantum fortuna caput.cur impia nupſi:
Si miſerum factura fui?nunc accipe Pœnas:
Sed quas ſponte luam.quo ſit tibi mollius æquor:
Certa fides regum:totuſq; paratior orbis:
Sparge mari comitem:mallem fœlicibus armis,
Dependiſſe caput:nunc clades deniq; luſtra
Magne tuas:vbicũq; iaces ciuilibus armis
Noſtros vltra toros:ades huc:atq; exige pœnas
Iulia crudelis:placataq; pellice cæſa:

apoſtrophat ad iuliã quã in odium adducit.

Magno parce tuo.ſic fata:iterumq; refuſa
Coniugis in gremium cunctorum lumina ſoluit
In lacrimas.duri flectuntur pectora magni:
Siccaq; theſſaliç confundit lumina leſbos.
Tunc mitylenęum iam pleno in littore vulgus
Affatur magnum.ſi maxima gloria nobis
Semper erit tanti pignus ſeruaſſe mariti/

Mytilenei ad littus ī honorem.

Tu quoq; deuotos ſacro tibi fœdere muros
Oramus:ſocioſq; lares dignare: vel vna
Nocte tua:fac magne locum:quem cuncta reuiſent
Secula:quem veniens hoſpes romanus adoret.
Nulla tibi ſubeunda magis ſunt mœnia victo;
Omnia victoris poſſunt ſperare fauorem.

Pōpeio exhibituri cōcurrũt ⁊ eũ alloquuntur.

Hæc iam crimen habet.quid quod iacet inſula ponto?
Cæſar eget:ratibus procerum pars magna coibit
Certa loci:noto reparandum eſt littore fatum.
Accipe templorum cultus:aurumq; Deorum
Accipe ſi terris:ſi puppibus'iſta iuuentus
Aptior eſt:tota quantum valet:vtere:Leſbo.
Accipe:ne Cæſar rapiat:tu victus habeto.
Hoc ſolum crimen meritæ bene detrahe terræ:
Ne noſtram videare fidem: felixq; ſecutus:
Et damnaſſe miſer.tali pietate virorum
Lætus in aduerſis:& mundi nomine gaudens
Eſſe fidem:nullum toto mihi dixit in orbe
Gratus eſſe ſolum:non paruo pignore vobis
Oſtendit:tenuit noſtros hac obſide Leſbos
Adfectus:hic ſacra domus:clariq; penates:
Hic mihi Roma fuit:non vllo in littore puppim
Ante dedi fugiens:ſæui cum Cæſaris iram
Iam ſcirem meritam ſeruata coniuge Leſbon:
Non veritus tantam veniæ committere vobis
Materiam:ſed iam ſatis eſt feciſſe nocentes:
Fata mihi totum mea ſunt agitanda per orbem.
Heu nimium felix æterno nomine Leſbos:
Siue'doces populos: regeſq; admittere Magnum:
Seu præſtas mihi ſola fidem:nam quærere certum eſt
Fas quibus in terris:vbi ſit ſcelus:accipe numen:
Si quod adhuc mecum es votorum extrema meorũ:
Da ſimiles Leſbo populos:.qui Marte ſubactum

Mytilenei totos ſeſe' põpeij obſequio deuouent.

Ampliter oſtendũt beniuolentiã ſuã põpeiũ mytilenei dicens accipe.

Põpeius ad mytilenεos.

Leſbos inſula eſt in qua ſunt vites optimũ vinũ ꝓducentes.

Non intrare ſuos infeſto Cæſare portus:

In nauē cor neliā admiſit pōpe. quo ab eunte oēs mytilenei ꝑ nimio dolore. lachrymātes cōtabuerunt.

Non exire vetent:dixit:mœſtamq; carinæ
Impoſuit comitem:cunctos mutare putares
Tellurem:patriæq; ſolum:ſic littore toto
Plangitur:infeſtæ tenduntur in æthera dextræ.
Pompeiumq; minus:cuius fortuna dolorem
Mouerat:aſt illā:quam toto tempore belli

De pōpeio

Vt ciuem videre ſuam:diſcedere cernens
Ingemuit populus: quam vix ſi caſtra mariti.
Victoris peteret:ſiccis dimittere matres

Tempus deſcribit q̄ ancipitib⁹ curis pōpeius agitabatur.

Iam poterant oculis:tanto deuinxit amore
Hos pudor: hoc probitas:caſtiq; modeſtia vultus.
Quod ſubmiſſa nimis nulli grauis hoſpita turbæ:
Stantis adhuc fati vixit quaſi coniuge victo.

Deſcribit tēpus veſpertinū ⁊ q̄d iter nauigandū pōpei⁹ cogitauerit aut cū gubernatore locutus ſi dicens:itam

Iam pelago medios Titan demiſſus ad ignes:
Nec quibus abſcondit:nec ſi quibus exerit orbem
Totus erat:vigiles Pompeij in pectore curæ
Nunc ſocias adeunt Romani fœderis vrbes
Et varias regum mentes:nunc inuia mundi

Cura dr̄ quaſi cor vrēs aliq̄ñ pro amore accipit̄ mātuan⁹ nā cyprie curas.

Arua ſuper nimios ſoles:auſtrumq; iacentes:
Sæpe labor mœſtus curarum:odiumq; futuri
Proiecit feſſos incerti pectoris æſtus:
Rectoremq; ratis de cunctis conſulit aſtris:

Nautā pōp. ſup ſyderum motu aſpectuq; ꝑcontatur.

Vnde notet terras:quæ ſit menſura ſecandi
Aequoris in cœlo:Syriam quo ſydere ſeruet:
Aut quotus in plauſtro Libyam bene dirigat ignis.

Reſpondet nauta

Doctus ad hæc fatur taciti ſeruator Olympi.

Signifero quæcunqꝫ fluunt labentia:cœlo
Nunquam ſtante polo miſeros fallentia nautas
Sydera non ſequimur:ſed qui non mergitur vndis
Axis inocciduus gemina clariſſimus arcto.
Ille regit puppes:hic cum mihi ſemper in altum
Surget:& inſtabit ſummis minor Vrſa cheruchis:

Sydꝰ aliqñ congregatio ſtellaꝝ aliqñ vna ſtella

Boſphoron:& Scythiæ curuantem littora pontum
Spectamus:quicquid deſcendit ab arbore ſumma:

Boſphorꝰ anguſtie maris

Arctophylax:propiorqꝫ mari Cynoſura feretur:
In Syriæ portus tendit ratis:inde Canopos
Excipit auſtrali cœlo contenta vagari
Stella timens boream:illa quoqꝫ perge ſiniſtra

Arctophilax qui ⁊ bootes vocatur Canopos auſtralis ſtella.

Trans pharon:in medio tanget ratis æquore Syrtes:
Sed quo vela dari quo nunc pede carbaſa tendi
Noſtra iubes?dubio contra cui pectore Magnus:
Hoc ſolum toto reſpondit in æquore ſerua:
Vt ſit ab ęmathijs ſemper tua longius oris
Puppis:& heſperiam palago:cœloqꝫ relinquas:
Cætera da uentis:comitem:pignuſqꝫ recepi
De poſitum:tunc certus eram quæ littora vellem.
Nunc portum fortuna dabit.Si fatur:at ille
Iuſto vela modo pendentia cornibus æquis
Torſit:& in læuum puppim dedit:vtqꝫ ſecaret:

Pompeius naute quem mouet vt aer italia. theſſalia nauigationem arceat.

Quas Aſine cautes:& quas Chios aſperat vndas:
Hos dedit in proram:tenet hos in puppe rudentes.

Aſina pagꝰ prope lacedemoniam,

Aequora ſenſerunt motus:aliterqꝫ ſecante
Iam pelagus roſtro:nec idem ſpectante carina:

Mutauere ſonum non ſic moderator equorum

Quia cũ ꝑꝰ tenderent in dextram nũc curſum flexerũt i ſiniſtrã ⁊c.roſtũ nauiũ aliter ſecabat vndas

Dexteriore rota:leuum cum circuit axem:
Cogit,in offenſæ currus accedere metæ.
Oſtendit terras Titan & ſydera texit.
Sparſus ab emathia fugit quicunq; procella:

Axis lignuz ẽ teres circa quẽ rote vertũtur.

Aſſequitur Magnum:primuſq; alitore Lesbi
Occurrit natus:procerum mox turba fidelis.
Nam neq; deiecto fatis:acieq; fugato
Abſtulerat Magno reges fortuna miniſtros:

Armenie regẽ ſignificat Et totũ motare diẽ litteratis auribꝰ plꝰ placebit Etenim ꝙs non dicet puriorẽ eẽ lectionẽ vbi motare(qđ a moueo tractum eſt) reperias ꝙ̃ mutare tecũ cũ muto vꝛbẽ ꝓ ꝯcito etꝫ cõmoueo etiam mediocriter litteratus neget. Niſi forte interp̃tari malis mutationem ꝓ exilio vt dicat ſe põpeius velut extorris ⁊ ꝓfugus in aliaz mũdi plagã ꝓfecturum. quid oĩno ſit a ſententia alienum. Alani ſcythie populi

Terrarum dominos:& ſceptra eoa tenentes
Exul habet comites:ire in deuia mundi
Deiotarum:qui ſparſa ducis veſtigia legit.
Quando ait emathijs amiſſus cladibus orbis
Qua Romanus erat.ſupereſt fidiſſime regum
Eoam tantare fidem populoſq; bibentes
Euphraten:& adhuc ſecurum a Cæſare Tigrim:
Nec pigeat Magno quærentem fata remotas
Medorum penetrare domos:Scythicoſq; receſſus:
Et totum mutare diem:voceſq; ſuperbo'
Arſacidæ perferre meas ſi fœdera vobis
Priſca manent:mihi per Latium iurata tonantem:
Per veſttos aſtricta magos implere pharetras:
Armenioſq; arcus Gethicis intendite neruis.
Si vos o parthi peterem cum caſpia clauſtra:
Et ſequerer duros æterni matris alanos
Paſſus achemenijs late decurrere campis
In tutam trepidos nunquam Babylona coegi:

Arua ſuper Cyri:Chaldæiꝗ vltima regni:

Cyrus rex p̄ſarum.

Qua rapidus Ganges:& qua Nyſæus Hydaſpes
Accedunt pelago:Phœbi ſurgentis ab igne
Iam propior.quam perſis eram:tamē omnia vincens
Suſtinui noſtris vos tantum deeſſe triumphis:
Soluſꝗ e numero regum telluris eoæ

Proſequitur reliqua ad pthorum cōmendationē dicēs Sol⁹.

Ex æquo me Partus adit:nec munere Magni
Stant ſemel Arſacidæ.quis enim poſt vulnera clauis
Aſſyriæ:iuſtas Latij compeſcuit iras?
Tot meritis obſtricta meis:nunc Parthia ruptis
Excedat clauſtris vetitam per ſecula ripam:
zeumaꝗ Pellæum:pompeio vincite Parthi:

Zeuma egypto ⁊ perthie cōtermina ciuitas

Vinci Roma volet regem Parere iubenti
Ardua non piguit:poſitiſꝗ inſignibus aulæ

Mutato habitu externos populos adit po.

Egreditur:famuli ruptos indutus amictus.
In dubijs tutum eſt inopem ſimulare tyranno.
Quanto igitur mundi dominis ſecurius æuum

Tut⁹ ſecur⁹ ꝗ pauper.

Verus pauper agit?dimiſſo in littore rege
Ipſe per Icariæ ſcopulos:Epheſumꝗ relinquens,

Colophon ionie oppidū lye oꝛum.

Et placidi Colophona maris ſpumantia paruæ

Cous iſula ypocratis

Radit ſaxa Sami:ſpirat de littore coo

Guidō inſula carpathij

Aura fluens:Guidon inde fugit claramꝗ relinquit
Sole Rhodon magnoſꝗ ſinus Telmeſidos vndæ

Telmeſis oppidū liciorū

Compenſat:medio pelago Pamphylia puppi
Occurrit tellus:nec ſe committere muris

Pamphilia iſlcta cilicēcie.

Auſus adhuc vllis:te primum parua Phaſelis

Phaſelis oppidū cilicie

Magnus adit:nam te metui vetat incola rarus:

Exhauſtæq; domus populis:maiorq; carinæ:
Quam tua turba fuit:tendens hinc carbaſa rurſus
Dipſas fluuius ciſilie eſt.
Iam Taurum:Tauroq; videt dipſonta cadentem:
Crederet hoc Magnus pacem cum præſtitit vndis:
Et ſibi conſultum? Cilicum per littora tutus
Parua puppe fugit? ſequitur pars magna Senatus.
Celendre oppidum eſt in ciſilia.
Ad profugum collecta ducem:paruiſq; Synędris:
Quo portu:mittitq; rates:recipitq; Selinus
Pō.oratio.
In procerum cœtu tandem mœſta ore reſoluit
Vocibus his magnus:comites belliq; fugæq;:
Inſtar ſimilitudo eſt:ꝛ genitiuū reqrit
Atq; inſtar patriæ:quamuis in littore nudo
In Cilicum terra nullis circundatus armis
Conſultem:rebuſq; nouis exordia quæram:
Ingentes præſtate animos:non omnis in aruis
Emathijs cecidi:nec ſic mea fata premuntur:
Ad l.minori ad maius argumenta.
Vt nequeam releuare caput:cladeſq; receptas
Excutere:an libycæ marium potuere ruinæ
Erigere in faſces:plenis & reddere faſtis?
Me preſſum leuiore manu fortuna tenebit?
Pōpeius oñdit vires ſuas nōdū eſſe abſumptas dicēs mille.
Mille meæ Graio voluuntur in æquore puppes:
Mille duces:ſparſit potius Phrſalia noſtras:
Quam ſubuertit:opes:ſed me vel ſola tueri
Fama poteſt rerum:toto quas geſſimus orbe:
Et nomen:quod mundus amat:vos pendite regna
Se mentis ſue arcbana patefacturuꝫ pollicetur
Viribus:atq; fide:Libyen:parthoſq;:pharonq;:
Quæ nam romanis deceat ſuccurrere rebus.
Aſt ego curarum proceres arcana mearum
Expromam:

Expromam:mentiſq; meæ quo pondere vergant:
Aetas Niliaci nobis ſuſpecta tyranni eſt.
Ardua quippe fides robuſtos exigit annos:
Hinc anceps dubij terret ſolertia mauri:
Nãq; memor generis Carthaginis impia proles
Imminet heſperiæ:multuſq; in pectore vano eſt

Paremia ſiue ſentẽtia q̄ ſignificatur in ſolis ſenibus non pueris ſtabilem fidem eſſe

Hannibal:obliquo maculat qui ſanguine regnum:

de hannibale illo viro

Et numidas contingit auos:iam ſupplice Varro
Intumuit:viditq; loco romana ſecundo.
Quare agite eoum comites properemus in orbem:

Sñiam ſuā appet.

Diuidit Euphrates ingentem gurgite mundum:
Caſpiaq; immenſos ſeducunt clauſtra receſſus:
Et polus Aſſyrias alter:nocteſq; dieſq;

Caſpia clauſtra montes ⁊ mare caſpi rūt iuxta caucaſum mōtē

Vertit:& abruptum eſt noſtro mare diſcolor vnda:
Oceanuſq; ſuus:regnandi ſola voluptas:
Celſior in campis ſonipes:& fortior arcus:
Nec puer:aut ſenior letales tendere neruos
Segnis:& a nulla mors eſt incerta ſagitta.
Primi pellæas arcu fregere Sariſſas:

Parthi p̄mi alexãdrū macedonum Regem ſuparūt

Bactraq; Medorum ſedem:muriſq; ſuperbam
Aſſyrias Babylona domos:nec pila timentur
Noſtra nimis Parthis:audentq; in bella venire:
Experti Scythicas Craſſo pereunte ſagittas
Spicula nec ſolo ſpargunt fidentia ferro
Stridula:ſed multo ſaturantur tela veneno:
Vulnera parua nocẽt:fatumq; in ſanguine ſummo eſt.
O vtinam non tanta mihi fiducia ſæuis

Eſſet in arſacidis:fatis nimis æmula noſtris
Fata mouent medos:multūq; in gente deorum eſt.

Pōpei⁹ orationē suā ꝑſeqtur dicēs ꝙ ſi fides ac ra.i. orientalis.

Effundam populos alia tellure reuulſos:
Excitoſq; ſuis immittam ſedibus ortus.
Quod ſi nos eoa fides:& barbara fallunt
Fœdera:vulgati ſupra commercia mundi
Naufragium fortuna ferat:non regna precabor:
Quæ feci:ſed magna feram ſolatia mortis
Orbe iacens alio:nihil hæc in membra cruente:
Nil ſocerum feciſſe pie:ſed cuncta reuoluens
Vitę fata meæ:ſemper venerabilis illa
Orbis parte fui:quantus Mæotida ſupra:
Quantus apud Tanain:toto conſpectus in ortu.

Quaſi dicat. ꝙ̄ magn⁹ fuit cōſpect⁹ ſupra paludem meotida.

Quas magis in terras noſtrum felicibus actis
Nomen abit:aut vnde redit maiore triumpho?
Roma faue cœptis:quid enim tibi lætius vnquam
Præſtiterint ſuperi:quam ſi ciuilia partho
Milite bella geras?tantam conſumere gentem:
Et noſtris miſcere malis:cum Cæſaris arma
Concurrent Medis:aut me fortuna neceſſe eſt
Vindicet:aut Craſſum.ſic fatus murmure ſenſit

Lentulus argumentis cōtrarijs diſſuadet egyptuz eſſe petendā.

Conſilium damnaſſe viros:quos lentulus omnes
Virtutis ſtimulis:& nobilitate dolendi
Pręceſſit:dignaſq; tulit modo conſule voces:
Siccine Sheſſalicæ mentem fregere ruinæ?
Vna dies mundi damnauit fata?ſecundum
Emathiam lis tanta datur?iacet omne cruenti

Vulneris auxilium? ſolos tibi Magne reliquit
Parthorum fortuna pedes? quid tranſfuga mundi
Terrarum totos tractus: cœlumq; peroſus:
Aduerſoſq; polos: alienaq; ſydera quæris:
Chaldæos culture Deos: & barbara ſacra
Parthorum famulus? quid cauſæ obtenditur armis?
Libertatis amor miſerum quid decipis orbem
Si ſeruire potes? te quem romana regentem
Horruit auditu: quem captos ducere reges
Vidit ab hircanis: Indoq; a littore ſiluis:
Deiectum fatis humilem: fractumq; videbit:
Extolletq; animos latium veſanus in orbem:
Se ſimul: & Romam pompeio ſupplice menſus.
Nil animis: fatiſq; tuis affabere dignum.
Exiget ignorans latiæ commercia linguæ:
Vt lachrimis ſe magne roges: patimur ne pudoris
Hoc vulnus: clades vt parthia vindicet ante
Heſperias: quam Roma ſuas? ciuilibus armis
Elegit te nempe ducem: quid vulnera noſtra
In ſcythicos ſpargis populos: cladeſq; latentes?
Quid Parthos tranſire doces? ſolatia tanti
Perdit Roma mali: nullos admittere reges:
Sed ciui ſeruire ſuo. iuuat ire per orbem
Ducentem ſæuas romana in mœnia gentes?
Signaq; ab euphrate cum craſſis capta ſequentem?
Qui ſolus regum fato cœlante fauorem
Defuit emathiæ: nunc tantas ille laceſſet

Diſſuaſiua lẽtula oratio q̃ decernit egyptũ petendã eſſe põpei vero ſententiã cõfutat de petendo a ꝑtis auxilio.

Proſequitur orõnẽ ſuã lẽtulus qua deteſtatur parthoꝝ cõuicia dicens ꝑtbꝰ.

Laceſſo .i. prouoco eſt.

Auditi victoris opes? aut iungere fata
Tecum Magne volet? non hæc fiducia genti eſt.
Omnis in arctois populus quicūq; pruinis
Naſcitur indomitus bellis: & mortis amator.
Quicquid ad eoos tractus mundiq; teporem
Labitur: emollit gentes clementia cœli.
Illic & laxas veſtes: & fluxa virorum
Velamenta vides. Parthus pes medicat ura
Sarmaticos inter campos: effuſaq; plano
Tigridis arua ſolo nulli ſuperabilis hoſti eſt
Libertate fugæ: ſed non vbi terra tumebit
Aſpera conſcendet montis iuga: nec per opacas
Bella geret tenebras incerto debilis arcu:
Nec franget nando violenti vorticis amnem:
Nec tota in pugna perfuſus ſanguine membra:
Exiget æſtiuum calido ſub puluere ſolem.
Non aries illis: non vlla eſt machina belli:
Aut foſſas implere valent: parthoq; ſequente
Murus erit: quodcūq; poteſt obſtare ſagittæ.
Pugna leuis: bellumq; fugax: turmæq; vagantes:
Et melior ceſſiſſe loco: quam pellere miles.
Illita tela dolis nec martem comminus vnquam
Auſa pati virtus: ſed longe tendere neruos.
Et quo ferre velint permittere vulnera ventis.
Enſis habet vires: & gens quæcūq; virorum eſt:
Bella gerit gladijs: nam Medos prælia prima
Exarmant: vacueq; iubent remeare pharetræ.

Tigris fluuius. tigris animal.

Parthij promittūt vulnera ventis: qꝛ ſagittas emittūt cū vento feruntur

Nulla manus illis fiducia:tota veneni eſt.
Credis Magne viros:quos in diſcrimina belli
Cum ferro veniſſe parū eſt:tentare pudendum
Auxilium tanti eſt:toto diuiſus vt orbe
A terra moriare tua?tibi barbara tellus

ꝗ̄admodum põpeius ꝟtutē parthoꝝ prius extulit ita nūc lētulus cõtinuo deprimit

Incumbat:te parua tegant:ac vilia buſta?
Inuidioſa tamen Craſſo quærente ſepulchrum.
Sed tua ſors melior:quoniam mors vltima pœna eſt.
Non metuenda viris.at non Cornelia letum
Infando ſub rege timet.num barbara nobis
Eſt ignota venus?quæ ritu cæca ferarum

Attēde viros fortes nequaꝗ̄ metuere mortē. nā vltimū omniū mors ē vt ait curtius

Polluit innumeris leges:&fœdera tædæ
Coniugibus:thalamiq; patent ſecreta nefandi.
Inter mille nurus epulis veſana:meroq;

Vetite legibus libidines

Regia:non vllis exceptos legibus audet
Concubitus:tot fœmineis complexibus vnum
Non laxat nox tota marem:iacuere ſorores
In fratrum Thalamis:ſacrataq; pignora matrum.
Damnat apud gentes ſceleris non ſponte peracti
Oedipodionias infelix fabula Thebas.
Parthorum dominus quoties ſic ſanguine mixto
Naſcitur Arſacides:cui fas implere parentem:
Quid rear eſſe nefas?proles tam clara Metelli
Stabit barbarico coniux Mille ſima lecto?

Oedipus cum matre iocaſta neſcius cõcubuit ⁊ eſt argumētum a minori.
arſacides rex perſarum

Quanquam non vlli plus regia Magne vacabit
Sæuitia ſtimulante venus:tituliſq; virorum.
Nam quo plura iuuent Partum portenta:fuiſſe

Indignū eſſe ait corneliaꝫ pompei cõiugem ex claro metelli gene ſe profectam inter meretriculas regias cōnumerari.

Hanc ſciet & Craſſi:ceu,pridem debita fatis
Aſſirijs:trahitur'cladis captiua vetuſtæ.
Hæreat eoæ vulnus miſerabile ſortis:
Non ſolum auxilium funeſto a Rege petiſſe:
Sed geſſiſſe prius bellum ciuile pudebit.
Nam quod apud populos crimen:ſoceriq;:tuumq;

Poſt variaꝫ deteſtationeꝫ parthoꝝ̄ docet lentul⁹ potius bellum ꝙ̄ fœd⁹ optādū cū ptbis dicēs D.

Maius erit?quam quod vobis miſcentibus arma
Craſſorum vindicta perit:incurrere cuncti
Debuerant in Bactra duces:& nequa vacarent
Arma:vel arctoum dacis:Rheniq; cateruis
Imperij nudare latus:dum perfida Suſis
In tumulos prolapſa ducum:Babylonq; iaceret.
Aſſyriæ paci finem fortuna precamur
Et ſi Theſſaliæ bellum ciuile peractum eſt:
Ad Parthos:qui vicit eat.gens vnica mundi eſt:
De qua Cæſareis poſſim gaudere triumphis.

Craſſum ſignificat.

Non tibi:cum primum gelidum tranſibis araxem:
Vmbra ſenis mœſti Scythicis confixa ſagittis

Craſſi vmbrā pōpe. conquerentē īducit.

Ingerat has voces?tu quem poſt funera noſtra
Vltorem cinerum nudæ ſperauimus vmbræ:
Ad fœdus:pacemq; venis?tunc plurima cladis
Occurrent monimenta tibi:quæ mœnia trunci:
Luſtrarunt ceruice duces'vbi nomina tanta
Obruit Euphrates:& noſtra cadauera Tigris
Detulit in terras:ac reddidit:ire per iſta

Pōpeio cōſilium datur.

Si potes:in media ſocerum quoq; Magne ſedentem
Theſſalia placare potes.quin reſpicis orbem

Romanum:ſi regna times proiecta ſub auſtro:
Infidumqꝫ iubam?petimus pharon:aruaqꝫ lagi.
Sirtibus hinc libycis tuta eſt ægyptus ad inde
Gurgite ſepteno rapidus mare ſubmouet amnis:
Terra ſuis contēta bonis:non indiga mercis:
Aut iouis:in ſolo tanta eſt fiducia nilo.
Sceptra puer ptolomęus habet tibi debita magne?
Tutelæ commiſſa tuę.quis nominis vmbram
Horreat?innocua eſt ætas:nec iura:fidemqꝫ:
Reſpectumqꝫ deum veteris ſperaueris aulæ:
Nil pudet aſſuetos ſceptris:mitiſſima ſors eſt
Regnorum ſub rege nouo:non plura locutus
Impulit huc animos:quantum ſpes vltima rerum
Libertatis habet?victa eſt ſententia magni.
Tunc cilicum liquere ſolum:cyproqꝫ citatas
Immiſere rates:nullas cui prætulit aras
Vndæ diua memor paphiæ:ſi numina naſci
Credimus aut:quēquam fas eſt cœpiſſe deorum.
Hęc vbi deſeruit pompeius littora:totos
Emenſus cypri ſcopulos:quibus exit in auſtrum:
Inde maris vaſti tranſuerſo vertitur ęſtu:
Nec tenuit Caſium nocturno lumine montem:
Infimaqꝫ ęgypti pugnaci littora velo
Vix tetigit:qua diuidui pars maxima nili
Inuada decurrit peluſia ſeptimus amnis.
Tempus erat quo libra pares examinat horas
Non vna plus æqua die:noctiqꝫ rependit

Nilus ſeptē geminus

Dr.iupiter io
uis iupiteris
vel iouis in
gtō.

Noui reges
begniniores
liberalioresqꝫ
ſunt.

Pōpeius lē
tuli orone p̱
ſuaſus e cilicia
in cyprum
nauigat inſu-
lā veneri ſa-
cram.

Deſcribit eq̄-
noctiū autū
nale dicēs tē
pus.
Poluſii vnū
ex ſeptē nili
oſtijs.
Chronogra
phia p̱ quā
autūnale de-
ſcribit e q̄ no
ctiū quo tpe
appropiqua-
uit pōp.egy-
pto.

Lux minor hybernæ verni ſolatia damni.
Comperit vt regem Caſio ſe monte tenere:
Flectit iter.nec Phœbus adhuc:nec carbaſa languet.
Iam rapido ſpeculator eques per littora curſu

Nūciat̄ ptholemeo Pōpei aduētus ꝛ ab eo ſapientes cōſuluntur Achoreus ſenex qui ꝓmꝰ ſuiam dicit.

Hoſpitis aduentu pauidam compleuerat aulam.
Conſilij vix tempus erat:tamen omnia monſtra
Pellæę coiere domus:quos inter Achoreus
Iam placidus ſenio:fractiſqꝫ modeſtior annis:
Hunc genuit cuſtos Nili creſcentis in arua
Memphis vana ſacris:illo cultore Deorum
Luſtra ſuæ Phœbes non vnus vixerat Apis:
Conſilij vox prima fuit:meritumqꝫ fidemqꝫ:
Sacraqꝫ defuncti iactauit pignora patris.

Photinus ptolomei.eunuchus ꝛ regij eris cuſtos hac oꝛone interimēdū pomp.oī vtilitate hōeſtateqꝫ poſt habita ſuadet.

Sed melior ſuadere malis:& noſſe tyrannos
Auſus Pompeium leto damnaſſe Photinus.
Ius:& fas multos faciunt Ptolemæe nocentes:
Dat pœnas laudata fides:cum ſuſtinet inquit:
Quas fortuna premit fatis accede:deiſqꝫ:
Et cole felices:miſeros fuge:ſydera terra:
Vt diſtant:& flamma mari:ſic vtile recto:
Sceptrorum vis tota perit:ſi prendere iuſta
Incipit euertiqꝫ arces reſpectus honeſti.
Libertas ſcelerum eſt:quæ regna inuiſa tuetur.
Sublatuſqꝫ modus gladijs:facere omnia ſæue

Attende photini flagitoſi viri conſiliū.

Non impune licet niſi cum facis:exeat aula
Qui vult eſſe pius:virtus & ſumma poteſtas
Non coeunt ſemper metuet:quam ſæua pudebunt.

Non impugne tuos:Magnus contempſerit annos:
Qui te nec victos arcere a littore noſtro
Poſſe putat:neu te ſceptris priuauerit hoſpes:

Proſequitur photinus rōnes ſuas dicēs non impugne.

Pignora ſunt propiora tibi Nilonqꝫ:Pharonqꝫ:
Si regnare piget:damnatæ redde ſorori.
Aegyptum certe latijs tueamur ab armis
Quicquid non fuerat magni:dum bella geruntur.
Nec victoris erit toto iam pulſus ab orbe:
Poſtquam nulla manet rerum fiducia:quærit
Cum qua gente cadat rapitur ciuilibus armis:
Nec soceri tantum arma:fugit:fugit ora Senatus:
Cuius Theſſalicas ſaturat pars magna volucres:

Dicitur theſſalicas:qꝛ ceſar ceſos ſepultura ꝓhibuit.

Et metuit gentes:quas vno in ſanguine mixtas
Deſeruit:regeſqꝫ timet:quorum omnia merſit:
Theſſaliæqꝫ reus nulla tellure receptus:
Sollicitat noſtrum:quem nondum perdidit:orbem.
Iuſtior in Magnum nobis Ptolemæe querelæ
Cauſa data eſt.quid ſe poſitam :ſemperqꝫ quietam
Crimine bellorum maculas Pharon:aruaqꝫ noſtra
Victori ſuſpecta facis:cur ſola cadenti
Hæc placuit tellus:in quam Pharſalica fata
Conferres:pœnaſqꝫ tuas?iam crimen habemus
Purgandum gladio:quod nobis ſceptra ſenatus
Te ſuadente dedit: votis tua fouimus arma:
Hoc ferrum:quod fata iubent:proferre paraui:

pharſalica fata dicũtur calamitatis q̃s in pharſalia paſſus eſt.

Non tibi:ſed Victo:feriam tua viſcera Magne:
Malueram ſoceri.rapimur quo cuncta feruntur.

Tene mihi dubitas an ſit violare neceſſe:
Cum liceat?quæ te noſtri fiducia regni
Huc agit infelix?populum non cernis inermem:
Aruaqꝫ vix refugo fodientem mollia Nilo?
Metiri ſua regna decet:vireſqꝫ fateri.

proemis:prudentis ꝗppe eſt ⁊ ſuā potētiā ⁊ ꝓprias vires metiri Argumentatur a maiori cū inſultatione qua oſtendit pōpei.ꝑtes in aduerſis non eē tutādas quē in ꝓſpera feliciqꝫ fortūa nō ſunt inſecuti ſentētie pboetini oēs aſſenſere. Achillaſ quōdā ptolemei pedagogus nūc preeſt exercitui.

Tu Ptolemæe poteſ Magni fulcire ruinam:
Sub qua Roma iacet?buſtum:cineresqꝫ mouere
Theſſalicos audes?bellumqꝫ in regna vocare:
Ante aciem Emathiam nullis acceſſimus armis:
Pompeij nunc caſtra placent:quæ deſerit orbis?
Nunc victoris opes:& cognita fata laceſſis?
Aduerſis non deeſſe decet: ſed læta ſecutos:
Nulla fides vnquam miſeros elegit amicos.
Aſſenſere omnes ſceleri:lætatur honore
Rex puer inſueto:quod iam ſibi tanta licere
Permittant famuli:ſceleri delectus Achilas.
Perfida qua tellus caſus excurrit arenis:
Et vada teſtantur iunctas Aegyptia Syrtes:
Exiguam ſocijs monſtri:gladijſqꝫ carinam
Inſtruit:o ſuperi Nilus ne:& barbara Memphis:

Exclamatio qua indigne tbolemei in ſuū pōpeiuꝫ interemptuꝫ fuiſſe demonſtrat.

Et peluſiaci tam mollis turba Canopi
Hos animos?ſic fata premunt ciuilia mundum?
Sic romana iacent?vllus ne in cladibus iſtis
Eſt locus Aegypto?Phariuſqꝫ admittitur enſis?
Hanc certe ſeruate fidem ciuilia bella:
Cognatas præſtate manus:externaqꝫ monſtra
Pellite:ſi meruit tam claro nomine Magnus

Cæſaris eſſe nefas:tanti Ptolemæe ruina
Nominis haud metuis:cœloqꝫ tonante profanas
Inſeruiſſe manus: impure ac ſemiuir audes?
Non domitor mundi: nec ter capitolia curru
Inuectus regumqꝫ potens:vindexqꝫ Senatus:
Victoriſqꝫ gener:phario ſatis eſſe tyranno
Quod poterat:romanus erat. quid viſcera noſtra
Scrutaris gladio?neſcis puer improbe:neſcis
Quo tua ſit fortuna loco:iam iure ſine vllo
Nili ſceptra tenes:cecidit ciuilibus armis:
Qui tibi regna dedit. Iam vento vela negarat
Magnus:& auxilio remorum infanda petebat
Littora:quem contra non longa vecta biremi
Appulerat ſcelerata manus:Magnoqꝫ patere
Fingens regna Phari:celſæ de puppe carinæ
In paruam iubet ire ratem littuſqꝫ malignum
Incuſat:bimaremqꝫ vadis frangentibus æſtum:
Qui vetat externas terris aduertere claſſes.
Quod niſi fatorum leges:intentaqꝫ iuſſu
Ordinis æterni miſeræ vicinia mortis
Damnatum leto traherent ad littora Magnum:
Non vlli comitum ſceleris præſagia deerant:
Quippe fides ſi pura foret:ſi regia Magno
Sceptrorum authori vera pietate pateret:
Venturum tota pharium cum claſſe tyrannum:
Sed ceſſit fatis:claſſemqꝫ relinquere iuſſus,
Obſequitur:lęthumqꝫ iuuat præferre timori.

Ptolemeũ
inſimulat

Tyrãnus in
malam par-
tẽ ſumitur.

Ad põpei. re
dit quem q̇ a
ptolemeo ve
nerãt ꝓdide
rũt.

Leges fato
dicũturq̇ fal
li nõ poſſunt

Quis inquit
ſuſpecta erat
egypti regia
tñ põpei⁹ qꝫ
ſata vrgebãt
cedit deoꝝ
ordini qui eũ
tũc moritu-
rũ ꝯſtituerãt

Pōpeius ad cōiugē corneliam.

Ibat in hoſtilem præceps Cornelia puppim:
Hoc magis impatiens egreſſo deeſſe marito:
Quod metuit clades:remane temeraria coniux:
Et tu nate precor:longeqꝫ e littore caſus
Expectate meos:ſed in hac ceruice tyranni
Explorate fidem :dixit:ſed ſurda vetanti
Tendebat geminas amens Cornelia palmas.
Quo ſine me crudelis abis? iterum ne relinquor

Cornelia pōpeio.

Theſſalicis ſubmota malis:nunquam omine læto
Diſtrahimur miſeri poteras non flectere puppim:
Cum fugeres alio:latebriſqꝫ relinquere Leſbi.
Omnibus.a terris ſi nos arcere parabas:
An tantum in fluctus placeo comes? hæc vbi fruſtra
Effudit:prima pendet tamen anxia puppe:
Attonitoſqꝫ metu nec quoquam auertere viſus:
Nec magnum ſpectare poteſt:ſtetit anxia claſſis
Adducis euentum metuens non arma:nefaſqꝫ:

Nefas quaſi non fas

Sed ne ſubmiſſis precibus Pompeius adoret

Sceptrū virga regalis eſt

Sceptra ſua donata manu.tranſire parantem
Romanus pharia miles de puppe ſalutat
Septimus:qui pro ſuperum pudor arma ſatelles
Regia geſtabat poſita deformia Pilo:
Immanis:violentus:atrox:nullaqꝫ ferarum
Mitior in cædes:quis non fortuna putaſſet
Parcere te populis:quod bello hæc dextra vacaſſet:

Cedes mors eſt.

Theſſaliaqꝫ procul tam noxia tela fugaſſes?
Diſponis gladios:ne quo non fiat in orbe

Heu facinus ciuile tibi: victoribus ipſis
Dedecus: & nunquam ſuperum caritura pudore
Fabula: Romanus Regi ſic paruit enſis:
Pellæuſq; puer gladio tibi colla recidit
Magne tuo: qua poſteritas in ſecula mittet
Septimium fama? ſcelus hoc quo nomine dicent:

pudoꝛ aliqñ eſt modeſtia animũ cōprimens ne turpiter agat aliqñ verecundia de re turpiter acta.

Qui Bruti dixere nefas iam venerat horæ
Terminus extremæ: phariamq; ablatus in alnum
Perdiderat iam iura ſui tunc ſtringere ferrum
Regia monſtra parant. vt vidit comminus enſes.
Inuoluit vultus: atq; indignatus apertum
Fortunæ præbere caput: tunc lumina preſſit:
Continuitq; animam: ne quas effundere voces:
Poſſet: & æternam fletu corrumpere famam.

Attēde quidnã fecerit pōpeius.
Poſtq̃ enſes ad ſuã moꝛtē ſtrictos agnouit.

At poſtquam mucrone latus funeſtus Achilas
Perfodit: nullo gemitu cōſenſit ad ictum:
Deſpexitq; nefas: ſeruatq; immobile corpus:
Seq; probat moriens: atq; hæc in pectore voluit.

Pꝛoſequitur cōſummationē necis pōpeiane ⁊ conſtantiã eiꝰ in moꝛte dicēs At

Secula romanos nunquam tacitura labores
Attendunt æuumq; ſequens ſpeculatur ab omni
Orbe ratem: phariamq; fidem: nunc conſule famæ.
Fata tibi longæ fluxerunt Proſpera vitæ:
Ignorant populi ſi non in morte probaris:
An ſcieris aduerſa pati: ne cede pudori:
Authoremq; dole fati: quacunq; ferris:
Crede manum ſoceri: ſpargant: lacerentq; licebit:
Sum tamen o ſuperi felix nulliq; poteſtas:

Secũ hec voluptas populus tacita et mentali ſoꝛatiōe ſe ad foꝛtitudinē aduerſoꝛũq; patientiã cohoꝛtatur.

Hoc auferre deo:mutantur proſpera vitæ.
Non ſum morte miſer:videt hanc cornelia cædem:
Pompeiuſq; meus:tanto patientius oro

Mens intelligentia eſt.

Claude dolor gemitus:natus:coniuxq; peremptum
Si mirantur:ament.talis cuſtodia magno
Mentis erat.ius hoc animi morientis habebat.
At non tam patiens Cornelia cernere ſæuum:

Corneliе de obitu põpeij querimonia.

Quam perferre nefas:miſerandis æthera complet
Vocibus.O coniux ego te ſcelerata peremi:

Lesbos inſula eſt

Letiferæ tibi cauſa moræ fuit auia leſbos:
Et prior in nili peruenit littora Cæſar.
Nam cui ius alij ſceleris?ſed quiſquis in iſtud
A ſuperis immiſſe caput:vel Cæſaris iræ:
Vel tibi proſpiciens neſcis crudelis:vbi ipſa
Viſcera ſint magni:properas:atq; ingeris ictus
Qua votum eſt victo:pœnas non morte minores
Pendat:& ante meum videat caput:haud ego culpa

Amara interrogatio cum dz hoc merui

Libera bellorum:quæ matrum ſola per vndas:
Et per caſtra comes:nullis abſterrita fatis
Victum:quod reges etiam timuere:recepi.
Hoc merui coniux in tuta puppe relinqui?

Preuiſsimo extincti põpei deſiderio ſibi mortẽ cornelia minitat

Perfide parcebas:te fata extrema petente
Vita digna fui?moriar nec munere regis.
Aut mihi præcipitem nautæ permittite ſaltum:
Aut laqueum collo:tortoſq; aptate rudentes:
Aut aliquis magno dignus comes exigat enſem:
Pompeio præſtare poteſt:quod Cæſaris armis

Imputet.o ſæui properantem in fata tenetis?
Viuis adhuc coniux:& iam Cornelia non eſt
Iuris Magne ſui?prohibent accerſere mortem:
Seruor victori.ſic fata:interq; ſuorum
Lapſa manus:rapitur trepida fugiẽte carina.
At Magni cum terga ſonent:& pectora ferro:
Permanſiſſe decus ſacræ venerabile formæ:
Iratamq; Deis faciem:nil vltima mortis
Ex habitu:vultuq; viri mutaſſe fatentur:
Qui lacerum videre caput:nam ſæuus in ipſo
Septimius ſceleris maius ſcelus inuenit actu:
Ac retegit ſacros ſciſſo velamine vultus
Semianimis Magni:ſpirantiaq; occupat ora:
Collaq; in obliquo ponit languentia tranſtro:
Tunc neruos:venaſq; ſecat:nodoſaq; frangit
Oſſa diu.nondum artis erat caput enſe rotare.
At poſtquam trunco ceruix abſciſſa receſſit:
Vendicat hoc pharius dextra geſtare ſatelles:
Degener:atq; operæ miles Romane ſecundæ:
Pompeij diro ſacrum caput enſe recidis:
Vt non ipſe feras?o ſummi fata pudoris:
Impius vt magnum noſſet puer:illa verenda
Regibus hirta coma:& generoſa fronte decora
Cæſaries compreſſa manu eſt:pharioq; veruto
Dum viuunt vultus:atq; eos in murmura pulſant
Singultus animæ:dum lumina nuda rigeſcunt
Suffixum caput eſt:quo nunquam bella iubente

cornelia vxor pōpeij:ipſum alloquitur

Necq; diceris om̄ino recte Terga ſonare ferro. Quā obrē libet ſuſpicari factū neſcit in curia librariorū ſonēt ꝓ fouēt Ut dicam⁹ cum pectora magni fouēt ferrū: nō ferro ꝑmāſiſſe illud dec⁹ oris Ad pōpeiū reuertitur cuius obtrūcatū caput ſolitā vult⁹ oris. q̄ retinebat dignitatem.

Septimiū accuſat.

Verutū gladius in veru ſi̅litudinē pōpei caput veruto adhuc ꝑpitante ſpiritu affigit.

Pax fuit:hoc leges:campumq;:& roſtra mouebat:
Hac facie fortuna tibi Romana placebas.

Inuebitur i tholomeū coq; corpis tanti viri ſepulturā iuſtā nō curauerit dicēs O

Nec ſatis infando fuit hoc vidiſſe tyranno:
Vult ſceleri ſupereſſe fidem:tunc arte nefanda
Submota eſt capiti tabes:raptoq; cerebro
Adſiccata cutis:putriſq; effluxit ab alto
Humor:& infuſo facies ſolidata veneno eſt.
Vltima lageæ ſtirpis:perituraq; proles
Degener:mœſtæ ſceptris ceſſure ſororis:

Inuebit̄ poeta .i. ptolemeum Macedō .i. corpus macedonis alexandri.

Cum tibi ſacrato Macedon ſeruetur in antro:
Et regum cineres extructo monte quieſcant
Cum ptolemæorum:manes:ſeriemq; pudendam
Pyramides claudant:indignaq; mauſolea:

Mauſoleaʒl mauſoli carie regis ſepulchrum.

Littora Pōpeium feriunt:truncuſq; vadoſis
Huc illuc iactura quis:adeo ne moleſta
Totum cura fuit ſocero ſeruare cadauer?
Hac fortuna fide magni tam proſpera fata
Pertulit:hac illum ſummo de culmine rerum
Morte petit:cladeſq; omnes exegit in vno
Sæua die:quibus immunes tot præſtitit annos:
Pompeiuſq; fuit:qui nunquam mixta videret

De pōpeio loquitur.

Læta malis:felix nullo turbante deorum:
Et nullo parcente miſer.ſemel impulit illum
Dilata fortuna manu:pulſatur arenis:

Truncū pōpeij cadauer ꝑ aq̄s fluctu abundum.

Carpitur in ſcopulis:hauſto per vulnera fluctu
Ludibrium pelagi:nullaq; manente figura:
Vna nota eſt magno capitis iactura reuulſi:

Ante tamen.

Ante tamen pharias victor: quam tangat arenas:
Pompeio raptim tumulum fortuna parauit.
Ne iaceat nullo: vel ne meliore ſepulchro:
E latebris pauidus decurrit ad æquora Codrus:
Quæſtor ab icario cinyreæ littore Cypri:
Infauſtus Magni fuerat comes: ille per vmbras
Auſus ferre gradum victum pietate timorem
Compulit: vt medijs quæſitum corpus in vndis
Duceret ad terram: traheretq; ad littora Magnum
Lucis mœſta parum per denſas Cynthia nubes
Præbebat: cano ſed diſcolor æquore truncus:
Conſpicitur: tenet ille ducem complexibus arctis
Eripiente mari: nunc victus pondere tanto
Expectat fluctus: pelagoq; iuuante cadauer
Impellit. poſtquam ſicco iam littore ſedit:
Incubuit Magno: lachrymaſq; effudit in omne
Vulnus: & ad ſuperos: obſcuraq; ſydera fatur.
Non precioſa petit cumulato thure ſepulchra
Pompeius fortuna tuus. non pinguis ad aſtra
Vt ferat e membris eoos fumus odores:
Vt romana ſuum geſtent pia colla parentem:
Præferat vt veteres feralis pompa triumphos:
Vt reſonent cantu triſti fora: totus vt ignem
Proiectis mœrens exercitus ambiat armis:
Da vilem Magno plebeij funeris arcam:
Quæ lacerum corpus ſiccos effundat in ignes:
Robora non deſinit miſero: nec ſordidus vſtor.

Q

Ludibꝛiū ludus ridicul⁹.

Attende penſiculatius locū iſtū ⁊ foꝛſitan exiſtimabis poetam ſcripſiſſe idalio: ⁊ non icario. Cū maſ icariū nihil ad cypꝛum ꝑtineat.

Codr⁹ pōpei libert⁹ quondam queſtoꝛ pōpeianū cadauer ꝑqrit.

Codr⁹ pompeij libertus expecta fluctus maris vt facili⁹ ducere cadauer pompeij

Codrus ad foꝛtunā apoſtrofat

Dicit ferialiſ pōpanā ymagines maioꝝ ſemꝑ in pōpa ⁊ exequēs moꝛtuoꝝ cōmitabāt gētilitia funera vt ſcribit plinius

Sit ſatis o ſuperi quod non Cornelia fuſo
Crine iacet:ſubiciq; facem complexa maritum
Imperat:extremo ſed abeſt a funere buſti
Infelix :coniux:nec adhuc a littore longe eſt.

Cornelia nō eſt preſens funeri mariti pompeij

Sic fatus paruos iuuenis procul aſpicit ignes:
Corpus vile ſuis nullo cuſtode cremantes
Inde rapit flammas:ſemuſtaq; robora membris
Subducit:quæcunq; es ait neglecta:nec vlli
Cara tuo:ſed Pompeio felicior vmbra:
Quod iam cōpoſitum violat manus vltima buſtum
Da veniam:ſi quid ſenſus poſt fata relictum eſt.

Ad epicureorū opinioneꝫ reſpexit

Cædit : & ipſa rogo:pateriſq; hæc damna ſepulchri?
Teq; pudet ſparſis Pompeij manibus vri?
Sic fatur.plenuſq; ſinus ardente fauilla
Peruolat ad truncum:qui fluctu pene relatus
Littore pendebat:ſummas dimouit arenas:
Et collecta procul laceræ fragmenta carinæ

Scrobs fouea eſt. Perſi⁹ nec cū ſcrobe loqui.

Exigua trepidus poſuit ſcrobe.nobile corpus
Robora nulla premūt nulla ſtrue membra recūbunt:
Admotus Magnum non ſubditus accipit ignis.
Ille ſedens iuxta flammas o maxime dixit
Ductor:& heſperij maieſtas nominis vna:
Si tibi iactatu pelagi:ſi funere nullo

Oro codri ad pompei cadauer cui tanꝗ̃ ex hoc officio ei iniuri⁹ eēt. veniā poſcit.

Triſtior iſte rogus manes:animamq; potentem
Officijs auerte meis iniuria fati
Has fas eſſe iubet:ne ponti pellua quicquam:
Ne fera:ne volucres:ne ſæui Cæſaris ira

Audeat:exiguam quantum potes accipe flammã
Romana ſuccenſe manu.fortuna recurſus
Sidet in heſperiam:non hac in ſede.quieſcent
Iam ſacri cineres:ſed te Cornelia Magne
Accipiet:noſtraqꝫ manu tranſfundet in vrnam.
Interea paruo ſignemus littora ſoxo:
Vt nota ſit buſto:ſi quis placare peremptum
Forte volet:plenos & reddere mortis honores
Inueniet trunci cineres:& norit arenas?
Ad quas Magne tuum referat caput:hæc vbi fatus
Exitat inualidas admoto fomite flammas.
Carpitur:& lentum Magnus diſtilat in ignem
Tabe,fouens buſtum ſed iam percuſſerat aſtra
Auroræ præmiſſa dies:ille ordine rupto
Funeris:attonitus latebras in littore quærit.
Quam me tuis demens iſto pro crimine pœnam:
Quo te fama loquax omnes accepit in annos?
Condita laudabit Magni,ſocer impius oſſa.
Imodo ſecurus veniæ:faſſuſqꝫ ſepulchrum
Poſce caput.cogit pietas imponere finem
Officio:ſemuſta rapit:reſolutaqꝫ nondum
Oſſa ſatis neruis:& inuſtis plena medullis
Aequorea reſtringit aqua:congeſtaqꝫ in,vnum
Parua clauſit humo:tunc ne leuis aura,retectos
Auferet cineres:ſaxo compreſſit arenam:
Nautaqꝫ ne buſtum religato fune moueret:
Inſcripſit ſacrum ſemuſto ſtipite nomen.

Codrus vir ille querelam pꝛoſequitur dicens ſi foꝛtuna.

Cõcrematur pompei cadauer.

Attende q̃d fecerit codꝛ⁹ Hec lectio veritati ꝓpioꝛ erit vbi reperies auroꝛe ꝓmiſſa dies. q̄ ꝓmiſſa vt dicas ab aurora dies ꝓmitti illius ſplẽdoꝛe. etenim auroꝛa diei ꝓmittit nõ dies auroꝛe.

Impꝛudẽtis met⁹ arguit codꝛum

De cineribus coꝛpoꝛis põpeij loquitur

Epitaphiū pōpeij quod vſtulato ſtipiti codrꝰ inſculpſit.

Hic ſitus eſt magnus:placet hoc fortuna ſepulchrum
Dicere Pompeij:quo condi maluit illum:
Quam terra caruiſſe ſocer temeraria dextra
Cur obicis Magno tumulum:maneſq; vagantes

Apoſtrofe in codrum

Includis?ſitus eſt qua terra extrema refuſo
Pendet in oceano Romanum nomen:& omne
Imperium Magno eſt tumuli modus:obrue ſaxa
Crimine plena Deum.ſi tota eſt Herculis Oethe:
Et iuga tota vacant Bromio Nyſæia:quare
Vnus in Aegypto Magno lapis?omnia Lagi
Rura tenere poteſt:ſi nullo ceſpite nomen
Hæſerit:erremus populi:cinerumq; tuorum
Magne metu:nullas Nili calcemus arenas.
Quod ſi tam ſacro dignaris nomine Saxum:
Adde actus tantos:monumētaq; maxima rerum:

Mouet codrū vt epitaphio ampliore pōpeij tumulū decoret in q̄ ꝑclara eiꝰ memorēt facinora

Adde truces Lepidi motus:Alpinaq; bella:
Arma Sertorij euocato conſule victa:
Et currus:quos egit eques:cōmercia tuta
Gentibus & panidos Cilycas maris:adde ſubactam
Barbariem:genteſq; vagas:& quicquid in Euro
Regnorum:boreaq; iacet.dic ſemper ab armis
Ciuilem repetiſſe togam:ter curribus actis

Sub vmbra deteſtationis facti ipſiꝰ codri q̄ maiora non potuit oſtēdit quāto moribus fuerat pompeiꝰ dicens ꝙ ſic

Contentum patriæ multos donaſſe triumphos.
Quis capit hæc tumulus?ſurgit miſerabile buſtum
Non vllis plenum titulis:non ordine tanto
Faſtorum:ſolitumq; legi ſuper alta deorum
Culmina:& extructos ſpolijs hoſtilibus arcus.

Haud procul eſt ima Pompeij nomen arena
Depreſſum tumulo: quod non legat aduena rectus.
Quod niſi monſtratum Romanus tranſeat hoſpes.
Noxia ciuili tellus Aegyptia fato:
Haud equidem immerito Cumanę carmine vatis
Cautum: ne nili Peluſia tangeret ora
Heſperius miles: ripaſq; æſtate tumentes.
Quid tibi ſæua precer pro tanto crimine tellus?
Vertat aquas Nilus: quo naſcitur orbe: retentus:
Et ſteriles egeant hybernis imbribus agri:
Totaq; in Aethiopum putres ſoluaris arenas.
Nos in templa tuam romana accepimus Iſin:
Semideoſq; canes: & ſiſtra iubentia luctus:
Et quem tu plangens hominem teſtaris Oſyrim:
Tu noſtros Aegypte tenes in puluere manes.
Tu quoq; cum ſæuo dederis iam templa tyranno:
Nondum Pompeij cineres o roma petiſti:
Exul adhuc iacet vmbra ducis: ſi ſęcula priſca
Victoris timuere minas: nunc excipe ſaltem
Oſſa tui Magni: ſi nondum ſubruta fluctu
Inuiſa tellure ſedent: quis buſta timebit?
Quis ſacris dignam mouiſſe verebitur vmbram?
Imperet hoc nobis vtinam ſcelus: & velit vti
Noſtro roma ſinu: ſatis o nimiumq; beatus:
Si mihi contingat manes tranſferre reuulſos
Auſoniam. ſi tale ducis violare ſepulchrum.
Forſitan aut ſulco ſterili cum poſcere finem

Crimine .i. culpa mortis pōpeij

Iſis egyptiorum regia et dea oſyris.

Romā alloquitur

Perpēde lectionē iſtam quā puriorez repies ſi inuerſa tellure ſedēt legeris tā etſi inuiſa legēt huius lectiōis aſſertores.

Alias vrnaz legitur.

A ſuperis:aut roma volet feralibus auſtris
Ignibus aut nimijs:aut terræ tecta mouenti:

Inuehit etiã in romã eoꝙ cesari tyrãno tẽpla dicauit ⁊ pompeio libertatꝭ ꝑqua mortuus est amatori nõdñ ſepulchrũ construxit dicẽs tu quoqꝫ

Conſilio:iuſſuqꝫ deum tranſibis in vrbem
Magne tuã:ſummiſqꝫ feret tua buſta ſacerdos.
Nam quis ad exuſtam cancro torrente Syenen
Ibit?& imbrifera ſiccas ſub Pleiade Thebas
Spectator Nili?quis rubri ſtagna profundi
Aut Arabum portus mercis.mutator eoæ
Magne petet:quem non tumuli venerabile ſaxum
Et cinis in ſummis forſan turbatus arenis
Auertat?maneſqꝫ tuos placare licebit:

Cõſolat̃ a futuro ꝯmodo in qđ ꝓſens malũ cõmutabitur dicẽſ ꝓdiderit

Et Caſio præferre ioui.nil iſta nocebunt
Famæ buſta tuæ.templis:auroqꝫ ſepultus
Vilior vmbra fores.nunc es pro numine ſummo:
Hoc tumulo fortuna iacens:auguſtius aris

Solamen ex vili pompei ſepulchro.

Victoris libyco pulſatur in æquora ſaxum.
Tarpeijs:qui ſæpe deis ſua thura negarant:
Incluſum thuſco venerantur ceſpite fulmen
Proderit hoc olim:quod non manſura ſepulchri
Ardua marmoreo ſurrexit pondere moles.
Pulueris exigui ſparget non longa vetuſtas
Congeriem:buſtumqꝫ cadet:mortiſqꝫ peribunt
Argumenta tuæ veniet felicior ætas
Qua ſit nulla fides ſaxum monſtrantibus illud:
Atqꝫ erit Aegyptus populis fortaſſe nepotum
Tam mendax magni tumulo:quam Creta tonantis

Finis octaui libri.

Io. Sulpitij argumentum in
Lucani librum nonum

Spiritus in nono magni petit æthera: pugnæ
Reliquiaſq; cato libyæ tranſportat in oras
Et cum pompeius: magnum cornelia luget
Quem cato commendans cilices caſtigat: et inde
Per ſyrtes agitur libycas quoq; calcat arenas:
Hammonēq; tuens: ſerpentum ſenta peragrat
Dux & ab æmathia troianam vectus in vrbem
It pharon: & generi lachrimans pia conſpicit ora.

Quid lucan⁹ ponit in nono libro ſulpici⁹ iſtis in carminibus oſtendit

M. Annei Lucani Ciuilis belli.
Liber Nonus.

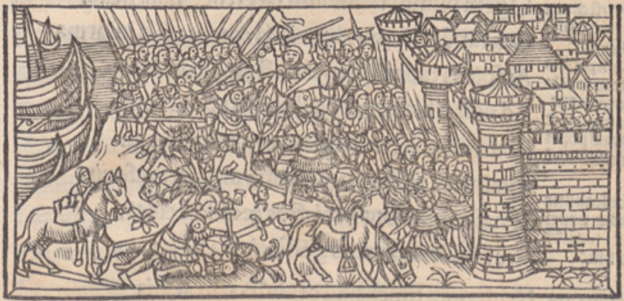

AT non in pharia manes iacuere fauilla:
Nac cinis exiguus tantā cōpeſcuit vmbram
Proſiluit buſto: ſemuſtaq; membra relinquēs:
Degeneremq; rogum ſequitur conuexa tonantis
Qua niger aſtriferis connectitur axibus aer:
Quodq; patet terras inter: lunæq; meatus
Semidei manes habitant: quos ignea virtus
Innocuos vita patientes ætheris imi

Aia pompeij ad celū trāſcendit ibiq; deificatur.

Poeta ſcientie aſtrorum peritiſſimus cū de planetis loqueret maluiſſet haud dubie dicere.

Abſides que ſunt extreme ptes ⁊ velut circūferentie orbiuȝ q̇bus planete vehūt ꝙ axes vide igit ne aſtriferis apſibus ſcripſerit poeta pro apſidibus vt ſtrilibus pro ſtrigilibus.
De abſidib⁹ planetarū vide plinium.
Fecit ⁊ eternos ⁊c. Inter nos libētius ꝙ eternos nō īdocti legerēt ſȝ vtrūq̧ tibi in ſequēduȝ relinquit.

Fecit:& æternos animam collegit in orbes.
Non illuc auro poſiti:nec thure ſepulti
Perueniunt:illic poſtquam ſe lumine vero
Impleuit:ſtellaſq̧ vagas miratur:& aſtra
Fixa polis:vidit quanta ſub nocte iaceret
Noſtra dies:riſitq̧ ſui ludibria trunci.
Hinc ſuper Emathiæ campos:& ſigna cruenti
Cæſaris:ac ſparſas volitauit in æquore claſſes:
Et ſcelerum vindex in ſancto pectore Bruti
Sedit:& inuicti poſuit ſe mente Catonis.
Ille vbi pendebant caſus dubiumq̧ manebat:
Quem mundi dominum facerent ciuilia bella:

Pompei aīa terras e celo contēplatur.
In brutuȝ et catonē pōpei ſpūs īfundit

Oderat:& Magnum:quāuis comes eſſet in arma
Auſpicijs raptus patriæ:ductuq̧ Senatus:
Ad poſt Theſſalicas clades iam pectore toto
Pompeianus erat patriam tutore carentem
Excipit:& populi trepidantia membra refouit.

Proſequitur ſtudia pōpei poſt necē dicēs huic

Ignauis manibus proiectos reddidit enſes:
Nec regnum cupiens geſſit ciuilia bella:

Optima res libertas

Nec ſeruire timens:nil cauſa fecit in armis
Ipſe ſua:totæ poſt Magni funera partes
Libertatis erant:quas ne per littora fuſas

Curſus queȝ tenuit cato militū pompei reliq̇as ſeruare cupiens
Malea promōtorium

Colligeret rapido victoria Cæſaris actu:
Corcyræ ſecreta petit:ac mille carinis
Abſtulit Emathiæ ſecum fragmenta ruinæ.
Quis ratibus tantis fugiētia crederet ire
Agmina? quis pelagus victas arctaſſe carinas?

Dorida tunc maleam:& apertam tænaron vmbris:
Inde cytera petit:boreaq; vrgente carinas:
Creta fugit:dictæa legit cedentibus vndis
Littora:tunc auſum claſſi præcludere portus

Tenarꝰ mōs
laconie.
Dicteꝰ mons
crete
Phycꝰ oppi
dū ⁊ ꝓmon
torium

Impulit:ac ſæuas meritum Phyconta rapinas
Sparſit:& hinc placidis alto delabitur auris
In littus palinure tuum:neq; enim æquore tantum
Auſonio monumenta tenes:portuſq; quietos
Teſtatur libyæ phrygio placuiſſe magiſtro.
Cum procul ex alto tendentes vela carinæ
Ancipites tenuere animos:ſocios ne malorum
An veherent hoſtes:præceps facit omne timendum

Proſpecta
naui q̄ corne
lia ſextuſq;
vehebāt ꝓter
ritus eſt cato
veritus ne ce
ſaris eſſet

Victor:& in nulla non creditur eſſe carina
Aſt illæ puppes luctus:planctuſq; ferebant:
Et mala vel duri lachrymas motura catonis:
Nam poſtquam fruſtra precibus cornelia nautas:
Priuigniq; fugam tenuit:ne forte repulſus
Littoribus pharijs remearet in æquora truncus:
Oſtenditq; rogum non iuſti flamma ſepulchri:
Ergo indigna fui;(dixit) fortuna marito
Accendiſſe rogum:gelidoſq; effuſa per artus
Incubuiſſe viro?laceros exurere crines?
Membraq; diſperſi pelago componere magni?
Vulneribus cunctis largos infundere fletus

cornelie quē
ſtus ad mari
ti pōpei cada
uer cōcremā
dum.

Oſſibus?& tepida veſtes implere fauilla
Quicquid ab extincto licuiſſet tollere buſto
In templis ſparſura Deum?ſine funeris vllo

Ardet honore rogus:manus hoc Aegyptia forſan

Proſequitur querelã cornelię et congreſſum magni põpeij cũ ſexto fratre cũ dicit a.

Obtulit officium graue manibus o bene nudi
Craſſorum cineres.Pompeio contigit ignis
Inuidia maiore Deum.ſimilis ne malorum
Sors mihi ſemper erit?nunquam dare buſta licebit
Coniugibus?nunquam plenas plangemus ad vrnas?
Quid porro tumulis opus eſt?aut vlla requiris
Inſtrumenta dolor?non toto pectore portas
Impia Pompeium?non imis hæret imago
Viſceribus?quærat cineres uictura ſuperſtes.

Phari⁹ ideſt aegiptiac⁹ eſt

Nunc tamen hic:longe qui fulget luce maligna
Ignis adhuc aliquid phario de littore ſurgens
Oſtendit mihi Magne tui:iam flamma reſedit:

Cornelia cohortat̉ Sextum põpei filium dicẽs Tu pete.

Pompeiumq; ferens vaneſcit ſolis ad ortus
Fumus:& inuiſi tendunt mihi carbaſa venti.
Non mihi nunc tellus Pompeio ſiqua triumphos
Victa dedit:non alta terens capitolia currus
Gratior:elapſus felix de pectore Magnus:
Hunc volumus:quem Nilus habet:terræq; nocenti

Cornelię acclamatio Sextũ monet ad bella põpeij mandato inſtaurãda

Non hærere queror:crimen commendat arenas.
Linquere ſiqua fides Peluſia littora nolo.
Tu pete bellorum caſus:& ſigna per orbem
Sexte paterna moue:nãq; hæc mandata reliquit
Pompeius vobis in,noſtra condita cura.

Verba ſunt pompeiane monitiõis.

Me cum fatalis leto damnauerit hora:
Excipite o nati bellum ciuile:nec vnquam
Dum terris aliquis noſtra de ſtirpe manebit

Cæſaribus regnare vacet:vel ſceptra:vel vrbes
Libertate ſua validas impellite fama
Nominis:has,vobis partes:hæc arma relinquo:
Inueniet claſſes quiſquis Pompeius:in vndas
Venerit:& noſter nullis non gentibus hæres
Bella dabit:tantum indomitos:memoreſq; paterni
Iuris habete animos:vni parere decebit:
Si faciet partes pro libertate:Catoni.
Exoluit tibi Magne fidem:mandata peregi.
Inſidiæ valuere tuæ:deceptaq; vixi:
Ne mihi commiſſas auferrem perfida voces
Iam nunc te per inane chaos:per tartara coniux:
Si ſunt vlla:ſequar:quam longo tradita leto
Incertum eſt:pœnas animæ viuacis ab ipſa
Ante feram:potui cernens tua vulnera Magne
Non fugere in mortem.planctu concuſſa peribit:
Effluet in lachrymas:nunquam veniemus ad enſes:
Aut laqueos:aut præcipites per inania iactus:
Turpe mori poſt te ſolo non poſſe dolore.
Sic vbi fata caput ferali obduxit amictu:
Decreuitq; pati tenebras:puppiſq; cauernis
Delituit:ſæuumq; arcte compreſſa dolorem
Perfruitur lachrymis:& amat pro coniuge luctum.
Illam non fluctus:ſtridenſq; rudentibus eurus
Mouit:& exurgens ad ſumma pericula clamor:
Votaq; ſollicitis faciens contraria nautis:
Compoſita in mortem iacuit:fauitq; procellis

Ceptra pro regibus accipitur.

Se pōpeio
miſſa ſeruaſ
ſe memorat

De cornelia q
velauit caput
veſte atra

Lugubri veſte cornelia induitur.

ipꝛos .inſu
in mari

Prima ratem Cypros ſpumantibus accipit vndis
Inde tenens Eelagus: ſed iam moderatior putus:
In libycas egit ſyrtes:& caſtra Catonis:
Triſtis vt in multo mens eſt præſaga timore.

Magnꝰ gnei
ōpei filiꝰ q̇
am catone
at ꝓſpectis
e littore co,
nitibꝰ p̄mꝰ
nalū p̄ſagi,
e cepit.p cō,
ıci frī rn̄det
xtꝰ magnꝰ
d ſextū fra,
trem

Aſpexit patrios comites a littore Magnus:
Et fratrem:medias Præceps tunc fertur in vndas:
Dicvbi ſit germane parens:ſtat ſumma caputꝗ
Orbis:an occidimus?romanaꝗ Magnus ad vmbras
Abſtulit?hæc fatur quem contra talia frater
O filix:quem ſors alias diſperſit in oras:
Quicꝗ nefas audis:oculos germane nocentes
Spectato gemitore fero:non Cæſaris armis

erit pꝛo ꝑe
ijt ſimcopa.

Occubuit:dignoꝗ perit authore ruinæ:
Rege ſub impuro nilotica rura tenente
Hoſpitijs fretus ſuperis:& munere tanto
In proauos:cecidit donati victima regni.
Vidi ego magnanimi lacerantes pectora patris:
Nec credens Pharium tantum potuiſſe tyrannum:
Littore Niliaco ſocerum iam ſtare putaui:

Cū d̄r o felix
v̄ba ſut ſexti
pōpeij fratri
ſuo per lamē,
tiōem necem
pr̄is vtriuſꝗ
iudicātis

Sed me nec ſanguis :nec tantum vulnera noſtri
Affecere ſenis:quantum geſtata per vrbem
Ora ducis:quæ tranſfixo ſublimia pilo
Vidimus:hæc fama eſt oculis victoris iniqui
Seruari:ſceleriſꝗ fidem quæſiſſe tyrannum.
Nam corpus Phariæ ne canes :auidæꝗ volucres
Diſtulerint:an furtiuus:quem vidimus:ignis
Soluerit:ignoro:quæcunꝗ iniuria fati

Abſtulit hos artus:ſuperis hæc crimina dono
Seruata de parte queror.cum talia Magnus
Audiſſet:non in gemitus:lacrymaſq; dolorem
Effudit:inſtaq; furens pietate profatur.
Præcipitare rates e ſicco littore nautæ:
Claſſis in aduerſos erumpat remige ventos:
Ite duces mecum:nunquam ciuilibus armis'
Tanta fuit merces:inhumatos condere manes:
Sanguine ſemiuiri Magnum ſatiare tyranni:
Non ego Pellæas arces:adytiſq; retectum
Corpus Alexandri pigra Mareotide mergam?
Non mihi Pyramidum tumulis euulſus Amaſis:
Atq; alij reges Nilo torrente natabunt?
Omnia dent pœnas:nudo tibi Magne ſepulcra
Euoluam buſto:iam numen gentibus Iſin:
Et tectum lino ſpargam per vulgus Oſyrim:
Et ſacer in magni cineres mactabitur Apis:
Suppoſitiſq; Deis vram caput:has mihi pœnas
Terra dabit linquam vacuos cultoribus agros:
Nec nilus cui creſcat:erit:ſoluſq; tenebis
Agyptum populis genitor:ſuperiſq; fugatis.'
Dixerat:& claſſem ſæuas rapiebat in vndas.
Sed Cato laudatam iuuenis compeſcuit iram.
Interea totis audito funere Magni
Littoribus ſonuit percuſſus plāctibus Aether:
Exemplo carens:& nulli cognitus æuo
Luctus erat:mortem populos deflere potentis:

Audita pa
tris morte i
bet magnu
p̄cipiti nau
gio in egipti
trāſfretare.

Mareotiſ egi
ptia palus
Amaſis egi
ptiorum re

Iſis ⁊ oſyris
egiptiorum
numina
Apis taurꝰ
q̄ q̄tānis eg
ptijs appa
rebat

In ira ē mo
tꝰ cū circa cor

Omnes de
pōpeij morte
collugēt viſa
aūt cornelia
oīm luctꝰ cu
mulatus eſt.

Sed magis:vt viſa eſt:lachrymis exhauſta:ſolutas

e cornelia

In vultus effuſa comas Cornelia puppe
Egrediens:rurſus geminato verbere plangunt.

Facit cenota
phiū corne
ia pom.quā
lij omnes
inſequuntur

Vt primum in ſociæ peruenit littora terræ:
Colligit veſtes:miſeriqȝ inſignia Magni:
Armaqȝ & impreſſas auro:quas geſſerat olim
Exuuias? pictaſqȝ togas velamina ſummo

Dr̄ exempluȝ
t exemplar

Ter conſpecta ioui:funeſtoqȝ intulit igni:
Ille fuit miſerę magni ciuis:accipit omnis

Garganus
t vultur ap
pulie ſunt
mōtes licet q̇
dā vulturem
fluuiū eſſe di
cāt q̇ et vul
turus nūcu
patur Buce
ta bonuȝ pa
ſcua pōt tn̄
legi buxeta
hoc eſt loca
plena buxis

Exemplum pietas & toto littore buſta
Surgunt theſſalicis reddentia manibus ignem.
Sic vbi depaſtis ſubmittere gramina campis
Et renouare parens hybernas appulus herbas:
Igne fouet terras:ſimul & Garganus:& arua
Vulturis:& calidi lucent Buxeta Matini.
Non tamen ad magni peruenit gratius vmbram
Omne quod in ſuperos audet conuitia vulgus:
Pompeiumqȝ Deis obicit:quam pauca Catonis
Verba:ſed a pleno venientia pectore veri
Ciuis obit inquit multo maioribus impar

Catonis or̄o
pōpeiani fu
neris lauda
tione cōple
ctens qui ab
ei⁹ modeſtia
exorditur.

Noſſe modum iuris:ſed in hoc tamen vtilis æuo:
Cui non vlla fuit iuſti reuerentia:ſalua
Libertate potens:& ſolus plebe parata
Priuatus ſeruire ſibi:rectorqȝ Senatus:
Sed regnantis erat:nil belli iure popoſcit:
Quæqȝ dari voluit ſibi poſſe negari.
Immodicas poſſedit opes:ſed plura retentis

Intulit:inuaſit ferrum:ſed ponere norat:
Prætulit arma togæ:ſed pacem armatus amauit
Iuuit ſumpta ducem:iuuit dimiſſa poteſtas.

Proſequitur cato reliquaſ laudes põpei dicens dom⁹

Caſtra domus:luxuqꝫ carens:corruptaqꝫ nunquam
Fortuna domini:clarum & venerabile nomen
Gentibus:& multum noſtræ quod proderat vrbi.
Olim vera fides Sylla:marioqꝫ receptis
Libertatis obit:Pompeio rebus adempto
Nunc & ficta perit:non iam regnare pudebit:
Nec color imperij:nec frons erit vlla ſenatus.
O felix cui ſumma dies fuit obuia victo:
Et cui quærendos pharion ſcelus obtulit enſes:
Forſitan in ſoceri potuiſſet viuere regno.
Scire mori ſors prima viris:ſed proxima cogi.

Altera pars oronis cõſolationem pre miſſa laudatione ꝯtinẽs

Et mihi ſi fatis aliena in iura venimus:
Da talem fortuna Iubam:non deprecor hoſti
Seruari:dum me ſeruet ceruice reciſa
Vocibus his maior:quam ſi romana ſonarent
Roſtra ducis laudes:generoſam venit ad vmbram
Mortis honos.fremit interea diſcordia vulgi:

Mors põpe catonis orone, laudata.

Caſtrorum.belliqꝫ piget poſt funera Magni
Cum Tarchon motus linquendi ſigna Catonis

Tarchõ dux cilicum.

Suſtulit:hunc rapta fegientem claſſe ſecutus
Littus in extremum tali Cato voce notauit:
O nunquam pacate Cilix:iterum ne rapinas
Tendis in æquoreas?magnum fortuna remouit:
Iam pelago:pirata redis:tum reſpicit omnes

In cœtu:motuqꝫ viros:quorum vnus aperta
Mente fugæ tali compellat voce regentem.
Nos cato:da veniam:Pompeij duxit in arma

Tarcontem notat cato Un⁹ ex multitudine pro ceteris catonē alloquit̄

Non belli ciuilis amor:parteſqꝫ fauore
Fecimus: ılle iacet quam paci prætulit orbis:
Cauſaqꝫ noſtra perit:patrios permitte penates:
Deſertamqꝫ domum: dulceſqꝫ reuiſere natos.
Nam quis erit finis:ſi nec Pharſalia pugnæ:
Nec pompeius erit?perierunt tempora vitæ:
Mors eat in tutum:iuſtas ſibi noſtra ſenectus

Debem⁹ morti noſtraqꝫ horatius

Proſpiciat flammas:bellum ciuile ſepulchra
Vix ducibus præſtare poteſt.non barbara victos
Regna manent:non armenium mihi ſæua minatur:

Proſequit̄ cilix rationes ſuas cur bella declinaret dicēs fides

Aut Scythicum fortuna iugum:ſub iura togati
Ciuis eo:quiſquis magno viuente ſecundus
Hic mihi primus erit:ſacris præſtabitur vmbris
Summus honor:dominum:quem clades cogit:habebo.

Erit et nitida lectio ſi legeris poſt tua facta ſeq̄r. vt ſic dicas nullū ſeq̄r ducē poſt tuā mortē o pōpei te ſolū ſecutus in bella.

Tm̄ ſuperior valuerat cohortatio vt oēs vellent ceſ.i ſeq̄ niſi eos ab iſtiuſmodi ſententia graui increpatiōe Cato deterruiſſet.

Nullum magne ducem te ſolum in bella ſecutus:
Poſt te fata ſequar:neqꝫ enim ſperare ſecunda,
Fas mihi nec liceat:fortuna cuncta tenentur
Cæſaris: Aemathium ſparſit victoria ferrum:
Clauſa fides miſeris: & toto ſolus in orbe eſt:
Qui velit:ac poſſit victis præſtare ſalutem.
Pompeio ſcelus eſt bellum ciuile perempto:
Quo fuerat viuente fides:ſi publica iura
Si ſemper patriam ſequeris Cato:ſigna petamus
Romanus quæ conſul habet.ſic ille profatus

Inſiluit puppi iuuenum comitante tumultu:
Actum romanis fuerat de rebus:& omnis
Indiga ſeruitij feruebat littore plębes.
Erupere ducis ſacro de pectore voces.
Ergo pari voto geſſiſti bella iuuentus
Tu quoqꝫ pro dominis:& pompeiana fuiſti:
Non romana manus?quod non in regna laboras:
Quod tibi nõ ducibus viuis:morienſqꝫ quod orbem
Acquiris nulli:quod iam tibi vincere tutum eſt:
Bella fugis:queriſqꝫ iugum ceruice vacãte:
Et neſcis ſine rege pati:nunc cauſa pericli
Digna viris:veſtro potuit Pompęius abuti
Sanguine:nunc patriæ iugulos:enſeſqꝫ negatis?
Cum prope libertas vnum fortuna reliquit
Iam tribus e dominis:pudeat plus regia Nili
Contulit in reges:& Parthi militis arcus.
Ite o degeneres Ptolomęi munus:& arma
Spernite:quis veſtras vlla putat eſſe nocentes
Cæde manus?credet faciles ſibi terga dediſſe:
Credet ab æmathijs primos fugiſſe philippis.
Vadite ſecuri:meruiſtis iudice vitam
Cæſare:non armis non obſidione ſubacti.
O famuli turpes domini poſt fata prioris
Itis ad heredem:cur non maiora mereri:
Quam vitam:veniamqꝫ libet?rapiatur in vndas
Infelix Magni coniux:proleſqꝫ Metelli:
Ducite Pompęios:Phtolomæi vincite munus

Obiurgatiua in turbaȝ catonis oratio acrimõie plena.

Qđ pl⁹ regia nili:nã põpeium vnus ex tyrãnis occidit.

Cũ cõtẽptu ſclamãs eos acerbius inſectatur

Ceruicis precio dz vt cōſequeretur ceruicem meā.

Noſtra quoq; inuiſo quiſquis feret ora tyranno:
Non parua mercede dabit:ſciet iſta iuuentus
Ceruicis pretio bene ſe mea ſigna ſecutam.
Quin agite & magna meritum cum cæde parate:

Aptiſſima cōparatio ex apib⁹ ſūptas.

Ignauum ſcelus eſt tantum fuga. dixit:& omnes
Haud aliter medio reuocauit ab æquore puppes:
Quam ſimul effætas linquunt examina cæras:
Atq; oblita faui non miſcent nexibus alas:
Sed ſibi quæq; volat:nec iam deguſtat amarum

Cōcludit orationez ſuā cato qua cōuocauit oēs diſperſos p maria dicēs, qn agite.

Deſidioſa thymum Phrygij ſonus increpat æris:
Attonitæ poſuere fugam:ſtudiumq; laboris
Florigeri repetunt:& ſacri mellis amorem:
Gaudet in hyblæo ſecurus gramine paſtor
Diuitias ſeruaſſe caſæ:ſic voce Catonis

Aptat ſimilitudinem.

Inculcata viris iuſti patientia Martis.
Iamq; actu belli non doctas ferre quietem

Ubi. mutantos militum aīos percepit cato:eos iuſſit exerceri ne ocio torpētes de fuga cogitarēt. Cyrene oppiduz ppe maiorē ſyrtā Cōſtituit cato iubā regez petere vt ab eo exercitū accipet nature ſyrtiue deſcriptio per diſgreſſionē.

Conſtituit mentes:ſerieq; agitare laborum:
Primum littoreis miles laſſatur arenis:
Proximus in muros:& mœnia cyrenarum
Eſt labor:excluſus nulla ſe vindicat ira:
Pœnaq; deuictis ſola eſt viciſſe Catonem:
Inde peti placuit Libyci contermina mauris
Regna iubæ:ſed iter medijs natura vetabat
Syrtibus:has audax ſperat ſibi cedere virtus:
Syrtes vel primam mundo natura figuram
Cum daret in dubio pelagi:terræq; reliquit:
Nam neq; ſubſedit penitus quo ſtagna profundi

Acciperet:nec ſe defendit ab æquore tellus:
Ambigua ſed lege loci iacet inuia ſedes:
Aequora fracta vadis:abruptaqꝫ terra profundo:
Et poſt multa ſonant proiecti littora fluctus:
Sic male deſeruit:nulloſqꝫ exegit in vſus
Hanc partem natura ſui:vel plęnior alto
Olim ſyrtis erat pelago:penituſqꝫ natabat:
Sed rapidus Titan ponto ſua lumina paſcens
Aequora ſubduxit zonæ vicina peruſtæ:
Et nunc pontus adhuc Phœbo ſiccante repugnat:
Mox vbi damnoſum radios admouerit æuum:
Tellus Syrtis erit:nam iam breuis vnda ſuperne
Innatat:& late periturum deficit æquor:
Vt primum remis actum mare protulit omne
Claſſis onus:denſis fremuit niger imbribus auſter
In ſua regna furens tentatum claſſibus æquor
Turbine defendit:longeqꝫ a Syrtibus vndas
Egit:& illato confregit littore pontum.
Tum quarum recto deprendit carbaſa malo
Eripuit nautis:fruſtraqꝫ rudentibus auſis
Vela negare noto ſpatium vicere carinæ:
Atqꝫ vltra proram tumuit ſinus:omnia ſi quis
Prouidus antennæ ſuffixit lintea ſummæ
Vincitur:& nudis auertitur armamentis.
Sors melior claſſi:quæ fluctibus incidit altis:
Et certo iactata mari:quæcūqꝫ leuatæ
Arboribus cæſis flatum effudere frementem.

Phiſicā oratione de ſyrtibus ꝯtēdit reperire.

Pontus mare eſt.

Per regreſſū inqt milites tempeſtatem paſſos fuiſſe.

Antemne ligna trāſuerſa i malo vbi pendēt vela.

Abſtulit has ventis liber contraria voluens
Aeſtus:& obnixum victor detruſit in auſtrum.
Has vada deſtituunt:atq; interrupta profundo
Terra ferit puppes:dubioq; obnoxia fato
Pars ſedet vna ratis:pars altera pendet in vndis.
Tunc magis impactis breuius mare: terraq; ſæpe
Obuia conſurgens:quãuis eliſus ab auſtro
Sæpe tamen cumulos fluctus non vicit arenæ.
Eminet in tergo pelagi:procul omnibus aruis
Inuiolatus aqua ſicci iam pulueris agger.
Stant miſeri nautæ:terræq; herente carina
Littora nulla vident:ſic partem intercipit ęquor:
Pars ratium maior regimen:clauumq; ſecuta eſt
Tuta fuga:nautaſq; loci ſortita peritos:
Torpentem tritonos adit illæſa paludem.
Hanc vt fama Deus:quem toto littore pontus
Audit ventoſa perflantem murmura concha:
Hanc & Pallas amat:patrioq; e vertice nata
Terrarum primam Lybien:nam proxima cœlo eſt:
Vt probat ipſe calor:tetigit:ſtagniq; quieta
Vultus vidit aqua:poſuitq; in margine plantas:
Et ſe dilecta Tritonida dixit ab vnda:
Quam iuxta Lęthes tacitus prælabitur amnis.
Infernis vt fama trahens obliuia venis:
Atq; inſopiti quondam tutela draconis
Heſperidum pauper ſpoliatis frondibus hortus.
Inuidus annoſo qui famam derogat æuo:

Deſcribit tēpeſtatē quã Cato cū ſuis paſſus ē e cirenis ad ſcipionē ꝛ iubã regē ꝑ medias ſyrtes nauigans.

Tritō neptu tubicem.

Locū, deſcribit in quē appulerūt claſſes.

Rō poetica ꝙre libiē p̄mū icoluerit pallas ꝛ vn̄ tritonis fuerit cognomiata.

Le de fluui⁹ lybies quē dicūt ab iferis emergere.

Hort⁹ heſperidum mala aurea pferēs q̄ ꝑuigil dracone interempto hercules ſurripuit.

Qui vates ad vera vocat fuit aurea ſylua:
Diuitijſq; grauis:& fuluo germine rami:
Virgineuſq; chorus nitidi cuſtodia luci:
Et nunquam ſomno damnatus lumina ſerpens:
Robora complexus rutilo curuata metallo.
Abſtulit arboribus pretium:nemoriq; laborem
Alcides:paſſuſq; inopes ſine pondere ramos:
Rettulit argolico fulgentia poma tyranno.
His igitur depulſa locis:eiectaq; claſſis
Syrtibus:haud vltra Garamātidas attigit vndas:
Sed duce pompęio libyes melioris in oris
Manſit:at impatiens virtus hærere Catonis
Audet in ignotas agmen committere gentes
Armorum fidens:& terra cingere Syrtim:
Hæc eadem ſuadebat hyēs:quæ clauſerat æquor:
Et ſpes imber erat:nimios metuentibus ignes:
Vt neq; ſole viam:nec duro frigore ſæuam:
Inde polo Libyes:hinc bruma temperat annus:
Atq; ingreſſurus ſteriles ſic fatur arenas.
O quibus vna ſalus placuit mea caſtra ſecutis
Indomita ceruice:mori:componite mentes
Ad magnum virtutis opus:ſummoſq; labores:
Vadimus in campos ſteriles:exuſtaq; mundi:
Qua nimius Titan:& raræ in fontibus vndæ:
Siccaq; lęthiferis ſquallent ſerpentibus arua.
Durum iter ad leges:patrieq; ruētis amorem:
Per mediam Libyen veniant:atq; inuia tentent:

Deſcribit ſitum aphrice. deinde proſequitur exortationē militū factā p catonem cū dz ꝙ iuxta.

militū animos Cato, erigit ad deſertorū lybies picula que pagraturi ſunt;cōſtāter ferenda.

Si quibus in nullo poſitum eſt euadere voto:
Si quibus ire ſat eſt:neq; enim mihi fallere quenq;
Eſt animus:tectoq; metu perducere vulgus:
Ii mihi ſint comites:quos ipſa pericula ducent:

Quos ipſa ꝑicula ducēt hoc eſt q̄ cauſa experiendi ꝑicola veniēt.

Qui me teſte pati vel quæ triſtiſſima pulchrum:
Romanumq; putant:at qui ſponſore ſalutis
Miles eget:capiturq; animæ dulcedine:vadat
Ad dominum meliore via:dum primus arenas
Ingrediar:primusq; gradus in puluere ponam:
Me calor æthereus feriat:mihi plena veneno
Occurrat ſerpens: fatoq; pericula veſtra
Prætentate meo:ſitiat quicūq; bibentem.
Viderit aut vmbras nemorum quicūq; petentem
Aeſtuet:aut equitem peditum præcedere turmas
Deficiat:ſi quo fuerit diſcrimine notum
Dux:an miles eam:ſerpens:ſitis.ardor arenæ.

Sententia. nā virtutem ante ip̄m dii ꝓpoſuere laborez difficileſq; vias cū ctis adeuntib⁹ illaz canit Heſiodus et meminit plato lib. ij. de re publica.

Dulcia virtuti:gaudet patientia duris.
Lætius eſt quoties magno ſibi conſtat honeſtum:
Sola poteſt Libye turbam præſtare malorum:
Vt deceat fugiſſe viros.ſic ille pauentes
Incendit virtute animos:& amore laborum:
Irreducemq; viam deſerto limite carpit:
Et ſacrum paruo nomen clauſura ſepulchro:
Inuaſit Libye ſecuri fata Catonis.

Libies deſcriptio quā aliquoꝝ ſententia tertiā orbis ꝑtem eſſe ait.

Tertia pars rerum libye: ſi credere famæ
Cuncta velis:at ſi ventos:cœlumq; ſequaris:
Pars erit Europæ:nec enim plus littora Nili

Quam Scythicus Tanais primis a Gadibus abſunt:
Vnde Europa fugit Libyen:& littora flexu
Oceano fecere locum:ſed maior in vnam
Orbis abit Aſiam:nam cum communiter iſtę
Effundant zephyrum:boreę latus illa ſiniſtrum
Contingens:dextrumqꝫ noti deſcendit in ortus
Eurum ſola tenens:libye quod fertile terrę eſt:
Vergit in occaſus:ſed & hęc non fontibus vllis
Soluitur:arctoos raris Aquilonibus imbres
Accipit:& noſtris reficit ſua rura ſerenis.
In nullas vitiatur opes:non ære:nec auro
Excoquitur:nullo glebarum crimine pura:
Sed penitus terra eſt:tantum Mauruſia genti
Robora diuitię:quarum non nouerat vſum:
Sed Citri contenta comis viuebat:& vmbra.
In nemus ignotum noſtræ venere ſecures:
Extremoqꝫ epulas:menſaſqꝫ petiuimus orbe.
At quęcunqꝫ vagam Syrtim complectitur ora:
Sub nimio porrecta die vicina peruſti
Aetheris:exurit meſſes:& puluere Bacchum
Enecat:& nulla putris radice tenetur:
Temperies vitalis abeſt:& nulla ſub illa
Cura Iouis terra eſt natura deſide torpet
Orbis & immotis annum non ſentit arenis.
Hoc tam ſegne ſolum raras tamen exerit herbas:
Quas Naſamon gens dura legit:qui proxima Ponto
Nudus rura tenet quem mundi barbara damnis

Zephirꝰ ventus ē.boreas etiam.

Eurus etiaꝫ vētus eſt.

Arctoos imbres.i.a ſeptētriōe diuiſos

Mauritania ꝑs libie ferax non tū vbiqꝫ.

Cum dicit. ſed citri ſenſus eſt:gēs libica nō nouerat vſuꝫ arborum ſuarū ſꝫ viuebat cōtēta frōdibꝰ et vmbra citri:id eſt arboris odorifere.

Naſamones lybie populi. Inopia ⁊ dep̄datio Naſamonum.

Syrtis alit nam littoreis populator arenis
Imminet:& nulla portus tangente carina
Nouit opes:ſic cum' toto commercia mundo
Naufragijs Naſamones habent.hac ire Catonem

Naſamones gentes ſunt in ora ſyrtis.

Dura iubet virtus illic ſecura iuuentus
Ventorum: nullaſq; timens tellure procellas:
Aequoreos eſt paſſa metus: nam littore ſicco

Ventorum impetus.

Quam pelago Syrtis violentius accipit'auſtrum:
Et terræ magis ille nocens:non montibus ortum
Aduerſis frangit Libye:ſcopuliſq; repulſum
Diſſipat:& liquidas ſe'turbine ſoluit'in auras:
Nec ruit in ſyluas:annoſaq; robora torquens
Laſſatur:patet omne ſolum:liberq; meatu
Aeoliam rabiem totis exercet arenis:

Reſoluto vertice i.ſummitate nunq̄ diſſipata.

Et non imbriferam contorto puluere nubem
Inflexum violentus agit: pars plurima terræ
Tollitur:& nunquam reſoluto vertice pendet.
Regna videt pauper Naſamon errantia vento:

Vētoꝝ impetu tanta exoritur infeſtatio vt nullus de catonis exercitu ſtabili veſtigio conſiſtere poſſet.

Diſcuſſaſq; domos volitantq; a culmine raptæ
Detecto Garamante caſæ.non altius ignis
Rapta vehit:quantumq; licet conſurgere fumo:
Et'violare diem: tantum tenet aera puluis.
Tum quoq; romanum ſolito'violentius agmen
Aggreditur:nullaſq; poteſt conſiſtere miles:
Inſtabilis raptis etiam quas calcat arenis
Concuteret terras:orbemq; a ſede moueret.
Si ſolida Libye compage:& pondere duro

Clauderet exeſis auſtrum ſcopuloſa cauernis:
Sed quia mobilibus facilis turbatur arenis:
Nuſquam luctando ſtabilis manet: imaqꝫ tellus

Rōnē affert
tur auſter vē
tus in lybiā
impetuoſiſſi
mus nō totā
terrā : rapiat
dicēs. ℞ qz.

Stat: quia ſumma fugit. galeas: & ſcuta virorum:
Pilaqꝫ contorſit violento ſpiritus actu:
Intentuſqꝫ tulit magui per inania cœli.
Illud in externa forſan: longeqꝫ remota
Prodigium tellure fuit: delapſaqꝫ cœlo
Arma timent gentes hominumqꝫ erepta lacertis
A ſuperis demiſſa putant: ſic illa profecto
Sacrifico cecidere Numæ: quæ lecta iuuentus
Patritia ceruice mouet: ſpoliauerat auſter:
Aut boreas populos Ancylia noſtra ferentes.
Sic orbem torquente noto Romana iuuentus
Procubuit: timuitqꝫ rapi: conſtrinxit amictus:

ancyle ſcutū
ſine āgulo vn
diqꝫ exciſum
in formā pel
te.

Inſeruitqꝫ manus terræ nec pondere ſolo
Sed nixu iacuit: vix ſic immobilis Auſtro:
Qui ſuper ingentes cumulos inuoluit arenæ:
Atqꝫ operit tellure viros: vix tollere miles
Membra valet: multo congeſtu pulueris hærens:
Alligat: & ſtantes affuſæ magnus arenæ
Agger: & immoti terra ſurgente tenentur.
Saxa tulit penitus diſcuſſis proruta muris

Diſcuſſꝰ euer
ſus, dicitur.

Effuditqꝫ procul miranda ſorte malorum:
Qui nullas videre domos: videre ruinas.
Iamqꝫ iter omne latet: nec ſunt deſcrimina terræ
Vlla: niſi æthereæ medio velut æquore flammæ

Sideribus nouere vias nec:ſydera tota
Oſtendit Libycæ finitor circulus oræ:
Multaq; deuexo terrarum margine cælat:

Eſtuantiſſimo ſolis ardore milites torpuētes.

Vtq; color ſoluit:quem,torſerat aera ventus:
Incenſuſq; dies:iam mundi ſpiſſior ignes:
Iam plaga quem nullam ſuperi mortalibus vltra
Amedio fecere die: calcatur:& humor
In noton omnis abit:manant ſudoribus artus:
Arent ora ſiti conſpecta:eſt parua maligna

Catonis verba ſeruulo a quā galea ex haurienti ad ſitis ardorez mitigādum quā dn̄i catoni dediſſet alioꝝ calamitatē miſert⁹ in terrā ꝓiecit qḋ ⁊ fecit Alexāder.

Vnda procul vena:quam vix e puluere miles
Suſtulit:& galeæ connexum infudit in orbem:
Porrexitq; duci: ſqualebant puluere fauces
Cunctorum:minimumq; tenens dux ipſe ſiquoris
Inuidioſus erat me ne inquit degener vnum
Miles in hac turba vacuum virtute putaſti?
Vſqueadeo mollis:primiſq; caloribus impar
Sum viſus?quanto pœna tu dinior iſta:
Qui populo ſitiente bibas:ſic concitus ira
Excuſſit galeam:ſuffecitq; omnibus vnda.

Iouis hāmonis tēplū ad qḋ tādem catō cū exercitu ꝑuenit.

Ventum erat ad templū Libycis quod gētibus vnum
Inculti garamates habent:ſtat corniger illic
Iupiter:vt memorant:ſed non aut fulmina vibrans
Aut ſimilis noſtro:ſed tortis cornibus Hammon.

Deſcribit aduētum catonis cū exercitu ad tēpluz iouis dicens ventum.

Non illic Libycæ poſuerunt ditia gentes
Templa:nec eois ſplendent donaria gemmis
Quamuis Aethiopum populis:Arabumq; beatis
Gentibus:ac indis vnus ſit iuppiter Hammon:

Pauper adhuc Deus eſt:nullius violata per æuum
Diuitijs delubra tenens:morumqꝫ priorum
Numen Romano templum defendit ab auro.
Eſſe locis ſuperos teſtatur ſylua per omnem
Sola virens Libyen:nam quicquid puluere ſicco
Separat ardentem tepida Berenicida Lepti
Ignorat frondes:ſolus nemus abſtulit Hammon:
Syluarum fons cauſa loco :qui patria terræ
Alligat:& domitas vnda connectit arenas.
Hic quoqꝫ nil obſtat Phœbo cum cardine ſummo
Stat librata dies truncum vix protegit arbor:
Tam breuis in medium tædijs compellitur vmbra.
Deprenſum eſt hunc eſſe locum:qua circulus alti
Solſtitij medium ſignorum percutit orbem:
Non obliqua meant:nec tauro ſcorpius exit
Rectior:aut aries donat ſua tempora libræ:
Aut Aſtræa iubet lentos deſcendere piſces:
Par geminis Chiron:& idem quod carcinus ardens
Humidus ægoceros:nec plus Leo tollitur vrna
At tibi quæcunqꝫ es Libyco gens igne dirempta:
In noton vmbra cadit:quæ nobis exit in arcton:
Te ſignis Cynoſura ſubit:tu ſicca profundo
Mergi plauſtra putas:nullumqꝫ in vertice ſummo
Sydus habes immune maris:procul axis vterqꝫ eſt:
Et fuga ſignorum medio rapit omnia cœlo.
Stabant ante fores populi quos miſerat Eos:
Cornigeriqꝫ Iouis monitu noua fata petebant:

Berenicis et leptis vꝛbes libye.

Aſtrologie ratio ⁊ ſignorum zodiaci.

Poſt deſcriptioneꝫ tēpli hāmonis ⁊ locoꝝ q̄ in circuitu ei⁹ ſūt Proſequitur aduētū catonis ad ip̄m ⁊ q̄d in eius aduentu factū ſit dicens ppl̄i quos eos.i.auroꝛa miſerat ad oꝛacl̄a iouis.

Sed latio ceſſere duci.comiteſq; Catonem
Orant:exploret Libycum memorata per orbem
Numina de fama tam longi iudicet æui.
Maximus hortator ſcrutandi voce Deorum
Euentus Labienus erat:Sors obtulit inquit:
Et fortuna viæ tam magni numinis ora:
Conſiliumq; Dei tanto duce poſſumus vti
Per Syrtes:belliq;:datos cognoſcere caſus.

Milites ſed in primis labienus catonē hortātur: vti libica numina iouiſq; ammōis conſulat oraculum.

Nam cui crediderim ſuperos arcana daturos:
Dicturoſq; magis:quam ſancto vera Catoni?
Certe vita tibi ſemper directa ſupernas
Ad leges:ſequeriſq; Deum: datur ecce loquendi
Cum Ioue libertas: inquire in fata nefandi
Cæſaris:& patriæ venturos excute mores:
Iure ſuo populis vti,legumq; licebit:
An bellum ciuile perit:tua pectora ſacra
Voce reple. duræ ſemper vertutis amator
Quære quid eſt virtus:& poſce exemplar honeſte.
Ille Deo plenus tacita quem mente gerebat:

Tres fuerūt catones.

Lex ieſt regula añ viuēdi.

Virtus ē vite perfectio p̄miū virtutis beatitudo.

Effudit dignas aditis e pectore voces.
Quid quæri Labiene iubes?an liber in armis
Occubuiſſe velim potius quam regna videre?
An ſit vita nihil:ſed longa?an differat ætas?
An noceat vis vlla bono fortunaq; perdat
Oppoſita virtute minas?laudandaq; velle
Sit ſatis:& nunquam ſucceſſu creſcat honeſtum?
Scimus & hoc nobis non altius inſeret Hammon.

Cato ad labienum.

Heremus cuncti ſuperis:temploq; tacente
Nil agimus niſi ſponte Dei: non vocibus vllis
Numen eget:dixitq; ſemel naſcentibus author
Quicquid ſcire licet:ſteriles nec legit arenas:
Vt caneret paucis:merſitq; hoc puluere verum
Eſtq; dei ſedes niſi terra:& pontus:& aer:
Et cœlum:& virtus:ſuperos quid quærimus vltra?
Iuppiter eſt:quodcũq; vides:quocũq; moueris:
Sortilegis egeant dubij:ſemperq; futuris:
Caſibus ancipites:me non oracula certum:
Sed mors certa facit:pauido:fortiq; cadendum eſt:
Hoc ſatis eſt dixiſſe Iouem:ſic ille profatur:
Seruataq; fide templi diſcedit ab aris:
Non exploratum populis Hammona relinquẽs.
Ipſe manu ſua pila gerens præcedit anhæli
Militis ora pedes:monſtrat tolerare labores:
Non iubet:& nulla vehitur ceruice ſupinus:
Carpentoq; ſedens:ſomni parciſſimus ipſe eſt:
Vltimus hauſtor aquæ:cum tandem fonte reperto
Indiga cogatur latices potare iuuentus:
Stat dum lixa bibat.ſi veris magna paratus
Fama bonis:& ſi ſucceſſu nuda remoto
Inſpicitur virtus:quicquid laudamus in illo
Maiorum fortuna fuit:quis marte ſecundo:
Quis tantum meruit populorum ſanguine nomen?
Hunc ego per Syrtes:libyesq; extrema triumphum
Ducere maluerim:quam ter capitolia curru

Templum
luẽdo.i. aſ
ciendo,

Celũ a cela
do deducit

Sententia.
mors namq;
fortibus q̃
imbelles: po
pulisq; duces
ſenũ iuuet
vt luculente
canit vegeti⁹

Attẽde cato
nis prudenti
am non iubẽ
tis:ſed mon
ſtrantis labo
res perpeti.

Virtus habẽ
tem pficit eu⁹
q; opus lau
dabile aristo.

Et animo lo
quens malo
inquit poeta

ſtiit poeta
t catonis
idē ꝗꝫ tres
peij trium
os. Regreſ
ad ꝓpoſi
m.
poſtropbat
can⁹ ad ro
anos cato
s extollēs
rtutem.
ons ſerpen
ꝫ oppletiſſi
us Dipſas
rpētis gen⁹
tifero moꝛ
interficiet
lino aucto
.
Cato milites
d bibēdum
oꝛtat: timē
s veneno
rpētuꝫ ſi bi
erēt iterire.
Cognoſci nō
oteſt quare
ot ſerpētib⁹
t lybie op
leta | niſi fi
te meduſe
abulationi
dbibeatur
ides.

Scandere Pompeij:quam frangere colla Iugurthæ.
Ecce parens verus patriæ:digniſſimus aris
Roma tuis:per quem nunquam iurare pudebit:
Et quem:ſi ſteteris vnquam ceruice ſoluta
Nunc olim factura Deum:iam ſpiſſior ignis:
Et plaga quam nullum ſuperi mortalibus vltra
A medio fecere die:calcatur & vnda
Rarior:inuentu medijs fons vnus arenis
Largus aquæ:ſed quem ſerpentum turba tenebat
Vix capiente loco. ſtabant in margine ſiccæ.
Aſpides:in medijs ſitiebant dipſades vndis.
Ductor vt aſpexit perituros fonte relicto
Alloquitur. vana ſpecie conterrite lęthi
Ne dubita miles tutos haurire liquores:
Noxia ſerpentum eſt admixto ſanguine peſtis:
Morſu virus habent:& fatum in dente minantur:
Pocula morte carent:dixit:dubiumqꝫ venenum
Hauſit:& in tota Libyes fons vnus arena
Ille fuit:de quo primus ſibi poſceret vndam.

diſquirit cāꝫ
tot venēatoꝝ
ſerpētuꝫ in li
bya naſcētiū
dicēs cur.

Cur Lybicus tantis exudet peſtibus aer
Fertilis in mortes:aut quid ſecreta nocenti
Miſcuerit natura ſolo:non cura:laborqꝫ
Noſter ſcire valet:niſi quod vulgata per orbem
Fabula pro vera decepit ſęcula cauſa.

Meduſe fa
bulam deſcri
bit pboꝛci ex
cōiuge cetbo

Finibus extremis Libyes:vbi feruida tellus
Accipit Oceanum demiſſo ſole calentem.
Squallebant late Phorcynidos arua Meduſæ:

Non nemorum protecta, coma: non mollia ſulco:
Sed dominæ vultu conſpectis aſpera ſaxis:
Hoc primum natura nocens in corpore ſæuas
Eduxit peſtes: illis e faucibus angues
Stridula fuderunt vibratis Sibila linguis:
Fœmineę qui more comæ per terga ſoluti:
Ipſa flagellabant gaudentis colla Meduſæ.
Surgunt aduerſa ſubrectæ fronte colubræ.
Vipereumq; fluit depexo crine venenum.
Hoc habet infelix cunctis impune Meduſa:
Quod ſpectare licet. nam rictus: oraq; monſtri
Quis timuit? quem qui recto ſe lumine vidit
Paſſa Meduſa mori eſt? rapuit dubitantia fata:
Pręuenitq; metus: anima periere retenta
Membra: nec emiſſæ riguere ſub oſſibus vmbrę:
Eumenidum crines ſolos mouere furores:
Cerberus Orpheo leniuit Sibila cantu:
Amphitryoniades vidit cum vinceret Hydram
Hoc monſtrum timuit genitor: numenq; ſecundum
Phorcus aquis: Cętoq; parens: ipſęq; ſorores
Gorgones: hoc potuit cælo: pelagoq; minari
Torporem inſolitum: mundoq; abducere terram.
E cælo volucres ſubito cum pondere lapſæ:
In ſcopulis hæſere ferę: vicina colentes
Aethiopum totæ riguerunt marmore gentes.
Nullum animal viſus patiens: ipſiq; retrorſum
Effuſi faciem vitabant Gorgonis angues.

filie c.
ex. fabul-
ciẽs: ⁊ ſerpe.
tuz ꝑicula.

Vipereū a vi
pera ſerpēte.

Phorcus ne
ptuni ⁊ tholo
ſeq; filius
fuit.

Gorgones
tres. ſ. ſtenio
euriale ⁊ me
duſe phorci ⁊
cetus filie.

tuit p
t cas dij gigã
ides metuerũt meduſe caput qđ a pallade in pectore gerebatur eos in mõtes cõuertit ⁊ ita finitũ ē bellũ

Illa ſub heſperijs ſtantem titana columnis
In cautes athlanta dedit:cęloqꝫ timente
Olim phlegręo ſtantes ſerpente gygantes
Erexit montes:bellumqꝫ immane deorum
Pallados e medio confecit pectore gorgon.
Quo poſtq̃ partu danaes:& diuite nymbo

parrhaſia ꝑs arcadie

Ortum parrhaſiæ vexerunt perſea pennæ
Arcados auctoris cytharæ:liquidæqꝫ paleſtræ

Harpe incurui⁹ mercurij gladius.

Et ſubito præpes cyllenida ſuſtulit harpen:
Harpen alterius monſtri iam cęde rubentem:
Ab ioue dilectæ fuſo cuſtode iuuencæ.

Meduſe caput obtrũcauit ꝑſe⁹ mercurij talaribus acceptis

Auxilium volucri pallas tulit innuba fratri
Pacta caput monſtri:terræqꝫ in fine libyſſæ
Perſea phœbęos conuerti iuſſit ad ortus:
Gorgonis auerſo ſulcantem regna volatu:
Et clypeum leuæ fuluo dedit ære nitentem:

De meduſa loquitur.

In quo ſaxificam iuſſit ſpectare meduſam:
Quam ſopor æternam tracturus morte quietem:
Obruit:haud totam.vigilat pars magna comarum:

Hydrus ſerpẽs ẽ.

Defenduntqꝫ caput protenti crinibus hydri:
Pars iacet in medios vultus:oculiqꝫ tenebras:
Ipſa regit pallas trepidum:dextraqꝫ tremente
Perſeos auerſi cyllenida dirigit harpen:
Lata colubriferi rumpens confinia colli.
Quos habuit vultus lunati vulnere ferri

Gorgon caput meduſe.

Cæſa caput gorgon:quanto ſpiraſſe veneno
Ora rear?quantumqꝫ oculos effundere mortis:

Nec pellas.

Nec Pallas ſpectare poteſt:vultuſqꝫ gelaſſent
Perſeos aduerſi:ſi non Tritonia denſos
Sparſiſſet crines:texiſſetqꝫ ora colubris
Aliger in cœlum ſic rapta Gorgone fugit.
Ille quidem penſabat iter:propiuſqꝫ ſecabat
Aethera:ſi medias Europæ aſcenderet vrbes:

Oꝛbita rote veſtigium:vt ait aſconius.

Pallas frugiferas iuſſit non lædere terras:
Et parſi populis:quis enim non præpete tanto
Aethera reſpiceret?zephiro conuertitur ales:
Itqꝫ ſuper Libyen:quæ nullo conſita cultu
Syderibus:Phœboqꝫ vacat:premit orbita ſolis:
Exuritqꝫ ſolum:nec terra celſior vlla
Nox cadit in cœlum:lunæqꝫ meatibus obſtat:
Si flexus oblita vagi per recta cucurrit
Signa nec in boream:aut in noton effugit vmbram.
Illa tamen ſterilis tellus:fœcundaqꝫ nulli
Arua bono:virus ſtillantis tabe Meduſæ

Pꝛoſequitur mala libye q̄ cū nullos ſalubꝛes fructꝰ afferat immenſam tñ copiā ſerpentū pꝛofert quoꝛū varia deſcribit gn̄a.

Concipiunt:diroſqꝫ fero de ſanguine rores:
Quos calor adiuuit:putriſqꝫ incoxit arenæ.
Hic quæ prima caput mouit de puluere tabes:
Aſpida ſomniferam tumida ceruice leuauit:
Plenior huic ſanguis:& craſſi gutta veneni
Decidit:in nulla plus eſt ſerpente coactum:
Ipſa caloris egens gelidum non tranſit in orbem
Sponte ſua:Niloqꝫ tenus metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor?inde petuntur
Huc Libycæ mortes:& fecimus aſpida merces.

Acclamat ex libya ad alias trāſiſſe regiones.

At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruorem:
Squamiferos ingens hæmorrois explicat orbes:
Natus & ambiguæ coleret qui Syrtydos arua
Cherſydros: tractiq; via fumante Chelydri:
Et ſemper recto lapſurus limite Cenchris:
Pluribus ille notis variatam tingitur aluum:
Quam paruis tinctus maculis Thebanus Ophites:
Concolor exuſtis: atq; indiſcretus arenis
Hammodytes: ſpinaq; vagi torquente ceraſte.
Et Scytale ſparſis etiam nunc ſola pruinis
Exuuias poſitura ſuas: & torrida Dipſas:
Et grauis in geminū vergens caput Amphiſibęna:
Et Natrix violator aquæ: iaculiq; volucres:
Et contentus iter cauda ſulcare Phareas:
Oraq; diſtendens auidus ſpumantia Preſter:
Oſſaq; diſſoluens cum corpore tabificus ſeps:
Sibilaq; effundens cunctas terrentia peſtes
Ante venena nocens: late ſibi ſubmouet omne.
Vulgus: & in vacua regnat Baſiliſcus arena.
Vos quoq;: qui cunctis innoxia numina terris
Serpitis: aurato nitidi fulgore Dracones
Peſtiferos ardens facit Africa: ducitis altum
Aera cum pennis: armentaq; tota ſecuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros:
Nec tutus ſpacio eſt Elephas: datis omnia lętho:
Nec vobis opus eſt ad noxia fata veneno.
Has inter peſtes duro Cato milite ſiccum

Varij ſerpentes q̇bus ſm̄ diuerſas: eoꝝ ꝓprietates diuerſa ipſis nomina indita ſunt.

Ceraſte dicũtur q̇ cornua habet q̄drina gemina quorum motu ſollicitat ad ſe aues vt inquit Plinius.

Draconū exprimitur feritas.

Emetitur iter:tot triſtia fata ſuorum:
Inſolitaſq; videt paruo cum vulnere mortes.
Signiferum iuuenem Tyrrheni ſanguinis Aulum
Torta caput retro Dipſas calcata momordit:
Vix dolor:aut ſenſus dentis fuit:ipſaq; lęthi
Frons caret inuidia:nec quicquam plaga minatur.
Ecce ſubit virtus tacitum:carpitq; medullas
Ignis edax:calidaq; incendit viſcera tabe.
Ebibit humorem circum vitalia fuſum
Peſtis:& in ſicco linguam torrere palato
Cœpit:defeſſos iret qui ſudor in artus:
Non fuit:atq; oculos lachrimarum vena refugit:
Non decus imperij:non mœſti iura Catonis
Ardentem tenuere virum:quin ſpargere ſigna
Auderet:totiſq; furens exquireret agris:
Quas poſcebat aquas ſitiens in corde venenum
Ille vel in Tanain miſſus:Rhodanumq; Padumq;
Arderet:Nilumq; bibens per rura vagantem.
Acceſſit morti Libye:fatiq; minorem
Famam Dipſas habet terris adiuta peruſtis.
Scrutator venas penitus ſqualentis arenæ:
Nunc redit ad Syrtes:& fluctus accipit ore:
Aequoreuſq; placet:ſed non ſibi ſufficit humor:
Nec ſentit:fatiq; genus:mortemq; veneni:
Sed putat eſſe ſitim:ferroq; aperire tumentes
Suſtinuit venas:atq; os implere cruore.
Iuſſit ſigna rapi propere Cato:diſcere nulli

Deſcriptis lybie periculis ad catonē reuertitur Auluȝ ſigniferū militē mordicus dipſas inuadit.

Subita veneni vis naturaq; deſcribitur.

Cōtinuo cōmēorat quā venatorꝝ aſaliuȝ in aphrica dicēs vos quoq;.

Flagrantiſſimā Auli ſitim dicit.nullorū fluminū aq̄s mitigari potuiſſe.

Vis acerba ſepis venenoſiſſimi ſerpētis.

Permiſſum eſt hoc poſſe ſitim:ſed triſtior illa

Sabelliꝰ miles ſepis morſum in crure accepit.

Mors erat ante oculos:miſeriqꝫ in crure Sabelli
Seps ſtetit exiguus:quem flexo dente tenacem
Auulſitqꝫ manu piloqꝫ affixit arenis
Parua modo ſerpens:ſed qua non vlla cruentæ
Tantum mortis habet:nam plagæ proxima circum
Fugit rapta cutis:pallentiaqꝫ oſſa retexit:

Proſequitur necē ſabelli a ſepe ſerpente illatam

Iamqꝫ ſinu laxo nudum eſt ſine corpore vulnus
Membra natant ſanie:ſuræ fluxere ſine vllo
Tegmine poples erat:femorū quoqꝫ muſculus omnis
Liquitur:& nigra diſtillant inguina tabe:
Diſſiluit ſtringens vterum membrana:fluuntqꝫ
Viſcera:nec quantum toto de corpore debet
Effluit in terras:ſæuum ſed membra venenum
Decoquit:in nimium mors contrahit omnia virus.
Vincula neruorum:& laterum textura:cauumqꝫ

Ut auſtri flatu nix ꝛ cera a ſole liqueſieri ſolēt ſic ēt veneno ſabelli membꝛa reſoluta ſunt.

Pectus & abſtruſum fibris,vitalibus omne
Quicquid homo eſt:aperit peſtis:natura profana
Morte patet:manant humeri:forteſqꝫ lacerti:
Colla caputqꝫ fluunt:calido non ocius auſtro
Nix reſoluta cadit:nec ſolem cæra ſequetur:
Parua loquor corpus ſanie ſtillaſſe peruſtum:
Hoc & flamma poteſt:ſed quis rogus abſtulit oſſa?
Hæc quoqꝫ diſcedunt:putreſqꝫ ſecuta medullas

Cynips lybi fluuius

Nulla manere ſinunt rapidi veſtigia fati:
Cynipheas inter peſtes tibi palma nocendi eſt:
Eripiunt omnes animam:tu ſola cadauer.

Ecce ſubit facies lętho diuerſa fluenti
Naſidium Marſi cultorem torridus agri
Percuſſit pręſter:illi rubor igneus ora:
Succendit:tenditq; cutem pereunte figura:
Miſcens cuncta tumor toto iam corpore maior:
Humanumq; egreſſa modum ſuper omnia membra
Efflatur ſanies late tollente veneno:
Ipſe latet penitus congeſto corpore merſus:
Nec lorica tenet diſtenti corporis auctum.
Spumeus accenſo non ſic exundat aheno
Vndarum cumulus:nec tanto carbaſa choro
Curnauere ſinus:tumidos iam non capit artus
Informis globus:& confuſo pondere truncus
Intactum volucrum roſtris:epulaſq; daturum
Haud impune feris non auſi tradere buſto:
Nondum ſtante modo creſcens fugere cadauer.
Sed maiora parant Libycæ ſpectacula peſtes.
Impreſſit dentes Hæmorrois aſpera Tullo
Magnanimo iuueni:miratoriq; Catonis:
Vtq; ſolet pariter totis effundere ſignis
Corycij preſſura croci.ſic omnia membra
Emiſere ſimul rutilum pro ſanguine virus.
Sanguis erant lachrymæ.quæcunq; foramina nouit
Humor:ab ijs largus manat cruor:ora redundant:
Et patulæ nares:ſudor rubet:omnia plęnis
Membra fluunt venis:totum eſt pro vulnere corpus:
At tibi leue miſer fixus precordia preſſit

Naſidiū p̄ſter ſerpens morſu ĩpetit

Sĩlitudo.
Hemoꝛrhoys ſerpens poſt cuiꝰ moꝛſuꝫ ſanguis fluit

Hemoꝛrhois tullum moꝛdet.

Sĩlitudo

Coꝛycus cilicie oppidum

Cū moꝛtē ſibi imminere ĩtellexiſſet lucanꝰ hos q̄tuoꝛ v̄ſus ꝓnunciauit.

Niliaca ſerpente cruor:nulloqꝫ dolore

Aſpis militē leuū momordit cuiꝰ morſu periijt ſopitus.

Teſtatus morſus ſubita caligine mortem
Accipis:& ſtygias ſomno deſcendis ad vmbras.
Non tam veloci corrumpunt pocula lętho:

Similitudo

Stipite quæ diro virgas mentita ſabæas

Alij codices habēt ſe ıprode.

Toxica fatilegi carpunt matura Sabæi.
Ecce procul ſæuus ſterilis de robore trunci

Iaculus ſerpens militis pauli ꝑtereūtis tp̄a ex arbore penetrat.

Torſit:& immiſit iaculum:vocat Africa ſerpens:
Perqꝫ caput pauli:tranſactaqꝫ tempora fugit:
Nil ibi virus agit rapuit cum vulnere fatum:
Deprenſum eſt quæ funda rotat quam lentavolarent:

Huiꝰ ſerpentis celeritas.

Quam ſegnis Scythicæ ſtrideret harūdinis aer.
Quid prodeſt miſeri baſiliſcus cuſpide Murri

Murrꝰ manū ſuā baſilici cruore venenaꝫ amputat.

Tranſactus?velox currit per tela venenum:
Inuaditqꝫ manum:quam protinus ille retecto
Enſe ferit:totoqꝫ ſimul demittit ab armo:
Exemplarqꝫ ſui ſpectans miſerabile lęthi
Stat tutus pereunte manu:quis fata putaret

Vim mortis ſcorpio habuit.

Scorpion:aut vires maturæ mortis habere?
Ille minax nodis:& recto verbere ſæuus:
Teſte tulit cœlo victi decus Orionis.
Quis carcare tuas metuat ſalpinga latebras?
Et tibi dant ſtygiæ ius in ſua fila ſorores.
Sic nec clara dies:nec nox dabat atra quietem:

Proſequitur ea q̄ ꝑ ignorantiam primū fecerunt milites.

Suſpecta eſt miſeris in qua tellure iacebant.
Nam neqꝫ congeſtæ ſtruxere cubilia frondes:
Nec culmis creuęre tori:ſed corpora fatis

Expoſiti voluuntur humo:calidoq; vapore
Alliciunt gelidas nocturno frigore peſtes:
Innocuoſq; diu rictus torpente veneno
Inter membra fouent:nec quæ menſura viarum:
Quis ve modus norunt cœlo duce:ſæpe querentes
Reddite dij clamant miſeris quæ fugimus arma:
Reddite Theſſaliam patimur cur ſegnia fata?
In gladios iurata manus pro Cæſare pugnant
Dipſades:& peragunt ciuilia bella ceraſtæ
Ire libet qua zona rubens:atq; axis inuſtus
Solis equis:iuuat æthereis adſcribere cauſis:
Quod peream:cœloq; mori:nil Africa de te:
Nec de te natura queror:tot monſtra ferentem
Gentibus ablatum dederas ſerpentibus orbem:
Impatienſq; ſolum Cereris cultore negato
Damnaſti:atq; homines voluiſti deeſſe venenis
In loca ſerpentum nos venimus:accipe pœnas
Tu quiſquis ſuperum commercia noſtra peroſus.
Hinc torrente plaga:dubijs hinc Syrtibus orbem
Abrumpens medio poſuiſti limite mortes:
Per ſecreta tui bellum ciuile receſſus
Vadit:& arcani miles tibi conſcius orbis
Clauſtra petit mundi:forſan maiora ſuperſunt
Ingreſſis coeunt ignes ſtridentibus vndis.
Et premitur natura poli:ſed longius iſta
Nulla iacet tellus:quam fama cognita nobis
Triſtia regna Iubæ:quæremus forſitan iſtas

Preces in ſuperos.

Natura dicit eo ꝙ aliquid naſci faciat.

Exoſus ⁊ ꝑoſus ꝟbis carent a ꝗbus oriãtur.

Serpentum terras:habet hoc ſolatia cœlum.

In q̄buſdam legitur habꝫ hoc ſolatia celum.

Viuit adhuc aliquid patriæ non arua requiro:
Europamqꝫ alios ſoles:Aſiamqꝫ videntem:
Qua te patte poli:qua te tellure reliqui
Africa?Cyrenis etiam tunc bruma regebat.
Exigua ne via legem conuertimus anni?
Imus in aduerſos axes.euoluimur orbe.
Terga damus ferienda noto:nunc forſitan ipſa eſt
Sub pedibus iam Roma meis:ſolatia fati
Hæc petimus:veniant hoſtes:Cæſarqꝫ ſequatur:
Qua fugimus.ſit dura ſuos patientia quęſtus

Catonis locus.

Exonerat:cogit tantos tolerare labores
Summa ducis virtus:qui nuda fuſus arena
Excubat:atqꝫ omni fortunam prouocat hora:
Omnibus vnus adeſt fatis quocunqꝫ vocatus

Proſequitur merita laude virtutē catonis ⁊ meritū in milites

Aduolat:atqꝫ ingens meritum maiuſqꝫ ſalute
Contulit in lęthum vires:puduitqꝫ gementem
Illo teſte mori:quod ius habuiſſet in ipſum
Vlla lues?caſus alieno pectore vincit
Spectatorqꝫ docet magnos nil poſſe dolores.
Vix miſeris ſerum tanto laſſata periclo
Auxilium fortuna dedit:gens vnica terras
Incolit a ſæuo ſerpentum innoxia morſu

Marmaride ⁊ pſylli lybie pplī a ſerpentuꝫ morſu illeſi.

Marmaridę pſylli:par lingua potentibus hęrbis:
Ipſe cruor tutus:nullumqꝫ admittere virus:
Vel cantu ceſſante poteſt:natura locorum
Iuſſit vt immunes mixti ſerpentibus eſſent:

Profuit in medijs ſedem poſuiſſe venenis:
Pax illis cum morte data eſt: fiducia tanta eſt
Sanguinis: in terram paruus cum decidit infans:
Nequa ſit externæ Veneris mixtura timentes
Lętifica dubios explorant aſpide partus:
Vtq; Iouis volucer calido cum protulit ouo
Implumes natos ſolis conuertit in ortus:
Qui potuere pati radios & lumine recto
Suſtinuere diem cœli ſeruantur in vſus:
Qui Phœbo ceſſere: iacent: ſic pignora gentis
Pſyllus habet: ſiquis tactos non horruit angues:
Si quis donatis luſit ſerpentibus infans.
Nec ſolum gens illa ſua contenta ſalute:
Excubat hoſpitibus: contraq; nocentia monſtra
Pſyllus adeſt populis: qui tunc romana ſecutus
Signa ſimul iuſſit ſtatui tentoria ductor.
Primum quas valli ſpatium comprendit arenas
Expurgat cantu verbiſq; fugantibus angues:
Vltima caſtrorum medicatus circuit ignis:
Hic ebulum ſtridet: peregrinaq; Galbana ſudant:
Et thamarix non lęta comis: eoaq; coſtos:
Et panacęa potens: & theſſala centaurea?
Pęucedanumq; ſonat flammis: erycinaq; tapſos:
Et Larices: fumoq; grauem ſerpentibus vrunt
Abrotonum: & longe naſcentis cornua cerui:
Sic nos tuta viris: at ſiquis peſte diurna
Fata trahit: tunc ſunt magicæ miracula gentis.

Comparatio ab aquila

De pſyllo populo q̇ carminib⁹ ꝛ cantamentis ſerpētum moꝛſus curare dicit.

Uarie fruticū herbaruꝫ ac radicū ſpecies optia aduerſus ſerpētes pharmaca.

Panacee dr̄ ꝙ oib⁹ moꝛbis medetur a pan qď eſt omne.

Pſyllorumq; ingens:& rapti:pugna veneni:

Tulit vel trabit.

Nam primum tecta deſignat membra ſalina:

Præſentia pſylloruꝫ aduerſus ſerpētum morſus remedia.

Quæ cohibet virus:retinetq; in vulnere peſtem:
Plurima tunc voluit ſpumanti carmina lingua
Murmure continuo:nec dant ſuſpiria curſus
Vulneris: autminimum patiuntur fata tacere.
Sæpe quidem peſtis nigris incerta medullis
Excantata perit:ſed ſi quod tardius exit
Virus:& elicitum:iuſſumq; exire repugnat.
Tunc ſuper incumbens pallentia vulnera lambit
Ore venena trahens:& ſiccat dentibus artus:
Extractamq; tenens gelido de corpore mortem
Expuit:& cuius morſus ſuperauerit anguis:

Pſylli a pſyllo rege dicti ſunt.

Iam promptum Pſyllis vel guſtu noſſe venenum:
Hoc igitur melior tandem romana iuuentus,
Auxilio:late ſquallentibus hæret in aruis.
Bis poſitis Phœbeflammis:bis luce recepta:

Cato aliq̄n ſapiēs dr̄ fuerūt cato maior ⁊ cato minor.

Vidit Areniuagum ſurgens:fugienſq; Catonem:
Iamq; illis magis:atq; magis dureſcere puluis
Cœpit:& in terram libye ſpiſſata redire.
Iamq; procul nemorum raræ ſe attollere frondes:
Surgere congeſto non culta mapalia culmo:

Ad ceſarem reuertit qui poſt victoriā pharſalicam pōpe. inſecutus eſt.

Quanta dedit miſeris melioris gaudia terræ:
Cum primam ſæuos contra videre Leones.
Proxima Leptis erat cuius ſtatione quieta
Exegere hyemem nimbis:flammiſq; carentem:
Cæſar vt Emathia ſatiatus clade receſſit:

Cætera curarum proiecit pondera:ſoli
Intentus genero:cuius veſtigia fruſtra
Terris ſparſa legens:fama duce tendit in vndas:
Threiciaſq; legit fauces:& amore notatum
Aequor:& Eroas lachrimoſo littore turres:
Qua pelago nomen Nephelias abſtulit Helle
Non Aſiam breuioris aquæ diſterminat vſquam
Fluctus ab Europa:quamuis Bizantion arcto
Pontus:& Oſtriferam dirimat chalcedona curſu:
Euxinumq; fetens paruo ruat ore propontis:
Sigeaſq; petit famæ mirator arenas:
Et Simoentis aquas:& Graio nobile buſto
Phœtion:& multum debentes vatibus vmbras.
Circuit exuſtæ nomen memorabile Troiæ:
Magnaq; Phœbei quærit veſtigia muri
Iam ſyluæ ſteriles:& putres robore trunci
Aſſaraci preſſere domos:& templa Deorum
Iam laſſa radice tenent:ac tota teguntur
Pergama dumetis:etiam periere ruinæ.
Aſpicit Heſiones ſcopulos:ſyluaſq; patentes
Anchiſæ thalamos:quo iudex ſederit antro
Vnde puer raptus cœlo:quo vertice Nais
Luſerit:Oenone nullum eſt ſine nomine Saxum
Inſcius in ſicco ſerpentem puluere riuum
Tranſierat:qui Xanthus erat:ſecurus in alto
Gramine ponebat greſſus:Phryx incola manes
Hectoreos calcare vetat:diſcuſſa iacebant,

Vario loca q̃ pagrauit ceſar egyptũ ꝓfecturus helleſpõtum ſignat.

Qua pelago no.ꝛc. Et ſi i hoc carmine abſtulit ſatis vere legat. verioꝛ tñ erit lectio vbi reperias attulit ꝛ non abſtulit: vt ſit helle ſuo appulſu nomen attulit pelago in q̃ fuerat ſubmerſa.

Bizantiũ oppidũ thracie nũc ꝯſtãtinopolis dꝛ in rheteo mõte eſt achillis ſepulchꝛum vt enim cecinit Naſo.
Nũc ſeges eſt vbi troia fuit

Heſione Laomedontꝭ filia mõſtro marino expoſita ab hercule liberata eſt.

Paridem ſignificat Oenone nympha quã adamauit paris.

Saxa: nec vllius faciem ſeruantia ſacri.
Hectores monſtrator ait non reſpicis aras?

Exclamatio in poetarum opera tantuꝫ dĩtia roboris vt ꝙ mortalia ſunt immortalia efficiant.

O ſacer:& magnus vatum labor:omnia fato
Eripis:& populis donas mortalibus æuum.
Inuidia ſacræ Cæſar ne tangere famæ:
Nam ſiquid latijs fas eſt promittere muſis:

Apoſtrophe ad ceſarē: Opus ſuū veluti homericuꝫ vnqꝫ nullo eno ꝑiturum memorat

Quantum Smyrnæi durabunt vatis honores:
Venturi me:teqꝫ legent:Pharſalia noſtra
Viuet:& a nullo tenebris damnabimur æuo.
Vt ducis impleuit viſus veneranda vetuſtas:
Erexit ſubitas congeſtu ceſpitis aras:

Sacrificantꝭ ceſarisꝭ oratio petētis vt futura proſpere cedant.

Votaqꝫ thuricremos non irrita fudit in ignes.
Dij cinerum Phrygias colitis quicunqꝫ ruinas:
Aeneæqꝫ mei: quos nunc Lauinia ſedes

Veſtā deam ſignat que in extinctꝭ ignibus colitur.

Seruat:& Alba lares:& quorum lucet in aris
Ignis adhuc phrygius:nulliqꝫ aſpecta virorum
Pallas in abſtruſo pignus memorabile templo:
Gentis Iuleæ veſtris clariſſimus aris
Dat pia thura nepos:& vos in ſede priori
Rite vocat:date fœlices in cætera curſus:

Procella: tēpeſtas maris eſt.

Reſtituam populos:grata vice mœnia reddent
Auſonidæ Phrygibus: romanaqꝫ pergama ſurgent
Sic fatus repetit claſſes:& tota ſecundis
Vela dedit coris: auidusqꝫ vrgente procella
Iliacas penſare moras: Aſiamqꝫ potentem
Præuehitur:pelagoqꝫ Rhodon ſpumante reliquit:
Septima nox zephyro nunquā laſſante rudentes

Oſtendit pharijs Aegyptia littora flammis
Sed prius orta dies nocturnam lampada texit:
Quam tutas intraret aquas: ibi plena tumultu
Littora: & incerto turbatas murmure voces

Ceſar ſepteꝫ dieb⁹ p⁹pero ventoꝝ flatu e troia nauigans egypto tādē appulit

Accipit: ac dubijs veritus ſe credere regnis
Abſtinuit tellure rates: ſed dira ſatelles
Regis dona ferens medium prouectus in æquor
Colla gerit Magni phario velamine tecta:
Ac prius infanda commendat crimina voce.

Satelles quidā pōpei caput aduentāti ceſari offerens in hanc erūpit orōnē

Terrarum domitor romanæ maxime gentis:
Et quod adhuc neſcis genero ſecure perempto:
Rex tibi Pellæus terræ: pelagiq; labores
Donat: & Emathijs quod ſolum defuit armis
Exhibet: abſenti bellum ciuile peractum eſt.
Theſſalicas Magnus quærens reparare ruinas
Enſe iacet noſtro: tanto te pignore Cæſar
Emimus: hoc tecum percuſſum eſt ſanguine fœdus:
Accipe regna Phari nulo quæſita cruore:
Accipe Niliaci ius gurgitis: accipe quicquid
Pro Magni ceruice dares: dignumq; clientem
Caſtris crede tuis: cui tantum fata licere
In generum voluere tuum: nec vile putaris
Hoc meritum nobis facili' quod cæde peractum eſt.

Callide adducit pōpeiū in inuidiā vt cōmēdati⁹ faciat bñficiuꝫ tholomei.

Hoſpes auitus erat: depulſo ſceptra parenti
Reddiderat: quid plura feram? tu nomina tanto
Inuenies operi: vel famam conſule mundi:
Si ſcelus eſt: plus te nobis debere fateris:

Quod ſcelus hoc:non ipſe facis:ſic fatus opertum

Oblatū munus Ceſar libens merore tñ ſimulato intuitꝰ eſt.

Detexit:tenuitq; caput iam languida morte
Effigies habitum noti mutauerat oris.
Nō primo Cæſar damnauit munera viſu
Auertitq; oculos vultus dum crederet:hæſit:
Vtq; fidem vidit ſceleris.tutumq; putauit
Iam bonus eſſe ſocer:lachrymas nō ſponte cadentes
Effudit:gemitusq; expreſſit pectore læto:
Non aliter, manifeſta putans abſcondere mentis
Gaudia:quam lachrymis meritūq; immane tyranni
Deſtruit:& generi mauult lugere reuulſum
Quam debere caput:qui duro membra ſenatus

Tectam ceſaris detegit verſutiā.

Calcarat vultu qui ſicco lumine campos
Viderat Emathios:vni tibi Magne negare
Non audet gemitus.o ſors duriſſima fati

Exclamatio aduerſus Ceſarem ꝑ quā eū in ppl'i inuidiā adducit.

Hunccine tu Cæſar ſcelerato Marte petiſti:
Qui tibi flendus erat?non mixti fœdera tangunt:
Te generis:nec nata iubet mœrere:nepoſq;?
Credis apud populos pompeij nomen amantes
Hoc caſtris prodeſſe tuis:fortaſſe tyranni
Tangeris inuidia captiq; in viſcera Magni

In alijs augeris.

Hoc alijs licuiſſe doles:quereriſq; periſſe
Vindictam belli:raptumq; e iure ſuperbi

Affert alias rōnes qbus argumentatꝰ nō eſſe ꝟo ſimile ceſarem vereis emiſiſſe ob necē pōpeij lachꝛimas.

Victoris generum:quiſquis te flere coegit
Impetus:a vera longe pietate receſſit.
Scilicet hoc animo terras atq; æquora luſtras:
Necubi ſuppreſſus pereat gener:o bene rapta

Arbitrio mors iſta tuo quā magna remiſit
Crimina romano triſtis fortuna pudori:
Quod te non paſſa eſt miſereri perfide Magni
Viuentis: necnon his fallere vocibus audes
Acquiriſq; fidem ſimulati fronte doloris
Aufer ab aſpectu noſtro funeſta ſatelles
Regis dona tui: peius de cæſare veſtrum:
Quam de pompeio meruit ſcelus. vnica belli
Præmia ciuilis victis donare ſalutem
Perdidimus: quod ſi phario germana tyranno
Non inuiſa foret. potuiſſem reddere regi:
Quod meruit: fratriq; tuū pro munere tali
Miſiſſem Cleopatra caput ſecreta quid arma
Mouit: & inſeruit noſtro ſua tela labori?
Ergo in theſſalicis pellæo fecimus aruis
Ius gladio? veſtris quæſita licentia regnis?
Non tuleram Magnum mecum romana regentem:
Te ptolemæe feram? fruſtra ciuilibus armis
Miſcuimus gentes: ſi qua eſt hoc orbe poteſtas
Altera: quam cæſar: ſi tellus vlla duorum eſt
Vertiſſem latias a veſtro littore proras:
Famæ cura vetat ne non damnaſſe cruentam:
Sed videar timuiſſe pharon: nec fallere vos me
Credite victorem nobis quoq; tale paratum
Littoris hoſpitium: ne ſic mea colla gerantur:
Theſſaliæ fortuna facit: maiore profecto:
Quam metui: poterat diſcrimine geſſimus arma?

Verba Ceſaris ad ſatellitem dolorem de Pompeij morte ſimulatis.

Acrimonia ī ptholomeū.

Licentia in malā partē ſumitur.

Exilium:generiq; minas:romamq; timebam:
Pœna fuge Ptolomęus erat:ſed parcimus annis:
Donamusq; nefas:ſciat hoc pro cęde tyrannus

Ceſar pōpeij caput ſepeliri mādat. eiq; funebres honores decerni.

Nil venia plus poſſe dari.vos condite buſto
Tanti colla ducis:ſed non vt crimina tantum
Veſtra tegat tellus:iuſto date thura ſepulchro:
Et placcae caput:cineresq; in littore fuſos
Colligite:atq; vnam ſparſis date manibus vrnam.
Sentiat aduentum soceri:voceſq; querentis
Audiat vmbra pias:dum nobis omnia pręfert:

Vota dicuntur:deis ſecūdis carere cū ad optatum nō ꝑuenim⁹.

Dum vitam phario mauult debere clienti.
Lęta dies rapta eſt populis:concordia mundo
Noſtra perit:caruere deis mea vota ſecundis:
Vt te complexus poſitis fælicibus armis
Affectus abs te:veteres:vitamq; rogarem
Magne tuam:dignaq; ſatis mercede laborum
Contentus par eſſe tibi:tunc pace fideli
Feciſſem vt victus poſſes ignoſcere diuis:
Feciſſes vt roma mihi.nec talia fatus.
Inuenit fletus comitum:nec turba querenti
Credidit:abſcondunt gemitus:& pectora lęta
Fronte tegunt:hilareſq; nefas ſpectare cruentum
O bona libertas cum cæſar lugeat:audent.

Finis libri noni.

Quid Lucanus ait in .x. libro ſulpiti⁹ his in carminibus demōſtrat.

Io. Sulpicij argumentum
In decimum Lucani.

In decimo intrepide victor per templa vagatus

Admittit regē

Admittit regem cleopatraq; ſupplicat ipſi.
Pax fit:& immenſo celebrant conuiuia ſumptu.
Oſtentantur opes conſultus achoreus ortus
Nile tuos aperit:curſuſq; photinus achillam
Ductorem in latium mittit qui pugnat ab alta
Obſeſſus cum rege domo noctuq; per ęquor
Claſſe pharon vectus metuens ſe immittit in vndas

M. Annei Lucani pharſaliæ Ciuilis belli
Liber decimus

VT primum terras pompeij colla ſecutus
Attigit:et diras calcauit cęſar arenas;
Pugnauit fortuna ducis:fatumq; nocentis
Aegypti:regnumq; lagi romana ſub arma
Iret:an eriperet mundo memphiticus enſis
Victoris:victiq; caput:tua profuit vmbra
Magne:tui ſocerum rapuere a ſanguine manes:
Ne populos poſt te nilum romanus haberet.
Inde parethoniam fertur ſecurus in vrbem:
Pignore tam ſęui ſceleris ſua ſigna ſecutus;
Sed fremitu vulgiq; faſces:& iura querentis
Inferri romana ſuis diſcordia ſenſit
Pectora & ancipites animos:manumq; periſſe
Non ſibi.tum vultu ſemper celante timorem:
Intrepidus ſuperum ſedes & templa vetuſti
Numinis:antiquas macedum teſtantia vires
Circuit: & nulla captus dulcedine rerum
Non auro:cultuq; deum:non mœnibus vrbis:

Statim inquit vt ingreſſus eſt ceſar egyptū orta eſt ſeditio ꝓpter raſces ante ipm̄ latos qui timorem diſſimulas ad deorū tēpla regūq; ſepulchra cō templāda ſe diuertit.

Alexādriam vrbem petit Ceſar.

Nactus occaſionē faciende mētionis de alexandro magno ꝓpt eius ſepꝉchꝝ late proſequitur eius hyſtoriam cum deteſtatione ambitiōis atq; iniq̇tatis eiuſdē dicēs aut primo ceſarē declinātem a furore populi aegyptiaci ꝑ diſſimulationem timoris.

Effoſſum tumulis cupide deſcendit in antrum.
Illic Pellæi proles veſana Philippi
Fœlix prædo iacet terrarum:vindice fato
Raptus:ſacratis totum ſpargenda per orbem
Membra viri poſuere adytis:fortuna pepercit
Manibus:& regni durauit ad vltima fatum.
Nam ſibi libertas vnquam,ſi redderet orbem:
Ludibrio ſeruatus erat:non vtile mundo
Editus exemplū:terras tot poſſe ſub vno
Eſſe viro.macedon fines:latebraſq; ſuorum
Deſeruit:victaſq; patri deſpexit Athenas:
Perq; Aſiæ populos fatis vrgentibus actus
Humana cum ſtrage ruit:gladiumq; per omnes
Exegit gentes:ignotos miſcuit amnes
Perſarum Euphraten:indorum ſanguine Gangen:
Terrarū fatale malum:fulmenq; quod omnes
Percuteret pariter populos:& ſydus iniquum
Gentibus:Oceano claſſes inferre parabat
Exteriore mari.non illi flamma:nec vndæ:
Nec ſterilis Libye:nec Syrticus obſtitit Hammon.
Iſſet in occaſus mundi deuexa ſecutus:
Ambiſſetq; polos:Nilumq; a fonte bibiſſet:
Occurrit ſuprema dies:naturaq; ſolum
Hunc potuit finem veſano ponere regi:
Qui ſecum inuidia:qua totum ceperat orbem:
Abſtulit imperium:nulloq; hærede relicto
Totius fati lacerandas præbuit vrbes:

Deſcēdiſſe ad viſenda ſepulchra regum inter q̄ vidit cōditoriū corporis alexandri hoc ē cū dicit effoſſuz

Sed cecidit Babylone ſua: parthoqꝫ verendus
Pro pudor eoi propius timuere Sariſſas:
Quam nunc pila timent populi: licet, vſqꝫ ſub arcton

Poete indignatio
Sariſſe macedonũ tela

Regnemus: zephiriqꝫ domos: terraſqꝫ premamus
Flagrantis poſt terga noti: cedamus in ortus
Arſacidum domino: non fœlix Parthia Craſſis
Exiguæ ſecura fuit prouincia Pellæ.
Iam peluſiaco veniens a gurgite Nili
Rex puer: imbellis populi ſedauerat iras:
Obſide quo pacis Pellæa tutus in aula

Ptolomeus ad ceſarem venit.

Cæſar erat: cum ſe parua Cleopatra biremi
Corrupto cuſtode phari laxare cathenas
Intulit Aemathijs ignaro Cæſare tectis
Dedecus Aegypti Latio feralis Erimnys.
Romano non caſta malo: quantum impulit Argos:
Iliacaſqꝫ domos facie ſparthana nocenti

pꝛobꝛat i cleopatram Helena

Heſperios auxit tantum Cleopatra furores
Terruit illa ſuo: ſi fas: capitolia Siſtro:
Et romana petit imbelli ſigna Canopo:
Cæſare captiuo phario ductura triumphos:
Leucadioqꝫ fuit dubius ſub gurgite caſus:
An mundum ne noſtra quidem matrona teneret.
Hoc animi nox illa dedit: quæ prima cubili
Miſcuit incæſtam ducibus Ptolemaida noſtris.

Proſequitur geſtoꝛũ. ceſaris in egypto hyſtoꝛiã narrãt quõ regẽ ac citũ ad ſe diſceptandũ cũ cleopatra ſoꝛoꝛe de iure rege et quõ cleopatra a fratre excluſa dicẽs iam

Quis tibi veſani veniam non donet amoris
Antoni? durum cum Cæſaris hauſerit ignes
Pectus: & in media rabie: medioqꝫ furore:

Apoſtrophe in marcũ antonium qui cleopatrã deperijt.

Et Pompeianis habitata manibus aula:
Sanguine Theſſalicæ cladis perfuſus adulter
Admiſit Venerem curis:& miſcuit armis:
Illicitoſqꝫ toros:& non ex coniuge partus
Pro pudor oblitus Magni:tibi iulia fratrem
Obſcœna de matre dedit:parteſqꝫ fugatas

Indignatur poeta.

Paſſus in extremis Libyes coaleſcere regnis:
Tempora Niliaco turpis dependit amori.
Dum donare Pharon:dum non ſibi vincere mauult:
Quem formæ confiſa ſuæ Cleopatra ſine vllis

Attēde q̄n̄o in ſuū amoreꝫ cleopatra ceſarem pellerit.

Triſtis adit lachrymis ſimulatum compta dolorem:
Quam decuit veluti laceros diſperſa capillos:
Et ſic orſa loqui.ſi qua eſt o maxime Cæſar
Nobilitas:Pharij proles clariſſima Lagi:
Exul in eternum ſceptris depulſa paternis
Si tua reſtituat veteri me dextera fato:
Complector regina pedes:tu gentibus æquum

Sydum aequū. i. numē ꝓpitiū ⁊ begninuꝫ dicit ideo qꝛ ceſar voluit tholomeum ⁊ cleopatrā apud ſe iure potiꝰ q̄ armis inter ſe diſceptare et hoc oſtēdit cū dicit Sydus.

Sydus ades noſtris:non vrbes prima tenebo
Fœmina Niliacas:nullo diſcrimine ſexus
Reginam ſcit ferre Pharos:lege ſumma perempti
Verba patris:qui iura mihi communia regni:
Et Thalami cum fratre dedit.puer ipſe ſororem:
Sit modo liber:amat:ſed habet ſub iure Photini
Affectus:enſeſqꝫ ſuos:nil ipſa paterni
Iuris habere peto:culpa tantoqꝫ pudore
Solue domum:remoue funeſta ſatellitis arma:
Et Regem regnare iube.quantos ne tumores

Mente gerit famulus magni ceruice reuulſa?
Iam tibi:ſed procul hoc auertant fata minatur
Sat fuit indignum Cæſar mundoq;:tibiq;
Pompeium facinus:meritumq; fuiſſe Photini:
Ne quicquam duras tentaſſet Cæſaris aures: De Ceſare loquitur.
Vultus adest precibus facieſq; incæſta perorat.
Exigit infandam corrupto iudice noctem.
Pax vbi parta duci:donis ingentibus empta eſt:
Excepere epulæ tantarum gaudia rerum:
Explicuitq; ſuos magno Cleopatra tumultu
Nondum trāſlatos romana in ſecula luxus:
Ipſe locus templi quod vix corruptior ætas Regie luxū deſcribit.
Extruat:inſtar erat:laqueataq; tecta ferebant
Diuitias:Craſſumq; trabes abſconderat aurum:
Nec ſummis cruſtata domus:ſectiſq; nitebat
Marmoribus:ſtabatq; ſibi non ſegnis Achates Achates gēma ſubalba.
Purpureuſq; lapis:totaq; effuſus in aula
Calcabatur Onyx:hebenus Mareotica vaſtos Sardā rubicundā. gemmā denotat.
Non operit poſtes:ſed ſtat pro robore Nili
Auxilium non forma domus:ebur atria veſtit:
Et ſuffixa manu foribus teſtudinis indæ
Terga ſedent crebro maculas diſtincta Smaragdo:
Fulget gemma toris:& iaſpide fulua ſupellex:
Strata micant Tyrio:quorum pars maxima ſucco:
Cocta diu:virus non vno duxit aheno
Pars auro plumata nitet:pars ignea cocco:
Vt mos eſt Pharijs miſcendi litia telis:

Tunc famulæ numerus turbæ:populuſq; miniſter
Diſcolor hos ſanguis:alios diſtinxerat ætas:
Hæc Libycos pars: tam flauos gerit altera crines:
Proſequitur reliquū luxū ⁊ apparatuȝ a .cleopatra inſtructū dicēs pars
Vt nullas Cæſar Rheni ſe dicat in aruis
Tam rutilas vidiſſe comas:pars ſanguinis vſti
Torta caput:refugoſq; gerens a fronte capilos.
Nec non infelix ferro mollita iuuentus:
Atq; exacta virum:ſtat contra fortior ætas:
Vix vlla fuſcante tamen lanugine malas.
Diſcubuere toris reges:maiorq; poteſtas
Cæſar: & immodice formam fucata nocentem:
De ceſare loq̄tur
Nec ſceptris contenta ſuis:nec fratre marito:
Plena maris rubri ſpolijs:colloq;:comiſq;
Diuitias Cleopetra gerit: cultuq; laborat:
de cleopatra
Candida ſidonio prȩlucent pectora filo:
Quod Nilotis acus compreſſum pectine Serum
Soluit:& extenſo laxauit ſtamina velo
Dentibus hic niueis:ſectoſq; Atlantide ſylua
Menſas citreas intelligit pipb:aſtiſcos
Impoſuere orbes:quales ad Cæſaris ora
Nec capto venere Iuba. pro cæcus:& amens
Cleopatram imprudentie accuſat.
Ambitione furor:ciuilia bella gerenti
Diuitias aperire ſuas:incendere mentem
Hoſpitis armati:non ſit licet ille nefando
Marte: paratus opes mundi quæſiſſe ruina:
Fabricius Curius
Pone duces priſcos:& nomina pauperis æui
Fabritios:Curioſq; graues:hic ille recumbat

Sordidus hetruſcis abductus conſul aratris:
Optauit patriæ talem duxiſſe triumphum.
Infudere epulas auro:quod terra:quod aer:
Quod pelagus:Niluſq; dedit:quod luxus inani
Ambitione furens toto quæſiuit in orbe
Non mandante fame: multas volucreſq;.feraſq;
Aegypti poſuere Deos manibuſq; miniſtrat
Niliacas cryſtallus aquas:gemmæq; capaces
Excepere merum:ſed non Mareotidos vuæ:
Nobile ſed paucis ſenium cui contulit annis
Indomitum Meroe cogens ſpumare Phalernum.
Accipiunt ſertas nardo florente coronas:
Et nunquam fugiente roſa:multumq; madenti
Infudere comæ:quod nondum euanuit aura
Cinnamon:externa nec perdidit aera terra:
Aduentumq; recens vicinæ meſſis amomum:
Diſcit opes Cæſar ſpoliati perdere mundi:
Et geſſiſſe pudet genero cum paupere bellum:
Et cauſas Martis pharijs cum gentibus optat.
Poſtquam epulis:Bacchoq; modum laſſata voluptas
Impoſuit:longis Cæſar producere noctem
Inchoat alloquijs:ſummaq; in ſede iacentem
Linigerum placidis compellat Achorea dictis.
O ſacris deuote ſenex:quodq; arguit ætas
Non neglecte Deis:phariæ primordia gentis:
Terrarumq; ſitus vulgiq; ediſſere mores:
Et ritus: formaſq; Deum quodcunq; vetuſtis

Attiliū ſignificat q̄ ⁊ ſerranu a ſerendo cognomē accepit.

Ambitio eſt honorum appetitus vali quī in bonam aliqū in malam.

Mareothis regiuncula egyptia

Meroe inſula eſt nilo inſita.

Cynamomū frutex odoratiſſimus.

Proſequitur reliquū luxū cōuiuij dicēs cōuiue accipiunt.

Ceſar ad achoreū ſacerdotem.

Plato nomē philoſophi

Inſculptum eſt adytis profer:noſciꝗ volentes
Prode Deos:ſi cecropium ſua ſacra Platonem
Maiores docuere tui: quis dignior vnquam
Hoc fuit auditu:mundiꝗ capacior hoſpes?

Eudox⁹ mathematic⁹ q̇ rationē dieꝝ quā bimerologiam greci vocāt deſcripſit.

Se extollit ceſar.

Fama quidem generi Pharias me duxit ad vrbes:
Sed tamen & veſtri:media inter prælia ſemper
Stellarum:cœliꝗ plagis: ſuperiſꝗ vacaui:
Nec meus Eudoxi vincetur faſtibus annus:
Sed cum tanta meo iuuat ſub pectore virtus
Tantus amor veri:nihil eſt quod noſcere malim
Quam fluuij cauſas per ſecula tanta latentis:
Ignotumꝗ caput: ſpes ſit mihi certa videndi
Niliacos fontes:bellum ciuile relinquam.
Finierat:contraꝗ ſacer ſic orſus Achoreus.

Achoreus ceſari ſyderum paucis naturā aperit

Fas mihi magnorum Cæſar ſecreta parentum
Prodere:ad hoc æui populis ignota profanis:
Sit pietas alijs miracula tanta ſilere:
Aſt ego cœlicolas gratum reor ire per omnes:
Hoc opus:& ſacras populis noteſcere leges

Datur⁹ cauſas incremēti nili auſpiratur a celeſti influentia vices diuerſa potētia

Syderibus quæ ſola fugam moderantur Olimpi:
Occurruntꝗ polo diuerſa potentia prima
Mundi lege data eſt:ſol tempora diuidit æui:
Mutat nocte diem:radijſꝗ potentibus aſtra
Ire vetat curſuſꝗ vagos ſtatione moratur:

Luna

Luna ſuis vicibus Tethyn:terrenaꝗ miſcet:

Saturnus

Frigida Saturno glacies:& zona niualis
Ceſſit:habet ventos:incertaꝗ fulmina Mauros.

Sub Ioue temperies:& nunquam turbidus aer.
Ad fœcunda Venus cũctarum ſemina rerum
Poſſidet.immenſæ Cyllenius arbiter vndæ eſt.
Hunc vbi pars cœli tenuit:qua mixta Leonis
Sydera ſunt Cancro:rabidos qua Sirius ignes
Exerit:& varij mutator circulus anni
Aegoceron:cancrumq; tenet: cui ſubdita Nili
Ora latent:quæ cum dominus percuſſit aquarum
Igne ſuperiecto:tunc Nilus fonte ſoluto
Exit:vt Oceanus lunaribus incrementis
Iuſſus adeſt:auctuſq; ſuos non ante coarctat:
Quam nox æſtiuas a ſole receperit horas.
Vana fides veterum Nilo quod creſcat in æua
Athiopum prodeſſe niues.non arctos in illis
Montibus:aut boreas:teſtis tibi ſole peruſti
Ipſe color populi calidiq; vaporibus auſtri.
Adde quod omne caput fluuij:quodcunq; ſoluta
Præcipitat glacies:ingreſſo vere tumeſcit
Prima labe niuis.Nilus neq; ſuſcitat vndas
Ante canis radios:nec ripis alligat amnem
Ante parem nocti libra ſub iudice Phœbum.
Inde etiam leges aliarum neſcit aquarum:
Nec tumet Hybernus cum longe ſole remoto
Officijs caret vnda ſuis:dare iuſſus iniquo
Temperiem cœlo: medijs æſtatibus exit
Sub torrente plaga: ne tarras diſſipet ignis
Nilus adeſt mundo:contraq; incenſa Leonis

Mars.
Jupiter

Mercurius rō mathematica de mercurio.

Aegoceros capricornus.

Nilũ moueri ꝓ ſyderũ statu.

Forũ refelli ſñiam q̇ niuium liquefactione nilu augeri putã

Cũ d̃r ſub torrente põt construi cũ ſuperioribus vt ſenſus vnde erit medijs eſtatibus ſub torrente plaga.

Ora tumet:cancroq; ſuam torrente Syenen
Imploratus adeſt.nec campos liberat vndis:
Donec in autumnum declinet Phœbus:& vmbras
Extendat Meroe:quis cauſas reddere poſſit?
Sic iuſſit natura parens deſcurrere Nilum:

Opinionem ꝯfutat dicũt eſſi zephiros cõtinue flantes ad nili fõtes nubes ipellere ⁊ cõtinuiſ pluuijs ip̄m augere.

Sic opus eſt mundo:zephyros quoq; vana vetuſtas
His aſcripſit aquis quorum ſtata tempora flatus:
Continuiq; dies:& in aere longa poteſtas:
Vel quod ab occiduo depellunt nubila cœlo
Trans noton:& fluuio cogunt incumbere nimbos:
Vel quod aquas toties rumpenteis littora Nili
Aſſidue feriunt:coguntq; reſiſtere fluctus.
Ille mora curſus:aduerſiq; obijce ponti
Aeſtuat in campos.ſunt qui ſpiramina terris
Eſſe putent:magnoſq; cauæ compagis hiatus:
Commeat hac penitus tacitis diſcurſibus vnda
Frigore ab arctoo medium reuocata ſub Axem:
Cum Phœbus preſſit Meroen:telluſq; peruſta
Illuc duxit aquas:trahitur Gangeſq;: Paduſq;
Per tacitum mundi: tunc omnia flumina Nilus
Vno fonte vomens:non vno gurgite perfert.

Dicũt aliqui ꝙ nilus ab oceano oritur ⁊ longo ꝑ terras curſu dl'ceſcit.

Rumor ab Oceano:qui terras alligat omnes:
Exundante procul violentum erumpere Nilum:
Aequoreoſq; ſales longo miteſcere tractu.
Necnon Oceano paſci:Phœbumq;:polumq;
Credimus: hunc calidi tetigit cum brachia cancri
Sol rapit:atq; vndæ plus:quam quod digerat aer;

Tollitur: hoc noctes referunt: Niloqꝫ refundunt.

Aſt ego: ſi tantam fas eſt mihi ſoluere litem:
Quaſdam Cæſar aquas poſt mundi ſera peracti
Sæcula: concuſſis terrarum erumpere venis
Non id agente Deo: quaſdam compage ſub ipſa
Cum toto cepiſſe reor quas ille creator:
Atqꝫ opifex rerum certo ſub iure coecret.

Quod i ge
rali dixera
de nili diſ
toꝛibus tu
in ſpāli ex
cat dicēs
xāder.

Quæ tibi noſcendi Nilum Romane cupido eſt:
Hæc Pharijs: Perſiſqꝫ fuit Macedumqꝫ tyrannis:
Nullaqꝫ non ætas voluit conferre futuris
Notitiam: ſed vincit adhuc natura latendi.

Summus Alexander Regum: quem Mēphis adorat
Inuidit Nilo: miſitqꝫ per vltima terræ
Aethiopum lectos: illos rubicunda peruſti
zona poli tenuit: Nilum videre calentem.
Venit ad occaſum: mundiqꝫ extrema Seſoſtris:
Et Pharios currus regum ceruicibus egit:
Ante tamen veſtros amnes Rhodanumqꝫ Padumqꝫ:
Quam Nilum de fonte bibit. veſanus in ortus
Cambyſes longi populos peruenit ad æui:
Defectuſqꝫ epulis: & paſtus cæde ſuorum
Ignoto te Nile redit: non fabula mendax
Auſa loqui de fonte tuo eſt: vbicunqꝫ videris:

Alexāder
li oꝛiginē
duit inue
gare.

Seſoſtris
egyptius

Cābyſes
rij pr̄ regis
ſarum
Cyꝛnos ſig
ficat idie
plos diut
ne vite quid
cantur inſ
las habita
foꝛtunatas

Quæreris: & nulli contingit gloria genti:
Vt Nilo ſit læta ſuo: tua flumina prodam:
Qua Deus vndarum cælator Nile tuarum
Te mihi noſſe dedit: medio conſurgis ab Axe

Auſus in ardentem ripas attollere cancrum:
In boreanis rectus aquis:mediumqꝫ booten:
Curſus in occaſum flexus torquetur:& ortus:
Nunc Arabum populis Libycis:nunc æquus arenis:
Teqꝫ vident primi:querunt tamen hi quoqꝫ ſeres:
Aethiopumqꝫ feris alieno gurgite campos:
Et te terrarum neſcit cui debeat orbis.

ittētū facit
uditorē tam
ī ſe arcanū
aperire pol
citus cū di
it tua flumi
a prodam

Arcanum natura caput non prodidit vlli:
Nec licuit populis paruum te nile videre:
Amouitqꝫ ſinus:& gentes maluit ortus:
Mirari:quam noſſe tuos:conſurgere in ipſis
Ius tibi ſolſtitijs:aliena creſcere bruma:
Atqꝫ hyemes ad ferre tuas:ſoliqꝫ vagari
Conceſſum per vtroſqꝫ polos:hic quæritur ortus:
Illic finis aquæ:late tibi gurgite rupto
Ambitur nigris Meroe fœcunda colonis:
Læta comis hebeni:quæ quamuis arbore multa
Frondeat æſtatem nulla ſibi mitigat vmbra:

Meroe inſu
q̄ in longi
dine ſtadia
ia milia in
titudine
ille bꝫ

Linea tam rectum mundi ferit illa Leonem:
Inde plagas Phœbi damnum non paſſus aquarum
Proueheris:ſterileſqꝫ diu metiris arenas.
Nunc omnes vnum vires collectus in amnem:
Nunc vagus:& ſpargens facilem tibi cedere ripam:
Rurſus multifidas reuocat piger alueus vndas:

roſequitur
ptā narra
onē de nili
rſibꝰ dicēs
rſus

Qua dirimunt Arabum populis Aegyptia rura
Regni clauſtra Philæ:mox te deſerta ſecantem:
Qua dirimunt noſtrum rubro commertia pontum

hyꝰe vrbs
ter ethiopes
egyptios

Mollis lapſus agit:quis te tam lene fluentem
Moturum tot as violenti gurgitis iras
Nile putet?ſed cum lapſus abrupta viarum
Excepere tuos:& præcipites cataractæ:

Cataracte
ſperi delapſ

Ac nuſquam vetitis vllas obſiſtere cautes
Indignaris aquis:ſpuma tunc aſtra laceſſis:
Cuncta tremunt vndis : ac multo murmure montis
Spumeus inuictis caneſcit fluctibus annis:
Hinc Abaton quam noſtra vocat veneranda vetuſtas
Terra potens:primos ſentit percuſſa tumultus:

Abaton q̃d
inſula

Et ſcopuli:placuit fluuij quos dicere venas:
Quod manifeſta noui primum dant ſigna tumoris:
Hinc montes natura vagis circundebit vndis
Qui libyæ te Nile negent:quos inter in alta
Et conualle iacens iam molibus nuda receptis.
Prima tibi campos permittit:apertaq; Memphis
Rura:modumq; vetat creſcendi ponere ripas.
Sic velut in tuta ſecuri pace trahebant
Noctis iter mediæ:ſed non veſana Photini
Mens imbuta ſemel tam ſacra cæde vacabat
Aſcelerum motu:Magno nihil ille perempto
Iam putat eſſe nefas:habitant ſub pectore manes:

Ad hiſtoꝛ
reuertitur
riem
Photius ſe
cū in ceſare
coniurat.

Vltricesq; Deæ dant in noua monſtra furorem:
Dignatur viles iſtos quoq; ſanguine dextras:
Quo fortuna vocat victos perfundere patres:
Pœnaq; ciuilis belli vindicta Senatus
Pene data eſt famulo:procul hoc auertite fata

Crimen:vt hæc Bruto ceruix abſente ſecetur:
In ſcelus it Pharium romani pœna tyranni:
Exemplumqꝫ perit:ſtruit audax irrita fatis:
Nec parat occultę cædem committere fraudi:
Inuictumqꝫ ducem detecto Marte laceſſit.
Tantum animi delicta dabant:vt colla ferire
Cæſaris:& ſocerum iungi tibi Magne iuberet:
Atqꝫ hæc dicta monet famulos perferre fideles
Ad pompeianæ ſocium ſibi cædis achillam:
Quem puer imbellis cunctis præfecerat armis:
Et dederat ferrum nullo ſibi iure retento
In cunctos:in ſeqꝫ ſimul.tu mollibus inquit
Nunc incumbe toris:& pingues exige ſomnos:
Inuaſit Cleopatra domum:nec prodita tantum eſt:
Sed donata Pharos:ceſſas accurrere ſolus
Ad dominæ Thalamos:nupſit ſoror impia fratri:
Nam latio iam nupta duci eſt:interqꝫ maritos
Diſcurrens Aegypton habet:Romamqꝫ meretur:
Expugnare ſenem potuit Cleopatra venenis:
Crede miſer puero:quem nox ſi iunxerit vna
Et ſemel amplexus incæſto pectore paſſus
Hauſerit obſcœnum titulo pietatis amorem:
Meqꝫ:tuumqꝫ caput:per ſingula forſitan illi
Oſcula donabit:crucibus:flammiſqꝫ luemus.
Si fuerit formoſa ſoror:nil vndiqꝫ reſtat
Auxilij.rex hinc coniux:hinc Cæſar adulter:
Et ſumus:vt fatear:tam ſæua iudice ſontes:

iducit ar,
tiſſimam
iſtolã pbo
ni ⁊ monet
rapto exer
n ceſarem
ptum occi
t cũ ðt iatȝ
c

botin⁹ per
ĩicios cõſili
n ſuũ deín
rimendo ce
re Achille
atefacit

botini mã
ata q̃ uñcĩ
chille pferẽ.
a ſuſcepẽt.

e cleopatra
quitur

docet piculũ
ð vtriqꝫ im
édet cleopa
ra Ptole,
neo recõſilia
a,

Quem non ex nobis credit Cleopatra nocentem?
A quo caſta fuit?per te quod fecimus vna:
Perdidimusq; nefas:perq; ictum ſanguine Magni
Fœdus ades:ſubito bellum mollire tumultu:

Atteſtatio et vehemẽs ad exequẽdũ qđ inſtituit, cohortatio

Irrue:nocturnas rumpamus funere tædas:
Crudelemq; toris dominam mactemus in ipſis
Cum quocũq; viro:nec nos deterreat auſis
Heſperij fortuna ducis:quæ ſuſtulit illum:

Mactare verbũ eſt ſacrorũ et ſignificat magis augere vt ait Seruius

Impoſuitq; orbi communis gloria nobis
Nos quoq; ſublimes Magnus facit:aſpice littus
Spem noſtri ſceleris pollutos Conſule fluctus
Quid liceat nobis:tumulumq; e puluere paruo
Aſpice Pompepij non omnia membra tegentem:
Quem metuis par huius erat.non ſanguine clari:
Quid refert:?nec opes populorum:ac regna mouemus.

De pompeio iugulato loquitur.

Ad ſcelus ingentes facti ſumus:adtrahit illos
In noſtras fortuna manus:en altera venit
Victima nobilior:placemus cæde ſecunda
Heſperias gentes:iugulus mihi Cæſaris hauſtus
Hoc præſtare poteſt:pompeij cæde nocentes
Vt populus romanus amet:quid nomina tanta
Horremus:vireſq; ducis?quibus ille relictis
Miles erit:nox hæc peraget ciuilia bella.
Inferiaſq; dabit populis:& mittet ad vmbras
Quod debetur adhuc mundo caput:ite feroces
Cæſaris in iugulum:præſtet lagęa iuuentus
Hoc regi romana ſibi.tu parce morari

Cũ dicit preſtare põt ſenſus eſt ſanguis effuſus ſuus inciſo iugulo ceſaris efficere põt vt pplꝰs Romanꝰ amet nos cede põpeij.

Plenum epulis: madidumqꝫ mero: veneriqꝫ paratum

A facili argumentum. Attende pbotini mãdatꝭ ſuaſioniqꝫ achillaꝫ illico paruiſſe

Inuenies: aude: ſuperi tot vota catonum:
Brutorumqꝫ tibi tribuent. non lentus achillas
Suadenti parere nefas: haud clara mouendis
(Vt mos) ſigna dedit: caſtris: nec prodidit arma
Vllius clangore tubæ. temere omnia ſæui
Inſtrumenta rapit belli pars maxima turbæ
Plebis erat latiæ: ſed tanta obliuio mentes
Cœpit in externos corrupto milite mores:
Vt duce ſub famulo: iuſſuqꝫ ſatellitis irent:

Animāduerte militū imꝑetateꝫ qui oī poſtpoſita boneſtate p̄cio illecti que cunctꝫ ⁊ diuina ⁊ hūana iura ꝑuertūt Poeta per exclamationeꝫ in deos conqueritur.

Quos erat indignum phario parere tyranno.
Nulla fides pietaſqꝫ viris qui caſtra ſequuntur?
Venaleſqꝫ manus: ibi fas: vbi maxima merces.
Aere merent paruo. iugulumqꝫ in cæſaris ire
Non ſibi dant. proh fas vbi non ciuilia bella
Inuenit imperij fatum miſerabile, noſtri?
Theſſaliȩ ſubducta, acies in littore nili

Nilus fluui⁹ eſt.

More furit patrio. quid te plus magne recepto
Auſa foret lagea, domus? dat ſcilicet omnis
Dextera quod debet ſuperis: nulliqꝫ vacare
Fas eſt romano. latium ſic ſcindere corpus
Dijs placitum. non in generi: ſoceriqꝫ fauorem
Diſcedunt populi. ciuilia bella ſatelles
Mouit: & in partem romanam venit achillas.
Et niſi fata magnus a ſanguine cęſaris arcent:
Hæ vincent partes: aderat maturus vterqꝫ:
Et diſtricta epulis ad cunctas aula patebat

Inſidias.poteratq; cruor per regia fundi
Pocula Cæſareus:menſæq; incumbere ceruix:
Sed metuunt belli trepidos in nocte tumultus:
Ne cædes confuſa manu:permiſſaq; fatis
Te Ptolomæe trahat:tanta eſt fiducia ferri
Non rapuere nephas:ſummi contẽpta facultas
Eſt operis:viſum famulis reparabile damnum:

Cuz dicit nõ rapuere: oſtẽdit ꝙ pbotinus ⁊ achillas cõſidẽtia freti nõ accellauerũt nefãdaz cedem ceſaris.

Illam mactandi dimittere Cæſaris horam.
Seruatur pœnas in aperta luce daturus:
Donata eſt nox vna duci:vixitq; Photini
Munere Phœbeos Cæſar dilatus in ortus.
Lucifer a caſia proſpexit rupe:diemq;
Miſit in Aegyptum primo Iã ſole calentem:
Cum procul a muris acies non ſparſa maniplis:

Diei ortus deſcriptio et aciei parate incurſus.

Nec vaga conſpicitur ſed iuſtos qualis ad hoſtes
Recta fronte venit:paſſuri comminus arma:
Laturiq; ruunt at:Cæſar mœnibus vrbis

Ceſar ſe i regia occiudit.

Diffiſus:foribus clauſæ ſe protegit aulæ
Degeneres paſſus latebras:nec tota vacabat
Regia compreſſo:minima collegerat arma
Parte domus:tangunt animos:iræq;:metuſq;:
Et timet incurſus:indignaturq; timere.

Cõpatio' Ceſaris irã declarans.

Sic fremit in paruis fera nobilis abdita clauſtris:
Et frangit rabidos præmorſo carcere dentes:
Non ſecus in ſiculis fureret tua flamma cauernis
Obſtrueret ſummam ſiquis tibi Mulciber ætnam.

Hac ſimilitudine Ceſaris incluſi oſtẽditur indidnatio.

Audax Theſſalici:qui nuper rupe ſub Haemi:

Heſperiæ cunctos proceres:aciemq; Senatus:

Ce. qui bellū ciuile non timuerat nūc ſeruile ꝑtimeſcere cogit. Alanus idomit⁹ ſcribit ppl's.

Pompeiumq; ducem cauſa ſperare vetante
Non timuit:fatumq; ſibi promiſit iniquum:
Expauit ſeruile nefas:intraq; penates
Obruitur telis:quem non violaſſet Alanus:
Non Scyta:non fixo:qui ludit in hoſpite Maurus:

Animaduerte i ceſare fortunē mobilitatē ꝛ incōſtātiā hac cōparatione oſtēdit qño Ceſar Ptholomeū occidere parat⁹ eſſet.

Hic cui romani ſpatium non ſufficit orbis:
Paruaq; regna putat tyrijs cū gadibus Indos:
Ceu puer imbellis:ceu captis fœmina muris
Quærit tuta domus:ſpem vitæ in limine clauſo
Ponit:& incerto luſtrat vagus atria curſu
Non ſine Rege tamen:quem ducit in omnia ſecum
Sumpturus pœnas:& grata piacula morti:

Colchis .i. medea.

Miſſurusq; tuum:ſi non ſint tela:nec ignes
In famulos Ptolomæe caput.ſic barbara Colchis

Legatos Ceſar ad Achillā mitti iuſſit belli cauſa petituros mōituroſq; vt in ceſarē pꝛeliari deſiſteret.

Creditur vltorem metuens:regniq;:fugæq;
Enſe ſuo fratriſq; ſimul ceruice parata
Expectaſſe patrem:cogunt tamen vltima rerum
Spem pacis tentare ducem:miſſuſq; ſatelles
Regius:vt ſæuos abſentis voce tyranni
Corriperet famulos:quo bellum authore mouerent.

Plus voluptas delicieq; Ceſari q̄ quicūq; hoſtes nocuerit itaq; virtus apud ſyllium ita voluptatem lacerat

Sed neq; ius mundi valuit:neq; fœdera ſancta
Gentibus:orator regis:paciſq; ſequeſter
Aeſtimat in numero ſcelerum ponenda tuorum
Tot monſtris Aegypte nocens:non Theſſala tellus:
Vaſtaq; regna Iubæ:non pontus:& impia ſigna
Pharnacis:& gelido circumfluus orbis Ibero

Tantum auſus ſcelerum: non ſyrtis barbara: quantum
Delitiæ fecere tuæ: premit vndiqꝫ bellum:
Inqꝫ domum iam tela cadunt: quaſſantqꝫ penates:
Non Aries, vno moturus limina pulſu:
Fracturuſqꝫ domum: non vlla eſt machina belli:
Nec flammis mandatur opus: ſed cæca iuuentus
Conſilij vaſtos ambit diuiſa penates:
Et nuſquam totis incurſat viribus agmen:
Fata vetant: muriqꝫ vicem fortuna tuetur.
Necnon & ratibus tentatur regia: qua ſe
Protulit in medios audaci margine fluctus
Luxurioſa domus: ſed adeſt defenſor vbiqꝫ
Cæſar: & hos aditus gladijs: hos ignibus arcet:
Obſeſſuſqꝫ gerit: tanta eſt conſtantia mētis
Expugnantis opus: piceo iubet vnguine tinctas
Lampadas immitti iunctis in vela carinis:
Nec piger ignis erat per ſtuppea vincula: perqꝫ
Manantes cæra tabulas: & tempore eodem
Tranſtraqꝫ nautarum: ſummiqꝫ arſere ceruchi:
Iam prope ſemuſtæ merguntur in æquora claſſes:
Iamqꝫ hoſtes: & tela natant: nec puppibus ignis
Incubuit ſolis: ſed quæ vicina fuere
Tecta mari longis rapuere vaporibus ignem:
Et cladem fouere noti: percuſſaqꝫ flamma
Turbine non alio motu per tecta cucurrit:
Quam ſolet æthereo lampas decurrere ſulco:
Materiaqꝫ carens: atqꝫ ardens aere ſolo.

q̄ppe nec fra
deū tm̄ nec
tela nec ho
ſtes.

Quātum ſe
la noces,ani
mis illapſa
voluptas.

Apbile inſc
tiam argui
nulla tormē
ta regie ad
mouētis qui
bus facilius
ceſar obruere
tur.

Ceſaris ma
gnanimitas
hoſtiū inſul
tibus animo
ſe renitētis.

Cōparatio.

Illa lues clauſa paulum reuocauit ab aula
Vrbis in auxilium populos: nec tempora cladis
Perdidit in ſomnis: ſed cæca nocte carinis
Inſiluit Cæſar ſemper feliciter vſus
Præcipiti curſu bellorum: & tempore rapto.
Tunc clauſtrum pelagi cępit Pharon. inſula quondam
In medio ſtetit illa mari ſub tempore vatis
Proteos: at nunc eſt Pellæis proxima muris.
Illa duci geminos bellorum præſtitit vſus:
Abſtulit & curſus: & fauces æquoris hoſti.
Cæſar & auxilijs vt vidit libera ponti
Hoſtia: non fatum meriti: pœnaſq; Photini
Diſtulit vlterius: ſed qua non debuit ira:
Non cruce: non flammis rabido non dente ferarum:
Heu facinus ceruix gladio male cæſa pependit.
Magni morte perit: necnon ſubrepta paratis
A famulo Ganymede dolis peruenit ad hoſtes
Cæſaris Arſinoe: quæ caſtra carentia rege
Vt proles Lagea tenet: famulumq; tyranni
Terribilem iuſto tranſegit Achilea ferro.
Altera Magne tuis iam victima mittitur vmbris:
Nec ſatis hoc fortuna putat: procul abſit: vt iſta
Vindictæ ſit ſumma tuæ. non ipſe tyrannus
Sufficit in pœnas: non omnis regia Lagi:
Dum patrij veniant in viſcera Cæſaris enſes:
Magnus inultus erit: ſed non authore furoris
Sublato cecidit rabies. nam rurſus in arma.

Pharꝰ eſt in-
ula mirifi
e operibꝰ in
ructa.

Protheꝰ egy
ti rex ⁊ va
es.

Photinꝰ Ce
aris iuſſu q̇
õge acerbio
e in territu
erire merue
at obtrūcat

Arſinoe filia
ninoꝛ natu
Ganimedis
amuli ſui
uxilio e re
ia ſe ad a-
billā cōfert
uā exoꝛta ſe
itiōe demū
iuſſit iterimi

Auſpicijs Ganymedis eunt:ac multa ſecundo
Prælia Marte gerunt:potuit diſcrimine ſummo
Cæſaris vna dies in famam:& ſęcula mitti.
Molis in exiguæ ſpatio ſtipantibus armis
Dum parat in vacuas Martem transferre carinas
Dux latius:tota ſubito formidine belli
Cingitur:hinc denſæ prætexerunt littora claſſes:
Hinc tergo inſultant pedites:via nulla ſalutis:
Non fuga:non virtus:vix ſpes quoqꝫ mortis honeſtæ:
Non acie fuſa:nec magnæ ſtragis aceruo
Vincendus tunc Cæſar erat:ſed ſanguine nullo
Captus ſorte loci pendet:dubius ne timeret:
Optaret ne mori:reſpexit in agmine denſo
Scæuam perpetuæ meritum iam nomina famæ:
Ad campos Epidamne tuos:vbi ſolus apertis
Obſedit muris calcantem mœnia magnum:

Immaturꝰ
poete inter
tus ſpeccta
interruptāqꝫ
byſtoꝛiā reli
quere coegit.
Ætēplo ſceue
pōpeiani mi
lites i:vndas
ex naui deſi
lit ceſar tali
aufugio in
gruēs pericu
luz vitaturꝰ.

Pharſaliæ Lucani Finis

Sulpitij carmina velut ſuperioribus annectanda.

Erexit mentem trepidi tam fortis imago:
Et facturus erat memorandi nobile læthi
Exemplum:ſed fata vetant:& fida ſalutis
Oſtendit fortuna viam:nam letus amicas
Proſpexit puppes:nando quas auſus adire
Euquid ſtamus ait?vel iam per tela:fretumqꝫ
Eripiar:iuguli vel non erit vlla poteſtas
Eunucho conceſſa mei:tunc puppe relicta
Proſilit in pontum:ſiccos fert leua libellos:

Sulpitiꝰ pe
riodum clau
dit.

Dextra ſecat fluctus:tandemq; illęſus amico
Excipitur plauſu clamantis ad æthera turbæ.

Eiuſdem Sulpitij querela de poetę opere imperfecto.

Hæc cecinit vates ſcripturus plura: ſed illum
Immedio curſu iuſſit mors dira ſilere.

Querimōia de morte Lucani ac ope iꝑfecto

Accidit vt ſigno : qui fixus arundine carmen
Mille modis querulum quod cœperat interrūpit.
Nec fœnix aliter:quum ſeſe imponit in altum
Quem ſtruit ipſe rogum:cantus dulcedine mira

Vates iſmarius orpheꝰ.

Nondum perfectos plaudenti morte relinquit:
Nec ſecus iſmarijs vates oppreſſus in oris
A Ciconum nuribus:ſuperum dum cātat amores:
Brutaq;:cum ſiluis & ſaxa ſequentia ducit:

Nero ſenecā Lucanūq; peremit.

Haud potuit:moriens medios abſoluere cantus
Pro ſcelere.o ſuperi:cruciat quę pœna Neronem?
Num rota?num ſaxū:num ſtagna fugacia vexant?
An vultur?pendensve ſilex?an feruet in vnda?
Illum comburat phlegeton : lacerentq; ceraſtæ:
Hydra voret:raptentq; canes:ſemperq; flagellis

Lucanꝰ cordubenſis.

Torua megera ſecet:nec ſit requieſq;:moduſq;.
Quanto fraudata eſt tua gloria plęna nitore
Corduba:q̄q; minus te mantua docta veretur?
Mantua cui primæ fulget nunc gloria palmæ.
Sed contenta tribus longe lęteris alumnis.
Tu vero o noſtrum vates diuine laborem
Quem pro te ſubij non auerſate probabis.

Hexaſtichon

Grandia belligeri cupiens agnoſcere martis
Pręlia: Lucani carmina culta legat.
Tam bene dira cauit violenti facta gradiui
Quam cicero placidæ nobile pacis opus.
Optanda eſt pax alma viris ciceroqꝫ legẽdus:
Sed quoqꝫ qui ſcribit bella legendus erit.

Finis.

Adſpectatiſſrmos Lodouicũ & Andręã Guillardũ ac Eumariũ Nicolaũ aduleſcẽtes primarios Lodouici Thibouſt Epiſtola.

Diuus plato ille philoſophorum deus: & ingenię cuiuſqꝫ diſciplinę emporium: in ſuo Protagora: qui & ſophiſta inſcriptus eſt: pæceptores nõ minus vere q̃ꝫ conducenter exhortabatur: vt in erudiendis iuuenibus concinnas eximiorũ poetarum lectiones ſibi ꝓponerent: quibus aduleſcentes ipſi poſt prima litterarũ rudimẽta pleniſſime ĩſtruerẽtur Poſtq̃ꝫ ĩquit) litteras didicerũt: ad ſcriptaqꝫ cõuertũtur: poetarum imprimis excellentiũ opera legenda illis: edicẽdaqꝫ pręceptores proponunt: quibus monumenta q̃ꝫ plurima inſeruntur: priſcorumqꝫ virorum virtute præſtantiũ geſta laudantur: vt puer emulatione accẽſus: præclara maiorũ facinora imitetur. Hæc Plato: Quibus q̄dẽ verbis cõmone facti aduleſcẽtes, ſpectatiſſimi cum indies magis atqꝫ magis mecũ ipſe p̄ſtantiſſimũ aliquod opus vobis ſuggerẽdũ volutarẽ: vnus mihi occurrit vltro Lucanꝰ: quo nihil terſiꝰ: emunctiꝰ: cõducibilius excogitari poſſe cõtẽderi: cuiꝰ multiiuga multifariaqꝫ virtꝰ nil opis externæ cupiẽs: nil indigua laudis: tãq̃ꝫ inuitabile illiciũ

De platone loquitur.

De iuuenibꝰ

Alloquitur adoleſcẽtes

Lepos eſt facūdia loquēdi.

Acrimonia ſubtilis; eſt

Hieronym⁹.

Balbus poeta cū dicit.

& illecebra:ac quoddam quaſi incitabulū animos dulci ſuo lepore: & concinitate notabili capiat. Siquidem ex cumulatiore:opulentioreq; vnius operis Pharſalici prōptuario ea depromatis: quæ omnes dicendi characteres affatim contineant:vberrime complectentur? copioſius foueāt:Nam quis Lucano accuratior in geographia hoc eſt locorum deſcriptione?Quis doctius aſtrologiam cōplexus eſt?Quis hiſtorias(quę ſunt magiſtra vitæ:veritatis lux: teſtis temporum: vetuſtatis nuncia) ſuccoſius digeſſit?Quis conciones & comptius:& eloquētius edidit?Ea enim carminis maieſtate: ea ingenij acrimonia: & ſtilli fulmine ſe exercuit:quo & romani ipſi bella certatim geſſere. Quam igitur frugifera ſit huiuſmodi lectio: ex hoc patet ꝙ venuſtiſſimus poeta:orator cōpoſitiſſimus:prędtantiſſimuſq; hiſtoriographus habeatur. De cuius cōmandatione Fabius Quintilianus libro oratoriarum inſtitutionum decimo ſic ſcribit. Lucanus ardens & concitatus:& ſententijs clariſſimus:& vt dicam quod ſentio: magis oratoribus q̃ poetis numeradus. Poeta tamen epigrammatarius moleſte ferens eos qui Lucanum a familia poetarum eſſe exterminandum putarūt: ſub noīe ipſius noſtri poetæ ait. Sunt ꝗdā qui me dicunt non eſſe poetam: Sed qui me vendit bibliopola putat.Huiuſce rei extat & diuus Hieronimus locupletiſſimus teſtis:qui non modo poetam appellat:ſed ardentem eſſe dicit.Cæterum cum platonis ſententia conſtet poetas excellentes preſertim eſſe & legendos:& ediſcēdos:quorum commoditatem illud Oratianum non minus vere quæ luculenter oſtendit.Os pueri tenerum:balbūq; poeta figurat: Mox etiā pectus præceptis format amicis:Nec immerito idē de hiſtoriographis dicemus: quorum monumenta nos ad mores: & geſta illuſtrium virorum imitanda inuitent: & ab improbis qui vitiorum nigritudine ſunt decolorati: & atritate notabiles abducent:auocentq;. Nam vt inquit veriſſime Diodorus. Pulchrum eſt ex aliorum erratis, in melius inſtituere vitam noſtram:& quid appetendum:fugiendum ve ſit:ex aliorum exẽplis poſſe cognoſcere. Vnde & Socrates vt ſcribit Laertius:iuuenes ſubinde adhortabatur. Vt ſe iugiter in ſpeculo intuerentur: vt ſiquidem formoſi eſſent:digni ea ſpecie fierẽt:& pulchritudini corporeæ animi pulchritudo correſponderet. Sinautem deformes:illam deformitatem eruditione protegerent. ego itaq; clariſſimi aduleſcentes eruditionem veſtram ſummopere curans: exiſtimaui me facturum opere precium:ſi Pharſalia Lucani vobis nominatim dedicata: emunctior: elimatiorq; (pro virili parte) excuderetur: qua quidem luculentiſſimi & poetæ & hiſtoriographi eruditione: generoſa illa naturæ veſtræ bonitas adiuuaretur:& preſtãtiſſima animi indoles ſe bene:recteq; agendo:aſſidue exerceret: vt comparato bonorum morum habitu:nihil potius ducatis in vita nihil ſuauius:nihil deniq; expetibilius honeſtateq;:ac decore. preclara eſt enim natalium claritudo: Sed nimirum multo preclarius eſt:multoq; ſpectabilius:claritudinem illã bonis moribus inſignire: virtute multiiuga decorare:venuſtare doctrinæ honeſtamento: & vario effigiatu: cultuq; ingenuarum diſciplinarum perpolire: vt quod natura bene comparatum eſt: ornatu politiore fiat ſpendicans. & ſpecioſum. Que omnia equidem ſanctiora:durabilioraq; audacius aſſeruerim:ſi neuo vitioſitatis repurgato:deterſaq; ac prorſus eliminata barbarie: quæ nitidiora ſunt nobis imitanda proponamus: cuiuſmodi eſſe Lucanum nemo homo non iudicabit in cuius quidem recognitione elaboraui:& connixus ſum: quoad fieri potuit:vt labeculis prope omnibus:& offendiculis exterminatis in publicum progrederetur:ea inſerens annotamina:quæ iampridem a Nicolao Chappurio viro vndecunq; doctiſſimo) cuius litteraria conſuetudine

Diodorus.

De Socrate.

De Lucano loquitur.

Qui horrida ſectantur documenta icul i fiant vſu venit.

diutius vſi ſumus) chartatim inſcripta fuere. ego præterea doctorum quorundam virorum ſententiam iam: nōnunq̃ verba inſecutus: aliquot) ſuis in locis) annotationes addidi: quibus partim loca obſcuriora illuſtrantur: partim mendoſa emedantur: & in ſuum nitorem trāſducta: ob occultiorem: eruditioremq̃ interpretationem (vt opinor) ſunt & aurium oblectamento: & animorū emolumento futura. Interim vobis ſuadeo adoleſcentes ſuauiſſimi: vt benignitati naturę: luculētam doctrinam omnibus viribus: toto conatu: omniq̃ deniq̃ ſtudio coniugatis. in hoc ſit negocium veſtrū: in hoc ocium penitus adglutinetur: & labor cohęrenter adhæreſcat: in hoc ſit oblectamentum: ſit & ſingulare perfugium. & vt Oratianos verſus vſurpem. Hoc opus hoc ſtudium parui properemus & ampli. Si patriæ volumus: ſi nobis viuere chari. Valete meæ huius monitionis non immemores. Ex ædibus Marchianis Apud Parthiſios: Anno a natali Chriſtiano quingenteſimo ſexto ſupra milleſimum. Ad. iiij. Idus nouembris.

Suadet ſcolaſticis.

Studiū eſt vehemens animi applicatio ad aliq̇d agendū.

Diſtichon

Hanc chartam iuuenes commendant mētetenaci
Quam lepidus thibouſt cōdidit arte ſua.

M. ANNEI LVCANI VITA EX CLARISSIMIS AVTHORIBVS.

ANneus Seneca e Corduba Bethicæ Hiſpaniæ interioris prouinciæ ciuitate Romam venit. ſtatimq; eques factus eſt: cuius declamatiões & ſi celebratæ: negligentia temporũ ad nepotes nõ peruenere. Suſcepit in patria ex Elbia vxore liberos treis. L. Anneum Senecam: Iulium Anneum Gallionem: & Anneum Melam: quem vt minorem domi reliquit. Seneca & Gallio Romæ profeceræ ſub Marulo grammatico: & Ceſtio Smynæo: Atq; Aſinio Pollione. Mela cum adoleuiſſet iubente patre rem domeſticam gubernauit: Donatus: vt cæteri fratres: Amicitia Cæſarum equeſtri ordine. C. Aciliam duxit vxorem Acilij Lucani oratoris filiam: operæ apud prouinciæ proconſules frequentis: & apud clariſſimos viros nonnullius ingenij. Ex ea Melas. iiij. nonas Nouembris. C. Cæſare Auguſto Germanico iterum & L. Ceſiano primo Conſulibus. M. Anneum Lucanũ impoſito ſoceri nomine genuit. Deinde curæ familiaris faſtidio: vitæq; quietiori apud fratres vacaturus: cum Octimeſtri infante Romam venit: ſperans per procurationes acquirendæ pecuniæ breuius ſibi iter fore: quo conſulibus æquaretur. Cunas infantis: quibus ferebatur: vt de Heſiodo legitur: apes circumuolarunt: oſq; inſederunt: dulcem: & facundum: qualem nunc uidemus: futurum ſignificãtes. Studuit Lucanus Romæ ſub Rhemmio Palæmone: & Cornuto. Ex condiſcipulis Saleum Baſſum: & A. Perſium præcipue dilexit: Neroni: cuius ætas patruo Senecæ commiſſa erat: diu gratus. Quæſtor ante ætatem: gladiatorũ munus edidit. Sequenti anno populi fauore in auguratus ſacerdotum aſſcitus eſt (vt Papi. Sta. refert)

Romani colitur chori ſacerdos.

Vxorem duxit Pollam Argentariā Pollij Argentarij filiam. De qua Calliope Papinij canit.

Nec ſolum dabo carminum nitorem:
Sed tædis genialibus dicabo
Doctam: atq; ingenio tuo decoram:
Qualem blanda Venus: daretq; Iuno:
Forma: ſimplicitate comitate:
Cenſu: ſanguine: gratia: decore.

Quippe & certamine pentaterico acto in pompij theatro cū per Cliniura Rufum Nero Nioben ſe pronum ciaturum polliceretur: Lucanus Orphea ex tempore recitauit coronaq; donatus eſt. Quare Imperatoris inuidiam ſibi cōcitauit. Interdictum eſt igitur poetæ foro: theatro: & poetica. De quo Papinius:

Ingratus Nero dulcibus theatris
Et noſter tibi præferetur Orpheus.

Sperans itaq; vltionem: Piſonianæ in Neronem coniurationi: ſed parum fauſte hæſit: quod ipſe fatetur: cū ait.

Conſilio: iuſſuq; Deum tranſibis in vrbem
Magne tuam ſummuſq; feret tua buſta ſacerdos.

Corpus enim Pompeij niſi extincta Cæſarū familia Romam tranferri non poterat: Verum detecta coniuratione nequaquam animi conſtantiam præſtitit: facile em̄ confeſſus: & ad humillimas deuolutus preces: matrem quoq; innoxiam inter ſocios rem nominauit: ſperans impietatem ſibi apud impium principem profuturam. Acceptoq; mortis arbitrio codicillos ad patrē verſibus quibuſdam exarauit: largiterq; epulatus brachia ad ſecandas venas præbuit cumq; frigeſcere pedes manuſq;: & ſpiritū cedere intellexiſſet: verſus pronunciauit: quos per huiuſmodi imaginem de milite fecerat.

Sanguis erant lachrymæ quæcunq; foramina nouit

Humor ab his largus manat cruor: ora redundant:
Et patulæ nares ſudor rubet: omnia plenis
Membra fluunt venis: totum eſt pro vulnere corpus."

Pridie calendas Maias deceſſit Attico Veſtino: & Nerua Silio conſulibus: quo conſul deſignatus, cum Plancio Laterano erat. xxvij. ætatis annum agens Sepultus in hortis ſuis: vbi tale potuit inſcribi epigramma.

Bethis habet natale ſolum: eſt Anna propago:
De genitore Mela dat mater Acilia terris.
Vix luna octonos cœlo confecerat orbes:
Cum me Roma ſui reſperſit tybridis vnda:
Seruatumqꝫ foro traxit: Phœboqꝫ dicauit
Hinc ſyluæ geminæqꝫ faces: reus inde ſagitta:
Orpheus ingrati ſtimulus: liuorqꝫ tyramni
Dum ciuile nefas aperit Pharſalia: noſtræ
Inuidit famæ Nero: pro muſæqꝫ canentis
Interrupit opus gladio: veniſqꝫ reſectis
Aſſertore ſacros maculauit ſanguine vultus.

Satarnalia ſcripſit: ſyluarum libros. x. Mediam. Orpheum. incendium vrbis. incendium troianum. Oratione ſua Octauium Sagittam: qui Pontium confoderat: damnauit Pharſaliã non finiuit: cuius tres primos libros cum vxore correxit: reliqui ſeptem noſtro tempore diligentiſſime emendati: impreſſiqꝫ ſunt Eſt enim varius copioſus: ſublimis: concitatus: & vt Quintilianus ait: oratoribus non minus: quã poetis imitandus: & ipſe in præfatione quadam ætatem: & initia ſua cũ Vergilio cõparans auſus eſt dicere: & quantũ mihi reſtat ad Culicem?

Apud Cornelium Tacitum legitur

Conſulibus Silio Norua: & Attico Veſtino coniurationem in Neronem cœptam: & in primis Lucanum Anneum coniuraſſe: ꝙ famam carminum eius premebat Nero: prohibueratqꝫ oſtentare vanus aſſimulatione tum detecta coiuratione Lucanus Aciliam matrem ſuã inter cõſcios nominauit: promiſſa impunitate. Sed Nerō poſt mortem multorum Lucani cædem imperauit. is profluēte ſanguine vbi frigeſcere pedes: manuſq; paulatim us feruidus adhuc: & compos mentis intelligit: recordat ſe a ſe carmē compoſitum: quo vulneratum militē per eiuſmodi mortis imaginem obijſſe tradiderat; verſus ipſos retulit: atq; illi ſuprema vox fuit.

Epitaphium Lucani

Corduba me genuit: rapuit nero: pręlia dixi
Quæ geſſere pares hinc gener atque ſocer;
Continuo numq̃; direxi carmina ductu.
Quæ tractim ſerpant plus mihi comma placet.
Fluminis in morem quæ ſunt miranda citentur.
Hęc vero ſapiet dictio quę feriet.

In laudem Impreſſoris Ioannē De platea.
tetraſticon ad lectorem

En Lucanus adeſt candenti In veſte: nigellis
qui fuerat mendis obſitus innumeris.
Reddito. Ioanni grates qui perdita ſolis
Deſperata tibi lumina reſtituit.

M.AN.Lucani Cardubēſis poetę clariſſimi: belli Ciuilis Pharſalici quod cum Pompeio & cęſare geſtū eſt Finis.
Impreſſum. Lugduni per Iohannem De platea
Impenſis honeſti viri ſimonis vincētij anno a virginis partu. M.CCCCC. Decimo ſeptimo.

BIBLIOTHÈQUE UNIVERSITAIRE TOULOUSE

BIBLIOTHÈQUE UNIVERSITAIRE DE MONTAUBAN

Lucani